

KRR.430.005.2022
Nr ewid. 127/2022/P/22/034/KRR

Informacja o wynikach kontroli

**DZIAŁALNOŚĆ SPÓŁEK HODOWLI ROŚLIN I ZWIERZĄT
NADZOROWANYCH PRZEZ KRAJOWY OŚRODEK
WSPARCIA ROLNICTWA W LATACH 2017–2021**

DEPARTAMENT ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

Informacja o wynikach kontroli

Działalność spółek hodowli roślin i zwierząt nadzorowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w latach 2017–2021

p.o. Dyrektor Departamentu Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Marek Adamiak

Akceptuję:

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Małgorzata Motylow

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Warszawa, dnia

27. 10. 2022

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	5
2. OCENA OGÓLNA	8
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI.....	10
4. WNIOSKI.....	21
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	22
5.1. Hodowla roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich.....	22
5.1.1. Hodowla roślin uprawnych	22
5.1.2. Hodowla bydła, trzody chlewnej i owiec.....	29
5.1.3. Hodowla koni	39
5.1.4. Sprawozdawczość hodowlana.....	47
5.1.5. Promocja hodowli prowadzonej przez spółki nadzorowane przez KOWR	48
5.2. Warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt w spółkach.....	50
5.3. Gospodarowanie majątkiem spółek hodowli roślin i zwierząt	56
5.3.1. Wyniki ekonomiczno-finansowe spółek hodowli roślin i zwierząt.....	56
5.3.2. Gospodarowanie przez spółki majątkiem	63
5.3.3. Utrzymanie stanu technicznego obiektów budowlanych.....	69
5.4. Nadzór nad działalnością spółek hodowli roślin i zwierząt	71
5.4.1. Zmiany organizacyjne i prawne dotyczące nadzoru nad spółkami strategicznymi.....	73
5.4.2. Organizacja i wykonywanie przez KOWR nadzoru właścicielskiego nad spółkami strategicznymi.....	79
5.4.3. Realizacja wniosków pokontrolnych NIK dotyczących funkcjonowania spółek hodowli roślin i zwierząt	93
6. ZAŁĄCZNIKI	97
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	97
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	112
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności	135
6.4. Tabele i zdjęcia.....	138
6.5. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	149
6.6. Stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do informacji o wynikach kontroli	150
6.7. Stanowisko Ministra Aktywów Państwowych do informacji o wynikach kontroli.....	152
6.8. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra Aktywów Państwowych.....	156

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

ANR lub Agencja	Agencja Nieruchomości Rolnych
Hodowla roślin	Działalność zmierzająca do wytworzenia i zachowania odmian.
Hodowla zwierząt gospodarskich	Zespół zabiegów zmierzających do poprawienia założeń dziedzicznych (genotypu) zwierząt gospodarskich, w zakres których wchodzi ocena wartości użytkowej i genetycznej zwierząt gospodarskich, selekcja i dobór osobników do kojarzenia prowadzony w warunkach prawidłowego chowu.
KOWR	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, od 1 września 2017 r. następcą prawnym ANR.
ksh	Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1467).
Minister RiRW lub Minister	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MRiRW lub Ministerstwo	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PFHBiPM	Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka
Postęp biologiczny w hodowli roślin	Całokształt zmian wpływających na wartość technologiczno-użytkową roślin, który ma na celu podniesienie wydajności lub poprawienie jakości produkcji rolniczej.
Rozporządzenie w sprawie wykazu spółek	Rozporządzenie z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1525, ze zm.).
Spółka, spółka strategiczna, spółka hodowli roślin lub spółka hodowli zwierząt	Spółka wymieniona w wykazie spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich określonych w załączniku do rozporządzenia z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1525, ze zm.).
Twórcza hodowla roślin	Hodowla roślin, której głównym celem jest kreowanie nowych odmian roślin z zastosowaniem różnych metod.
Ustawa o KOWR	Ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 481, ze zm.).
Ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym, uzmp	Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1933, ze zm.).
Uzkw	Ustawa z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1907, ze zm.).
Ustawa o organizacji hodowli zwierząt	Ustawa z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 36).
Zachowawcza hodowla roślin	Hodowla roślin, która dąży do utrzymania uzyskanych odmian na jak najwyższym poziomie.
ZW	Zgromadzenie Wspólników.
Zwierzęta gospodarskie	Zwierzęta w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 2132) i ustawy z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 36), tj. m.in. gatunków bydła (<i>Bos taurus</i> , <i>Bos indicus</i> i <i>Bubalus bubalis</i>); gatunku świnii (<i>Sus scrofa</i>); gatunku owcy (<i>Ovis aries</i>); gatunku kozy (<i>Capra hircus</i>) i gatunków z rodziny koniowatych (<i>Equus caballus</i> i <i>Equus asinus</i>).

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy właściwe podmioty podejmowały prawidłowe i skuteczne działania w celu efektywnego zarządzania majątkiem spółek hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy spółki prawidłowo i skutecznie realizowały wyznaczone im zadania w zakresie hodowli roślin i zwierząt?
2. Czy spółki zapewniły prawidłowe warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt?
3. Czy spółki prawidłowo i skutecznie prowadziły gospodarkę finansową oraz majątkową?
4. Czy Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa rzetelnie wykonywał nadzór właścicielski nad spółkami hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej?

Jednostki kontrolowane

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

11 spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich nadzorowanych przez KOWR

Okres objęty kontrolą

2017–2021, z uwzględnieniem dowodów powstałych przed i po okresie objętym kontrolą

Spółki hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej mają do spełnienia zadania strategiczne. Powinny być podmiotami spełniającymi ważne zadania w zakresie polityki rolnej państwa oraz muszą być silne ekonomicznie. Spółki zostały utworzone jako ważny element wdrażania postępu biologicznego do produkcji masowej i upowszechniania efektów pracy hodowlanej w praktyce rolniczej. Postęp biologiczny odgrywa coraz większą rolę w rozwoju nowoczesnego rolnictwa jako jeden z najważniejszych czynników oddziałujących na wzrost efektywności ekonomicznej. Ze względu na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego kraju i stabilizację cen produktów rolno-spożywczych powinny istnieć podmioty prowadzące własne programy hodowlane. Powstałe w wyniku tych prac krajowe odmiany roślin uprawnych mają wpływ na uniezależnienie polskiego rolnictwa od ewentualnych chorób lub epidemii w innych krajach oraz na realizację własnych celów hodowlanych, nie zawsze zbieżnych z celami zagranicznych firm hodowlanych. Podstawowym celem pracy hodowlanej prowadzonej w spółkach hodowli zwierząt jest produkcja materiału zarodowego do doskonalenia populacji masowej zwierząt gospodarskich. Doskonalenie ras zwierząt gospodarskich powinno być prowadzone zgodnie z własnymi programami hodowli opracowanymi w oparciu o krajowe programy doskonalenia ras bydła, trzody chlewnej, owiec oraz koni.

Spółki hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, których prawa z udziałów wykonuje KOWR, zostały utworzone na bazie przejmowanych do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa nieruchomości po byłych państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej, tj. PPGR. Z majątku tych gospodarstw, w których prowadzono działalność hodowlaną uznaną przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej za szczególnie ważną dla postępu biologicznego w rolnictwie, utworzono jednoosobowe spółki Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (po przekształceniu w 2003 r. Agencji Nieruchomości Rolnych, której zadania od 1 września 2017 r. przejął Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa).

Infografika nr 1
Spółki hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej

Źródło: opracowanie własne NIK.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. ze względu na wiodący kierunek hodowli i rodzaj prowadzonych prac hodowlanych można wydzielić trzy grupy spółek:

- spółki hodowli roślin – sześć podmiotów,
- spółki hodowli zwierząt innych niż konie – 19 podmiotów,
- spółki hodowli koni – 13 podmiotów.

Podstawowym celem działalności spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej jest prowadzenie hodowli roślin i zwierząt, realizacja programów hodowlanych oraz kreowanie postępu biologicznego w rolnictwie. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ustalił wykaz tych spółek, w załączniku do rozporządzenia z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.

NIK przeprowadziła kontrole działalności spółek strategicznych nadzorowanych przez ANR, a następnie KOWR nr P/17/045 pn. „Funkcjonowanie spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej” (w 2017 r.) i nr P/19/046 „Państwowa hodowla koni w Polsce” (w 2019 r.). W wyniku kontroli P/17/045 „Funkcjonowanie spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej” stwierdzono, że spółki prowadziły hodowlę twórczą i zachowawczą ważnych dla polskiego rol-

nictwa gatunków roślin rolniczych i ogrodniczych, a także zajmowały się produkcją i sprzedażą materiału siewnego, jednak ich efektywność nie wskazywała na skuteczną realizację zadań postępu biologicznego w Polsce. Świadczyły o tym wskaźniki dotyczące zmiany liczby odmian roślin uprawnych wprowadzonych do Krajowego Rejestru Odmian prowadzonego przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (dalej COBORU); udziału powierzchni plantacji nasiennych podlegających kwalifikacji polowej i udziału kwalifikowanego materiału siewnego wprowadzonego do obrotu. NIK oceniła, że strategiczne znaczenie spółek hodowli roślin w kreowaniu postępu biologicznego w produkcji roślinnej miało charakter deklaracyjny, co mogło mieć wpływ na bezpieczeństwo żywnościowe kraju.

Kontrola przeprowadzona w 2019 r. pn. „Państwowa hodowla koni w Polsce” (P/19/046), wykazała, że państwowa hodowla koni w Polsce prowadzona była przez spółki rzetelnie, nie zawsze jednak gospodarnie. W wyniku kontroli stwierdzono, że objęte kontrolą spółki rzetelnie prowadziły hodowlę koni realizując cele hodowlane nałożone programami hodowlanymi. W wyniku kontroli stwierdzono nieprawidłowości dotyczące sprzedaży, dzierżaw i hotelowania koni oraz w zakresie realizacji obowiązków wynikających z prawa budowlanego. Sytuacja finansowa spółek hodowli koni w latach 2015–2018 uległa pogorszeniu, na co istotny wpływ miały czynniki niezależne od spółek. Kontrola wykazała, że nadzór właścicielski Prezesa ANR, a następnie KOWR nie był w pełni skuteczny. Duża częstotliwość zmian składów organów zarządzających spółek w ocenie NIK nie sprzyjała ciągłości i jakości zarządzania. Ponadto działania podjęte przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie hodowli koni w Polsce nie wpłynęły znacząco na rozwój państwowej hodowli.

Niniejsza kontrola (P/22/034) została przeprowadzona z inicjatywy własnej Najwyższej Izby Kontroli zgodnej z sugestią organu Sejmu RP. Ponadto Najwyższa Izba Kontroli zleciła, na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, przeprowadzenie Powiatowym Lekarzom Weterynarii kontroli doraźnych w zakresie dobrostanu zwierząt i warunków weterynaryjnych w kontrolowanych spółkach. Wybór 11 spółek do niniejszej kontroli, z tego jednej spółki hodowli roślin, dwóch spółek hodowli koni i ośmiu spółek hodowli bydła, owiec i trzody chlewnej, został dokonany celowo, z uwzględnieniem charakteru prowadzonej hodowli i wyników ekonomicznych.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej ustawa o NIK.

2. OCENA OGÓLNA

Spółki nie zawsze podejmowały prawidłowe i skuteczne działania w celu efektywnego zarządzania majątkiem, a nadzór właścicielski nie był w pełni rzetelny

Spółki hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nie zawsze podejmowały prawidłowe i skuteczne działania w celu efektywnego zarządzania majątkiem, a nadzór właścicielski Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa nie był w pełni rzetelny.

Spółki na ogół prawidłowo i skutecznie realizowały wyznaczone im zadania w zakresie hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich określone w programach hodowlanych. Zakładane cele i wyniki hodowlane w większości zostały przez spółki osiągnięte, a brak bądź niepełna ich realizacja wynikały głównie z czynników od nich niezależnych. Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie hodowli zwierząt gospodarskich dotyczyły nierzetelnego przeprowadzania przeglądów hodowlanych w spółkach hodowli koni, sprzedaży zwierząt gospodarskich, prowadzenia pensjonatu dla koni oraz sprawozdawczości spółek. W czterech z 11 objętych kontrolą spółek stwierdzono przypadki nierzetelnej sprzedaży zwierząt gospodarskich, np. sprzedaż przez Stadnię Koni Janów Podlaski sp. z o.o. konia arabskiego czystej krwi za kwotę 0,5 mln EUR bez publicznej formy sprzedaży wymaganej w opracowanych dla spółek przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa zasadach sprzedaży koni.

Nie wszystkie skontrolowane spółki zapewniły prawidłowy dobrostan zwierząt gospodarskich. W sześciu z 11 objętych kontrolą spółek stwierdzono w wyniku kontroli przeprowadzonych przez Powiatowych Lekarzy Weterynarii na zlecenie Najwyższej Izby Kontroli nieprawidłowości polegające na niezapewnieniu warunków weterynaryjnych i warunków utrzymywania zwierząt oraz w zakresie usług weterynaryjnych.

Spółki nie zawsze prawidłowo i skutecznie prowadziły gospodarkę finansową i majątkową. Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie gospodarowania majątkiem przez spółki dotyczyły wyboru usługodawcy niezgodnie z uregulowaniami obowiązującymi w spółce, wypłaty zawyżonych wynagrodzeń członków zarządów spółek, nieterminowej zapłaty za usługi lub czynsz dzierżawny skutkującej zapłatą odsetek, nieaktualizowania przez spółki stawek czynszu najmu za nieruchomości oddane w najem oraz sporządzania nieprawidłowych dokumentów księgowych. Stwierdzono liczne przypadki utrzymywania przez spółki obiektów w niewłaściwym stanie technicznym niezgodnie z przepisami Prawa budowlanego. W ocenie NIK nieprawidłowości dotyczące gospodarowania majątkiem spółek spowodowane były przede wszystkim niedostatecznym nadzorem zarządów spółek oraz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w tym zakresie.

Sytuacja finansowa spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, w szczególności spółek hodowli koni, w latach 2018–2019 uległa pogorszeniu, na co istotny wpływ miały czynniki niezależne od spółek, w tym susza rolnicza. Podjęte w okresie objętym kontrolą działania zarządów spółek i Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, polegające na wdrożeniu programów naprawczych i połączeniu spółek, nie we wszystkich przypadkach przyczyniły się do poprawy wyników ekonomiczno-finansowych spółek.

Nadzór właścicielski Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa sprawowany był poprzez wykonywanie praw z udziałów, ocenę działalności zarządów oraz analizę sytuacji ekonomiczno-gospodarczej i hodowlanej spółek.

Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa nie w pełni rzetelnie sprawował nadzór właścicielski nad spółkami strategicznymi. Nieprawidłowości polegały głównie na niepełnej realizacji planów kontroli na lata 2017–2021 w spółkach, nieobjęcia 22 spółek kontrolami planowymi co najmniej raz na cztery lata, nieprzeprowadzeniu przeglądów hodowlanych

w 12 spółkach zajmujących się hodowlą koni oraz na wyrażeniu zgody przez KOWR na sprzedaż koni przez jedną spółkę niezgodnie z zasadami określonymi przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

Nie zrealizowano wniosku po kontroli nr P/19/046 „Państwowa hodowla koni w Polsce” dotyczącego podjęcia działań w celu opracowania nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce. Powołany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi pełnomocnik do spraw hodowli koni nie zrealizował zadań w tym zakresie, a Minister ponownie zobowiązał się do podjęcia działań w celu realizacji tego wniosku.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa na potrzeby utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A. w 2022 r. przekazał udziały w siedmiu spółkach hodowli roślin i zwierząt po uprzednim wyłączeniu ich przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z wykazu spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. W związku z tym spółki te utraciły ten status. Żaden z ministrów, tj. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ani Minister Aktywów Państwowych nie uzasadnił przyczyn włączenia spółek hodowli roślin i zwierząt do Krajowej Grupy Spożywczej S.A. Spółki te oferują polskim rolnikom wysokiej jakości materiał siewny odmian własnych roślin uprawnych i materiał zarodowy zwierząt gospodarskich. Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, ze względu na strategiczne znaczenie tych spółek w postępie biologicznym w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich, brak kontynuacji takiej działalności może spowodować zagrożenie stabilności hodowli roślin uprawnych, w tym zbóż, ziemniaków i buraków cukrowych oraz hodowli bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, a także hodowli koni, w tym koni arabskich czystej krwi (utrata cennych rodzin i rodów koni hodowanych w Stadninie Koni Białka). W następstwie tego rolnicy mogą stracić dostęp do materiału nasiennego roślin i zarodowego zwierząt oferowanego przez ww. spółki. Do głównego przedmiotu działalności Krajowej Grupy Spożywczej S.A., z uwzględnieniem celu jej utworzenia, nie należy rozwój hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, co stanowi zdaniem Najwyższej Izby Kontroli zagrożenie sprzedaży byłych spółek strategicznych, lub ich części, komercyjnym podmiotom. Zdaniem NIK, biorąc powyższe okoliczności pod uwagę, istotnego rozważenia wymaga kwestia przeniesienia hodowli roślin i zwierząt, w tym koni, prowadzonych przez te spółki pod ponowny nadzór Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Spółki na ogół prawidłowo i skutecznie realizowały zadania w zakresie hodowli roślin i zwierząt

Spółki na ogół prawidłowo i skutecznie realizowały wyznaczone im zadania w zakresie hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich określone w programach hodowlanych. Spółki prowadzące hodowlę zwierząt prowadziły hodowlę w oparciu o opracowane przez właściciela (ANR, a następnie KOWR) i przyjęte do stosowania w spółkach programy hodowlane hybrydyzacji trzody chlewnej, hodowli owiec, hodowli bydła mlecznego rasy polskiej holsztyńsko-fryzyskiej i hodowli koni oraz przyjęte przez spółki w dokumentach planistycznych cele hodowlane i strategię hodowlane. Zakładane cele i wyniki hodowlane w większości zostały przez spółki osiągnięte, a brak bądź niepełna ich realizacja w pozostałym zakresie wynikały z czynników niezależnych od spółek, w tym np. choroby stada zwierząt. Podejmowane działania w zakresie promocji hodowli roślin i zwierząt polegały głównie na działaniach bieżących, w tym m.in. udziale w ogólnopolskich wydarzeniach rolniczych takich jak targi i wystawy hodowlane. [str. 22–39, 48–49]

Realizacja celów w zakresie hodowli koni w spółkach KOWR

Liczba koni utrzymywanych w stadninach koni wynikała z realizowanego „Strategicznego programu hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych” (dalej Strategiczny program hodowli koni). W latach 2017–2021 liczba posiadanych klaczy poszczególnych ras w stadninach koni i liczba ogierów utrzymywanych w stadach ogierów, stanowiła niezbędną pulę genetyczną oraz minimum do zachowania cennych rodzin żeńskich i rodów męskich. Stwierdzono jedną nieprawidłowość w Stadninie Koni Prudnik sp. z o.o. (dalej SK Prudnik). Dotyczyła ona pokrycia czterech klaczy hodowlanych koni sportowych ogierem niedopuszczonym do krycia klaczy tej rasy koni, co spowodowało brak możliwości kwalifikacji do księgi stadnej i wycofanie czterech koni w 2021 r. ze stada hodowlanego. [str. 39–42]

Nieprawidłowości w zakresie przeglądów hodowlanych w trzech spółkach

W przypadku trzech spośród czterech kontrolowanych spółek zajmujących się hodowlą koni stwierdzono nierzetelnie przeprowadzone przeglądy hodowlane, gdyż nie udokumentowano przeprowadzenia niektórych przeglądów, nie dokonano oceny stanu kondycji i pielęgnacji koni, oceny przychówku, oceny realizacji założeń programów hodowlanych, a składy komisji w przypadku ośmiu przeglądów nie spełniały wymogów określonych w Strategicznym programie hodowli koni. Ponadto w KOWR stwierdzono nieprzeprowadzenie 12 przeglądów hodowlanych (jednego w 2019 r. i 11 w 2020 r.), co spowodowane było głównie przez utrudnienia spowodowane epidemią COVID-19. [str. 42–43]

Nieprawidłowości w zakresie sprzedaży koni należących do dwóch spółek

W wyniku kontroli stwierdzono w dwóch z czterech objętych kontrolą spółek zajmujących się hodowlą koni nieprawidłowości dotyczące sprzedaży koni. W Stadninie Koni Janów Podlaski sp. z o.o. (dalej SK Janów Podlaski) sprzedano w 2019 r. konia za kwotę 520 tys. EUR bez zachowania publicznej formy sprzedaży (przetargu, aukcji, konkursu ofert), a w Przedsiębiorstwie Rolniczo-Hodowlanym Gałopol sp. z o.o. (dalej PRH Gałopol) nie powołano komisji ds. wyceny koni przeznaczonych do sprzedaży, co było niezgodne z zasadami sprzedaży koni przez spółki o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej określonymi w Strategicznym programie hodowli koni i wytycznymi KOWR w tym zakresie. [str. 43–45]

Spółki prowadziły działalność w zakresie dzierżawy koni własnych. KOWR w 2021 r. skierował do zarządów trzech spółek hodowli koni arabskich czystej krwi pismo zawierające wytyczne dotyczące dzierżawy koni będące wynikiem realizacji wniosku pokontrolnego Najwyższej Izby Kontroli. W piśmie tym polecono zarządom spółek, aby dzierżawę koni w celach pokazowych lub hodowlanych (w tym w celu płukania zarodków) oferować tylko w trybie aukcyjnym, z uwzględnieniem Aukcji Pride of Poland w Janowie Podlaskim lub Aukcji Zimowej w Michałowie. W zakresie dzierżaw koni nie stwierdzono nieprawidłowości.

Realizacja wniosku pokontrolnego w zakresie dzierżaw koni

W latach objętych kontrolą w spółkach hodowli koni prowadzono pensjonaty dla koni na podstawie wewnętrznych uregulowań przyjętych przez spółki. W jednej (SK Prudnik) z czterech objętych kontrolą spółkach zajmujących się hodowlą koni stwierdzono nieprawidłowości na kwotę łącznie 65,3 tys. zł. [str. 45–47]

Nieprawidłowości w zakresie prowadzenia pensjonatu dla koni w jednej spółce

W trzech spółkach stwierdzono nieprawidłowości w zakresie sprzedaży zwierząt gospodarskich innych niż konie za kwotę łącznie 1570,6 tys. zł, które polegały na nieudokumentowaniu wyceny zwierząt lub niezawarciu umów sprzedaży w formie pisemnej, co było niezgodne z uregulowaniami wewnętrznymi spółek. Osiem z 11 spółek objętych kontrolą prawidłowo i rzetelnie dokonywało sprzedaży bydła, trzody chlewnej i owiec.

Nieprawidłowości w zakresie sprzedaży bydła, owiec i trzody chlewnej w trzech spółkach

W KOWR, a wcześniej w ANR, nie zostały opracowane regulacje wewnętrzne dotyczące wyceny i sprzedaży zwierząt innych niż konie hodowanych w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. KOWR nie planował opracowania i wdrożenia takich regulacji, gdyż według KOWR decyzje o sposobie i trybie sprzedaży tych zwierząt były podejmowane przez zarządy spółek, a ich wartość powinna zostać oszacowana na podstawie aktualnych cen rynkowych. KOWR wskazywał, że zagadnienia dotyczące sprzedaży zwierząt i gospodarowania majątkiem w spółkach, zgodnie z art. 201 ksh, przypisane są zarządom spółek. NIK podkreśla, że jednemu wspólnikowi, tj. KOWR, przysługuje prawo kontroli w spółkach strategicznych (art. 212 ksh), a właściciel, jako zgromadzenie wspólników może określać zasady postępowania w zakresie rozporządzania składnikami aktywów trwałych lub dokonywania niektórych czynności prawnych (art. 228¹ ksh). Zdaniem NIK, wskazana jest potrzeba opracowania przez KOWR ramowych zasad sprzedaży zwierząt gospodarskich innych niż konie, które mogą przyczynić się do poprawy nadzoru zarządów spółek i KOWR w tym zakresie oraz gospodarowania majątkiem tych spółek. [str. 38–39, 45]

Wieloletnie Plany Inwestycyjne i biznesplany oraz sprawozdania z działalności w badanym okresie były rzetelnie sporządzane przez osiem z 11 spółek objętych kontrolą. W trzech spółkach wystąpiły przypadki nierzetelnego sporządzania sprawozdań lub przekazywania dokumentacji po terminach, które wynikały z przeoczenia lub przyczyn losowych. [str. 47–48]

Nierzetelne sporządzanie sprawozdawczości przez trzy spółki

**Nieprawidłowości
w zakresie utrzymania
dobrostanu zwierząt
hodowanych w spółkach**

Skontrolowane spółki nie w pełni zapewniły prawidłowe warunki weterynaryjne i utrzymania dobrostanu zwierząt gospodarskich. W sześciu z 11 objętych kontrolą spółek zajmujących się hodowlą zwierząt, w wyniku kontroli przeprowadzonych przez Powiatowych Lekarzy Weterynarii na zlecenie NIK² stwierdzono liczne nieprawidłowości dotyczące niezapewnienia warunków weterynaryjnych, utrzymania ich dobrostanu oraz usług opieki weterynaryjnej określonych w przepisach prawa. Nieprawidłowości dotyczyły m.in. niezapewnienia zwierzętom należytej opieki i właściwych warunków utrzymywania, niezapewnienia powierzchni antypoślizgowych, bez ubytków w budynkach i pomieszczeniach, w których przebywały zwierzęta; niezapewnienia całodobowej obsługi zwierząt, w tym pojenia i usuwania obornika, niezachowania należytej czystości budynków i pomieszczeń w których przebywały zwierzęta, brak działań zapobiegających urazom zwierząt, braku odpowiednich zabezpieczeń przed przedostaniem się do budynku zwierząt innych niż utrzymywane w gospodarstwie oraz braku mat dezynfekujących w przypadku zagrożenia epizootycznego. Spółki, w których stwierdzono nieprawidłowości niezwłocznie je usunęły lub podjęły działania w celu ich usunięcia. [str. 50–54]

**Nieprawidłowości
w zakresie obsługi
weterynaryjnej**

Opieka lekarsko-weterynaryjna zwierząt realizowana była prawidłowo w dziewięciu spółkach przez lekarzy weterynarii na podstawie umów o pracę oraz umów na świadczenie usług. Stwierdzone nieprawidłowości polegały na świadczeniu usług weterynaryjnych przez podmioty wybrane przez zarząd spółki bez przeprowadzania konkursu na wykonywanie tych usług oraz bezumownie, a także znakowania zwierząt niezgodnie z przepisami ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. Dokumentacja lekarsko-weterynaryjna i ewidencja leczenia zwierząt prowadzone były zgodnie z przepisami prawa, a zalecenia kontroli przeprowadzonych przez powiatowych lekarzy weterynarii w latach 2017–2021 zostały zrealizowane. [str. 54–56]

**Sytuacja finansowa
spółek w latach
2018–2019 uległa
pogorszeniu**

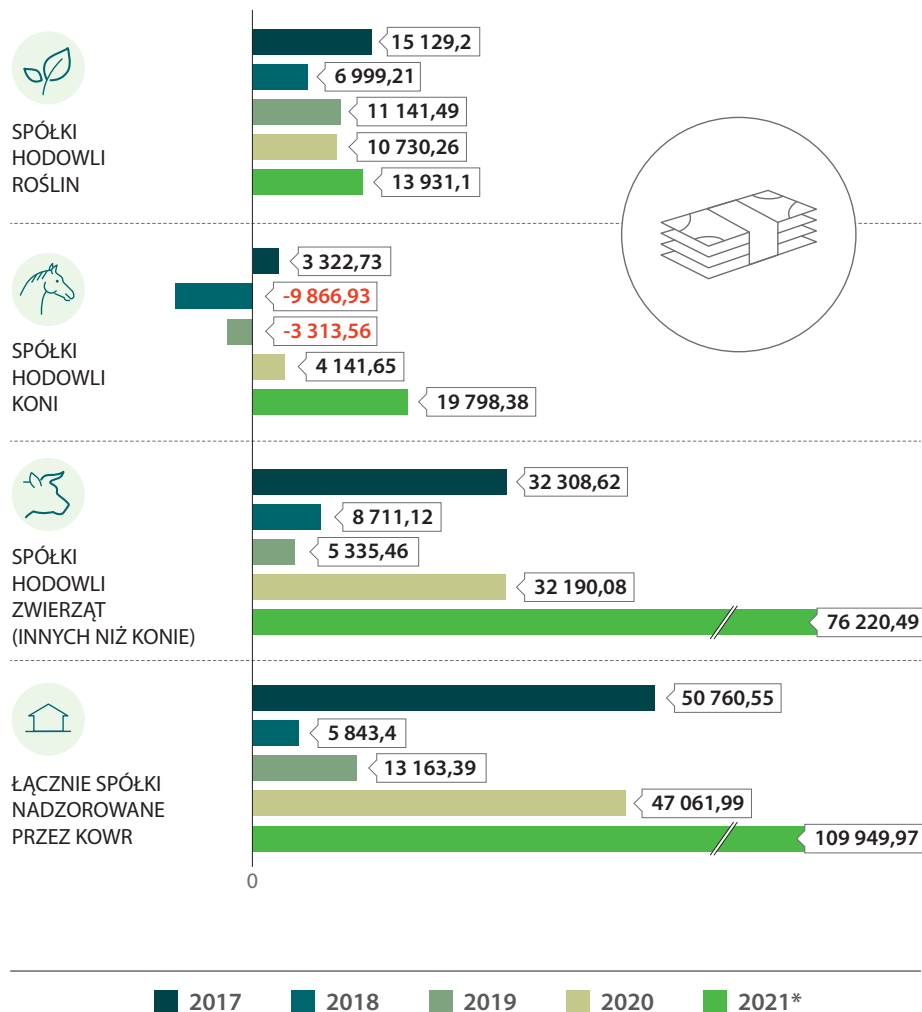
Spółki nie zawsze prawidłowo i skutecznie prowadziły gospodarkę finansową i majątkową. Sytuacja finansowa spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich w latach 2018–2019 uległa pogorszeniu, na co istotny wpływ miały niepełne pokrycie kosztów hodowli przychodami z tej działalności wynikające ze specyficznych warunków prowadzenia rolniczej działalności gospodarczej, brak rekompensat z tytułu niekorzystnych warunków klimatycznych w latach 2018–2019, a także zmniejszenie od 2015 r. płatności bezpośrednich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

² Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, Najwyższa Izba Kontroli zleciła Powiatowym Lekarzom Weterynarii przeprowadzenie kontroli doraźnych w zakresie dobrostanu, minimalnych warunków utrzymywania, warunków weterynaryjnych i dokumentacji leczenia zwierząt gospodarskich w siedzibach głównych stad spółek. Kontrole doraźne PLW zostały przeprowadzone we wszystkich 11 spółkach objętych kontrolą NIK w trakcie kontroli NIK.

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Infografika nr 2

Wyniki finansowe spółek hodowli roślin i zwierząt za lata 2017–2021

* dane wstępne

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

Łączny wynik finansowy netto spółek strategicznych za lata od 2017 do 2021 wyniósł 226,8 mln zł. Łączny wynik finansowy netto za 2021 r.³ osiągnął wartość 109,9 mln zł i był o 53,8% wyższy od łącznego wyniku finansowego netto za 2017 r. (który wyniósł 50,8 mln zł).

W latach 2017–2021 łączna strata spółek strategicznych wyniosła 69,7 mln zł, z tego za 2017 r. wyniosła 10,7 mln zł, 2018 r. – 26,6 mln zł, za 2019 r. 22,6 mln zł, za 2020 r. – 7,5 mln zł i za 2021 r. 2,3 mln zł. W 2018 i w 2019 r. odpowiednio 16 spółek (39% nadzorowanych spółek) i 17 spółek (43% nadzorowanych spółek) odnotowało stratę netto w łącznej wysokości 49,2 mln zł. W przypadku 15 nadzorowanych spółek strata netto wystąpiła więcej niż za jeden rok obrotowy. [str. 56–59

]

³ Dane o wyniku finansowym za 2021 r. to dane wstępne, na podstawie formularzy sprawozdawczych GUS F-01 za IV kwartał 2021 r.

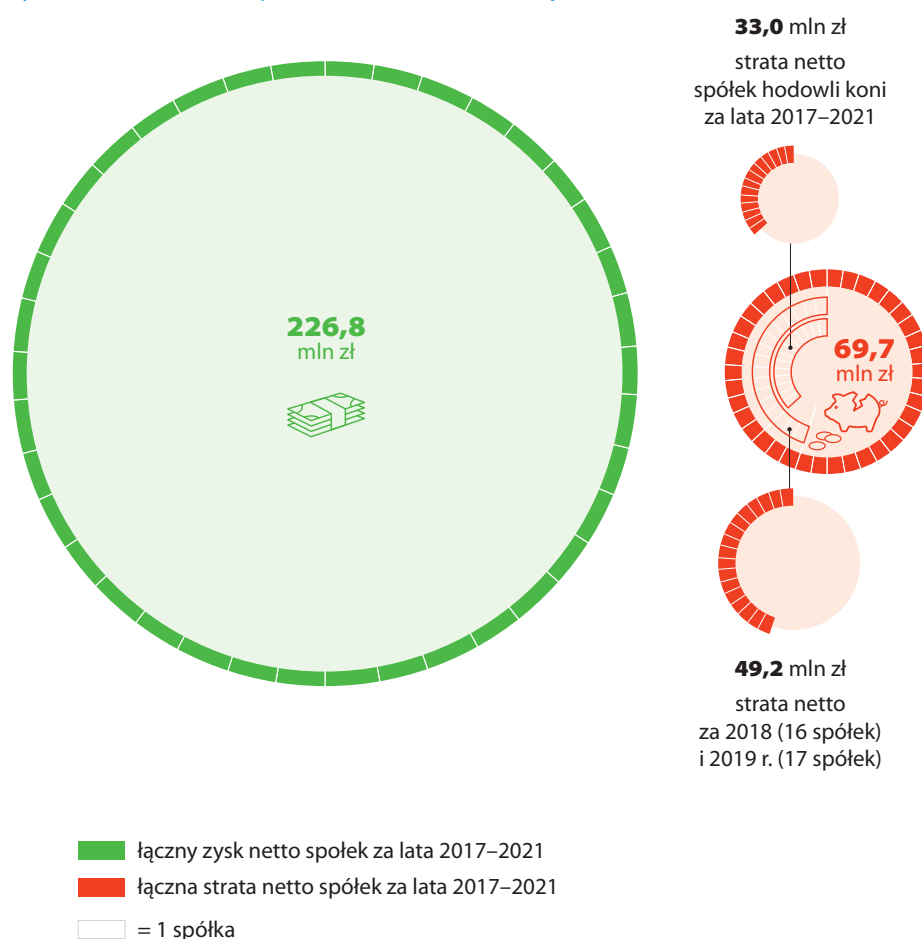
SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Najlepsze wyniki finansowe spółek hodowli koni spośród spółek KOWR

Spółród spółek hodowlanych najniższe wyniki ekonomiczno-finansowe osiągnęły spółki hodowli koni. Spółki te w okresie objętym kontrolą osiągnęły łączną stratę w wysokości 33,0 mln zł, przy stracie spółek hodowli roślin w wysokości 19,6 mln zł i spółek hodowli zwierząt gospodarskich w wysokości 17,2 mln zł. Łączny zysk spółek hodowli koni wyniósł 47,1 mln zł, spółek hodowli roślin wyniósł 77,5 mln zł, a spółek hodowli zwierząt 296,5 mln zł. Spółki hodowli koni miały największe problemy z utrzymaniem płynności finansowej w porównaniu do pozostałych grup spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, tj. spółek hodowli roślin i spółek hodowli zwierząt gospodarskich innych niż konie. [str. 59–62]

Infografika nr 3

Zysk netto i strata netto spółek hodowli roślin i zwierząt za lata 2017–2021

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli

Działania KOWR nie we wszystkich przypadkach przyczyniły się do poprawy sytuacji finansowej spółek

KOWR podjął w kontrolowanym okresie działania mające na celu poprawę wyników finansowych spółek hodowli roślin i zwierząt, jednak działania te nie zapobiegły pogorszeniu się sytuacji finansowej trzech podmiotów. Właściciel spółek w latach 2017–2021 nie pobierał dywidendy z tytułu zysku osiągniętego przez spółki hodowlane. Zysk netto wypracowany przez poszczególne spółki strategiczne w latach 2017–2021 w całości był przeznaczany na działalność prorozwojową spółek, tj. na inwestycje oraz prowadzenie hodowli.

W latach 2017–2021, w związku niekorzystnymi wynikami finansowo-ekonomicznymi, siedem spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej realizowało programy naprawcze. Podjęte w okresie objętym kontrolą działania nadzorcze i naprawcze, a także warunki klimatyczne występujące w latach 2020–2021 przyczyniły się do poprawy wyników ekonomiczno-finansowych większości spółek. Pomimo podejmowanych działań restrukturyzacyjnych i naprawczych, trzy spółki wykazały na koniec 2021 r. stratę netto, a otrzymane przez SK Janów Podlaski odszkodowanie przyczyniło się do uzyskania dodatniego wyniku finansowego. [str. 61–63]

W badanym okresie dwukrotnie dokonano połączenia spółek strategicznych w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh w celu poprawy osiąganych wyników ekonomiczno-finansowych. Po przejęciu w 2019 r. przez Kutnowską Hodowlę Buraka Cukrowego sp. z o.o. Stadniny Koni Walewice sp. z o.o. spółka ta w kolejnych latach osiągnęła zysk. Po przejęciu przez „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. spółek Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o. i „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o. w 2020 r. spółka ta osiągnęła stratę netto w wysokości 2,2 mln zł, a w 2021 r. zysk netto 1,5 mln zł. W 2020 r. podwyższone zostały kapitały zakładowe dziewięciu spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej o łączną kwotę 45,8 mln zł, w tym przez dokapitalizowanie o 44 mln zł i przez wniesienie aportu o wartości 1,8 mln zł. [str. 62–63]

Sytuacja ekonomiczno-finansowa SK Janów Podlaski w latach 2017–2020 uległa pogorszeniu. W okresie od 2017 r. do 2020 r. wartość majątku (aktywa spółki) zmniejszyła się o 1,8 mln zł, a strata netto w tym okresie wyniosła łącznie 9,6 mln zł i pokryta została z kapitału zapasowego spółki. Przyczyną straty netto w tym okresie były głównie straty poniesione z tytułu hodowli koni i produkcji roślinnej, do czego przyczyniła się sytuacja na rynku koni, choroby bydła i wystąpienie suszy rolniczej. Przyjęte w biznesplanach i Planie Naprawczym na lata 2019–2021 założenia nie zostały przez SK Janów Podlaski osiągnięte. Ponadto gospodarowanie majątkiem, w dużej części zdekapitalizowanym, nie było ekonomicznie efektywne i przyczyniło się do straty w prowadzonej działalności.

Podjęte w 2020 r. i 2021 r. działania w zakresie poprawy przez SK Janów Podlaski efektywności hodowli bydła mlecznego i produkcji roślinnej oraz dokapitalizowanie przez KOWR w 2020 r. przyczyniły się do poprawy wyników hodowlanych i ekonomicznych spółki. W 2021 r. spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 0,2 mln zł, pomimo poniesionych strat m.in. na hodowli koni. Do uzyskania przez SK Janów Podlaski w 2021 r. dodatniego wyniku finansowego przyczyniło się otrzymanie przez spółkę odszkodowania za padłego konia w kwocie 1,4 mln zł. [str. 60]

W latach 2017–2019 wydatki inwestycyjne spółek kształtowały się na poziomie około 130 mln zł rocznie, a w 2020 r. uległy zmniejszeniu do 106 mln zł. Niższe wydatki na inwestycje w 2020 r. były konsekwencją gorszych wyników finansowych spółek spowodowanych suszą rolniczą w latach 2018–2019 oraz niepewną sytuacją gospodarczą w związku z epidemią COVID-19. Mając na uwadze zachowanie płynności finansowo-

Działania naprawcze w SK Janów Podlaski nie okazały się w pełni skuteczne

Zmniejszenie wydatków spółek na inwestycje w 2020 r.

wej spółki ograniczyły wydatki inwestycyjne. Prawie połowę wysokości wydatków inwestycyjnych poniosły spółki hodowli zwierząt, zaś najmniej spółki hodowli koni. Spółki w kontrolowanym okresie przede wszystkim inwestowały w budynki i maszyny rolnicze. Wydatki te stanowiły ponad połowę poniesionych nakładów inwestycyjnych. [str. 63–64]

**Wydatki dwóch spółek
były nierzetelne
lub niegospodarne**

W wyniku badania prawidłowości, rzetelności, celowości i gospodarności wydatków poniesionych przez objęte kontrolą spółki w latach 2017–2021 na wybranej próbie 48 wydatków na łączną kwotę 36,8 mln zł stwierdzono nieprawidłowości na łączną kwotę 1,8 mln zł, które dotyczyły wyboru usługodawcy niezgodnie z uregulowaniami określonymi w spółce, nieterminowej zapłaty za usługi skutkującej zapłatą odsetek oraz sporządzania niezgodnych z przepisami o rachunkowości i uregulowaniami wewnętrznymi spółki dokumentów księgowych.

W latach 2017–2021 osiem z 11 objętych kontrolą spółek zrealizowało łącznie 32 transakcje sprzedaży nieruchomości na łączną kwotę 23,4 mln zł. Na podstawie badania 20 transakcji sprzedaży nieruchomości dokonanych w latach 2017–2021 nie stwierdzono nieprawidłowości. [str. 64–65, 69]

**Dwie spółki
z opóźnieniem opłaciły
czynsz dzierżawny**

Z tytułu płatności za dzierżawę nieruchomości dzierżawionych z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa stwierdzono nieprawidłowości dotyczące dokonania zapłaty rat czynszu dzierżawnego po upływie wymaganego terminu, w wyniku czego dwie spółki zapłaciły odsetki w kwocie 12,5 tys. zł. Ponadto jedna spółka opłaciła w latach 2020–2021 czynsz dzierżawny za dwa nieistniejące obiekty łącznie w kwocie 9,4 tys. zł. [str. 67–68]

**Nieprawidłowości
w zakresie stawek
czynszu najmu
nieruchomości
należących do trzech
spółek**

W badanym okresie w 10 z 11 spółkach objętych kontrolą obowiązywało 156 umów najmu lokali należących do spółek, które zawierane były переваżnie z pracownikami lub byłymi pracownikami tych spółek. Zbadano realizację 56 umów najmu, w przypadku trzech spółek stwierdzono nieprawidłowości polegające na niewaloryzowaniu stawek czynszu łącznie na kwotę 8,3 tys. zł. [str. 69–69]

**Nieprawidłowości
w zakresie realizacji
obowiązków
wynikających z prawa
budowlanego**

W odniesieniu do obiektów budowlanych wchodzących w skład zasobu sześciu z jedenastu skontrolowanych spółek stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji obowiązków wynikających z prawa budowlanego, w tym ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁴ (dalej Prawo budowlane), polegające na nieutrzymywaniu obiektów w należyтым stanie technicznym, nieprzeprowadzaniu ich okresowych kontroli, braku realizacji zaleceń w zakresie poprawy stanu technicznego wynikających z tych kontroli oraz nieprawidłowości w zakresie prowadzenia ksiąg obiektu budowlanego. Jedną z przyczyn niewłaściwego stanu obiektów było znaczne obciążenie niektórych spółek obiektami zabytkowymi i brak możliwości przeprowadzenia remontów ze środków własnych. Właściciel spółek, tj. ANR, a następnie KOWR, od 2018 r. przeprowadzał w spółkach kontrole planowe stanu budynków i budowli oraz realizacji przepisów Prawa budowlanego, jednak nie podjęto kompleksowych działań w celu analizy posiadanych nieruchomości pod względem ich stanu technicznego i przydatności w prowadzonej działalności.

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, ze zm.

Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie gospodarowania majątkiem spółek, w tym utrzymywania przez spółki obiektów niezgodnie z prawem budowlanym były przede wszystkim wynikiem niedostatecznego nadzoru zarządów spółek i KOWR. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że po kontrolach przeprowadzonych w 2017 i w 2019 r.⁵ skierowała wnioski do Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa o wzmożenie nadzoru nad spółkami hodowli roślin i hodowli koni w zakresie gospodarowania ich majątkiem, a także poprawy stanu i utrzymania obiektów budowlanych. Ponowna kontrola w tym zakresie wykazała, że stan techniczny obiektów budowlanych spółek hodowli roślin i zwierząt nie uległ poprawie. Zdaniem NIK, w celu optymalizacji gospodarowania majątkiem spółek, w tym w zakresie utrzymania w należyтым stanie technicznym obiektów budowlanych, należy dokonać kompleksowej analizy i podjąć działania na rzecz trwałej poprawy stanu obiektów przeznaczonych do działalności w zakresie hodowli roślin i zwierząt. [str. 69–71]

Nadzór właścicielski Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa nad spółkami hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nie był sprawowany w pełni rzetelnie. Nieprawidłowości polegały na nieaktualizowaniu w dwóch przypadkach zakresu obowiązków pracownika w zakresie nadzoru nad spółkami strategicznymi, niepełnej realizacji planów kontroli na lata 2017–2021 w spółkach strategicznych, nieobjęcia 22 spółek kontrolami planowymi co najmniej raz na cztery lata stosownie do postanowień regulaminu kontroli przyjętego w KOWR, wyrażeniu zgody przez KOWR na sprzedaż 48 koni ze stada hodowlanego⁶ przez SK Janów Podlaski na podstawie niekompletnych wniosków, co zdaniem NIK nie służyło prowadzeniu efektywnej hodowli w spółkach i skutecznemu nadzorowi właścicielskiemu.

Dyrektor Generalny KOWR sprawował nadzór właścicielski nad spółkami poprzez wykonywanie praw z udziałów, ocenę działalności zarządów spółek, analizę sytuacji ekonomiczno-gospodarczej i hodowlanej oraz przeprowadzanie kontroli w tych spółkach. W nadzorowanych spółkach odbyły się zwyczajne zgromadzenia wspólników w terminach określonych przepisami prawa w celu rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdania finansowego oraz sprawozdania zarządu spółki za dany rok obrotowy. Analiza wyników działalności nadzorowanych spółek prawa handlowego była dokonywana na podstawie informacji otrzymanych od zarządów spółek. Uzyskiwano niezbędne informacje dotyczące hodowli oraz na bieżąco monitorowano i dokonywano oceny w zakresie działalności ekonomiczno-finansowej spółek. W kwietniu 2022 r. KOWR podjął działania w celu opracowania „Strategii hodowli zwierząt w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR w odniesieniu do następujących gatunków: bydła mlecznego i mięsnego, świń oraz owiec” oraz oceny i aktualizacji Strategicznego programu hodowli koni. [str. 71–72, 79–90]

Nieprawidłowości w zakresie nadzoru nad spółkami strategicznymi

Dyrektor Generalny KOWR wykonywał prawa z udziałów w spółkach strategicznych

⁵ Patrz strona 5 i 6 niniejszej Informacji o wynikach kontroli.

⁶ Zwane również stadem reprodukcyjnym lub podstawowym, jest to grupa zwierząt hodowlanych jednej rasy, których potomstwo przeznaczone jest do doskonalenia populacji zwierząt tej rasy.

Wdrożenie zasad kształtowania wynagrodzeń członków zarządów spółek

Dyrektor Generalny KOWR wdrożył zasady obsady kadrowej oraz kształtowania wynagrodzeń członków organów zarządzających spółek hodowli roślin i zwierząt określone w przepisach prawa, tj. w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym i w ustawie z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. [str. 90–93]

Nieprawidłowości w zakresie wysokości wynagrodzeń członków zarządów spółek

W okresie objętym kontrolą wynagrodzenia członków organów zarządzających objętych kontrolą spółek ustalane były przez nadzwyczajne zgromadzenia wspólników na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Wysokość wypłaconych wynagrodzeń miesięcznych członkom organów zarządzających dziewięciu objętych kontrolą spółek była zgodna z kwotami określonymi w umowach o zarządzanie i uchwałach nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników. Kwota krotności oraz krotność tej kwoty określone w umowach o zarządzanie zawartych z członkami organów zarządzających były zgodne z przyjętymi w uchwałach nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników. W przypadku dwóch spółek stwierdzono nieprawidłowości dotyczące wysokości wypłaconych wynagrodzeń członkom organów zarządzających łącznie na kwotę 76,6 tys. zł. [str. 65–67, 92–93]

Postępowania kwalifikacyjne przeprowadzone były zgodnie z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi

Postępowania kwalifikacyjne przeprowadzone były zgodnie z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi ANR, a następnie KOWR. W latach 2017–2021 22 członków zarządów 17 spółek strategicznych zostało wyłonionych w trybie postępowania kwalifikacyjnego, natomiast w 52 przypadkach dotyczących 26 spółek strategicznych nie zastosowano tego trybu.

W okresie objętym kontrolą odwołanych zostało 64 członków zarządów 28 spółek strategicznych, w tym 14 odwołanych członków zarządów nie otrzymało w latach 2017–2021 absolutorium z wykonania obowiązków. Członkowie zarządów byli odwoływani decyzją Wspólnika, tj. ANR, a następnie KOWR, który na podstawie art. 203 ksh oraz zapisów aktów założycielskich spółek ma prawo odwołać członka zarządu w każdym czasie.

Duża rotacja składów zarządów spółek nie sprzyja ciągłości zarządzania

W latach 2017–2021 spośród 41 spółek strategicznych w 30 spółkach dokonano zmian w składach zarządów, a tylko w 11 spółkach nie dokonano takich zmian. Najwyższa Izba Kontroli zwracała uwagę na dużą rotację składów zarządów w odniesieniu do spółek hodowli koni po kontroli nr P/19/046 „Państwowa hodowla koni w Polsce”. Najwyższa Izba Kontroli ponownie zauważa, że duża rotacja składów zarządów nie wpływa korzystnie na ciągłość zarządzania spółkami o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Zdaniem NIK powyższy stan jest nieakceptowalny ze względu na to, że spółki strategiczne realizują zadania polityki państwa w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego oraz wpływają na stabilizację rynku rolnego. [str. 90–92]

Zagrożenie stabilności hodowli prowadzonej przez spółki przekazane do KGS

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa przekazał udziały w siedmiu spółkach strategicznych na potrzeby utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A. (dalej KGS), która została utworzona z połączenia Krajowej Spółki Cukrowej S.A. (dalej KSC) z innymi podmiotami z sektora rolno-spożywczego. KOWR w wyniku prac w celu utworzenia KGS nie rekomendował

przekazania udziałów w spółkach strategicznych. W grudniu 2019 r. Minister Aktywów Państwowych otrzymał uprawnienia do wykonywania praw z akcji KSC i przejął prace nad utworzeniem KGS. Na wniosek Ministra Aktywów Państwowych Minister RiRW w styczniu 2022 r. wykreślił siedem spółek z wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Minister RiRW poinformował, że przyczyną usunięcia tych spółek z wykazu i przekazania udziałów było ich wytypowanie przez Ministra Aktywów Państwowych w celu włączenia do tworzonej Krajowej Grupy Spożywczej. Minister Aktywów Państwowych nie uzasadnił przyczyn włączenia spółek hodowli roślin i zwierząt do KGS, poinformował natomiast, że spółki te zostały wytypowane przez KSC w celu utworzenia KGS jako podmiotu mającego budować przewagę konkurencyjną na krajowym rynku rolno-spożywczym.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że celem utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej jest powstanie podmiotu zajmującego się głównie produkcją i sprzedażą cukru, handlem wyrobami powstałymi w trakcie jego wytwarzania oraz przetwórstwem owocowo-warzywnym. Do głównego przedmiotu działalności Krajowej Grupy Spożywczej S.A., z uwzględnieniem celu jej utworzenia, nie należy rozwój hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich w przejętych spółkach. Spółki te oferują polskim rolnikom wysokiej jakości materiał siewny odmian własnych roślin uprawnych i materiał zarodowy zwierząt gospodarskich. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie tych spółek w postępie biologicznym w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych (DANKO HR, Małopolska Hodowla Roślin, Poznańska Hodowla Roślin, Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego, Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemiaka Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice) oraz hodowli zwierząt gospodarskich (Małopolska Hodowla Roślin – Stadnina Koni Białka, Kombinat Rolny Kietrz, Poznańska Hodowla Roślin, Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego – Stadnina Koni w Walewicach), brak kontynuacji hodowli przez spółki może stanowić zagrożenie stabilności hodowli twórczej i zachowawczej roślin uprawnych, w tym zbóż oraz hodowli bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, a także hodowli koni, w tym koni arabskich czystej krwi (hodowanych w Stadninie Koni w Białce należącej do Małopolskiej Hodowli Roślin). W następstwie tego rolnicy mogą stracić dostęp do wysokiej jakości materiału nasiennego roślin i zwierząt zarodowych. Zdaniem NIK stwarza to zagrożenie sprzedaży przejętych przez KGS byłych spółek strategicznych lub ich części, prywatnym podmiotom. Biorąc powyższe okoliczności pod uwagę, zdaniem NIK istotnego rozważenia wymaga kwestia przeniesienia hodowli roślin i zwierząt, w tym koni, prowadzonych przez te spółki pod nadzór Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. [str. 75–78]

Wniosek po kontroli nr P/19/046 „Państwowa hodowla koni w Polsce” nie został przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zrealizowany, a wnioski skierowane do Dyrektora Generalnego KOWR dotyczące podjęcia działań w celu trwałej poprawy sytuacji finansowej i wzmocnienia nadzoru nad gospodarowaniem majątkiem przez spółki hodowli koni zostały częściowo zrealizowane. Minister RiRW nie zrealizował wniosku w zakresie podjęcia

Niepełna realizacja
wniosków pokontrolnych
NIK

SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

działań w celu opracowania nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce z uwzględnieniem racjonalizacji tej hodowli oraz stopniowej poprawy działalności tego obszaru rolnictwa. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ze względu na sytuację państwowej hodowli koni, w styczniu 2020 r. powołał pełnomocnika do spraw hodowli koni w celu wsparcia i promocji oraz koordynacji tej hodowli. Powołany przez Ministra pełnomocnik do spraw hodowli koni nie zrealizował zadań w tym zakresie. W związku z tym Minister ponownie zobowiązał się do podjęcia działań w celu realizacji tego wniosku. [str. 93-96]

4. WNIOSKI

W wyniku przeprowadzonych w ostatnich latach kontroli⁷ Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła nieefektywne zarządzanie majątkiem spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, a także nie w pełni skuteczny nadzór właścicielski. Najwyższa Izba Kontroli dwukrotnie wskazywała na potrzebę podjęcia działań w celu trwałej poprawy sytuacji finansowej i zwiększenia nadzoru zarządów spółek oraz właściciela, tj. Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa nad gospodarowaniem przez spółki ich majątkiem. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nadal nie opracował nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce z uwzględnieniem racjonalizacji tej hodowli oraz stopniowej poprawy działalności tego obszaru rolnictwa, pomimo, że Minister przyjął do realizacji stosowny wniosek.

Mając na uwadze powyższe oraz ustalenia niniejszej kontroli Najwyższa Izba Kontroli wskazuje na konieczność:

- 1) realizacji wniosku w zakresie opracowania nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce, co przyczyni się do jej rozwoju i zachowania polskiej specyfiki hodowli koni;
- 1) rozważenia – z uwagi na cel utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A. – przeniesienia udziałów w przejętych spółkach, które zajmują się hodowlą twórczą roślin uprawnych i hodowlą zwierząt gospodarskich, w tym cennych koni arabskich czystej krwi, do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jako podmiotów o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej;
- 1) opracowania strategii określającej cele i zadania spółek w zakresie hodowli zwierząt gospodarskich, w tym koni, pozwalającej na utrzymanie przez te podmioty strategicznego znaczenia w postępie biologicznym w rolnictwie;
- 2) wzmocnienia nadzoru nad spółkami w zakresie gospodarowania majątkiem, mając na uwadze w szczególności zapewnienie dobrostanu zwierząt hodowanych w spółkach, a także trwałą poprawę stanu obiektów budowlanych.

Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Minister Aktywów
Państwowych

Dyrektor Generalny
Krajowego Ośrodka
Wsparcia Rolnictwa

⁷ Kontrola funkcjonowania spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej w 2017 r. (P/17/045) i kontrola dotycząca państwowej hodowli koni w Polsce w 2019 r. (P/19/046).

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Spółki na ogół prawidłowo i skutecznie realizowały wyznaczone im zadania w zakresie hodowli

5.1. Hodowla roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich

Spółki na ogół prawidłowo i skutecznie realizowały wyznaczone im zadania w zakresie hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich określone w przyjętych programach hodowlanych. Spółki prowadzące hodowlę zwierząt prowadziły hodowlę w oparciu o opracowane przez właściciela (ANR, a następnie KOWR) i przyjęte do stosowania w spółkach programy hodowlane, a także przyjęte przez spółki w dokumentach planistycznych cele hodowlane i strategie hodowlane. Zakładane cele i wyniki hodowlane w większości zostały przez spółki osiągnięte, a niepełna ich realizacja w pozostałym zakresie wynikały z głównie czynników niezależnych od spółek, w tym np. choroby zwierząt. Zmiany w przyjętych w spółkach programach hodowlanych miały na celu zoptymalizowanie kosztów hodowli i spowodowane były przejściem spółek w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh.

Nieprawidłowości w zakresie przeglądów hodowlanych i sprzedaży zwierząt

Nieprawidłowości dotyczyły nierzetelnego przeprowadzania przeglądów hodowlanych w spółkach hodowli koni, nierzetelnej sprzedaży zwierząt gospodarskich, w tym koni, prowadzenia pensjonatu dla koni oraz sprawozdawczości spółek. W wyniku kontroli w trzech spółkach stwierdzono nieprawidłowości w zakresie sprzedaży zwierząt gospodarskich innych niż konie. Opracowanie ramowych zasad sprzedaży zwierząt innych niż konie zdaniem NIK może przyczynić się do poprawy nadzoru zarządów spółek i KOWR w tym zakresie i gospodarowania majątkiem tych spółek.

Sporządzane przez spółki Wieloletnie Plany Inwestycyjne i biznesplany oraz sprawozdania z działalności w większości przekazywane były do KOWR terminowo i zawierały wymagane informacje. Podejmowane działania w zakresie promocji hodowli roślin i zwierząt polegały głównie na działaniach bieżących, w tym m.in. na udziale w ogólnopolskich wydarzeniach rolniczych takich jak targi i wystawy hodowlane.

5.1.1. Hodowla roślin uprawnych

Hodowla twórcza roślin w Polsce jest prowadzona głównie w spółkach hodowli roślin, których prawa z udziałów wykonywała Agencja Nieruchomości Rolnych, a od 1 września 2017 r. do 2021 r. wykonywał Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. W spółkach hodowli roślin ogrodniczych zgrupowany był materiał genetyczny warzyw i roślin ozdobnych, natomiast w spółkach hodowli roślin rolniczych materiał genetyczny: zbóż, roślin bobowatych, traw, buraków cukrowych, buraków pastewnych oraz ziemniaków.

Zmiany w wykazie spółek hodowli roślin uprawnych

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na podstawie art. 5 ust. 6 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa⁸ (zwanej dalej ustawą o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa lub gnrsp), ustalił wykaz spółek hodowli roślin uprawnych oraz spółek hodowli zwierząt gospodarskich w załączniku do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek, mając na uwadze ich udział w tworzeniu postępu biologicznego w produkcji roślinnej, prowadzenie przez te spółki hodowli twórczej i zachowawczej roślin uprawnych, realizację programów hodowlanych oraz produkcję i sprzedaż materiału siewnego. Rozporządzenie z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 514, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, poprzedzone było rozporządzeniem z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (zwanym dalej rozporządzeniem z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu spółek).

Infografika nr 4

Spółki hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej w latach 2017–2021

* udziały w spółkach przekazane w 2022 r. na potrzeby utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A.

** Spółki w 2020 r. połączone ze Spółką PlantiCo sp. z o.o.

*** Spółka w 2019 r. połączona ze Spółką Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o.

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W rozporządzeniu tym określono osiem spółek hodowli roślin uprawnych. Były to, tj.: „Danko” Hodowla Roślin z siedzibą w Choryni (dalej Danko HR), Poznańska Hodowla Roślin z siedzibą w Tulcach (dalej PHR Tulce), Małopolska Hodowla Roślin z siedzibą w Krakowie (dalej MHR Kraków), Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego z siedzibą w Straszku (dalej KHBC Straszów), Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemiaka z siedzibą w Strzekęcinie (dalej PMHZ Strzekęcin), Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan z siedzibą w Krakowie (dalej KHiNO Polan), „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze z siedzibą w Nochowie (dalej Spójnia HiNO) oraz „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” z siedzibą w Zielonkach Parcelach (dalej PlantiCo). W 2020 r. przeprowadzono restrukturyzację, która objęła proces łączenia trzech spółek ogrodniczych (PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki sp. z o.o., Spójnia Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o., Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o.). Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, według stanu na 8 sierpnia 2018 r., tj. w dniu wejścia w życie rozporządzenia z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu spółek, wykonywał uprawnienia właścicielskie Skarbu Państwa w ośmiu spółkach hodowli roślin uprawnych. W 2020 r. (z dniem 1 kwietnia) nastąpiło połączenie w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh trzech spółek ogrodniczych: PlantiCo, Spójnia HiNO oraz KHiNO Polan, przy czym Spółką przejmującą było PlantiCo. Według stanu na koniec 2021 r. KOWR wykonywał uprawnienia właścicielskie Skarbu Państwa w sześciu spółkach hodowli roślin uprawnych. Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 stycznia 2022 r. zmieniającego rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej w ust. 1 załącznika do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek uchylono pkt 1–5 („Danko” HR, PHR Tulce, MHR Kraków, KHBC Straszów, PMHZ Strzekęcin); a w ust. 2 uchylono pkt 9 i 17 (Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice i Kombinat Rolny Kietrz).

Hodowla twórcza roślin uprawnych

Nadzorowane przez KOWR spółki hodowli roślin oferowały materiał siewny polskich odmian: zbóż, roślin bobowatych, ziemniaków, buraków cukrowych, buraków pastewnych, traw oraz warzyw i roślin ozdobnych. Prowadzone w spółkach kierunki hodowli roślin uprawnych były zróżnicowane w zależności od specyfiki gatunku. Głównymi priorytetami hodowli były: plonowanie, odporność na stesy biotyczne i abiotyczne, specyficzne dla gatunku cechy jakościowe oraz cenne właściwości użytkowe. W związku ze zmianami klimatycznymi coraz większego znaczenia nabiera hodowla odmian o zwiększonej tolerancji na suszę, o wyższym poziomie zimotrwałości, o większej polowej odporności na choroby oraz lepiej wykorzystujących składniki pokarmowe.

Efekty prowadzonej przez spółki hodowli roślin w latach 2017–2021

Hodowlą twórczą w spółkach hodowli roślin rolniczych objętych w 2017 r. było 35 gatunków (taksonów), hodowlą zachowawczą – 44 gatunki roślin. W Spółkach ogrodniczych hodowla twórcza dotyczyła 14 gatunków, a zachowawcza 39 gatunków warzyw. W 2021 r. hodowla twórcza roślin ogrodniczych prowadzona była w 11 taksonach, a do rejestru odmian

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wpisano cztery nowe odmiany. W grupie roślin rolniczych prowadzono hodowlę twórczą w 36 taksonach, a do rejestru odmian wpisano 16 odmian. W badaniach rejestrowych znajdowało się 187 odmian⁹ roślin rolniczych i 9 odmian roślin warzywnych. W 2021 r. hodowla zachowawcza prowadzona była dla 32 taksonów warzyw oraz 58 taksonów roślin rolniczych. Hodowla zachowawcza warzyw w spółce PlantiCo prowadzona była łącznie dla 355 odmian. W 2021 r. w grupie spółek prowadzących hodowlę roślin rolniczych największa skala hodowli zachowawczej prowadzona była w „DANKO” Hodowla Roślin sp. z o.o. w Choryni (125 odmian) oraz w Małopolskiej Hodowli Roślin sp. z o.o. w Krakowie (81 odmian).

W okresie objętym kontrolą liczba odmian roślin rolniczych i ogrodniczych będących własnością spółek była na podobnym poziomie. W 2017 r. własnością spółek było ogółem 319 odmian roślin rolniczych oraz 365 odmian roślin warzywnych, a w 2021 r. własnością spółek było 310 odmian roślin rolniczych i 330 odmian roślin warzywnych.

Udział odmian roślin spółek Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w liczbie odmian wpisanych do Rejestru Odmian prowadzonego przez COBORU w latach 2017–2021 był stabilny i ulegał niewielkim wahaniom w tym okresie. W 2017 r. spółki posiadały 49,4% odmian roślin rolniczych i 59,9% odmian roślin warzywnych pochodzących z krajowej hodowli wpisanych w Rejestrze Odmian. Udział odmian spółek we wszystkich odmianach wpisanych do Rejestru Odmian wynosi 31,4% (rośliny rolnicze 23,6% i warzywne 44,4%). W 2018 r. spółki posiadały 48,2% odmian roślin rolniczych i 59,5% odmian roślin warzywnych pochodzących z krajowej hodowli wpisanych w Rejestrze Odmian. Natomiast udział odmian spółek KOWR we wszystkich odmianach wpisanych do Rejestru Odmian wynosi 30,6% (rośliny rolnicze 22,6% i warzywne 44,3%). W 2019 r. spółki posiadały 53,2% odmian roślin rolniczych i 55,0% odmian roślin warzywnych pochodzących z krajowej hodowli wpisanych w Rejestrze Odmian. Udział odmian spółek KOWR we wszystkich odmianach wpisanych do Rejestru Odmian wynosi 33,4% (rośliny rolnicze 25,7% i warzywne 45,8%). W 2020 r. spółki posiadały 48,7% odmian roślin rolniczych i 55,6% odmian roślin warzywnych pochodzących z krajowej hodowli wpisanych w Rejestrze Odmian. Udział odmian spółek we wszystkich odmianach wpisanych do Rejestru Odmian wynosi ogółem 31,3% (rośliny rolnicze 23,4% i warzywne 45,1%). W 2021 r. spółki posiadały 47,7% odmian roślin rolniczych i 52,2% odmian roślin warzywnych, w których prowadzona jest hodowla oraz pochodzących z krajowej hodowli wpisanych do Rejestru Odmian. Udział odmian spółek we wszystkich odmianach wpisanych do Rejestru Odmian wynosi 32,7% (rośliny rolnicze – 22,9% i warzywne – 53,7%).

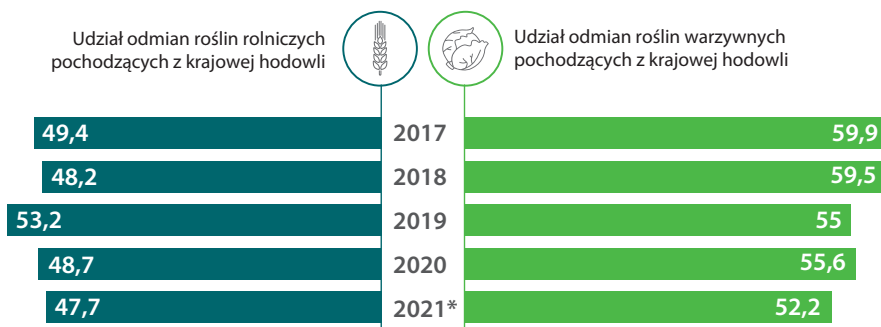
Udział odmian własnych roślin spółek w hodowli prowadzonej w kraju

⁹ Zbiorowość roślin w obrębie botanicznej jednostki systematycznej najniższego stopnia, która jest określona na podstawie przejawianych właściwości wynikających z określonego genotypu lub kombinacji genotypów, jest odróżnialna od każdej innej zbiorowości roślin na podstawie co najmniej jednej z przejawianych właściwości oraz pozostaje niezmienną po rozmnożeniu.

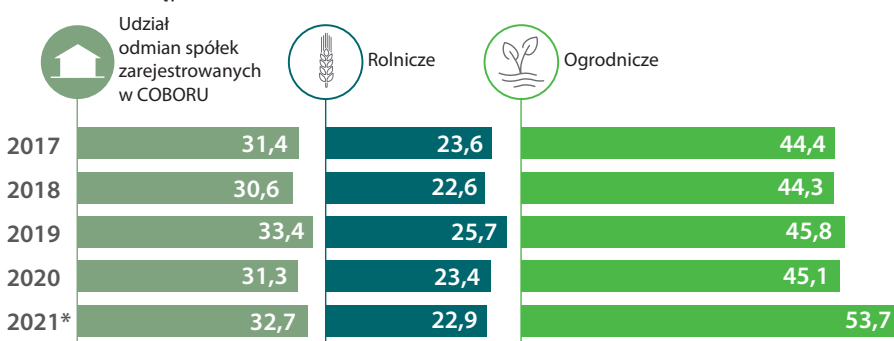
WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Infografika nr 5

Udział odmian własnych spółek hodowli roślin w odmianach zarejestrowanych w COBORU i pochodzących z krajowej hodowli w latach 2017–2021

* dane wstępne

* dane wstępne

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie wyników kontroli.

Spółki hodowli roślin rejestrowały odmiany pochodzące z krajowej hodowli w innych krajach. Według stanu z 2017 roku zarejestrowane było 199 odmian roślin rolniczych w 32 krajach świata i 91 odmiany roślin warzywnych w pięciu krajach. W 2017 r. zarejestrowano 10 odmian roślin rolniczych w pięciu krajach. Największą efektywność w rejestrowaniu odmian za granicą i ich komercjalizowaniu wykazywała spółka DANKO HR. Według stanu na 2021 r. zarejestrowane było przez spółki nadzorowane przez KOWR 131 odmian roślin rolniczych w 35 krajach i 57 odmian roślin warzywnych w pięciu krajach. Są to odmiany zarejestrowane w krajowych rejestrach odmian, których sprzedaż miała miejsce w ostatnich 5 latach. W 2021 r. zarejestrowano 15 odmian roślin rolniczych w 11 krajach oraz jedną odmianę buraka ćwikłowego w Ukrainie.

Zmiany w wykazie spółek hodowli roślin uprawnych

Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w 1995 r. zaprzestało dofinansowania hodowli zachowawczej roślin rolniczych, a od 1998 r. hodowli zachowawczej roślin ogrodniczych. Spółki hodowli roślin rolniczych i ogrodniczych do 2007 r. realizowały programy hodowlane, które były zatwierdzane i częściowo dotowane przez MRiRW. Dotowano programy hodowlane tych gatunków roślin uprawnych, które mają znaczenie ze względu na reakcję ich odmian na warunki glebowo-klimatyczne, stan krajowej hodowli i jej możliwości konkurencyjne z firmami zagranicznymi oraz koszt importu nasion, w przypadku zaprzestania hodowli krajowej. W 2008 r., zaprzestano również dofinansowania hodowli twórczej

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

w spółkach hodowli roślin. Państwo, po zaprzestaniu dotowania z budżetu hodowli prowadzonej w spółkach, nie miało wpływu na stan zaawansowania hodowli twórczej oraz poziom produkcji kwalifikowanego materiału siewnego. Spółki nie były w stanie w pełni zrekompensować braku dotacji do hodowli opłatami hodowlanymi i licencyjnymi oraz opłatami od rozmnożeń własnych.

Od wielu lat występowały trudności z pozyskaniem wystarczających środków finansowych z rynku nasiennego głównie ze względu na znacznie niższy niż w krajach zachodnioeuropejskich poziom upowszechnienia postępu biologicznego w polskiej praktyce rolniczej¹⁰. Udział kwalifikowanego materiału siewnego zbóż i ziemniaków w zasiewach klasyfikował Polskę na jednym z ostatnich miejsc w Europie i nie zapewniał wymaganego przez prawidłową agrotechnikę odnowienia tego materiału¹¹. Wskaźnik udziału kwalifikowanego materiału siewnego w produkcji zbóż wynosił w 2019 r. ok. 25,0%, a ziemniaków około 19,0%¹².

Udział kwalifikowanego materiału siewnego w zasiewach

Efekty hodowli roślin prowadzonej przez spółki nie były w wystarczającym stopniu promowane i upowszechniane w rolnictwie, o czym świadczył niewielki stopień wykorzystania kwalifikowanego materiału siewnego przez rolników w zasiewach, na co Najwyższa Izba Kontroli zwracała uwagę po kontroli P/17/045 „Funkcjonowanie spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej”. Niskie wykorzystanie kwalifikowanego materiału siewnego przez producentów rolnych oznaczało niższe zbiory i gorszą jakość uzyskiwanej produkcji, a w rezultacie mniejsze przychody finansowe i mniejszą konkurencyjność polskiego rolnictwa na rynku wewnętrznym i międzynarodowym.

Koszty hodowli roślin w spółkach w 2021 r. wyniosły 44,8 mln zł. Źródłami finansowania kosztów hodowli były: opłaty hodowlane i licencyjne, opłaty od rozmnożeń własnych w spółkach hodowli roślin rolniczych oraz inne przychody. W strukturze finansowania kosztów hodowli w 2021 r. opłaty licencyjne stanowiły 48,0% kosztów hodowli. Całkowita kwota opłat hodowlanych i licencyjnych zebranych przez spółki w 2021 r. wyniosła 22,9 mln zł, w tym prawie 80,0% wpływów z opłat hodowlanych i licencyjnych wszystkich spółek uzyskanych za odmiany zarejestrowane zarówno w Polsce, jak i za granicą wygenerowała spółka Danko HR. Pozostałe 52,0% kosztów hodowli spółki pokryły z innych przychodów, w tym z marży handlowej sprzedawanego materiału siewnego. Około 2,7% kosztów hodowli w spółkach hodowli roślin rolniczych sfinansowano z opłat od rozmnożeń własnych.

Koszty i wpływy z hodowli roślin

W 2017 r. produkcja nasienna była prowadzona na powierzchni blisko 14,4 tys. ha. Ponad 70% powierzchni upraw nasiennych przypada na grunty użytkowane przez spółki, a pozostałe w ramach kontraktacji. W 2021 r. produkcja nasienna była prowadzona na powierzchni 15,1 tys. ha. Ponad 78%

Produkcja nasienna spółek hodowli roślin

¹⁰ Średni udział kwalifikowanego materiału siewnego zbóż w zasiewach wynosił w UE około 50%.

¹¹ Odnowienie kwalifikowanego materiału siewnego polega na zalecanej przez prawidłową agrotechnikę wymianie nasion przeznaczonych na siew i służy zachowaniu jego odpowiednich cech biologicznych.

¹² Przyjmując do wyliczeń wielkość sprzedaży nasion podawaną przez WIORiN.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

powierzchni upraw nasiennych przypadało na grunty użytkowane przez spółki. Pozostałe nasiona wyprodukowane były poza spółkami, w ramach kontraktacji. W strukturze gatunkowej upraw nasiennych roślin rolniczych w 2021 r. dominowały zboża (59,4%), strączkowe stanowiły – 16,3%, motylkowe i trawy – 10,0%, a ziemniaki – 3,1%. W strukturze gatunkowej w spółce ogrodniczej rośliny warzywne stanowiły 69,9%, rośliny rolnicze 29,2%, a ozdobne – 0,8%.

W okresie objętym kontrolą uległa zwiększeniu wartość sprzedanego materiału siewnego. W 2017 r. wartość sprzedanego materiału siewnego wyniosła ogółem 177,4 mln zł, z tego: w spółkach rolniczych 145,1 mln zł, a w spółkach ogrodniczych 32,3 mln zł. W 2021 r. wartość sprzedanego materiału siewnego wyniosła ogółem 191,9 mln zł, z tego: w spółkach rolniczych – 149,7 mln zł, a w spółce ogrodniczej – 42,2 mln zł.

Przykład

Po połączeniu 1 kwietnia 2020 r. z dwiema spółkami hodowli roślin, tj. „**SPÓJ-NIA**” **Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o. z siedzibą w Nochowie** oraz **Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze POLAN sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie**, **PlantiCo** stała się największym krajowym hodowcą roślin warzywnych i jednym z większych podmiotów na tym rynku w Polsce. Ponadto spółka przejęła chów bydła w trzech lokalizacjach. Od dnia 1 lutego 2021 r., po połączeniu ze spółką **KZD Nowy Dwór sp. z o.o. z siedzibą w Nowym Dworze** (dalej: **KZD**), **PlantiCo** poszerzyło swoją ofertę o materiał szkółkarski własnej produkcji.

Celem hodowli twórczej było uzyskanie nowych odmian dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku i oczekiwań producentów i konsumentów. Spółka prowadziła prace nad odmianami mieszańcowymi (heterozyjnymi), co zapewniało ochronę tych odmian przed nielegalnym rozmnażaniem i sprzedażą. Programy hodowlane prowadzone były przez spółkę w taki sposób, by zapewnić postęp biologiczny wpływający na wartość technologiczną roślin, uwzględnić wszelkie potrzeby wynikające ze zmian wymuszonych przez środowisko i rynek oraz zapewnienie wysokiego i stabilnego plonowania roślin w zmieniających się warunkach środowiska. Programy hodowlane określał Zarząd spółki, zawierając je w corocznie aktualizowanym biznesplanie. Kierunki hodowli były zgodne z wytycznymi zawartymi w dokumentach pn. „Program wsparcia hodowli roślin w Polsce” i „Priorytety dla hodowli roślin uprawnych w Polsce”.

W 2017 r. **PlantiCo** prowadziła hodowlę twórczą 10 gatunków warzyw (burak ćwikłowy, cebula, groch konserwowy, kapusta głowiasta biała, marchew jadalna, ogórek gruntowy, papryka, pomidor gruntowy, rzodkiewka i fasola zwykła) oraz hodowlę zachowawczą 35 gatunków warzyw na łącznej powierzchni 8,6 ha. W 2018 r. Spółka zrezygnowała z hodowli twórczej czterech gatunków warzyw (groch konserwowy, kapusta głowiasta biała, papryka, fasola zwykła), po przeanalizowaniu kosztów oraz przychodów ze sprzedaży. W latach 2018–2019 wystąpił spadek powierzchni hodowli twórczej w porównaniu do 2017 r. Zmniejszenie areału pod hodowlę twórczą wynikało przede wszystkim z ograniczenia ilości gatunków (z dziesięciu w 2017 r. do sześciu w latach 2018–2019), w tym dwóch gatunków (fasola i kapusta), które potrzebowały większego areału uprawy. Spadek powierzchni zasiewów w hodowli zachowawczej był spowodowany zabezpieczeniem Spółki w materiał rozmnożeniowy, po wykonaniu magazynu dla materiałów rozmnożeniowych i hodowlanych z kontrolowanym klimatem. W 2020 r., po połączeniu ze spółkami **POLAN** i **Spójnia**, **PlantiCo** prowadziła hodowlę twórczą 12 gatunków warzyw na łącznej powierzchni 8,9 ha oraz hodowlę zachowawczą

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

45 gatunków warzyw na 28,1 ha. W 2021 r. Spółka prowadziła hodowlę tworzącą 11 gatunków warzyw na łącznej powierzchni 8,1 ha oraz hodowlę zachowawczą 45 gatunków warzyw na łącznej powierzchni 66,0 ha. Zwiększenie powierzchni upraw hodowli zachowawczej w 2021 r. o 134,7% w porównaniu do 2020 r., wynikało głównie z przejścia w 2021 r. przez PlantiCo spółki KZD.

Spółka osiągała zakładane w biznesplanach liczby rejestrowanych odmian własnych warzyw. Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. w Rejestrze Odmian znajdowały się 152 odmiany własne Spółki, a według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. w Rejestrze Odmian znajdowało się 330 odmian własnych Spółki, w tym największą odmian zarejestrowano w gatunkach: ogórek (54), fasola zwykła (45), sałata (29), marchew (28), cebula (25), pomidor (23) i rzodkiewka (20). W latach 2017–2021 wpisano do Rejestru Odmian łącznie 16 odmian Spółki. W tych latach na wniosek Spółki z Rejestru Odmian skreślono łącznie 38 odmian, głównie z powodu spadającej sprzedaży nasion tych odmian na rynku.

W 2017 r. powierzchnia upraw nasiennych w Spółce wyniosła 381,0 ha, w tym 191,7 ha, tj. 50,3%, uprawiano na gruntach własnych oraz 189,3 ha w kooperacji. W 2021 r. powierzchnia upraw nasiennych w połączonej Spółce uległa zwiększeniu i wyniosła 875,5 ha, w tym 378,09 ha, tj. 43,2%, uprawiano na gruntach własnych (uprawy zbóż stanowiły 229,7 ha, warzyw – 147,9 ha i roślin ozdobnych – 0,5 ha) oraz 497,4 ha w kooperacji (56,8%), w tym 490,1 ha stanowiły uprawy warzyw i 7,3 ha – roślin ozdobnych.

W 2021 r. koszty hodowli ogółem wyniosły 6411 tys. zł i zostały sfinansowane głównie ze środków własnych Spółki w wysokości 5310,7 tys. zł (82,8% kosztów hodowli ogółem). Pozostałe źródła finansowania kosztów hodowli stanowiły opłaty za usługi badawcze w wysokości 131,1 tys. zł, dofinansowanie w ramach programu NCBiR w wysokości 963,6 tys. zł oraz wpływy z opłat hodowlanych i licencyjnych w wysokości 5,6 tys. zł.

W latach 2020–2021 uległ zwiększeniu w odniesieniu do 2017 r. stosunek wpływów ze sprzedaży własnych odmian do kosztów hodowli i wyniósł 402,8%. Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że połączone podmioty zwiększyły swoje możliwości przychodowe ze sprzedaży odmian własnych przez poszerzenie możliwości wyjścia na rynek z jedną, wspólną ofertą odmianową przy jednoczesnym obniżeniu kosztów hodowli.

W latach 2017–2020 PlantiCo brała udział w realizacji ośmiu tematów badawczych: tj. sześciu we współpracy z Uniwersytetem Rolniczym im. H. Kołłątaja w Krakowie i dwóch we współpracy z Instytutem Ogrodnictwa w Skierniewicach. Od 2021 r. spółka brała udział w realizacji pięciu tematów badawczych. W latach 2017–2021 PlantiCo realizowała również usługę badawczo-doświadczalną „Rozmnażanie i charakterystyka zasobów genowych roślin warzywnych z banku genów”, w ramach której, w zależności od potrzeb Banku Genów, firma rozmnażała materiały różnych gatunków.

5.1.2. Hodowla bydła, trzody chlewnej i owiec

W 2021 r. hodowlę bydła mlecznego prowadziły 34 spółki hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich nadzorowane przez KOWR, a w 2017 r. 37 spółek. Kontrolą zostało objętych osiem spółek wskazanych w wykazie spółek jako spółki hodowli zwierząt: Ośrodek Hodowli Zarodowej Osiecin Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Osiecinach – hodowla bydła (dalej OHZ Osiecin); Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Chodczku – hodowla bydła i trzody chlewnej (dalej OHZZ Chodczek); Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” Spółka z ograniczoną odpowiedzial-

Hodowla bydła
mlecznego w spółkach

nością z siedzibą w Kałdowie – hodowla bydła (dalej OHZ Gajewo); Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Bobrownikach – hodowla bydła (dalej OHZ Bobrowniki); Ośrodek Hodowli Zarodowej „Głogówek” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Głogówku – hodowla bydła i trzody chlewnej (dalej OHZ Głogówek); Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Garzynie – hodowla bydła, owiec i trzody chlewnej (dalej OHZ Garzyn); Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Żydowie – hodowla bydła, koni i trzody chlewnej (dalej GRH Żydowo); PRH Gałopol, a także trzy spółki hodowli koni oraz roślin, które prowadziły również hodowlę bydła: Stadnina Koni Prudnik spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Prudniku; „Stadnina Koni Janów Podlaski” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Wygodzie i PlantiCo.

Zmniejszenie liczby spółek w kontrolowanym okresie spowodowane było połączeniem w 2020 r. trzech spółek hodowli roślin ogrodniczych oraz likwidacją w 2020 r. hodowli bydła mlecznego w SK Nowielice. Pogłowie krów w spółkach nadzorowanych przez KOWR na koniec grudnia 2021 r. wyniosło 27 561 krów i zwiększyło się w stosunku do 2020 r. o 79 sztuk, a w porównaniu do 2017 r. o 835 sztuk (w 2017 r. utrzymywano 26 726 sztuk). Najwyższy udział w populacji krów posiadała rasa polska holsztyńsko-fryzyjska (dalej pfh), tj. 26 597 sztuk w dwóch odmianach czarno-białej (dalej HO) – 24 766 sztuk i czerwono-białej (dalej RW) – 1831 sztuk. Ponadto utrzymywane były następujące rasy: simentalska (dalej SM) – 420 sztuk, jersey (dalej JE) – 377 sztuk, polska czerwono-biała (dalej ZR) – 121 sztuk oraz polska czerwona (dalej RP) – 46 sztuk.

Dla zwiększenia efektywności pracy hodowlanej nad doskonaleniem bydła mlecznego w spółkach realizowany był „Strategiczny program hodowli bydła mlecznego rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych” (dalej Strategiczny program hodowli bydła mlecznego rasy phf) Program uwzględnia zmiany jakie zachodzą w hodowli światowej i na rynku mleka, dlatego główny nacisk skierowany jest na poprawę cech funkcjonalnych (zdrowie i płodność), które decydują o długowieczności krów. Stada dostarczają polskim hodowcom materiał hodowlany gwarantujący jak najlepszą opłacalność prowadzonych gospodarstw, co związane jest z obniżeniem kosztów produkcji oraz jednoczesną poprawą wydajności i jakości mleka.

Realizacja założeń Strategicznego programu hodowli bydła mlecznego rasy phf

W Strategicznym programie hodowli bydła mlecznego rasy phf, na skutek realizacji założeń przyjętych w programie, założono osiągnięcie do końca 2020 r. następujących parametrów produkcyjno-hodowlanych:

- ustabilizowanie średniej wydajności mleka na poziomie około 10,5 tys. – 11,0 tys. litrów;
- podniesienie zawartości białka w mleku do poziomu 3,4%, przy dotychczasowej zawartości tłuszczu lub jego niewielkim wzroście do poziomu 4,1%;
- obniżenie wieku pierwszego wycielenia krów do 25 miesięcy w 2020 r.;

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- utrzymanie dotychczasowego okresu międzywycieleniowego (OMW) na poziomie ok. 430 dni;
- zmniejszenie remontu stad spółek do poziomu 28,0–35,0% w zależności od intensywności użytkowania;
- zwiększenie długości użytkowania krów w stadzie do 3,5–4 laktacji;
- wyhodowanie 30–40% buhajów użytkowanych przez Stacje Unasienniania;
- zwiększenie liczby sprzedanych jałówek (z 3,0% do 10,0%).

Średnie parametry produkcyjno-hodowlane dotyczące hodowli bydła i produkcji mleka liczone dla wszystkich spółek zajmujących się hodowlą bydła zostały w okresie objętym kontrolą osiągnięte. Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w stadach spółek nadzorowanych przez KOWR znajdowało się 26 597 krów rasy phf (tj. o 737 sztuk więcej w porównaniu z 2017 r.) oraz 866 krów w pozostałych rasach mlecznych. Przeciętna wydajność mleczna krów według kontroli użytkowości w 2021 r. w 34 spółkach nadzorowanych przez KOWR wyniosła 11 245 kg i uległa zwiększeniu w porównaniu do 2017 r. o 754 kg, tj. o 6,7% (w 2017 r. wyniosła 10 491 kg). Ponadto w porównaniu z krajową przeciętną wydajnością mleczną w 2021 r. była wyższa o 2 408 kg¹³, tj. o 21,4%. Średnia wydajność tłuszczu w 2021 r. ukształtowała się na poziomie 444 kg i była wyższa w porównaniu do 2017 r. o 36 kg. W 2021 r. przeciętna zawartość tłuszczu stanowiła 4,0% ogólnej masy mleka przy podobnej wartości w 2017 r. (3,9%). W porównaniu z krajową przeciętną wydajnością tłuszczu wydajność w spółkach w 2021 r. była wyższa o 79 kg. Przeciętna wydajność białka wyniosła 380 kg i była wyższa w porównaniu do 2017 r. o 27 kg. W 2021 r. przeciętna zawartość białka stanowiła 3,4% ogólnej masy mleka przy podobnej wartości w 2017 r. (3,4%). W porównaniu z krajową przeciętną wydajnością białka była wyższa o 78 kg.

W 2021 r. najwyższą przeciętną wydajność mleka krów rasy polskiej holsztyńsko-fryzyskiej uzyskały spółki: HZZ „Żołędnica” sp. z o.o. (13 326 kg), OHZ Lubiana sp. z o.o. (13 260 kg), SK w Dobrzyniewie sp. z o.o. (13 167 kg), OHZ Garzyn sp. z o.o. (12 870 kg), SK „Nowe Jankowice” sp. z o.o. (12 698 kg), OHZ Osiecinny sp. z o.o. (12 646 kg), SK Racot sp. z o.o. (12 421 kg), HZZ Osowa Sień sp. z o.o. (12 170 kg) i SK Pępowo sp. z o.o. (12 079 kg).

Osiem spółek nie osiągnęło zakładanej w „Strategicznym programie hodowli bydła mlecznego rasy phf” przeciętnej wydajności mleka, tj.: SK Prudnik sp. z o.o. (10 354 kg), OHZ Mścice sp. z o.o. (10 222 kg), SK Janów Podlaski sp. z o.o. (10 212 kg), SK Liski sp. z o.o. (10 112 kg) oraz OHZ Przerzeczyn Zdrój sp. z o.o. (10 032 kg), OHZ Gajewo sp. z o.o. (9935 kg), OHZ Bobrowniki sp. z o.o. (9572 kg) oraz SK Iwno sp. z o.o. (9408 kg).

¹³ Według informacji Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka (PFHBiPM) w 2021 r. ocenę mleczną w Polsce prowadzono w 17 992 oborach („Ocena i hodowla bydła mlecznego. Dane za rok 2021” – PFHB.

https://pfhb.pl/fileadmin/user_upload/OCENA/publikacje/publikacje_2022/wyniki_ocen/Wyniki_ocen_za_rok_2021_PFHBiPM_Polska.pdf.

W 2021 r. ogółem w Polsce oceniono 785 008 krów. Przeciętna wydajność krów ocenianych w zakresie wartości użytkowej wyniosła: 8837 kg mleka, 365 kg tłuszczu (4,1% tłuszczu w ogólnej masie mleka) i 302 kg białka (3,4% białka w ogólnej masie mleka).

Wyniki hodowlane
spółek KOWR
w hodowli bydła

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Średnia rzeczywista wydajność mleka w stadach KOWR za 2021 r. wyniosła 10 569 litrów mleka i była o 516 litrów wyższa od wydajności w 2017 r. (10 053 litrów). W 2021 r. najwyższą średnią rzeczywistą wydajność mleka uzyskały spółki: SK w Dobrzyniewie sp. z o.o. (12 348 litrów), OHZ Lubiana sp. z o.o. (12 209 litrów), SK „Nowe Jankowice” sp. z o.o. (12 036 litrów), HZZ „Żołędnica” sp. z o.o. (11 960 litrów), OHZ „Garzyn” sp. z o.o. (11 942 litry), SK Racot sp. z o.o. (11 827 litrów), SK Pępowo sp. z o.o. (11 727 litrów), Poznańska HR sp. z o.o. (11 456 litrów), OHZ Osiecin sp. z o.o. (11 436 litrów), KR Kietrz sp. z o.o. (11 275 litrów), PRH Gałopol sp. z o.o. (11 115 litrów) oraz HZZ Osowa Sień sp. z o.o. (11 039 litrów).

W 2021 r. globalna sprzedaż mleka wyniosła 286,2 mln litrów mleka i była o 33,1 mln litrów wyższa niż w 2017 r. Sprzedaż stanowiła 96,2% produkcji (w 2017 r. stanowiła 95,9%).

Okres międzywycieleniowy (dalej OMW) uległ zmniejszeniu ze średniego poziomu 419 dni w 2017 r. do 404 dni w 2021 r. Wiek pierwszego wycielenia w 2017 r. wyniósł średnio 764 dni, a w 2021 r. 747 dni.

Istotnym wskaźnikiem charakteryzującym potencjał genetyczny stada jest liczba buhajów pozytywnie wycenionych i proponowanych do wykorzystania w sztucznym unasiennianiu. Na 31 grudnia 2021 r. spółki posiadały 344 buhaje zakwalifikowane do hodowli, co stanowiło zmniejszenie o 99 sztuk. Do stacji unasienniania przekazano 33 buhaje (o 5 sztuk mniej niż w 2017 r.). Spółki sprzedały 1152 krowy, tj. o 945 sztuk więcej niż w 2017 r. oraz 1759 jałowic cielných, tj. o 284 więcej niż w 2017 r.

Przykład

W latach 2017–2021 **OHZ Gajewo** prowadził hodowlę bydła rasy phf w oparciu o przyjęty do stosowania „Strategiczny program hodowli bydła mlecznego rasy phf” oraz dodatkowo opracowane przez spółkę cele hodowlane i strategię hodowlaną. Zakładane cele i wyniki hodowlane w większości zostały przez Spółkę osiągnięte, a brak bądź niepełna ich realizacja w pozostałym zakresie wynikał z czynników niezależnych od Spółki w tym m.in. choroby stada wykrytej w 2018 r.

Do głównych celów pracy hodowlanej w badanym okresie przyjęto kierunki selekcji z wykazem doskonalonych cech w tym: dostarczanie wysokiej, jakości materiału zarodowego do doskonalenia populacji bydła mlecznego, poprawa cech mlecznych oraz typu i budowy (w tym m.in.: cechy mleczne takie jak wydajność mleka, poziom białka, wydajność tłuszczu, szybkość udoju, cechy typu i budowy takie jak kaliber, klatka piersiowa, zad, racice, wymiona oraz cechy funkcjonalne tj. długowieczność, zmniejszenie poziomu komórek somatycznych, kształt i długość strzyków, łatwość wcieleń i żywotność cieląt).

W zakresie realizacji założeń parametrów produkcyjno-hodowlanych wynikających z przyjętego „Strategicznego programu hodowli bydła mlecznego rasy phf w spółkach ANR” założonych do osiągnięcia do końca 2020 r., spółka na koniec obowiązywania programu, tj. 2020 r. z przyjętych założeń osiągnęła następujące parametry, tj.:

- nie osiągnięto wartości wskaźnika średniej wydajności mleka, który na koniec 2020 r. wyniósł 9649 litrów;

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- osiągnięto wartość ww. wskaźników podniesienia zawartości białka w mleku do poziomu 3,4%, przy dotychczasowej zawartości tłuszczu uzyskując wymagane poziomy (tj. zawartości białka 3,4% oraz zawartości tłuszczu 4,1%);
- nie osiągnięto wskaźnika obniżenia wieku pierwszego wycielenia krów do 25 miesięcy w 2020 r. (760 dni), który na koniec 2020 r. wyniósł 783 dni;
- utrzymanie dotychczasowego okresu międzywycieleniowego (OMW) na poziomie ok. 430 dni, osiągnięto niższy (lepszy) wynik w wysokości 414 dni;
- osiągnięto zbliżony wskaźnik w zakresie zmniejszenia remontu stada do poziomu 28–35% – w wysokości 38%;
- zwiększenie długości użytkowania krów w stadzie do 3,5–4 laktacji, osiągnięto zbliżony wskaźnik w tym zakresie w wysokości 3 laktacji;
- nie wyhodowano buhajów użytkowanych przez Stacje Unasienniania;
- znaczne zwiększenie liczby sprzedanych jałówek (z 3% do 10%), nie osiągnięto wskaźnika w tym zakresie, który wyniósł 0%.

Przyczyną nieosiągnięcia wszystkich wskaźników wynikających ze „Strategicznego programu hodowli bydła mlecznego rasy phf” była choroba stada w 2018 r., niewykazywanie przez Stacje Unasienniania zainteresowania materiałem hodowlanym męskim oraz oferowane cen za byczki na poziomie nieoptymalnym dla Spółki. Zdaniem Zarządu opracowany w 2013 r. „Strategiczny program hodowli bydła mlecznego rasy phf” nie zawsze przystaje do obecnych realiów produkcji zwierzęcej. Należy tutaj wskazać np. wskaźnik – wyhodowanie 30–40% buhajów użytkowanych przez Stacje Unasienniania, który odbiega od aktualnej sytuacji na rynku, bowiem w 2012 r. Polska przystąpiła do programu EUROGENOMIX, w 2014 r. nastąpiła pierwsza wycena buhajów z gpF (indeks genomiczny), co skutkowało zmniejszeniem liczby kupowanych buhajów przez SHiUZ. Genom pozwolił na wybór tylko najlepszych rozplodników, których próg genetyczny ustalał SHiUZ. Ponadto stacje są nastawione na sprzedaż jak największej liczby materiału genetycznego (nasienia), które nabywane było głównie za granicą.

Realizowany w spółkach Strategiczny program hodowli bydła mlecznego rasy phf zakładał optymalizację i przyspieszenie postępu genetycznego poprzez jak największe wykorzystanie selekcji genomowej oraz biotechnologii. Selekcja genomowa stwarza dużo większe możliwości dla postępu genetycznego na ścieżce żeńskiej. W ramach prac hodowlanych związanych z doskonaleniem populacji bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej spółki KOWR w 2021 r. wykonały 5813 genotypowań, a w 2017 r. 3704 genomowych wycen wartości hodowlanej.

Ocena wartości hodowlanej materiału żeńskiego na podstawie genomu (selekcja genomowa) oraz stosowanie superowulacji i przenoszenia zarodków w celu lepszego wykorzystania potencjału genetycznego (techniki MOET) najwartościowszych samic przyczynia się do przyspieszenia postępu hodowlanego. W latach 2017–2021 wyniki w tym zakresie nie ulegały większym zmianom. W 2021 r. w 21 spółkach poddano superowulacji i płukaniu 167 dawczyń, pozyskując ogółem 1395 zarodków, w tym 1139 (81,6%) przydatnych do transplantacji. Ogółem dokonano transferu 1024 zarodków, a skuteczność przenoszenia wyniosła 58,0%. Procent przydatnych do transplantacji zarodków zwiększył się z 72,2 do 81,6 (tj. o 9,4 punktów procentowych). W 2021 r. po transplantacjach urodziło się 418 cieląt, o 148 mniej niż w 2020 r. Transplantację w 2017 r. prowadziły 23 spółki,

Wykorzystanie
selekcji genomowej
i biotechnologii

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

poddając płukaniu 167 dawczyń, od których pozyskano 1272 zarodki, w tym 71,3% było przydatnych do przenoszenia. Ogółem przeniesiono 984 zarodki, a średnia skuteczność przenoszenia wyniosła 57,0%.

W Strategicznym programie hodowli bydła mlecznego rasy phf założono, że genotypowaniu poddanych zostanie rocznie 2% krów, 10% pierwiastek i 10% jałówek, wybranych na podstawie najwyższych indeksów hodowlanych. Program zakłada również powszechne genotypowanie jałówek chipami 10K, które umożliwiają również wykrywanie wad genetycznych u bydła domowego. Genomowa wartość hodowlana w 2020 r. szacowana była dla jałowic i w czołowych oborach dotyczyła ponad 50,0% jałówek wprowadzonych na remont stada.

Wyniki kontroli użytkowości bydła spółek KOWR

W 2014 r. został zmodyfikowany polski indeks selekcyjny dla rasy polskiej holsztyńsko-fryzyskiej „Produkcja i funkcjonalność” (PF), który został wówczas dostosowany do potrzeb hodowców. Nastąpiło zmniejszenie wagi cech produkcyjnych (z 50% do 40%) oraz pokroju (z 30% do 25%). Wzrosła waga podindeksu płodności (z 10% do 15%). Ponadto wprowadzono nową cechę – długowieczność – z 10% udziałem w indeksie. W 2021 r. w spółkach KOWR średni indeks wyniósł 114 punktów i był wyższy w stosunku do 2017 r. o 9 pkt. Liczba krów ocenianych indeksem PF w 2021 r. wyniosła 26 680 sztuk, a w 2017 r. 21 120 sztuk. Indeks PF powyżej 120 w 2021 r. uzyskały 7874 krowy. Średnia 10% ocenianych krów o najwyższym indeksie PF wyniosła w 2021 r. 127 pkt, a w 2017 r. 123 pkt. Najwyższy średni indeks PF dla krów odnotowano w kontrolowanym okresie w: OHZ Gajewo, OHZ Osiećciny, HZZ Żołędnica i OHZ Bobrowniki. Krowy z najwyższym indeksem należały do OHZ Kamieniec Ząbkowicki i OHZ Garzyn. W 2020 r. krowy ze spółek KOWR stanowiły 3,4% krów będących pod kontrolą użytkowości w kraju.

Ocena realizacji programów hodowlanych spółek KOWR

KOWR podjął działania w celu oceny realizacji programów hodowlanych dotyczących hodowli zwierząt gospodarskich w nadzorowanych spółkach, jednak działania te nie zostały zakończone. W kwietniu 2022 r. KOWR zawarł umowę z Instytutem Nauk o Zwierzętach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie na opracowanie „Strategii hodowli zwierząt w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR w odniesieniu do następujących gatunków: bydła mlecznego i mięsnego, świń oraz owiec”. Strategia ma się składać z trzech części, w tym z podsumowania programów realizowanych w latach 2011–2020 oraz charakterystyki stanu obecnego (2021 r.), które mają na celu ocenę, czy i w jaki sposób zostały osiągnięte założenia programów hodowlanych dotyczących hodowli zwierząt gospodarskich.

Realizacja krajowych programów hodowlanych

Biorąc pod uwagę miejsce, jakie reprezentuje Polska jako producent mleka i wielkość krajowej populacji krów mlecznych (2,13 mln krów), konieczne jest zwiększenie tempa postępu genetycznego wynikające z polskiego programu hodowlanego, na który składają się program selekcji buhajów i program selekcji materiału żeńskiego w poszczególnych hodowlach. W tej dziedzinie pokrycie potrzeb hodowlanych w jak największym stopniu przez polski program selekcji buhajów determinuje bezpieczeństwo oraz niezakłócony rozwój krajowej hodowli bydła i produkcji mleka. Brak możliwości

spełnienia tego warunku uzależni polską hodowlę w zbyt dużym stopniu od importu materiału biologicznego, a ten może być zakłócony barierami sanitarnymi bądź nieuzasadnionym wzrostem cen¹⁴.

Nieprawidłowość

W **SK Prudnik** stwierdzono niezasadne odstąpienie przez Spółkę od złożenia odwołania od decyzji ARiMR w sprawie przyznania płatności rolno-rolno-środowiskowo-klimatycznej, co było działaniem nierzetelnym.

Spółka w latach 2017 i 2018 otrzymała płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne w kwotach niższych o odpowiednio: 1,6 tys. zł i 3,2 tys. zł, z uwagi na brak uwzględnienia przez ARiMR zgłoszonej uprzednio przez Spółkę do OT ARiMR w Prudniku zmiany krów w stadzie. Spółka nie odwołała się od decyzji ARiMR, gdyż, jak wyjaśnił Prezes Zarządu uznano, że płatności zostały naliczone do wszystkich zadeklarowanych krów i nie zwrócono uwagi na zmniejszenie płatności. Badanie wykazało jednak, że kwota płatności została niezasadnie zmniejszona, ale upłynął już termin na złożenie odwołania.

W Polsce prowadzi się hodowlę dziewięciu ras, w tym pięciu ras polskich: polska biała zwisłoucha (pbz), wielka biała polska (wbp), puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra i czterech ras zagranicznych: Pietrain, Duroc, Hampshire i belgijska zwisłoucha oraz hodowlę jednej tzw. linii syntetycznej (połączenie 6 ras knurów oraz 3 ras loch). Największą rolę gospodarczą odgrywają rasy: wielka biała polska i biała zwisłoucha. Hodowle w czystości ras prowadzi się w chlewniach zarodowych, w tym spółkach nadzorowanych przez KOWR. W stadach spółek hodowane są rasy świń wykorzystywane w programie doskonalenia: wielka biała polska, polska biała zwisłoucha oraz duroc¹⁵. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w grudniu 2021 r. w kraju utrzymywano 10 242,4 tys. sztuk świń, w tym 654,1 tys. loch. W okresie od czerwca do listopada 2021 r. Polska kupiła za granicą 3067,9 tys. świń¹⁶.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. hodowla świń prowadzona była w trzech spółkach tj. OHZZ Chodeczek, OHZ Garzyn i OHZ Głogówek, w których znajdowało się 324 lochy objęte oceną. Dla porównania w 2017 r. było 484 sztuki, w 2018 r. 358 sztuk, w 2019 r. 386 sztuk i w 2020 r. 406 sztuk.

W latach 2009–2017 chów i hodowla świń prowadzona w spółkach KOWR uległa znacznemu ograniczeniu ze względów ekonomicznych. Znacznie zmniejszyła się liczba spółek, które utrzymywały stada świń. Od 2009 r. do 2017 r. liczba spółek utrzymujących trzodę chlewną zmniejszyła się o dwie, a w związku z tym liczba loch zmniejszyła się o 1132 sztuki. W SK w Dobrzyniewie podjęto decyzję o stopniowej likwidacji stada do końca 2016 r., a w OHZ „Garzyn” w związku z zasiedlaniem nowej fermy zwierzętami o najwyższym statusie zdrowotnym populacja loch w starych obiektach została zlikwidowana. Ponadto w związku z przyłączeniem HZZ Knyszyn do OHZ Garzyn zlikwidowano stado w Knyszynie.

Hodowla trzody chlewnej
w spółkach KOWR

Ograniczenie hodowli
trzody chlewnej
w spółkach KOWR

¹⁴ „Informacja o stanie hodowli i nasiennictwa oraz hodowli zwierząt w spółkach Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w 2020 r.”.

¹⁵ https://cbr.gov.pl/rme-archiwum/2010/rme35/dane/9_1.html

¹⁶ <https://www.topagrar.pl/articles/aktualnosci-branzowe-swinie/ile-jest-swin-w-polsce-dane-gus-sa-alarmujace/>

Efekty hodowli trzody chlewnej w spółkach KOWR

Podstawowym założeniem i celem hodowli trzody chlewnej w okresie objętym kontrolą było doskonalenie ras świń w chlewniach spółek w celu dostarczenia hodowli w Polsce najlepszego materiału reprodukcyjnego, m.in. prowadzony był „Program organizacji systemu hybrydyzacji trzody chlewnej w Spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych na lata 2011–2020” (przyjęty w 2011 r.) umożliwiający hodowcom zakup mieszańców, knurków i loszek w odpowiednich zestawach genotypowych. Hodowla była prowadzona w oparciu o założenia hodowlano-produkcyjne programów opracowanych przez związki hodowców i producentów trzody chlewnej. Wyniki hodowlane w chlewniach spółek były zbliżone do średnich krajowych. Potwierdzeniem wartości genetycznej świń jest bardzo dobra mięsność tuczników pochodzących z tych hodowli. Spółki uzyskiwały średnio mięsność tuczników na poziomie 57,4%–63,0%. Udział poszczególnych spółek w doskonaleniu krajowej populacji świń można określić wielkością sprzedaży materiału hodowlanego. W 2021 r. sprzedaż materiału hodowlanego z chlewni spółek wyniosła 2818 prosiąt do hodowli (w 2017 r. 1763 sztuki). W 2021 r. ogólna liczba sprzedanych świń wyniosła 10 800 szt., w tym tuczników – 7946 szt., a w 2017 r. 8064 sztuki, w tym 6291 tuczników.

Przykłady

Hodowla trzody chlewnej ras matecznych **WBP** i **PBZ** oraz duroc w **OHZ Garzyn** odbywała się w oparciu o założenia hodowlano-produkcyjne programów opracowanych przez związki hodowców i producentów trzody chlewnej.

W badanym okresie zarząd spółki corocznie sporządzał biznesplan, według wytycznych otrzymanych z KOWR, zawierający m.in. założenia planistyczne w zakresie hodowli i produkcji. W biznesplanach określano: cele hodowlane, opis przyjętych kierunków selekcji z wykazem doskonalonych cech, a także metody i narzędzia realizacji celów hodowlanych. Biznesplany zawierały także plany na dany rok w zakresie sprzedaży żywca wieprzowego. W zakresie hodowli trzody chlewnej głównym celem hodowlanym była stała produkcja materiału zarodowego męskiego i żeńskiego do dalszej hodowli i reprodukcji (knurki zarodowe ras białych: wbp i pzb oraz dur; knurki mieszańcowe: dur x pi; loszki zarodowe: wbp i pzb oraz dur; loszki krzyżówkowe: pzb x wbp).

W opisie przyjętych kierunków selekcji trzody chlewnej i wykazu doskonalonych cech wskazywano na: poprawę mięsności, podniesienie wydajności rzeźnej, wzrost udziału szynki właściwej i połędwicy w tuszy, zwiększenie przyrostów dziennych, zmniejszenie zużycia jednostek pokarmowych na 1 kg przyrostu, wzrost ilości urodzonych i odchowanych prosiąt od jednej miaciory rocznie.

W zakresie metod i narzędzi realizacji celów hodowlanych trzody chlewnej wskazywano odpowiedni dobór sztuk do kojarzeń i ciągłej selekcji w oparciu o wyniki oceny przyżyciowej oraz danych uzyskiwanych ze Stacji Kontroli Użytkowości Rzeźnej Trzody Chlewnej Instytutu Zootechniki w Pawłowicach, gdzie testowane były knury stadne oraz oceniane kojarzenia knurów z poszczególnymi lochami.

Obniżenie w 2018 r. stanu ilościowego i sprzedaży materiału zarodowego trzody chlewnej spowodowane było wystąpieniem w maju 2017 r. wirusa PRRS (zespół oddechowo-rozrodczy), co skutkowało podjęciem działań depopulacyjnych w celu remontu i immunizacji (zaszczeplenia) stada podstawowego.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Cel został osiągnięty w ciągu pół roku – od 2018 r. osiągnano wynik negatywny w kierunku PRRS. Ponadto w zakresie materiału zarodowego trzody chlewnej najlepsze osobniki pod względem wartości hodowlanej i pokrojowej zasilają stado podstawowe. Kolejne zwierzęta przygotowywane były na sprzedaż dla polskiej hodowli terenowej. Sprzedaż ta uwarunkowana była zapotrzebowaniem rynku i ekonomiką produkcji. Wystąpienie ASF na terenie kraju spowodowało dekonstrukcję na trzodę chlewną.

W **OHZZ Chodeczek** w okresie objętym kontrolą prowadzono hodowlę dwóch ras świń: wielkiej białej polskiej i puławskiej. Spółka była członkiem Polskiego Związku Hodowców Producentów Trzody Chlewnej „POLSUS” Ferma zarodowa posiadała wydany przez powyższy związek Certyfikat Zdrowotny.

Kierunkami pracy hodowlanej była selekcja uwzględniająca: użytkowość rozplodową przyrostyienne, mięsność tuszy, liczbę sutków i ich rozmieszczenie, budowę nóg, długość użytkowania rozplodowego. Realizacja celów prowadzona była poprzez selekcję loszek i knurków oraz zakup knurów. Ocenę przeżyciową prowadził POLSUS. Założeniem programu, realizowanego wspólnie z powyższym podmiotem, było uzyskanie jak największego postępu genetycznego w zakresie najważniejszych cech użytkowych. Nadwyżka nie była sprzedawana jako materiał reprodukcyjny, a wyłącznie jako żywiec wieprzowy.

W 2021 r. Ośrodek rozpoczął hodowlę świń rasy puławskiej. Uchwałę o wprowadzeniu chowu tej rasy podjął Zarząd Spółki, występując następnie o zgodę Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. Warunkiem jej udzielenia było utrzymywanie na tym samym poziomie hodowli rasy wbp. W zatwierdzonym biznesplanie zaplanowano nabycie w 2021 r. 18 loch, co zostało wykonane. W styczniu 2022 r. przystąpiono do realizacji programu ochrony zasobów genetycznych świń rasy puławskiej.

W 2021 r. hodowla owiec i produkcja owczarska prowadzona była w czterech spółkach nadzorowanych przez KOWR. Stada owiec utrzymywano w następujących spółkach: OHZ Lubiana sp. z o.o. (436 maciorek), HZZ „Zołędnica” sp. z o.o. (140 maciorek), OHZ Garzyn (161 maciorek) i GRH Zydowo (72 maciorki). W 2020 r. produkcja owczarska została zlikwidowana w spółce „Spójnia” HiNO sp. z o.o. W spółkach hodowane są następujące rasy owiec: merynos polski, merynos polski w starym typie, berrichon du cher oraz suffolk. Najliczniejszą grupą są owce merynosowe – 694 matki owcze co najmniej z jednym wykotem (802 sztuki w 2017 r.). W 2021 r. sprzedano łącznie 28 tryków hodowlanych (37 sztuk w 2017 r.), 2 jarki hodowlane oraz 779 jagniąt (1184 sztuki w 2017 r.). Średnia liczba matek w 2021 r. wyniosła 809 szt. (1447 sztuk w 2017 r.). Na 31 grudnia 2021 r. liczba matek, które co najmniej raz się wykociły, wyniosła 774 szt. (1529 sztuk w 2017 r.).

W 2011 r. KOWR opracował i przyjął do realizacji w stadach spółek strategicznych „Program hodowli owiec w Spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych na lata 2011–2020”. Za priorytetowe w pracach hodowlanych uznano doskonalenie pogłowia owiec w następujących grupach cech: płodność, plenność i zdolności macierzyńskiej maciorek, tempo wzrostu jagniąt, cechy jakościowe tuszy i wykorzystanie paszy. Zarówno w stadach matecznych jak i ojcowskich zalecono ważenie wszystkich maciorek przed każdą stanówką, jak również przeprowadzanie oceny kondycji. Przy ocenie umięśnienia, jak też i cech rozrodu, planowane było stosowanie nowoczesnych technik oceny przyżyciowej (ultrasonografia, rezonans magnetyczny,

Hodowla owiec w spółkach KOWR

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

laparoscopia itp.). Ponadto w spółkach: OHZ Garzyn i OHZ Lubiana realizowany był program hodowli zachowawczej merynosa polskiego w starym typie. W stadach merynosa w typie mięsnym przewidziane było dalsze doskonalenie cech jakości mięsa u tuczonych jagniąt w drodze konsolidacji typu niemieckiego merynosa mięsnego z wykorzystaniem przyżyciowych pomiarów umięśnienia za pomocą aparatury USG. W 2012 r. dokonano importu tryków ras: berrichon du cher, suffolk i charolaise z Francji. Użycie tych tryków umożliwiło poprawę cech jakościowych mięsa i stopnia umięśnienia tusz oraz rozwiązało problem zwiększonego inbredu w stosunkowo małych populacjach ras mięsnych.

Przykład

Hodowla owiec w **OHZ Garzyn** prowadzona była w dwóch stadach: merynos polski w starym typie oraz białogłowa owca mięsna, odbywała się w oparciu o założenia programów hodowlanych związków hodowców owiec opracowanych dla tych ras. W zakresie hodowli owiec głównym celem hodowlanym była poprawa plenności i mięsności przy zachowaniu dobrej jakości wełny.

W opisie przyjętych kierunków selekcji trzody chlewnej z wykazem doskonalonych cech wskazywano na: dokonywanie wyboru na przyszłe maciorki jagniąt od matek o wyższej plenności niż średnia stada (w stadzie spółki był to poziom około 150%). Wobec niskiej opłacalności hodowli owiec wskazano, że hodowla ma zmierzać w kierunku maksymalnego wykorzystania cech rozrodczych (od 2004 r. wprowadzono krycie haremowe).

W zakresie metod i narzędzi realizacji celów hodowlanych owiec, w stadzie zarodowym merynosa polskiego w starym typie wskazywano selekcję własnego materiału żeńskiego i męskiego z częściowym zakupem tryków z innych stad. W 2021 r. założono odchów jagniąt rzeźnych do masy ciała 35 kg (w 2017 i 2018 r. było to 22 kg, w 2019 i 2020 r. 30 kg), co było uwarunkowane rynkiem zbytu ekonomią produkcji oraz dokarmianiem dla szybszego osiągnięcia odpowiedniej masy ciała paszami własnymi. Wskazywano na duży minus realizowania tego kierunku produkcji wyrażający się brakiem możliwości korzystania przez owce z pastwisk.

W zakresie hodowli owiec, na koniec poszczególnych lat kontrolowanego okresu Spółka OHZ Garzyn posiadała ogółem: w 2017 r. 813 sztuk (plan 806), w 2018 r. 518 sztuk (plan 754), w 2019 r. 516 sztuk (plan 460), w 2020 r. 447 sztuk (plan 460), w 2021 r. 432 sztuki (plan 463). W latach 2017–2021 sprzedano: w 2017 r. 8 tryków hodowlanych i 193 jagnięta rzeźne (łącznie 5193 kg), w 2018 r. jednego tryka hodowlanego i 307 jagniąt rzeźnych (łącznie 9354 kg), w 2019 r. 5 tryków hodowlanych i 216 jagniąt rzeźnych (łącznie 8437 kg), w 2020 r. dwa tryki hodowlane i 129 jagniąt rzeźnych (łącznie 4285 kg), w 2021 r. 14 tryków hodowlanych i 146 jagniąt rzeźnych (łącznie 4329 kg). Jak wskazano w biznesplanach, zmniejszanie się stanu pogłowia owiec od 2018 r. związane było z redukcją stada merynosa polskiego z uwagi na nadmierne zagęszczenie owiec w budynkach, co wiązało się z pogarszaniem wskaźników produkcyjnych i dobrostanu zwierząt.

Nie ustalono zasad wyceny i sprzedaży zwierząt dla spółek hodowli zwierząt

Obowiązujące w spółkach biznesplany nie określały liczby zwierząt zaplanowanych do sprzedaży. Jednostką miary dla bydła i trzody chlewnej były kilogramy. Przy wycenie zwierząt do sprzedaży posługiwano się corocznymi zarządzeniami dotyczącymi cen produktów wytwarzanych we własnym zakresie przy wycenie inwentaryzacji. Określały one wartość produkowanych zbóż, bydła, trzody chlewnej i produktów roślinnych

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

na 31 grudnia danego roku oraz regulowały, że wycena powinna być sporządzana na podstawie bieżących notowań giełdowych i analizy używanych cen w czwartym kwartale danego roku oraz przewidywanych cen możliwych do otrzymania w pierwszym kwartale kolejnego roku.

W KOWR, a wcześniej w ANR, nie zostały opracowane regulacje wewnętrzne dotyczące wyceny i sprzedaży – innych niż konie – zwierząt hodowlanych w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. KOWR nie planuje opracowania i wdrożenia regulacji dotyczących wyceny i sprzedaży zwierząt hodowlanych (bydło, świnie, owce) w nadzorowanych spółkach. Po podjęciu decyzji przez zarządy spółek o sprzedaży danych zwierząt, ich wartość zostaje oszacowana na podstawie aktualnych cen rynkowych. Na oszacowanie wartości zwierzęcia przeznaczonego do sprzedaży ma wpływ m.in. ocena jego wartości hodowlanej. Podczas weryfikacji zestawienia inwentarza żywego zawartego w sprawozdaniu Zarządu z działalności Spółki za dany rok, KOWR opiniował wartość wycenionego inwentarza żywego oszacowanego przez Spółkę w poszczególnych grupach, mając na uwadze przede wszystkim jego wartość rynkową. W trzech z 10 spółek zajmujących się hodowlą zwierząt stwierdzono nieprawidłowości dotyczące sprzedaży zwierząt gospodarskich.

W ANR, a następnie KOWR nie opracowano regulacji dotyczących wyceny i sprzedaży zwierząt gospodarskich

Nieprawidłowości

1. Spośród 10 poddanych analizie transakcji sprzedaży zwierząt gospodarskich w **PRH Gałopol**, w pięciu transakcjach na łączną kwotę 213,8 tys. zł spółka, pomimo wynikającego z zarządzenia Prezesa Zarządu obowiązku zawarcia pisemnej umowy, takiej formy nie zachowała. Główny księgowy spółki potwierdził, że umowy niekiedy były dodatkowym dokumentem potwierdzającym sprzedaż, a o konieczności ich spisania decydował Zarząd Spółki.

2. W objętych kontrolą 11 transakcji sprzedaży żywca **Spółki GHR Żydowo**, w dokumentacji nie było załączonych notatek do dziewięciu faktur na łączną kwotę 1356,84 tys. zł potwierdzających dokonanie rozeznania cenowego wymaganych na podstawie uchwały Zarządu z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu sprzedaży likwidowanych składników majątku Spółki.

3. W odniesieniu do wszystkich, spośród 20, objętych badaniem faktur sprzedaży bydła i trzody chlewnej, wystawionych przez **OHZ Głogówek** w latach 2017–2021 stwierdzono nieprawidłowości dotyczące dokumentów księgowych sporządzanych i zatwierdzanych niezgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁷ oraz wymogu wskazanego w Instrukcji obiegu dokumentów księgowych.

5.1.3. Hodowla koni

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. hodowla koni w spółkach nadzorowanych przez KOWR prowadzona była w 13 spółkach, których podstawową działalnością jest hodowla koni oraz w siedmiu spółkach, których działalnością zasadniczą jest hodowla roślin uprawnych lub hodowla innych zwierząt gospodarskich, a które prowadzą hodowlę koni jako działalność dodatkową. W 2017 roku hodowlę koni prowadziło 14 spółek samodzielnych oraz sześć jednostek hodowli koni włączonych jako oddziały do spółek o innym charakterze hodowlanym.

Spółki hodowli koni

¹⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 217, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Łącznie spółki KOWR prowadzą hodowlę dziewięciu podstawowych ras koni, z tego: siedem ras koni, dla których księgi stadne prowadzi Polski Związek Hodowców Koni, oraz dwie rasy, których księgi prowadzi Polski Klub Wyścigów Konnych. Na 31 grudnia 2021 r. łączna liczba koni w spółkach hodowli roślin i zwierząt gospodarskich nadzorowanych przez KOWR wynosiła 2858 sztuk, w tym 2385 koni hodowlanych. Liczba klaczy matek w stadninach wyniosła 952 szt. wobec 931 szt. w 2020 r. i 933 w 2017 r. (tabela nr 1 załącznika do informacji).

Realizacja Strategicznego programu hodowli koni

Liczba koni utrzymywanych w stadninach koni wynika z realizowanego „Strategicznego programu hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych”. Stada ogierów dostosowują liczbę utrzymywanych ogierów do potrzeb krajowej hodowli. W okresie objętym kontrolą liczba klaczy ulega niewielkim wahanom. Obecnie liczba posiadanych klaczy poszczególnych ras w stadninach koni i liczba ogierów utrzymywanych w stadach ogierów, stanowi niezbędną pulę genetyczną oraz minimum do zachowania cennych rodzin żeńskich i rodów męskich. Spółki zajmujące się hodowlą koni realizują zadania hodowlane w oparciu o założenia zawarte w przyjętym Strategicznym programie hodowli koni.

Wyniki hodowli koni

W stadninach koni hodujących konie arabskie czystej krwi – tj. SK Michałów, SK Janów Podlaski i Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o. (hodowla koni prowadzona w SK Białka) – na dzień 31 grudnia 2021 r. znajdowały się 804 konie, w tym 714 koni hodowlanych. Stadniny te posiadały 316 klaczy, 307 młodych koni i 50 koni w treningu wyścigowym. W 2021 r. urodziło się 166 źrebiąt, z których odchowano 154. Stadniny hodujące konie arabskie posiadały 41 ogierów – reproduktorów używanych do stanowienia klaczy własnych i klaczy będących własnością innych podmiotów (spoza spółek nadzorowanych przez KOWR) oraz osób prywatnych.

W 2021 r. ww. stadniny sprzedały 157 koni arabskich czystej krwi za kwotę 9,7 mln zł, uzyskując średnią cenę za konia 61,9 tys. zł. Najwyższą średnią cenę za jednego konia uzyskała SK Michałów – 10 tys. zł. Łączny wynik sprzedaży koni arabskich czystej krwi w 2021 r. był niższy od osiągniętego w 2020 r., w którym stadniny sprzedały 216 koni za kwotę 9,8 mln zł, a średnia cena za konia wyniosła 45,5 tys. zł. W 2019 r. ww. stadniny sprzedały 140 koni arabskich czystej krwi za łączną kwotę 10,4 mln zł uzyskując średnią cenę za jednego konia 74,1 tys. zł. Najwyższą średnią cenę za jednego konia (97,8 tys. zł) uzyskała SK Janów Podlaski. Wynik ten był wyższy od osiągniętego w 2018 r. w którym stadniny sprzedały 87 koni za łączną kwotę 2,7 mln zł, a średnia cena za konia wyniosła 31,2 tys. zł. Trzy spółki zajmujące się hodowlą koni arabskich czystej krwi sprzedawały najcenniejsze konie na corocznych aukcjach organizowanych w Janowie Podlaskim pn. „Pride of Poland” i „Summer Sale” w ramach „Dni Konia Arabskiego”.

Hodowla koni pełnej krwi angielskiej w 2021 r. prowadzona była w dwóch spółkach – SK „Iwno” sp. z o.o. oraz SK „Krasne” sp. z o.o. W 2020 r. stanowiono łącznie 69 klaczy rasy pełnej krwi angielskiej i w 2021 r. urodziły się 52 źrebięta, z których 51 odchowano. Hodowla koni ras szlchetnych (tj.: małopolskiej, wielkopolskiej, polski koń sportowy oraz śląskiej) prowadzona była w 10 stadninach na bazie 366 klaczy. Stadniny te były

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

również właścicielami 5 ogierów czołowych. Stadnina Koni „Nowe Jankowice” sp. z o.o. prowadziła hodowlę koni rasy polski koń zimnokrwisty. Na 31 grudnia 2021 r. stado hodowlane liczyło 75 klaczy wyselekcjonowanych pod względem rodowodowym, pokrojowym oraz użytkowym. W trzech spółkach prowadzona była hodowla zachowawcza konika polskiego, tj. SK Dobrzyniewo sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopol sp. z o.o. (w SO Sieraków) i Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o. w Tulcach. Łącznie stadniny te posiadały 81 klaczy rasy konik polski. Stadnina Koni Huculskich „Gładyszów”, wchodząca w skład KR Kietrz, posiada stado hodowlane koni rasy huculskiej, które na koniec 2021 r. liczyło 60 klaczy i 15 młodych klaczy przeznaczonych do stanowienia w 2022 r. Stadnina ta posiadała również 15 ogierów hodowlanych, które stanowiły klacze własne oraz udostępniane były innym podmiotom hodującym konie tej rasy.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. utrzymywano 217 ogierów, a w sezonie 2021 r. użyto w rozrodzie 206 ogierów. Ogiery te pokryły łącznie 2867 klaczy. Ogólna liczba pokrytych klaczy i średnia liczba pokrytych klaczy przez jednego ogiera na przestrzeni lat 2017–2021 utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Najwyższą średnią pokryć zanotowała Stadnina Koni w Białce oraz Stado Ogierów w Gnieźnie (wchodzące w skład spółki GRH Żydowo). Ogółem na koniec 2021 r. spółki nadzorowane przez KOWR posiadały 283 ogiery hodowlane, z których 217 stanowiło własność stad ogierów, a 66 ogierów było własnością stadnin koni.

Nieprawidłowości

W **SK Prudnik** stwierdzono pokrycie czterech klaczy hodowlanych koni sportowych ogierem niedopuszczonym do krycia klaczy tej rasy koni. W protokole z przeglądu koni z czerwca 2021 r. dla czterech koni – dwóch klaczy i dwóch ogierów, komisja jako powód wycofania ze stada hodowlanego, podała brak możliwości kwalifikacji do księgi stadnej. Powyższe spowodowane było pokryciem klaczy (matek ww. koni) przez ogiera, który nie został dopuszczony do krycia klaczy rasy koń sportowy.

Agencja Nieruchomości Rolnych, a następnie KOWR określiły zasady przeprowadzania przeglądów hodowlanych dla nadzorowanych stadnin koni i stad ogierów. Przeglądy hodowlane przeprowadzono w stadninach koni i stadach ogierów na podstawie wytycznych, na których prezentowano konie hodowlane oraz komisyjnie dokonywano oceny koni pod względem ich przydatności do hodowli. W ramach tych przeglądów spółki kwalifikowały do stada hodowlanego klacze matki oraz ogiery czołowe (reproduktory) dla dalszego rozrodu. Wycenę koni przed sprzedażą przeprowadzały komisje, które wyrażały też zgodę na przeniesienie koni ze stada hodowlanego do stada niehodowlanego oraz kwalifikację klaczy do hodowli. Przestankami o wyłączeniu koni ze stada hodowlanego były selekcje na sprzedaż podczas aukcji, brak standardu, wady, problemy zdrowotne, wyeliminowanie z rozrodu, nadwyżki hodowlane, niezakwalifikowanie do treningu wyścigowego, a także zaawansowany wiek konia.

W latach 2017–2021 przeglądy hodowlane w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej prowadzących hodowlę koni były

Przeglądy hodowlane stadnin koni i stad ogierów

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

przeprowadzane na podstawie Strategicznego programu hodowli koni przez komisję, w składzie której uczestniczył pracownik KOWR jako przewodniczący. Z przeprowadzonych przeglądów hodowlanych Strategiczny program hodowli koni przewidywał sporządzenie protokołu przez Komisję.

W badanym okresie przeglądy przeprowadzono: w 2017 r. w 20 spółkach prowadzących hodowlę koni, w 2018 r. w 20 spółkach, w 2019 r. w 19 spółkach, w 2020 r. w dziewięciu spółkach i w 2021 r. w 20 spółkach.

W wyniku badania w KOWR dokumentacji dotyczącej przeglądów przeprowadzonych w spółce SK Michałów stwierdzono przykładowo, że konie były właściwie przygotowane do przeglądów, w dobrej kondycji (poza nielicznymi przypadkami w odniesieniu do kontuzjowanych koni arabskich czystej krwi), konie wyeliminowane ze stada hodowlanego zostały przeznaczone na sprzedaż. Przeglądy przeprowadzone w spółce Stado Ogierów w Łącku sp. z o.o. wykazały, że prezentowane ogierzy były dobrze przygotowane i utrzymane, spółka posiadała odpowiednie zabezpieczenie paszowe, w spółce prowadzona była działalność usługowa związana z utrzymaniem koni indywidualnych właścicieli, ze względu na zaawansowany wiek koni zalecono zarządowi spółki wprowadzenie do stada hodowlanego młodych ogierów.

Nieprawidłowości

W działalności KOWR w zakresie przeglądów hodowlanych stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W 2019 r. nie przeprowadzono przeglądu hodowlanego w jednej spółce strategicznej, a w 2020 r. – w 11 spółkach, co było niezgodne z załącznikiem nr III pkt 1 do Strategicznego programu hodowli koni, zgodnie z którym przeglądy hodowlane w stadninach i stadach powinny być przeprowadzane minimum raz w roku. Było to działanie nierzetelne.

Pełniący obowiązki dyrektora DNS w KOWR wyjaśnił, że: *Powodem nieprzeprowadzenia przeglądu w 2019 r. (...) była trwająca w KOWR kontrola NIK i konieczność udzielania odpowiedzi kontrolerom przez jedynego w tym okresie pracownika Wydziału Hodowli DNS odpowiedzialnego za nadzorowanie hodowli koni w spółkach. Nieprzeprowadzenie przeglądów w 2020 r. spowodowane było ograniczeniami wynikającymi z ogłoszenia na obszarze kraju stanu pandemii Covid-19.*

2. Z przeglądów hodowlanych przeprowadzonych w jednej spółce strategicznej w 2017 r. i 2018 r. nie sporządzono protokołów, co było niezgodne z załącznikiem nr III pkt 3 do Strategicznego programu hodowli koni, zgodnie z którym po każdym przeglądzie sporządzany był protokół, podpisywany przez wszystkich członków komisji. Z wyjaśnień wynika, że w związku z tym, że nie włączono ani nie wybrakowano żadnych ogierów, nie sporządzono protokołów z tych przeglądów.

W przypadku trzech spośród czterech kontrolowanych spółek zajmujących się hodowlą koni stwierdzono nierzetelnie przeprowadzone przeglądy hodowlane, gdyż nie udokumentowano niektórych przeglądów, nie dokonano w ich wyniku oceny stanu kondycji i pielęgnacji koni, oceny przychówku, oceny realizacji założeń programów hodowlanych, a składy komisji w przypadku ośmiu przeglądów nie spełniały wymogów określonych przez ANR, a następnie KOWR.

Nieprawidłowości

1. Przeglądy hodowlane koni w spółce **PRH Gałopol** w latach 2017–2019 i 2021 r. wykonywano niezgodnie z zasadami określonymi w Strategicznym programie hodowli koni oraz w wytycznych KOWR:

- nie określono składu komisji dokonującej przeglądu i selekcji koni;
- nie udokumentowano oceny wszystkich koni w czasie przeglądów hodowlanych. W sporządzonych przed przeglądami wykazach wszystkich koni będących własnością SO wykazano inną liczbę koni niż w protokołach z przeglądów hodowlanych (udokumentowano w 2017 r. ocenę 21 koni, co stanowi 26% zwierząt objętych wykazem sporządzonym przed przeglądem, w 2018 r. – 14 (17%), 14 czerwca 2019 r. – 19 (21%), 13 września 2019 r. – 12 (24%) oraz w 2021 r. 18 (24%) koni);
- protokoły z przeglądu i selekcji koni nie zawierały wymaganych elementów jak ocena: stanu kondycji i pielęgnacji koni, jakości i ilości pasz, obsługi masztalerskiej, nadzoru zootechnicznego i weterynaryjnego, przychowku, tj. źrebiąt urodzonych w danym roku (pod względem przydatności do dalszej hodowli), ogierów starszych, klaczy stada hodowlanego, ustalenia ogierów czołowych na kolejny sezon hodowlany;
- zespół wykonujący przegląd hodowlany we wrześniu 2018 r., czerwcu i wrześniu 2019 r. dokonał przeniesienia koni ze stada hodowlanego do niehodowlanego bez pisemnego wniosku Zarządu Spółki przedstawionego w trakcie przeglądu.

2. Przeglądy hodowlane koni w **GRH Żydowo** w latach 2017–2019 i 2020 r. wykonywano niezgodnie z załącznikiem nr III do Strategicznego programu hodowli koni (pkt 1) i wytycznymi KOWR z 2018 r., tj.:

- nie udokumentowano przeglądów hodowlanych za lata 2017–2018;
- protokół z października 2021 r., z przeglądu i selekcji koni nie zawierał wymaganych elementów, a treść tego protokołu ograniczała się do danych ewidencyjnych, bez opisu stanu kondycji i pielęgnacji koni;
- przeprowadzenie przeglądu hodowlanego w październiku 2021 r. nie było poprzedzone powołaniem komisji do jego przeprowadzenia.

3. W **SK Prudnik** stwierdzono nierzetelne sporządzanie dokumentacji z przeprowadzonych w latach 2017, 2018, 2019 oraz 2021 przeglądów hodowlanych koni. Dokumentacja z przeprowadzonych w ww. latach przeglądów ograniczona została do sporządzenia wykazów koni przeniesionych ze stada podstawowego do stada obrotowego lub włączonych do stada podstawowego. Stwierdzono również brak udziału Prezesa Zarządu Spółki w pracach komisji ds. przeglądów hodowlanych koni w czerwcu 2017 r. i październiku 2018 r., co stanowiło naruszenie zasad przeprowadzania przeglądów określonych w pkt 2 załącznika nr III do Strategicznego programu hodowli koni.

W latach 2017–2020 średnia cena za sprzedanego konia w spółkach zajmujących się hodowlą koni uległa zwiększeniu i wyniosła: w 2017 r. 7,1 tys. zł, w 2018 r. 7,9 tys. zł, w 2019 r. 8,2 tys. zł i w 2020 r. 11,6 tys. zł. Średnia cena za sprzedanego konia w trzech spółkach zajmujących się głównie hodowlą koni arabskich czystej krwi, tj. w SK w Michałowie i Janowie Podlaskim oraz SK Białka należącej do Małopolskiej Hodowli Roślin, uległa zmniejszeniu ze 104,0 tys. zł z 2015 r. do 23,8 tys. zł w 2018 r., a następnie w 2019 r. uległa zwiększeniu i wyniosła 74,2 tys. zł, w 2020 r. wyniosła 45,5 tys. zł a w 2021 r. wyniosła 61,9 tys. zł.

Ramowe zasady sprzedaży koni przez spółki o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej określone zostały w załączniku nr IV do Strate-

Sprzedaż koni

gicznego programu hodowli koni. Zgodnie z tym załącznikiem, sprzedaży podlegały co do zasady konie ze stada niehodowlanego (pkt 1 Programu), natomiast w przypadku sprzedaży koni ze stada hodowlanego, która mogła mieć charakter sporadyczny, spółki każdorazowo musiały uzyskać – po złożeniu wniosku wraz z protokołem wyceny – pisemną zgodę właściciela (pkt 2); sprzedaży koni można było dokonać w formie publicznej (przetargu, aukcji, konkursu ofert), a w przypadku, gdy sprzedaż w tej formie okazałaby się nieskuteczna można było zastosować indywidualne negocjacje z klientem (pkt 3).

Według KOWR, dopuszcza się przypadki sprzedaży koni przez spółki o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej z pominięciem formy publicznej. Z przyjętej w KOWR praktyki wynika, że takie wyjątki dotyczą sprzedaży koni między spółkami nadzorowanymi przez KOWR w celach hodowlanych. Sprzedaż taka zawsze musi być poprzedzona sporządzeniem protokołu wyceny koni przez spółkę, a ostateczna cena jest efektem negocjacji między spółkami. Drugi wyjątek dotyczy w zasadzie koni, które są kierowane na tzw. ubój z konieczności. W takiej sytuacji cena sprzedaży jest wynikiem negocjacji z podmiotem zajmującym się skupem koni.

W wyniku kontroli stwierdzono w dwóch z czterech objętych kontrolą spółek zajmujących się hodowlą koni nieprawidłowości dotyczące sprzedaży koni. W SK Janów Podlaski sprzedano konia w 2019 r. za kwotę 520 tys. EUR bez zachowania publicznej formy sprzedaży (przetargu, aukcji, konkursu ofert), a w PRH Gałopol nie powołano komisji ds. wyceny koni przeznaczonych do sprzedaży, co było niegodne z zasadami określonymi w Strategicznym programie hodowli koni i wytycznymi KOWR w tym zakresie.

Nieprawidłowości

Spółka **SK Janów Podlaski** dokonała sprzedaży klaczy za kwotę 520 tys. EUR netto z pominięciem formy publicznej na podstawie umowy zawartej w dniu 30 grudnia 2019 r. w związku z ofertą na zakup konia z dnia 7 listopada 2019 r. Powyższe działanie było niezgodne z pkt 3 Załącznika nr IV do Strategicznego programu hodowli koni, który stanowi, że: *Sprzedaż koni powinna być dokonywana w formie publicznej, tj. przetargu, aukcji, konkursu ofert, itd. Jeśli sprzedaż koni w powyższej formie okaże się nieskuteczna, tj. koń nie zostanie sprzedany na aukcji, po raz kolejny może być wystawiony do sprzedaży w formie indywidualnych negocjacji z klientem.*

Obecny Zarząd Spółki nie posiadał informacji o przyczynach sprzedaży klaczy z pominięciem formy publicznej, a ówczesny p.o. Prezes Zarządu zeznał m.in., że: *Gdyby w trakcie (...) aukcji Winter Sale Stadnina sprzedałaby konie i uzyskała środki, poprawa sytuacji finansowej Stadniny pozwoliłaby na zaniechanie sprzedaży klaczy (...). Mając to na uwadze, sprzedaż wystąpiła ze względu na sytuację finansową Stadniny, a sprzedaż klaczy w formie publicznej aukcji moim zdaniem mogłaby spowodować spadek wartości tej klaczy. Ponadto otrzymałem od współnika informację, że Spółka nie zostanie dokapitalizowana w 2020 r. Spółka pozyskała opinię prawną z dnia 15 listopada 2019 r., że obowiązujący stan prawny nie wyłącza możliwości zbycia klaczy z pominięciem jakiegokolwiek formy ogólnodostępnej licytacji. (...).*

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli powyższe argumenty nie stanowiły uzasadnienia dla odstąpienia od trybu sprzedaży konia w formie publicznej. Sprzedaż konia niezgodnie z zasadami Strategicznego programu hodowli koni, tj. z pominięciem formy publicznej, była działaniem nierzetelnym.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Zastępca Dyrektora DNS wyjaśnił, że sprzedaż wszystkich koni przez Spółki nadzorowane przez KOWR powinna być dokonywana w pierwszej kolejności w formie publicznej, jest to forma sprzedaży priorytetowa i zalecana. Jednak należy podkreślić, że za sprawy Spółki odpowiada jej Zarząd i to Zarząd, zgodnie z zapisem w Akcie założycielskim Spółki, zarządza majątkiem i sprawami Spółki spełniając swoje obowiązki ze starannością wymaganą w obrocie gospodarczym. Sprzedaż klaczy omawiana była w czasie Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki. Spółka złożyła informację dotyczącą realizacji sprzedaży przedmiotowej klaczy. Na zgromadzeniu tym nie udzielono absolutorium z wykonania obowiązków p.o. Prezesa Zarządu Spółki za 2019 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa nie podjął innych działań nadzorczych w zakresie sprzedaży klaczy przez spółkę.

Spółki prowadziły działalność w zakresie dzierżawy koni własnych. Departament Nadzoru nad Spółkami KOWR skierował do zarządów trzech spółek hodowli koni arabskich czystej krwi, w których były wydzierżawiane konie w celach komercyjnych, pismo zawierające ogólne zalecenie dotyczące dzierżawy koni. W piśmie tym polecono zarządom spółek, aby dzierżawę koni w celach pokazowych lub hodowlanych (w tym w celu płukania zarodków) oferować tylko w trybie aukcyjnym i przede wszystkim podczas aukcji „Pride of Poland” w Janowie Podlaskim lub „Aukcji Zimowej” w Michałowie.

Dzierżawy koni

Przykład

W spółce **SK Janów Podlaski** nie określono uregulowań wewnętrznych dotyczących wydzierżawiania koni własnych. Umowy dzierżawy zawierane były na podstawie przedstawionych ofert. Jak wyjaśnił Prezes, dzierżawy dotyczyły pojedynczych koni, którymi zainteresowani byli potencjalni dzierżawcy, chcący zaprezentować konia podczas pokazów lub użyć we własnej hodowli. Umowy na dzierżawę klaczy zawarte w okresie objętym kontrolą określały ograniczenia związane z uzyskaniem zarodków i źrebiąt. Spółka nie ustaliła formalnej stawki za dzierżawę koni. Stawka za dzierżawę danego konia była ustalana indywidualnie w każdym przypadku. W okresie objętym kontrolą Spółka wydzierżawiała: 12 koni w 2017 r., 11 koni w 2018 r., 7 koni w 2019 r., 3 konie w 2020 r. i 3 konie w 2021 r. Rozliczenia z tytułu dzierżawy koni własności Spółki dokonywane były zarówno w formie rozliczenia pieniężnego jak i w uzasadnionych przypadkach, dających wymierne korzyści dla Spółki poprzez specjalistyczny trening konia, promocję danego konia na arenie krajowej i zagranicznej, podnoszenie kwalifikacji danego konia poprzez udział w zawodach różnej rangi, świadczonych przez dzierżawcę na rzecz spółki. Przychody z tytułu dzierżawy koni w latach 2017–2021 wyniosły łącznie 715,3 tys. zł, w tym: 46,9 tys. zł w 2017 r., 112,0 tys. zł w 2018 r., 192,5 tys. zł w 2019 r., 360,9 tys. zł w 2020 r. i 3,0 tys. zł w 2021 r.

W sprawie padnięcia klaczy, wydzierżawionej przez SK Janów Podlaski do stadniny Cedar Ridge Arabians w USA na podstawie umowy zawartej 5 czerwca 2020 r., obowiązującej od sierpnia 2020 r. do 31 stycznia 2022 r. Prezes wyjaśnił, że jeszcze przed zakończeniem obowiązywania umowy klacz nagle zachorowała w efekcie czego padła. W związku z padnięciem klaczy Spółka otrzymała w 2021 r. odszkodowanie w wysokości 1372,6 tys. zł.

Po zakończonej dzierżawie na podstawie umowy zawartej 25 listopada 2019 r. SK Janów Podlaski nie odzyskała w terminie określonym w umowie dzierżawy klaczy przebywającej w Arabii Saudyjskiej. Stadnina Koni Janów Podlaski podjęła działania mające na celu odzyskanie klaczy. Jak wyjaśnił

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Prezes, spółka wielokrotnie próbowała nawiązać kontakt z dzierżawcą klaczy w celu ustalenia informacji w temacie powrotu klaczy, niestety było to bezskuteczne. O zaistniałej sytuacji została poinformowana Ambasada Arabii Saudyjskiej, z prośbą o podjęcie stanowiska i pomoc w tej sprawie. We wrześniu 2021 r. klacz wróciła do spółki. Należności z tytułu bezumownego korzystania z dzierżawy (według stanu na 31 grudnia 2021 r.) wyniosły 296,3 tys. zł. W celu wyegzekwowania od dzierżawcy należności z tytułu bezumownego korzystania z dzierżawy klaczy Encarina, Spółka podejmowała próby kontaktu z dzierżawcą, a także został on obciążony stosownymi notami księgowymi za bezumowne korzystanie z przedmiotu dzierżawy. Sprawa została przekazana do kancelarii prawnej obsługującej Spółkę i do dnia zakończenia kontroli nie została zakończona.

Stanowisko KOWR w sprawie nadzoru nad sprzedażą i dzierżawą koni

Według KOWR, zagadnienia dotyczące sprzedaży i dzierżawy zwierząt, w tym także koni, tak jak gospodarowanie majątkiem w spółkach, zgodnie z obowiązującymi przepisami przypisane są jednoznacznie zarządom spółek. W ocenie KOWR nie miał on możliwości bezpośredniego nadzorowania każdej transakcji związanej z dzierżawą, czy też sprzedażą zwierząt w każdej z nadzorowanych spółek, a obecne uwarunkowania prawne nie pozwalają na bezpośrednią ingerencję w decyzje zarządów spółek. Natomiast dzierżawa koni nie jest trwałą formą rozdysponowania majątku. Nie ma możliwości stworzenia jednolitych zasad dzierżawy koni, gdyż umowy sporządzane są na zasadzie indywidualnych negocjacji między stronami i dotyczą wielu aspektów wykorzystania koni oraz różnorodnych warunków ekonomicznych. Umowy powinny być zawierane z poszanowaniem obowiązujących przepisów prawa i uwzględniających dobro spółki.

Prowadzenie przez spółki usług hotelowania

W latach objętych kontrolą w spółkach hodowli koni prowadzono pensjonat dla koni. Agencja Nieruchomości Rolnych, a następnie KOWR nie określiły zasad realizacji usług hotelowania koni nienależących do spółek oraz innych usług (np. turystycznych). Spółki hodowli koni wprowadzały uregulowania w sprawie wprowadzenia cen usług dotyczących zwiedzania stadniny, wynajmowania pomieszczeń w hali, utrzymania koni, pensjonatu oraz cenniki i wykazy usług turystycznych, wynajmu pomieszczeń hali, utrzymania koni i pensjonatu świadczonych przez stadniny. Na podstawie badania w czterech objętych kontrolą spółkach zajmujących się hodowlą koni stwierdzono nieprawidłowości w jednej z nich (SK Prudnik).

Nieprawidłowości

W **SK Prudnik** stwierdzono brak uwzględnienia w trzech umowach dotyczących oddania w używanie stanowisk boksowych dla koni oraz ich obsługi wzrostu kosztów obsługi i utrzymania koni ponoszonych przez Spółkę. Koszt wynajęcia boksu, obsługi i utrzymania konia, był wyższy w 2021 r. w porównaniu do kosztu w 2016 r. Pomimo zawarcia w umowach zapisu o możliwości zmiany wysokości czynszu w przypadku zmian warunków ekonomiczno-finansowych, spółka nie skorzystała z tego uprawnienia, co zdaniem NIK było działaniem niegospodarnym. Łączna kwota niezyskanych dochodów wskutek braku aktualizowania wysokości czynszu przewidzianego w trzech umowach, wyniosła 2,6 tys. zł. Prezes Zarządu wyjaśnił, że ograniczona liczba boksov do wynajęcia powoduje indywidualne podejście do każdego wynajmu.

Stwierdzono również zwłokę w podejmowaniu przez SK Prudnik działań w celu dochodzenia zaległości tytułu oddania w używanie stanowisk boksowych dla dwóch koni oraz ich codziennej obsługi. Pomimo braku terminowego uregulowania należności z ww. tytułu za okres od września 2015 r. do października 2019 r., dopiero w dniu 23 kwietnia 2021 r., tj. w trakcie kontroli NIK, wysłane zostało do dłużnika wezwanie do zapłaty kwoty 62,7 tys. zł (wezwanie zostało zwrócone do Spółki z adnotacją, że adresat zmienił adres). Odsetki od zaległej kwoty na 10 czerwca 2022 r. wynosiły 29,4 tys. zł.

5.1.4. Sprawozdawczość hodowlana

W związku z wykonywaniem uprawnień właścicielskich, KOWR dla każdego z badanych lat przysyłał wytyczne do sporządzenia dokumentów planistycznych w tym: wieloletnich planów inwestycyjnych (WPI) i Biznesplanu oraz do sporządzanych sprawozdań tj. sprawozdania finansowego (w zakresie informacji dodatkowej i sprawozdania z zarządu) oraz sprawozdania z działalności hodowlanej. Przesłane wytyczne zawierały m.in. terminy złożenia poszczególnych dokumentów do KOWR, formę ich złożenia, listy kontrolne oraz tabele i zapisy które powinny zawierać. Wytyczne w zakresie hodowli koni zawierał „Strategiczny program hodowli koni w spółkach Agencji Nie ruchomości Rolnych” i wytyczne KOWR w tym zakresie z 2018 r.

Realizacja zadań
w zakresie
sprawozdawczości
hodowlanej

Na podstawie badania sporządzonej i przekazanej KOWR przez osiem z 11 objętych kontrolą spółek zajmujących się hodowlą zwierząt gospodarskich za lata 2017–2021 dokumentacji planistycznej (WPI i Biznesplanów) oraz sporządzonych sprawozdań ustalono, że:

- sporządzona dokumentacja planistyczna (WPI i Biznesplany) oraz sprawozdawcza (sprawozdania z działalności hodowlanej i sprawozdania finansowe) zawierały wszystkie wymagane wytycznymi KOWR informacje i załączniki. Wyżej wymienione dokumenty oraz sprawozdania finansowe zostały zatwierdzone uchwałami zgromadzenia wspólników spółek;
- dokumentacja planistyczna przekazywana została do KOWR w terminach wyznaczonych w otrzymanych wytycznych (wystąpiły przypadki występowania do KOWR z prośbą o ich wydłużenie i po uzyskaniu zgody przekazania ich z zachowaniem nowych terminów);
- sprawozdania finansowe i sprawozdania z działalności hodowlanej przekazane zostały zgodnie z terminami określonymi przez KOWR.

W okresie objętym kontrolą spółki hodowli koni prowadziły i przekazywały wymaganą dokumentację hodowlaną, tj. imienne wykazy koni sporządzane według stanu na dzień 1 stycznia każdego roku, sprawozdania z wyźrebień i stanówki, plany stanowienia klaczy, protokoły selekcji podstawowej, protokoły brakowania doraźnego, sprawozdania z prób dzielności klaczy, katalogi z przeglądów hodowlanych.

Nieprawidłowości

1. Sprawozdania przekazywane przez spółkę **GRH Żydowo** były wysłane w 2021 r. 22 dni po wymaganym terminie, a sprawozdanie z sezonu kopulacyjnego za 2021 r. wysłano 58 dni po wymaganym terminie określonych w załączniku nr II do strategicznego programu hodowli koni.

2. Stadnina Koni Prudnik przekazała do KOWR pięć sprawozdań dotyczących hodowli koni, z naruszeniem ww. terminów, z tego:

- wykaz koni na dzień 1 stycznia 2021 r. przesłano 4 marca 2021 r., pomimo terminu określonego do 20 stycznia danego roku;
- sprawozdania z wyźrebień i sezonu stanówkowego w latach 2020 oraz 2021 przesłano odpowiednio 15 października 2020 r. i 6 października 2021 r., pomimo terminu wyznaczonego do 30 września danego roku;
- plany stanowienia klaczy na 2018 r. oraz 2019 r. przesłano odpowiednio 20 lutego 2018 r. i 15 lutego 2019 r., pomimo terminu wyznaczonego do 31 stycznia. Prezes Zarządu wyjaśnił, że wszystkie wymagane sprawozdania dotyczące hodowli koni były wysyłane do KOWR, a występujące opóźnienia wynikały z przyczyn losowych np. choroba pracownika, lub spiętrzenie prac.

3. W OHZ Gajewo ustalono, że trzy sprawozdania (tj. za 2018, 2019 i 2020 r.) zostały przekazane do KOWR 31, 18 i 13 dni po terminie; a wykazana w dwóch sprawozdaniach (za lata 2017 r. i 2021 r.) sprzedaż buhajów hodowlanych nie była zgodna z ilością wynikającą z dokumentacji prowadzonej przez Spółkę.

5.1.5. Promocja hodowli prowadzonej przez spółki nadzorowane przez KOWR

Współpraca KOWR i spółek z zewnętrznymi podmiotami w zakresie hodowli

W latach 2017–2021 KOWR i nadzorowane spółki o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej współpracowały z organizacjami branżowymi w zakresie hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich:

- w zakresie hodowli roślin i nasiennictwa z: Polską Izbą Nasienną, Europejskim Stowarzyszeniem Nasiennym, Międzynarodową Federacją Nasienną. Współpraca dotyczyła m.in. ochrony i reprezentowania interesów hodowli i nasiennictwa roślin wobec organów państwowych oraz organizacji krajowych i zagranicznych, opiniowania projektów aktów prawnych, działań na rzecz rozwoju i unowocześniania hodowli i nasiennictwa w spółkach oraz ochrony praw hodowcy i egzekwowania tych praw;
- w zakresie chowu i hodowli zwierząt gospodarskich z: Polską Federacją Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Polskim Związkiem Hodowców i Producentów Bydła Mięsnego, Polskim Związkiem Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „POL SUS” oraz Polskim Związkiem Owczarskim. Współpraca dotyczyła m.in. programów hodowlanych w poszczególnych gatunkach zwierząt, metod i kierunków selekcji, oceny wartości hodowlanej zwierząt gospodarskich, szczegółowych danych dotyczących wyników krajowej hodowli, a także genotypowania bydła mlecznego;
- w zakresie chowu i hodowli koni z: Polskim Związkiem Hodowców Koni (zrzeszającym okręgowe/wojewódzkie związki hodowców koni i związki rasowe, tj. Polski Związek Hodowców Koni Małopolskich, Związek Hodowców Koni Wielkopolskich, Związek Hodowców Polskiego Konia Szlachetnego Półkrwi, Związek Hodowców Koni Ras Zimnokrwistych, Polski Związek Hodowców Konia Huculskiego, Związek Hodowców Koników Polskich), Związkiem Trakeńskim w Polsce, Polskim Klubem Wyścigów Konnych, Polskim Związkiem Hodowców Koni Pełnej Krwi Angielskiej oraz Polskim Związkiem Hodowców Koni Arabskich. Współpraca dotyczyła m.in. uczestniczenia

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

przedstawiciele ww. organizacji w przeglądach hodowlanych koni w spółkach, udostępniania tym jednostkom infrastruktury spółek na potrzeby organizacji ogólnopolskich i regionalnych czempionatów, wystaw, pokazów hodowlanych oraz szkoleń dla hodowców koni, organizacji narodowego pokazu koni arabskich czystej krwi w Janowie Podlaskim, świadczenia przez spółki usług związanych z wychowem koni i stanowaniem, promowania polskich ras koni na międzynarodowych zawodach jeździeckich Cavaliada Tour, organizacji Mistrzostw Polski Młodych Koni w czterech dyscyplinach jeździeckich.

W badanym okresie spółki i KOWR upowszechniały osiągnięcia hodowlane:

- w zakresie hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich m.in. poprzez: zorganizowanie stoisk podczas targów takich jak Pola-gra Premiery w Poznaniu, Agrotech w Kielcach, Agropark w Lublinie, AGRO SHOW w Bednarach, Centralnych Targów Rolniczych w Nadarzynie oraz Cavaliada Tour w Poznaniu. Podczas targów promowane były osiągnięcia hodowlane spółek oraz przedstawiana była ich oferta handlowa dotycząca materiału hodowlanego; wydanie katalogów pt. „Polska Hodowla Odmian Roślin Uprawnych” oraz „Polska Hodowla Zwierząt Gospodarskich”, które zawierały informacje na temat działalności hodowlanej spółek i ich ofertę dotyczącą materiału hodowlanego i były rozpowszechniane podczas targów i wystaw rolniczych oraz spotkań z kontrahentami; udział w audycjach telewizyjnych „Magazyn Rolniczy” i „Rok w zagrodzie”, emitowanych na antenie Programu Pierwszego Telewizji Polskiej; utworzenie w 2018 r. Wydziału Wsparcia i Promocji Hodowli w Departamencie Nadzoru nad Spółkami KOWR, który realizował zadania związane z promocją osiągnięć spółek w zakresie hodowli w Polsce i na rynkach zagranicznych; upowszechnianie osiągnięć hodowlanych spółek strategicznych na stronie internetowej KOWR, a także w prasie branżowej i w Biuletynach Informacyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz KOWR;
- w zakresie hodowli koni m.in. poprzez organizację stoisk podczas: Międzynarodowych Zawodów Jeździeckich Cavaliada Tour w Poznaniu i Lublinie, Ogólnopolskich Dożynek Jasnogórskich w Częstochowie, Centralnych Targów Rolniczych w Nadarzynie, Narodowej Wystawy Rolniczej w Poznaniu, Wystawy Maszyn Rolniczych MAZURSKIE AGRO SHOW w Ostródzie, Warmińsko-Mazurskiej Wystawy Zwierząt Hodowlanych w Ostródzie, Międzynarodowych Targów Rolno-Przemysłowych Agro-Tech w Minikowie, Regionalnej Kujawsko-Pomorskiej Wystawy Zwierząt Hodowlanych w Minikowie, Międzynarodowych Targów Techniki Rolniczej Agrotech w Kielcach, Narodowego Pokazu Koni Arabskich Czystej Krwi w Janowie Podlaskim, Aukcji Pride of Poland w Janowie Podlaskim, Krajowej Wystawy Rolniczej w Częstochowie oraz Międzynarodowych Zawodów Warsaw Jumping w Warszawie. Głównym celem udziału w ww. wydarzeniach była prezentacja i promocja działalności spółek oraz dorobku polskiej hodowli koni, a także prezentacja oferty handlowej spółek.

Działania w zakresie upowszechniania osiągnięć hodowlanych spółek

5.2. Warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt w spółkach

Skontrolowane spółki nie zapewniły w pełni dobrostanu zwierząt gospodarskich

Skontrolowane spółki nie zapewniły w pełni dobrostanu zwierząt gospodarskich. W sześciu z 11 objętych kontrolą spółek zajmujących się hodowlą zwierząt, w wyniku kontroli przeprowadzonych przez powiatowych lekarzy weterynarii na zlecenie NIK stwierdzono nieprawidłowości dotyczące niezapewnienia warunków weterynaryjnych, utrzymywania i dobrostanu oraz usług opieki weterynaryjnej określonych w przepisach prawa. W dwóch spółkach stwierdzono nieprawidłowości w zakresie obsługi weterynaryjnej zwierząt. Dokumentacja lekarsko-weterynaryjna i ewidencja leczenia zwierząt prowadzone były zgodnie z przepisami prawa, a zalecenia kontroli przeprowadzonych przez powiatowych lekarzy weterynarii zostały zrealizowane.

Najwyższa Izba Kontroli zleciła Powiatowym Lekarzom Weterynarii przeprowadzenie kontroli doraźnych

Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, Najwyższa Izba Kontroli zleciła Powiatowym Lekarzom Weterynarii (dalej PIW lub PLW) przeprowadzenie kontroli doraźnych w zakresie dobrostanu i minimalnych warunków utrzymywania, warunków weterynaryjnych i dokumentacji leczenia zwierząt gospodarskich w siedzibach głównych stad Spółek. Kontrole doraźne PLW zostały przeprowadzone we wszystkich 11 spółkach objętych kontrolą NIK w okresie od 28 marca do 30 czerwca 2022 r.

Sześć z 11 spółek zapewniło odpowiednie warunki i dobrostan zwierząt

W wyniku kontroli przeprowadzonych przez PLW stwierdzono, że pięć z 11 kontrolowanych spółek zapewniło właściwy dobrostan, warunki weterynaryjne, oraz warunki utrzymania zwierząt gospodarskich określone w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt¹⁸ (dalej ustawa o ochronie zwierząt), ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt¹⁹ (dalej ustawa o ochronie zdrowia zwierząt), rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej²⁰ i rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej²¹ (dalej rozporządzenia w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich) i rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek²² (dalej rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych).

Zwierzęta gospodarskie stanowiące własność spółek objętych kontrolą oraz niebędące własnością spółek (głównie konie zarówno dzierżawione przez

¹⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 572.

¹⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1421, ze zm.

²⁰ Dz. U. Nr 56 poz. 344, ze zm.

²¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1966.

²² Dz. U. Nr 168, poz. 1643.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

spółki, jak i konie prywatnych właścicieli przebywające w pensjonacie) miały na ogół prawidłowe warunki utrzymania. Przykładowo na podstawie oględzin obiektów przeznaczonych do utrzymania koni PLW stwierdzili m.in., że: usytuowane były one na terenie ogrodzonym, zabezpieczonym przed dostępem innych zwierząt; pomieszczenia inwentarskie dla koni posiadały wentylację i oświetlenie elektrycznie, zapewniono w nich dostęp światła naturalnego; boksy dla koni miały właściwą powierzchnię; koniom zapewniono swobodę ruchów, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia; podłoga w pomieszczeniach inwentarskich dla koni była twarda i stabilna, a jej powierzchnia nieśliska; wyposażenie i sprzęt przeznaczone do karmienia i pojenia koni wykonano i umieszczono w sposób minimalizujący możliwość zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwiający bezkonfliktowy dostęp koni do paszy i wody. W stajniach zapewniono właściwą konstrukcję wykonaną z odpowiedniej jakości materiałów oraz zabezpieczeń, właściwe oświetlenie dzienne i nocne, wentylację, właściwą częstotliwość karmienia i wymiany ściółki, odpowiednią ilość ruchu oraz dostęp do wody.

W sześciu z 11 objętych kontrolą spółek stwierdzono nieprawidłowości dotyczące niezapewnienia warunków weterynaryjnych, utrzymania i dobrostanu zwierząt gospodarskich. W trzech przypadkach nieprawidłowości zostały usunięte do zakończenia czynności kontrolnych NIK.

Nieprawidłowości

1. Stadnina Koni Janów Podlaski nie zapewniła dobrostanu i minimalnych warunków utrzymania zwierząt gospodarskich, co zostało stwierdzone w wyniku kontroli Powiatowego Lekarza Weterynarii w 2020 r. i 2021 r., w tym:

- w wyniku kontroli w 2020 r. wydano zalecenia takie jak: poprawa warunków bytowania cieląt i krów poprzez bezkonfliktowy dostęp do paszy i wody, zabezpieczony przed warunkami atmosferycznymi, w czystych dezynfekowanych pomieszczeniach; zapewnienie powierzchni gładkich, antypoślizgowych, bez ubytków; zapewnienie całodobowej obsługi zwierząt, zwiększenie częstotliwości usuwania obornika, zapewnienie właściwego odprowadzania gnojowicy oraz jej gromadzenie i przechowywanie, naprawa niekompletnego ogrodzenia wiaty i okólnika krów i jałówek, wdrożenie procedur dezynfekcji, deratyzacji, dezynsekcji; zabezpieczenie pomieszczeń służących do przechowywania pasz przed dostępem osób postronnych, usunięcie przeterminowanych mieszanek paszowych, zabezpieczenie uszkodzonych worków z paszą, dostosowanie stanu technicznego magazynów paszowych do obowiązujących przepisów, wydzielenie na terenie gospodarstwa miejsca do właściwego przetrzymywania leczniczych produktów weterynaryjnych, zwiększenie ilości poidel i karmideł dostosowując ich ilość do stanu liczebnego zwierząt w danym pomieszczeniu inwentarskim;
- w wyniku kontroli przeprowadzonej w 2021 r. stwierdzono m.in. brak osłon w wiacie dla krów zasuszonych, brak zabezpieczenia przed czynnikami atmosferycznymi stołu paszowego oraz wiaty, w której przebywały cielęta.

W wyniku przeprowadzonych przez Powiatowego Lekarza Weterynarii latach 2020–2021 kontroli sprawdzających zalecono zawarcie przez Stadninę umowy na odbiór opakowań po zużytych lekach, igłach i strzykawkach, nie stwierdzono natomiast nieprawidłowości w zakresie profilaktyki i leczenia bydła. Wszystkie zalecenia wydane po kontrolach PIW zostały wykonane.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W dniu 15 maja 2020 r. Stadnina Koni Janów Podlaski zwróciła się do Dyrektora Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego (dalej: PIW-PIB) w Puławach o dokonanie przeglądu (audytu) w Stadninie w zakresie warunków utrzymania zwierząt hodowlanych (koni i bydła), w tym ogólnego dobrostanu, żywienia i warunków zootechnicznych, przez pracowników naukowych PIW-PIB. Na podstawie dokonanego w maju 2020 r. przeglądu eksperci nie stwierdzili znaczących zaniedbań i uchybień w obszarze hodowli koni. W wyniku audytu stwierdzono uchybienia takie jak: niedostateczna liczba punktów pojenia krów w oborach w porównaniu do ich zagęszczenia, nie działające lub nie w pełni sprawne wentylatory; zbyt małe porodówki oraz wielkość boksów do ewentualnego leczenia i rekonwalescencji krów w okresie okołoporodowym; niewłaściwy sposób odpajania siary u nowonarodzonych cieląt; brak zabezpieczenia przed dostępem osób z zewnątrz, innych zwierząt, w tym ptactwa – stajni, obór, zasobów paszowych. Eksperci stwierdzili, że kondycja zwierząt hodowlanych nie odbiega zasadniczo od statusu przyjętego dla zwierząt hodowlanych (konie) i produkcyjnych (bydło mleczne i bydło w odchowcie).

Kontrola doraźna w zakresie dobrostanu i minimalnych warunków utrzymywania, warunków weterynaryjnych i dokumentacji leczenia zwierząt gospodarskich, zlecona przez NIK, przeprowadzona w maju 2022 r. przez Powiatowego Lekarza Weterynarii w SK Janów Podlaski, nie wykazała nieprawidłowości.

2. W wyniku, zleconej przez NIK kontroli przeprowadzonej przez Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Słupsku w spółce **OHZ Bobrowniki** ustalono, że:

- nie zachowano należytej czystości budynków i pomieszczeń w których przebywały zwierzęta;
- w dwóch oborach odchody zgarniane były tylko z części gnojowej jednak nie na tyle często, aby zapobiec urazom zwierząt, co powodowało, że zwierzęta ślizgały się i przewracały, ponadto poidła są tak ułożone, że zalewały posadzkę i zwierzęta stały w wodzie;
- w dwóch oborach posadzka pod poidłami była śliska i wypełniona wodą, połamane elementy plastikowych stojaków na lizawki mogące powodować urazy zwierząt oraz stwierdzono we wszystkich oborach, że zwierzęta ślizgały się i przewracały z powodów brudnej i śliskiej nawierzchni, co naruszało przepisy Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych, niż te dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej;
- w jednej oborze stwierdzono przerdzewiałe elementy konstrukcji kojców i zabezpieczeń oraz wystające metalowe elementy i pręty mogące powodować urazy i uszkodzenia ciała zwierząt, a część lamp nie posiadała kloszy, co może spowodować zagrożenie pożarowe, oraz w przypadku pęknięcia żarówek zranienie zwierząt. W części środkowej obory czwartej bydło miało bezpośredni dostęp do płyty gnojowej i było na nią wypuszczane, co mogło powodować urazy;
- we wszystkich oborach stwierdzono, że poidła dla zwierząt nie były utrzymywane w należytej czystości, a resztki pasz i zanieczyszczenia nie były regularnie usuwane;
- w gospodarstwie brak było zabezpieczenia budynków przed dostępem zwierząt innych niż utrzymywanych w gospodarstwie, a na drzwiach do pomieszczeń, w których przebywały zwierzęta, brak było tabliczki z napisem „Nieupoważnionym wstęp wzbroniony”;
- stwierdzono brak środka dezynfekcyjnego z aktualnym terminem ważności – jednak po zakończeniu kontroli jeszcze w tym samym dniu zakupiono środek dezynfekcyjny a także brak jakichkolwiek zabezpieczeń przed muchami i gryzoniami.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Ponadto w toku ww. kontroli stwierdzono: brud i pajęczyny oraz gniazda jaskółek na wewnętrznych elementach konstrukcyjnych dachu budynków, w których utrzymywane są zwierzęta, brak osłon na lampach nad miejscem, gdzie prowadzony jest udój, części metalowe w konstrukcji podtrzymującej dach z widoczną rdzą i łuszczącą się farbą, brudne, pokryte pajęczynami ściany obór oraz niedokładnie usuwany obornik ze stanowisk krów dojnych, brak zabezpieczenia budynków, w których utrzymywane są zwierzęta oraz gdzie prowadzony jest udój, schładzanie i przechowywanie mleka, przed dostępem szkodników i brak środków deratyzacyjnych, stacji deratyzacyjnych oraz dokumentacji związanej z deratyzacją.

PIW nakazał usunięcie nieprawidłowości i wydał decyzję zobowiązującą zarząd spółki do doprowadzenia do właściwego stanu ww. elementów budynków, w których utrzymywane są zwierzęta, właściwego usuwania obornika ze stanowisk krów dojnych i zabezpieczenia tych budynków przed dostępem szkodników.

3. W wyniku kontroli, przeprowadzonej w **OHZ Chodeczek** przez PIW we Włocławku, 21 kwietnia 2022 r. w siedzibie stada świń w Borzymiu stwierdzono: drobne nieszczelności w drzwiach chlewni oraz brak ciągłości podbitki dachowej szerokości około 1 m, pomimo że zgodnie z § 1 ust. 1 pkt 1 lit. b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 sierpnia 2021 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń²³ budynki, w których utrzymywane są świny, należy zabezpieczyć przed dostępem zwierząt wolno żyjących oraz domowych; brak oznakowania rozstawienia karmników w ramach programu monitorowania zwalczania gryzoni; przekroczenie terminu ważności środka do dezynfekcji pomieszczeń inwentarskich oraz sprzętu. Nieprawidłowości te zostały usunięte w trakcie kontroli NIK.

4. W ramach kontroli przeprowadzonej przez PIW w **OHZ Gajewo** ustalono, że w zakresie warunków weterynaryjnych brak było mat dezynfekujących w liczbie zapewniającej zabezpieczenie wejść i wjazdów do gospodarstwa w przypadku zagrożenia epizootycznego oraz nie oznakowano wejść budynków, w których utrzymywane były zwierzęta tablicą „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. W zakresie dobrostanu zwierząt ustalono, że na hali przepędowej znajdowała się niezabezpieczona kratka ściekowa oraz otwór odpływowy. Ponadto w zakresie czyszczenia i dezynfekowania wyposażenia oraz sprzętu używanego w utrzymaniu zwierząt ustalono, że stan sanitarny ścian i barierek w korytarzu prowadzącym do hali udojowej jest niezadowalający. Wszystkie ujawnione nieprawidłowości zostały usunięte.

5. Kontrola przeprowadzona przez PIW w **PRH Gałopol** wykazała, że w budynkach inwentarskich w Zakładzie Rolnym w Lipnicy nie została zachowana odpowiednia czystość w budynkach w których utrzymywane były zwierzęta oraz wejścia do budynków, w których utrzymywane były zwierzęta nie zostały oznakowane tablicami „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. Jednocześnie Inspekcja Weterynaryjna zaleciła umyć i wybialkować wszystkie budynki, w których przebywają zwierzęta oraz oznakować wejścia do budynków inwentarskich tablicami z napisem „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

6. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Gnieźnie, przeprowadzający na zlecenie NIK kontrolę w **GRH Żydowo** stwierdził, że w budynku inwentarskim w Grotkowie brak było zabezpieczeń w oknach i w otworze kalenicowym, co mogło skutkować przedostawaniem się do budynku zwierząt innych niż utrzymywane w gospodarstwie. Brak zabezpieczeń zwiększał także ryzyko przenoszenia chorób. W trakcie oględzin NIK stwierdzono, że siatka została zainstalowana.

²³ Dz. U. poz. 1485.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W spółkach prowadzono ewidencję leczenia zwierząt gospodarskich

W spółkach prowadzono ewidencję leczenia zwierząt, w tym książki ewidencji wizyt lekarzy weterynarii, książki leczenia zwierząt gospodarskich oraz zwierząt, z których pozyskane tkanki lub produkty są przeznaczone do spożycia przez ludzi, a także karty wykonania czynności weterynaryjnych. Dokumentacja lekarsko-weterynaryjna i ewidencja leczenia zwierząt zawierająca ewidencję wydanych leków prowadzone były zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji²⁴.

Obsługa weterynaryjna koni realizowana była prawidłowo w dziewięciu spółkach

Obsługa weterynaryjna zwierząt w dziewięciu spółkach objętych kontrolą realizowana była przez lekarzy weterynarii na podstawie umów o pracę oraz umów na świadczenie usług w zakresie prowadzenia opieki lekarsko-weterynaryjnej. Przykładowo w SK Janów Podlaski w zakresie opieki weterynaryjnej dla bydła Spółka zawierała umowy, których przedmiotem było m.in. dbanie o zdrowotność stada, prowadzenie rozrodu, profilaktyka chorób zakaźnych, pobieranie potrzebnego materiału do badań, analiza wyników, konsultacja przypadków chorobowych w stadzie, merytoryczny nadzór nad prawidłowym planowaniem zabiegów inseminacji, koordynacja działań związanych z przebiegiem procesu inseminacji, uczestnictwo bezpośrednio w przypadku inseminacji zwierząt powtarzających ruję powyżej dwóch zabiegów inseminacyjnych, doraźne przeprowadzanie szkoleń pracowników oborowych. W zakresie obsługi weterynaryjnej koni na lata 2017–2018 SK Janów Podlaski zawierała coroczne umowy na świadczenie usług weterynaryjnych, których przedmiotem była kompleksowa opieka lekarsko-weterynaryjna koni obejmująca m.in. badanie i diagnozowanie stanu zdrowia koni, prowadzenie działalności profilaktycznej, leczenie koni, nadzór nad rozrodem, prowadzenie podstawowej diagnostyki obrazowej, utrzymanie należytego stanu zdrowia koni. Przedmiotem umowy, która została zawarta w 2018 r. na czas nieokreślony była kompleksowa opieka lekarsko-weterynaryjna koni. Wynagrodzenie za usługi określone w umowie określono ryczałtem, zastrzegając dodatkowe wynagrodzenie za wykonywanie usług wykraczających poza treść umowy.

Przykłady i nieprawidłowości

1. W okresie od 1 stycznia do 14 marca 2017 r. oraz od marca 2018 r. do czerwca 2021 r. usługi weterynaryjne na rzecz **PRH Gałopol** świadczyły podmioty wybrane przez Zarząd Spółki, bez przeprowadzania konkursu na wykonywanie tych usług oraz bezumownie. Podmiot świadczący usługi weterynaryjne w zakresie leczenia koni wykonał usługi za kwotę 1,1 tys. zł, inny podmiot w zakresie leczenia bydła za kwotę 37,1 tys. zł. Z tymi podmiotami nie podpisano także umów. Były Prezes Zarządu wyjaśnił, że właścicielka gabinetu weterynaryjnego świadczącego usługi w zakresie leczenia bydła jest żoną jego syna. Ponadto:

- w okresie od 15 marca 2017 r. do 28 lutego 2018 r. niezgodnie z rekomendacją powołanej komisji do przeprowadzenia postępowania w celu wyłonienia podmiotów na świadczenie usług weterynaryjnych w zakresie bydła, z właścicielką gabinetu zawarto umowę na wykonywanie usług w Zakładzie Rolnym w Gaju Małym (z folwarkiem w Obrowie);

²⁴ Dz. U. Nr 224, poz. 1347.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- w okresie od 1 marca 2018 r. do 1 maja 2019 r., właścicielka gabinetu weterynaryjnego wykonywała usługi w zakresie bydła z pominięciem konkursu ofert i bez zawartej umowy. Były Prezes wyjaśniając podał, że *do 2021 r. usługa była świadczona bezumownie. To było moje przeoczenie – inaczej nie potrafię tego wyjaśnić*;
- w okresie od 1 maja 2019 r. do 31 grudnia 2020 r. podpisano umowę bez przeprowadzonego konkursu ofert. Były Prezes wyjaśnił, że *nie wie, czy było dokonywane zapytanie ofertowe*. Główny Księgowy wyjaśnił, że *umowa nie była podpisana ze względu na potrzebę w danym okresie oraz że usługi były wykonywane w cenach wcześniej zawartych umów*;
- w okresie od 1 stycznia do 1 czerwca 2021 r. wykonywała usługi bez podpisania umowy. Były Prezes wyjaśnił, że *nie było przedłużenia umowy, ponieważ przegapiliśmy termin wygaśnięcia umowy. Usługi były świadczone bezumownie*.

2. W **SK Janów Podlaski** w latach 2017–2018 r. znakowano konie poprzez wypalenie numeru identyfikacyjnego oraz herbu Stadniny w postaci dużej litery „J” w koronie. Od 2019 r. znakowanie koni w powyższej formie nie było stosowane. W okresie objętym kontrolą wszystkim koniom wszczepiano transpondery w postaci mikroczipu.

3. W latach 2017–2021 w Stadzie Ogierów należącym do **PRH Gałopol** oznakowano poprzez wymrożenie 72 sztuki koni rasy konik polski, niezgodnie z art. 6 ust. 1 a, 2 pkt 1 a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. Były Prezes Zarządu wyjaśnił, że nie wiedział, że jest to zakazane, a Związek Hodowców Koni Wielkopolskich (dalej ZHKWlkp.), KOWR ani służby weterynaryjne nie zwracali uwagi, że nie powinien tego robić. Starszy specjalista ds. hodowli koni i marketingu wyjaśniła, że wymrażanie koni ułatwiało identyfikację koni podczas codziennej pracy hodowlanej ze zwierzętami. Ponadto wyjaśniła, że wymrożenia numerów każdorazowo wykonywał inspektor Związku Hodowców Koni Wielkopolskich, który jednocześnie opisywał i czipował źrebięta. Przy wymrażaniu obecny był lekarz weterynarii, który dokonywał znieczulenia źrebięcia. Inspektor ZHKWlkp. stwierdził, że od wielu lat wykonuje opis słowno-graficzny oraz zaciżowanie źrebiąt rasy konik polski w SO Sieraków, a zwyczajowo równocześnie pracownicy SO wykonywali wymrażanie numerów źrebiąt. Jak wyjaśnił, zdarzyło się, że pomagał fizycznie w tych czynnościach, lecz nie był inicjatorem i organizatorem tego przedsięwzięcia. Prezes ZHKWlkp. do zakończenia kontroli nie złożył wyjaśnień.

4. Zawarcie przez **GRH Żydowo** w styczniu 2019 r. porozumienia z dotychczasowym wykonawcą usług weterynaryjnych dla bydła i owiec oraz z nowym wykonawcą realizującym usługi weterynaryjne (który przejął obowiązki poprzedniego wykonawcy) było niezgodne z przyjętą w Spółce procedurą zakupową stanowiącą załącznik do uchwały Zarządu Spółki. Obowiązujące w Spółce regulaminy wewnętrzne nie przewidywały przejścia określonego pakietu usług realizowanych na rzecz Spółki przez nowego wykonawcę w trybie porozumienia z dotychczasowym wykonawcą tej usługi. W złożonych wyjaśnieniach Zarząd wskazał, że podmiot, który przejął realizację usług weterynaryjnych wykonywał je na wysokim poziomie, posiadał niezbędne doświadczenie i znajomość stad zwierząt należących do Spółki. Zdaniem NIK, zawarcie umowy z podmiotem realizującym usługi weterynaryjne z pominięciem wewnętrznej procedury zakupowej uniemożliwiało ewentualne uzyskanie korzystniejszej cenowo oferty.

Zdaniem NIK, stwierdzone nieprawidłowości dotyczące niezapewnienia warunków weterynaryjnych, utrzymania i dobrostanu zwierząt gospodarskich oraz usług opieki weterynaryjnej w kontrolowanych spółkach

świadczą o konieczności wzmożenia nadzoru przez zarządy tych spółek i KOWR nad realizacją obowiązków w tym zakresie określonych w przepisach prawa.

5.3. Gospodarowanie majątkiem spółek hodowli roślin i zwierząt

Spółki nie zawsze prawidłowo i skutecznie prowadziły gospodarkę finansową i majątkową

Spółki nie zawsze prawidłowo i skutecznie prowadziły gospodarkę finansową i majątkową. Sytuacja finansowa spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich w latach 2018–2019 uległa pogorszeniu, na co istotny wpływ miały niepełne pokrycie kosztów hodowli przychodami z tej działalności wynikające ze specyficznych warunków prowadzenia rolniczej działalności gospodarczej, brak rekompensat z tytułu niekorzystnych warunków klimatycznych w latach 2018–2019, a także zmniejszenie od 2015 r. płatności bezpośrednich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. W roku 2018 i w 2019 odpowiednio 16 spółek i 17 spółek odnotowało stratę netto łącznie w kwocie 49,2 mln zł. W przypadku 15 nadzorowanych spółek strata netto wystąpiła więcej niż za jeden rok obrotowy. Podjęte w okresie objętym kontrolą działania polegające na wdrożeniu programów naprawczych i połączeniu niektórych spółek, a także poprawione warunki klimatyczne przyczyniły się do poprawy wyników ekonomiczno-finansowych większości spółek.

Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie gospodarowania majątkiem dotyczyły wyboru usługodawcy niezgodnie z uregulowaniami określonymi w spółce, nieterminowej zapłaty za usługi lub czynsz dzierżawny skutkujące zapłatą odsetek, nieaktualizowania stawek czynszu najmu za nieruchomości dzierżawione od spółek oraz sporządzania niezgodnych z przepisami o rachunkowości i uregulowaniami wewnętrznymi spółki dokumentów księgowych. Stwierdzono liczne przypadki utrzymywania przez spółki obiektów niezgodnie z prawem budowlanym, a także zawyżonych wynagrodzeń członkom zarządów spółek hodowlanych, co było wynikiem niedostatecznego nadzoru zarządów tych spółek oraz KOWR.

5.3.1. Wyniki ekonomiczno-finansowe spółek hodowli roślin i zwierząt

Wyniki finansowe spółek hodowli roślin i zwierząt

Łączny wynik finansowy netto spółek strategicznych osiągnięty za lata 2017, 2018, 2019, 2020 i 2021 ulegał wahaniom, a za lata 2018 i 2019 wystąpiło znaczące zmniejszenie tego wyniku.

Łączny wynik finansowy netto za 2021 r.²⁵ osiągnął wartość 109 943,6 tys. zł i był o 53,8% wyższy od łącznego wyniku finansowego netto za 2017 r. (który wyniósł 50 760,6 tys. zł). W 2021 r. suma przychodów spółek osiągnęła wartość 1 421 538,0 tys. zł. W 2017 r. suma przychodów osiągnęła wartość 1 141 923,3 tys. zł, suma kosztów w 2021 r. wyniosła 1 311 594,8 tys. zł, a suma kosztów 2017 – 1 092 972,4 tys. zł.

²⁵ Dane o wyniku finansowym za 2021 r. prezentowane w Informacji są danymi wstępnymi, na podstawie formularzy sprawozdawczych GUS F-01 za IV kwartał 2021 r., według stanu na 30 czerwca 2022 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Rentowność netto (zysk do przychodów) w spółkach wyniosła 7,7% i wzrosła w stosunku do 2017 r. o 3,4 punkty procentowe.

Według stanu na 31 grudnia 2017 r. i 31 grudnia 2018 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonywał uprawnienia właścicielskie w stosunku do 41 spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. W 2017 r. łączny zysk netto spółek wyniósł 61 476,0 tys. zł, w tym zysk wykazało: sześć spółek hodowli roślin (w kwocie 19 618,9 tys. zł), 11 spółek hodowli koni (w kwocie 9548,5 tys. zł) i wszystkie 19 spółek hodowli zwierząt (w kwocie 32 308,6 tys. zł). Na koniec 2018 r. łączny zysk netto spółek strategicznych wyniósł 32 476,1 tys. zł, w tym zysk wykazało: pięć spółek hodowli roślin (w kwocie 13 930,5 tys. zł), pięć spółek hodowli koni (w kwocie 3009,4 tys. zł) i 15 spółek hodowli zwierząt (w kwocie 15 536,5 tys. zł).

W latach 2017–2018 zyski spółek uległy zmniejszeniu

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonywał uprawnienia właścicielskie w stosunku do 40 spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. W 2019 r. łączny zysk netto spółek wyniósł 35 736,1 tys. zł, w tym zysk wykazało sześć spółek hodowli roślin (w kwocie 16 777,3 tys. zł), sześć spółek hodowli koni (w kwocie 3291,8 tys. zł) i 11 spółek hodowli zwierząt (w kwocie 15 667,0 tys. zł). Na koniec 2020 r. i 2021 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonywał uprawnienia właścicielskie w stosunku do 38 spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. W 2020 r. łączny zysk netto spółek wyniósł 54 545,5 tys. zł, w tym zysk wykazało pięć spółek hodowli roślin (w kwocie 12 956,3 tys. zł), dziewięć spółek hodowli koni (w kwocie 9399,1 tys. zł) i wszystkie 19 spółek hodowli zwierząt (w kwocie 32 190,1 tys. zł). W 2021 r. łączny zysk netto spółek wyniósł 112 258,5 tys. zł, w tym zysk wykazało pięć spółek hodowli roślin (w kwocie 14 222,4 tys. zł), 11 spółek hodowli koni (w kwocie 21 815,6 tys. zł) i wszystkie 19 spółek hodowli zwierząt (w kwocie 76 220,5 tys. zł).

W latach 2019–2021 zwiększyły się zyski spółek

W latach 2017–2021 łączna strata spółek strategicznych wyniosła 69,7 mln zł, z tego za 2017 r. wyniosła 10,7 mln zł, 2018 r. – 26,6 mln zł, za 2019 r. 22,6 mln zł, za 2020 r. – 7,5 mln zł i za 2021 r. 2,3 mln zł. Łączna strata netto spółek za 2017 r. wyniosła 10 715,5 tys. zł, w tym stratę wykazały: dwie spółki hodowli roślin (w kwocie 4489,7 tys. zł) i trzy spółki hodowli koni (w kwocie 6225,6 tys. zł).

W latach 2017–2021 łączna strata spółek strategicznych wyniosła 69,7 mln zł

Szesnaście z czterdziestu jeden nadzorowanych spółek (39,0%) odnotowało stratę netto za 2018 r. Łączna strata netto spółek za 2018 r. wyniosła 26 632,9 tys. zł, z tego stratę wykazały: trzy spółki hodowli roślin (w kwocie 6931,2 tys. zł), dziewięć spółek hodowli koni (w kwocie 12 876,3 tys. zł) i cztery spółki hodowli zwierząt (w kwocie 6825,4 tys. zł). Łączna strata netto spółek za 2019 r. wyniosła 22 572,7 tys. zł, z tego stratę wykazało 17 spółek (tj. 43,0% wszystkich spółek strategicznych), z tego dwie spółki hodowli roślin (w kwocie 5635,8 tys. zł), siedem spółek hodowli koni (w kwocie 6605,4 tys. zł) i osiem spółek hodowli zwierząt (w kwocie 10 331,5 tys. zł).

Największe straty spółek wystąpiły w 2018 i 2019 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Łączna strata netto spółek za 2020 r. wyniosła 7483,5 tys. zł, z tego stratę wykazała jedna spółka hodowli roślin (w kwocie 2226,0 tys. zł) i cztery spółki hodowli koni (w kwocie 5257,4 tys. zł). Łączna strata netto spółek za 2021 r. wyniosła 2308,5 tys. zł, w tym stratę wykazała jedna spółka hodowli roślin (w kwocie 291,3 tys. zł) i dwie spółki hodowli koni (w kwocie 2017,2 tys. zł).

15 nadzorowanych spółek osiągnęło stratę netto więcej niż za jeden rok obrotowy

W przypadku 15 nadzorowanych spółek, w tym ośmiu spółek hodowli koni, strata netto wystąpiła więcej niż za jeden rok obrotowy, tj.: SK Janów Podlaski (za 2017, 2018, 2019 i 2020 r.), SK Racot (za 2018 i 2019 r.), SK Walewice (za 2017 i 2018 r.), SK Krasne (za 2018, 2019 i 2020 r.), SO Starogard Gdański (za 2017, 2018, 2019, 2020 i 2021 r.), SK Iwno (za 2018, 2019 i 2021 r.), SK Nowielice (za 2018 i 2019 r.), SK Michałów (za 2018 i 2020 r.), OHZ Bobrowniki (za 2018 i 2019 r.), OHZZ Chodeczek (za 2018 i 2019 r.), GRH Żydowo (za 2018 i 2019 r.), Krakowska HiNO Polan (za 2017 i 2018 r.), Pomorsko-Mazurska HZ (za 2018 i 2021 r.), PlantiCo (za 2017 i 2020 r.) i Nochowo Spójnia HiNO (za 2018 i 2019 r.). Osiem spółek poniosło stratę netto za jeden rok obrotowy. 17 spółek uzyskało dodatnie wyniki finansowe netto za wszystkie lata obrotowe objęte kontrolą.

Wyniki finansowe w grupach spółek hodowli roślin, zwierząt i koni

Wynik finansowy netto ośmiu spółek hodowli roślin uprawnych za 2017 r. wykazał zysk na poziomie 14 943,6 tys. zł (wobec 12 945,4 tys. zł za 2016 r.) i wzrósł o 15,4%. Przychody ogółem w grupie spółek hodowli roślin wyniosły 388 698,3 tys. zł, natomiast koszty ogółem osiągnęły poziom 373 754,9 tys. zł. Wynik finansowy netto sześciu spółek hodowli roślin po IV kwartale 2021 r. ukształtował się na poziomie 13 931,1 tys. zł. Przychody ogółem w grupie spółek hodowli roślin wyniosły 449 541,1 tys. zł, natomiast koszty ogółem osiągnęły poziom 434 397,7 tys. zł.

Wszystkie 19 spółek hodowli zwierząt gospodarskich uzyskało dodatni wynik finansowy za 2017 r., który wyniósł łącznie 29 748,2 tys. zł. Wynik ten był wyższy od ubiegłorocznego o 70,5% (wynik 2016 r. wyniósł 17 443,8 tys. zł). Przychody ogółem w grupie spółek hodowli zwierząt gospodarskich w 2017 r. wyniosły 540 739,4 tys. zł, natomiast koszty ogółem osiągnęły poziom 510 991,1 tys. zł. Według danych za IV kwartał 2021 r. grupa 19 spółek hodowli zwierząt, wygenerowała dodatni wynik finansowy, który wyniósł łącznie 76 220,7 tys. zł. Przychody ogółem w grupie spółek hodowli zwierząt gospodarskich w 2021 r. wyniosły 707 161,5 tys. zł, a koszty ogółem osiągnęły poziom 630 563,4 tys. zł.

Uzyskany w 2017 r. łączny wynik finansowy netto (wg formularzy sprawozdawczych F-01 GUS) spółek hodowli koni wyniósł 4259,2 tys. zł. Przychody ogółem w grupie spółek hodowli koni wyniosły 212 485,5 tys. zł, natomiast koszty ogółem osiągnęły poziom 208 226,3 tys. zł. Uzyskany w 2021 r. łączny wynik finansowy netto (wg formularzy sprawozdawczych F-01 GUS) w grupie spółek hodowli koni wyniósł 19 791,5 tys. zł. Przychody ogółem wyniosły 264 835,4 tys. zł, natomiast koszty ogółem osiągnęły poziom 244 728,7 tys. zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Pogarszające się wyniki działalności spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich w latach 2017–2019 spowodowane były głównie zmniejszeniem od 2015 r. płatności bezpośrednich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, brakiem rekompensat z tytułu niekorzystnych warunków klimatycznych, tj. suszy w 2018 i 2019 r. oraz niepełnym pokryciem kosztów hodowli przychodami z tej działalności.

Analizy dotyczące przyczyn pogorszenia się sytuacji finansowej spółek strategicznych

Wśród spółek hodowlanych najniższe wyniki ekonomiczno-finansowe osiągnęły spółki hodowli koni. Spółki te w okresie objętym kontrolą osiągnęły łączną stratę w wysokości 33,0 mln zł, spółki hodowli roślin osiągnęły stratę w wysokości 19,6 mln zł, a spółki hodowli zwierząt 17,2 mln zł. Łączny zysk spółek hodowli koni wyniósł 47,1 mln zł, spółek hodowli roślin wyniósł 77,5 mln zł, a spółek hodowli zwierząt 296,5 mln zł. Spółki hodowli koni miały największe problemy z utrzymaniem płynności finansowej w odniesieniu do pozostałych grup spółek o strategicznym znaczeniu dla gospodarki narodowej, tj. spółek hodowli roślin i spółek hodowli zwierząt gospodarskich. W II kwartale 2019 r. wskaźniki płynności I stopnia spółek uległy zmniejszeniu z i tak już niskiego poziomu, czyli z 1,27 na 1,08 zaś II stopnia z 0,47 na 0,37. Tylko w trzech spółkach nie wystąpił problem z płynnością w II kwartale 2019 r. Poziom wskaźnika płynności II stopnia spółek hodowli koni za II kwartał 2019 r. wskazywał na wystąpienie ryzyka utraty płynności finansowej.

W ramach analiz mających na celu identyfikację przyczyn pogarszania się wyników finansowych spółek, w KOWR opracowano dokument pn. „Wpływ zmiany systemu dopłat bezpośrednich dla rolnictwa na sytuację finansową Spółek nadzorowanych przez KOWR” oraz corocznie w przypadku zaistnienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych dokonywana była szczegółowa analiza poziomu strat wywołanych klęską żywiołową. W wyniku zastosowanej modulacji Jednolitej Płatności Obszarowej (JPO) polegającej na ograniczeniu JPO w sposób uniemożliwiający wnioskowanie rolnikom o płatność obszarową powyżej kwoty 150 tys. euro wszystkie nadzorowane przez KOWR spółki hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich uzyskały w zakresie dopłat JPO w latach 2015–2017 niższe przychody w kwocie 134 888,5 tys. zł, szacunkowe straty w produkcji roślinnej w wyniku panującej suszy w 2018 r. wyniosły 86 405,2 tys. zł, a w 2019 r. – 116 162,2 tys. zł.

Ryzyko finansowe w działalności rolniczej związane jest głównie z sezonowością produkcji i sprzedaży płodów rolnych, gdzie poziom cen transakcyjnych jest trudny do przewidzenia w chwili tworzenia planów finansowych. Duży wpływ na wyniki finansowe spółek nadzorowanych przez KOWR miały zmiany cen środków do produkcji rolniczej, rosnąca presja na wzrosty wynagrodzeń w rolnictwie i bardzo niekorzystne warunki atmosferyczne występujące w badanym okresie. Występująca w dwóch kolejnych latach (2018–2019) susza rolnicza spowodowała straty (po uwzględnieniu zmniejszenia kosztów produkcji) oszacowane protokolarnie na ponad 132,0 mln zł. Spółki nie otrzymały z tego tytułu rekompensat, należnych producentom rolnym ze względu na pośredniego powiązanie kapitałowe spółek, których właścicielem jest KOWR, ze Skarbem Państwa. Na kondycję finansową Spółek KOWR decydujący wpływ miała zmiana sposobu nali-

Przyczyny pogorszenia się sytuacji finansowej spółek w latach 2018–2019

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

czania Jednolitych Płatności Obszarowych, stanowiących znaczącą część systemu dopłat bezpośrednich dla rolnictwa. Zasady te zostały zmienione w 2014 r., a skutki finansowe, przyniosły począwszy od 2015 r. W skutek ograniczenia JPO do maksymalnej kwoty 150,0 tys. EUR dla jednego podmiotu, Spółki nadzorowane przez ANR, a następnie KOWR odnotowały sumaryczne łączne, zmniejszenie dopłat bezpośrednich o około 50,0 mln zł rocznie. Przedział wartości strat determinowany był tu różnicami w kursach euro oraz różnicami w powierzchni gruntów podlegających JPO. Kumulacja powyższych czynników determinowała w największym stopniu wyniki finansowe spółek w latach 2015–2021.

Majątek (aktywa) spółek strategicznych w latach 2017–2021

Łączny majątek spółek strategicznych w latach 2017–2021 uległ zwiększeniu. Łączny majątek spółek w 2021 r. wyniósł 2 371 995,5 tys. zł i zwiększył się o 10,8% w stosunku do 2017 r., (w 2017 r. wyniósł 2 116 539,1 tys. zł).

Majątek trwały w 2021 r. wzrósł o 5,1% w odniesieniu do 2020 r., a majątek obrotowy wzrósł o 10,8%. Łączna wartość zobowiązań wraz z rezerwami i rozliczeniami spadła w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego o 4,9%, z tego zobowiązania długoterminowe zmniejszyły się o 3,2%. Również zobowiązania krótkoterminowe zmniejszyły się o 7,8% (w tym kredyty krótkoterminowe spadły o 11% w stosunku do roku poprzedniego).

Przykład

Sytuacja ekonomiczno-finansowa **Stadniny Koni Janów Podlaski** w latach 2017–2020 uległa pogorszeniu. W latach 2017–2020 wartość majątku (aktywa spółki) zmniejszyła się o 1773,6 tys. zł, a strata netto w tym okresie wyniosła łącznie 9616,5 tys. zł i pokryta została z kapitału zapasowego spółki. Poniesione straty w latach 2017–2020 pokryte zostały z kapitału zapasowego Spółki, którego stan zmniejszył się o 9616,5 tys. zł, z kwoty 24 091,2 tys. zł w 2017 r. do kwoty 14 474,8 tys. zł w 2021 r. Przyczyną straty netto w tym okresie były głównie straty poniesione z tytułu hodowli koni i produkcji roślinnej, do czego przyczyniła się sytuacja na rynku koni i wystąpienie suszy rolniczej. Spółka prowadziła działalność w 2017 r. i 2018 r. w oparciu o założenia biznesplanów, a w latach następnych w oparciu o Plan Naprawczy na lata 2019–2021. Przyjęte założenia planistyczne w zakresie funkcjonowania spółki, w tym wyniki hodowlane nie w pełni zostały przez SK Janów Podlaski osiągnięte, a niepełna ich realizacja wynikała głównie z sytuacji na rynku sprzedaży koni, chorób bydła i warunków atmosferycznych wpływających na wielkość produkcji roślinnej. Ponadto gospodarowanie posiadanym majątkiem, w dużej części zdekapitalizowanym, nie było ekonomicznie efektywne i przynosiło straty w prowadzonej działalności.

Przychody z tytułu hodowli i produkcji roślinnej nie pokrywały ponoszonych kosztów z tego tytułu. Podjęte w 2020 r. i 2021 r. działania w zakresie poprawy przez Stadninę Koni Janów Podlaski efektywności hodowli bydła mlecznego i produkcji roślinnej przyczyniły się do poprawy wyników hodowlanych i ekonomicznych spółki. W 2021 r. spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 202,2 tys. zł, pomimo poniesionych strat na hodowli koni w wysokości 125,2 tys. zł, usługach nierolniczych w kwocie 188,8 tys. zł oraz na pozostałej działalności 6,8 tys. zł. Na wynik finansowy Spółki za 2021 r. miały wpływ dodatnie wyniki z hodowli bydła w wysokości 467,5 tys. zł, dodatnie wyniki z produkcji roślinnej w wysokości 55,4 tys. zł, a także odszkodowanie za padłego konia. Do uzyskania przez SK Janów Podlaski w 2021 r. dodatniego wyniku finansowego przyczyniło się otrzymanie przez spółkę odszkodowania za padłego konia w kwocie 1372,6 tys. zł.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W latach 2017–2021, w związku niekorzystnymi wynikami finansowo-ekonomicznymi, siedem spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej realizowało programy naprawcze. Były to następujące spółki: Stadnina Koni Walewice sp. z o.o., Stadnina Koni „Krasne” sp. z o.o., Stadnina Koni Liski sp. z o.o., Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o., Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o., „Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o. i Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o. W 2021 r.: trzy spółki (Stadnina Koni „Krasne” sp. z o.o., Stadnina Koni Liski sp. z o.o., „Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o.) osiągnęły zysk netto wobec strat netto ponoszonych w latach poprzednich (do dodatniego wyniku finansowego SK Janów Podlaski przyczyniło się odszkodowanie za padłego w dzierżawie konia), strata netto jednej spółki (Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o.) uległa zmniejszeniu w porównaniu do strat ponoszonych w latach poprzednich, dwie spółki po połączeniu z innymi podmiotami (Stadnina Koni Walewice sp. z o.o. z Kutnowską Hodowlą Buraka Cukrowego sp. z o.o., Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o. z „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o.) wykazywały w nowej strukturze organizacyjnej dodatnie wyniki finansowe. Jedna ze spółek realizujących program naprawczy (Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o.) poniosła w 2021 r. stratę netto podczas, gdy w poprzednim roku uzyskano zysk netto.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że pomimo podejmowanych działań restrukturyzacyjnych i naprawczych, trzy spośród trzydziestu ośmiu spółek hodowli roślin i zwierząt, w tym dwie spółki hodowli koni wykazały na koniec 2021 r. stratę netto, a do uzyskania przez Stadninę Koni Janów Podlaski w 2021 r. dodatniego wyniku finansowego w wysokości 202,2 tys. zł przyczyniło się otrzymanie przez tę spółkę odszkodowania za padłego konia w kwocie 1372,6 tys. zł.

Efekty wdrożenia planów naprawczych w niektórych spółkach

Przykład

SK Janów Podlaski w wyniku zwyczajnego zgromadzenia wspólników (dalej ZZW) zatwierdzającego sprawozdania za 2017 r., została zobligowana do złożenia planu naprawczego na lata 2019–2021. Zarząd Spółki przesłał Plan Naprawczy na lata 2019–2021 w styczniu 2019 r. W dniu 12 lutego 2019 r. zostało przesłane pismo do Zarządu w sprawie uzupełnienia i naniesienia poprawek w Planie Naprawczym w zakresie hodowli koni. W odpowiedzi w dniu 19 marca 2019 r. przesłana została skorygowana wersja i ta wersja była procedowana przez Wydział Hodowli DNS. W dniu 7 lipca 2019 r. Wydział Analiz Ekonomicznych i Restrukturyzacji Spółek Strategicznych KOWR sporządził notatkę dotyczącą Planu Naprawczego na lata 2019–2021, w której stwierdzono, że bezpośrednim powodem braku możliwości przyjęcia i zatwierdzenia programu jest niestabilna sytuacja finansowa SK Janów Podlaski, skutkująca brakiem możliwości przedstawienia wiarygodnej projekcji finansowej. DNS wniósł o przygotowanie przez Zarząd Spółki nowego planu naprawczego, po zakończeniu Aukcji Pride of Poland 2019. Ostatecznie Plan Naprawczy na lata 2019–2021 SK Janów Podlaski został przyjęty Uchwałą nr 15/2019 nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników (dalej NZW) z dnia 17 października 2019 r. Realizacja Planu Naprawczego na lata 2019–2021 nie spowodowała poprawy sytuacji finansowej Spółki w 2019 r. i 2020 r. Proponowane w planie naprawczym na lata 2019–2021 ograniczenie skali finansowania inwestycji skutkowało realizacją nakładów inwestycyjnych na poziomie niezapewnia-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

jącym odtworzenia zamortyzowanego majątku. Ze względu na brak środków na inwestycje w zaplanowanym zakresie zrealizowane zostały głównie działania nieinwestycyjne, tj. obniżenie kosztów utrzymania stada koni. Realizacja Planu Naprawczego na lata 2019–2021 nie przyczyniła się w istotnym stopniu do poprawy sytuacji finansowej Spółki w 2019 r. i 2020 r. Podjęte w 2020 r. i 2021 r. działania w zakresie poprawy przez Stadninę efektywności hodowli bydła mlecznego i produkcji roślinnej miały na celu poprawę wyników hodowlanych i ekonomicznych Spółki. NIK zwraca uwagę, że do uzyskania przez spółkę w 2021 r. dodatniego wyniku finansowego w wysokości 202,2 tys. zł przyczyniło się otrzymanie przez Stadninę odszkodowania za padłego konia w kwocie 1372,6 tys. zł.

Likwidacja nierentownych działań hodowlanych w niektórych spółkach

W latach 2017–2021, ze względu na nierentowność niektórych działalności, KOWR podjął decyzje o likwidacji części hodowli i chowu zwierząt w pięciu spółkach strategicznych. Były to następujące spółki: Stadnina Koni Walewice sp. z o.o. (likwidacja hodowli bydła mlecznego w 2018 r.), „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o. (likwidacja pogłowia owiec w 2018 r.), Stadnina Koni Nowielice sp. z o.o. (likwidacja pogłowia bydła mlecznego w 2020 r.), Stadnina Koni Liski sp. z o.o. (likwidacja pogłowia bydła mięsnego w 2020 r.), „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. (likwidacja bydła mlecznego w 2020 r.).

Dywidenda za lata 2017-2021 nie była przez KOWR pobierana

Właściciel, tj. KOWR w latach 2017–2021 nie pobierał dywidendy z tytułu zysku osiągniętego przez spółki hodowlane. Zysk netto wypracowany przez poszczególne spółki strategiczne w latach 2017–2021 w całości był przeznaczany na działalność prorozwojową spółek, tj. na inwestycje oraz prowadzenie hodowli.

Połączenia spółek strategicznych

W badanym okresie dwukrotnie dokonano połączenia spółek strategicznych w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh w celu poprawy osiąganych wyników ekonomiczno-finansowych. W 2019 r. spółka Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o. przejęła spółkę Stadnina Koni Walewice sp. z o.o., a w 2020 r. spółka „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. przejęła spółkę Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o. oraz spółkę „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o. W wyniku połączenia, kapitał zakładowy spółki Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o. zwiększył się o 5054,5 tys. zł (z 9490,7 tys. zł do 14 545,2 tys. zł), a kapitał zakładowy spółki „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. o 34 241,6 tys. zł (z 18 963,0 tys. zł do 53 204,6 tys. zł).

Dokapitalizowanie spółek strategicznych

W latach 2017–2021 podwyższone zostały kapitały zakładowe dziewięciu spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej o łączną kwotę 45,8 mln zł, w tym przez dokapitalizowanie o 44 mln zł i przez wniesienie aportu o wartości 1,8 mln zł.

Dokapitalizowanie zostało przeprowadzone w 2020 r. i dotyczyło następujących spółek: Stadnina Koni Liski sp. z o.o. (dokapitalizowanie w kwocie 6,0 mln zł), Stado Ogierów w Łącku sp. z o.o. (w kwocie 5,0 mln zł), Stadnina Koni „Racot” sp. z o.o. (w kwocie 7,0 mln zł), Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o. (w kwocie 6,0 mln zł), „Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o. (w kwocie 7,4 mln zł), Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o. (w kwocie 3,6 mln zł), Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o. (w kwocie 3,0 mln zł),

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych sp. z o.o. (w kwocie 3,0 mln zł), Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” sp. z o.o. (w kwocie 3,0 mln zł). Akty notarialne w sprawie podwyższenia kapitałów zakładowych spółek przez dokapitalizowanie sporządzone zostały 23 marca 2020 r.

Podwyższenie kapitału zakładowego poprzez wniesienie aportu dotyczyło spółki Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o. (aport o wartości 965,0 tys. zł wniesiony w 2017 r. i o wartości 838,0 tys. zł w 2020 r.). Akty notarialne w sprawie wniesienia nieruchomości jako aportu do spółki sporządzono odpowiednio 19 grudnia 2017 r. i 19 sierpnia 2020 r.

Po przeprowadzonym w 2020 r. dokapitalizowaniu, w 2021 r. siedem spółek osiągnęło zysk, a dwie stratę. Zysk netto osiągnęły: Stadnina Koni Liski sp. z o.o. – w kwocie 724,1 tys. zł, Stado Ogierów w Łącku sp. z o.o. – w kwocie 2626,7 tys. zł, Stadnina Koni „Racot” sp. z o.o. – w kwocie 1630,2 tys. zł, SK Janów Podlaski – w kwocie 108,6 tys. zł, Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o. – w kwocie 3714,5 tys. zł, Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych sp. z o.o. – w kwocie 1726,1 tys. zł, Ośrodek Hodowli Zarodowej „Gajewo” sp. z o.o. – w kwocie 42,1 tys. zł. Stratę netto wykazały: Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o. – w kwocie 284,1 tys. zł, Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o. – w kwocie 1733,1 tys. zł.

Wyniki finansowe dokapitalizowanych spółek

5.3.2. Gospodarowanie przez spółki majątkiem

Na koniec 2021 r. spółki dysponowały powierzchnią gruntów własnych wynoszącą 4,9 tys. ha oraz dzierżawiły grunty o powierzchni 108,9 tys. ha. Łączna nominalna wartość udziałów w spółkach, zgodnie z Krajowym Rejestrem Sądowym, wyniosła 725 386,9 tys. zł.

W latach 2017–2020 skumulowane wydatki inwestycyjne w spółkach wyniosły 497,5 mln zł²⁶. W latach 2017–2019 kształtowały się na poziomie 127–133 mln zł rocznie, a w 2020 spadły do 106 mln zł. Prawie połowę wysokości wydatków inwestycyjnych poniosły spółki hodowli zwierząt, zaś najmniej spółki hodowli koni. Zdecydowanie niższe wydatki na inwestycje w 2020 r. były konsekwencją gorszych wyników finansowych spółek spowodowanych suszą rolniczą w latach 2018–2019 oraz niepewną sytuacją gospodarczą w związku z epidemią COVID-19. Mając na uwadze zachowanie płynności finansowej spółki ograniczyły wydatki inwestycyjne.

Zmniejszenie wydatków inwestycyjnych spowodowane suszą i epidemią koronawirusa

Spółki w latach 2017–2020 przede wszystkim inwestowały w budynki i maszyny rolnicze. Wydatki te stanowiły ponad połowę poniesionych nakładów inwestycyjnych. Działalność inwestycyjna spółek nadzorowanych przez KOWR wskazuje, że przyjęta strategia inwestycyjna miała przede wszystkim prowadzić do zachowania oraz rozwoju majątku spółek.

Przykład

Biznesplany na lata 2017–2018 i Plan Naprawczy na lata 2019–2021 dla **SK Janów Podlaski** zakładały realizację nakładów na poziomie pozwalającym na odtworzenie i rozbudowę posiadanego majątku. Planowane zadania

²⁶ Dane na podstawie „Informacji dotyczącej sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółek strategicznych KOWR za rok obrotowy 2020 po zatwierdzeniu wszystkich sprawozdań finansowych” i poprzednich informacji w tym zakresie sporządzonych w KOWR.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

inwestycyjne, jak zapisano w biznesplanach i planie naprawczym miały mieć charakter odtworzeniowy, unowocześniający i oszczędnościowy.

W wyniku kontroli stwierdzono, że zrealizowane w latach 2017–2020 r. w spółce nakłady inwestycyjne nie pokrywały całkowitych rocznych kosztów amortyzacji i nie pozwalały na odtworzenie zużytej wartości majątku. Nakłady inwestycyjne w 2017 r. zrealizowano w kwocie 787,4 tys. zł (tj. 43,7% planu), z tego na inwestycje budowlane 392,2 tys. zł, zakup maszyn i urządzeń 182,7 tys. zł, środki transportu 206 tys. zł. Zrealizowane w 2018 r. nakłady inwestycyjne zrealizowano w kwocie 670,6 tys. zł (50,2%), z tego na inwestycje budowlane 250,4 tys. zł, zakup maszyn i urządzeń 175 tys. zł, środki transportu 40,7 tys. zł.

Teren Stadniny w 2017 r. jako zespół architektoniczno-krajobrazowy uznany został za pomnik historii „Janów Podlaski – stadnina koni” (dalej: pomnik historii) i włączony do ewidencji zabytków. Wniosek z 2016 r. o uznanie obiektu Stadnina Koni Janów Podlaski za pomnik historii miał przyczynić się m.in. do pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania remontu pięciu stajni (historyczne obiekty: cztery „Stajnie Prywatne” i „Stajnia Zegarowa”). Stadnina we wrześniu 2017 r. otrzymała z MKiDN dotację w ramach pomocy *de minimis* w wysokości 187 tys. zł, tj. w wysokości połowy kosztów realizowanego zadania (w wysokości 374 tys. zł). Dotację tę Spółka wykorzystała w 23,6%, tj. w kwocie 44,1 tys. zł. Pozostałą kwotę 142,9 tys. zł niewykorzystanej dotacji, tj. 76,4% przyznanych środków, z odsetkami w wysokości 0,7 tys. zł Spółka zwróciła w styczniu 2018 r. na rachunek MKiDN. Według prezesa spółki konieczność uzyskania akceptacji wojewódzkiego konserwatora zabytków dla realizacji wszelkich prac remontowych i inwestycyjnych obiektów inwentarskich dla bydła znacznie utrudni remonty istniejących obiektów oraz budowę nowych mających na celu rozwój hodowli bydła.

Podjęcie działań skutkujących włączeniem Stadniny do ewidencji zabytków miało na celu m.in. pozyskiwanie środków na remonty i inwestycje, tymczasem spółka nie wykorzystała w pełni środków pozyskanych na ten cel. Jednocześnie włączenie Stadniny do ewidencji zabytków spowodowało istotne ograniczenie i podniesienie kosztów dla realizacji wszelkich prac remontowych i inwestycyjnych obiektów inwentarskich dla bydła.

Badanie wybranych wydatków

Badanie prawidłowości, rzetelności celowości i gospodarności wydatków poniesionych przez skontrolowane spółki w latach 2017–2021 zostało dokonane na wybranej próbie 48 wydatków na łączną kwotę 36 789,8 tys. zł (badając po jednym wydatku określonym na podstawie dokumentu księgowego o najwyższej wartości w roku). W wyniku kontroli stwierdzono, że najwyższe wydatki w poszczególnych latach 2017–2021 były związane z nabyciem bądź ulepszeniem środków trwałych lub zakupem maszyn i urządzeń rolniczych.

Przykład

Zasady dokonywania poszczególnych zakupów w objętym kontrolą **OHZ Osiecin** określono w zapytaniu ofertowym ogłaszającym na stronie internetowej. Wymagania względem nabywanych środków trwałych sformułowano poprzez wyspecyfikowanie oczekiwanych parametrów. Weryfikacji napływających ofert i ich analizy dokonywały komisje powoływane przez Zarząd Spółki. Wyniki postępowań były każdorazowo zatwierdzane przez ww. organ Spółki. We wszystkich przypadkach prowadzono negocjacje z podmiotem (lub podmiotami) składającymi najkorzystniejsze oferty uzyskując upusty lub dodatkowe wyposażenie. W protokołach z prac komisji lub protokołach posiedzeń Zarządu znajdowały się informacje uzasadniające dokonywane

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wybory ofert. Weryfikacja uzasadnień dokonywanych zakupów nie wykazała działań niegospodarnych. W przypadkach, gdy oferowana cena przekraczała 500 tys. zł, przed podpisaniem umowy Zarząd uzyskiwał wymaganą aktem założycielskim zgodę Zgromadzenia Wspólników na zaciągnięcie zobowiązania związanego z zakupem środka trwałego. Odbiory dostaw potwierdzano komisyjnie, a nabyte maszyny i urządzenia niezwłocznie wprowadzono do ewidencji środków trwałych. Wszystkie zakupy (głównie maszyny i urządzenia) były związane bezpośrednio z działalnością spółki (produkcją roślinną, a także zwierzęcą).

W ośmiu z 11 objętych kontrolą spółek nie stwierdzono nieprawidłowości. Nieprawidłowości dotyczyły wyboru usługodawcy niezgodnie z uregulowaniami określonymi w spółce (PRH Gałopol), nieterminową zapłatą za usługi (PlantiCo) oraz niezgodnych z przepisami o rachunkowości i uregulowaniami wewnętrznymi spółki opisów faktur, potwierdzenia faktu przeprowadzenia kontroli formalno-rachunkowej, daty zatwierdzenia dokumentu księgowego do wypłaty środków, numerów identyfikacji wewnętrznej umieszczonych na fakturach VAT, braku załączników do Instrukcji obiegu dokumentów księgowych, tj. wykazu osób upoważnionych do dokonywania poprawek na dowodach wewnętrznych, wykazu osób upoważnionych do dokonywania kontroli merytorycznej, wykazu osób upoważnionych do dokonywania kontroli formalno-rachunkowej i dekretacji dowodów księgowych i nie zaktualizowania Instrukcji obiegu dokumentów księgowych (OHZ Głogówek).

Nieprawidłowości

1. Niezgodnie z zarządzeniem Prezesa Zarządu **PRH Gałopol** dokonała wyboru usługodawcy na wykonanie, dostawę i montaż konstrukcji stalowej wraz z obudową płyty warstwowej w oborze za kwotę 1725,9 tys. zł. Ogłoszenie o zapytaniu ofertowym niezgodnie z powołanym zarządzeniem nie zostało podane do publicznej wiadomości tj. na stronie internetowej spółki. W sporządzonym przez komisję przetargową protokole wskazano, że zapytanie zostało przeprowadzone w drodze telefonicznych uzgodnień z trzema potencjalnymi wykonawcami. Jak wyjaśnił były Prezes Zarządu, zapytanie ofertowe było skierowane telefonicznie do wykonawców, ponieważ podmiot, który opracował projekt obory, pochodził z tej miejscowości i przekazał informację o potrzebie dokonania zakupu elementów budowlanych. Podmiot ten wykonał projekt wcześniej realizowanej przez spółkę inwestycji budowy obory. Były Prezes Zarządu ustnie udzielił zgody na odstępstwo od przyjętych w spółce zasad.

2. W spółce **PlantiCo** nieterminowo regulowano płatności za faktury dotyczące realizacji umowy na termomodernizację i przebudowę zespołu szklarniowego oraz części istniejących budynków gospodarczych, wskutek czego w 2019 r. Spółka zapłaciła odsetki w kwocie 47,0 tys. zł. Opóźnienia te były spowodowane ówczesnymi problemami z płynnością finansową spółki.

W okresie objętym kontrolą wynagrodzenia członków organów zarządzających 11 objętych kontrolą spółek ustalane były przez NZW na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Wysokość wypłaconych wynagrodzeń miesięcznych członkom organów zarządzających dziewięciu objętych kontrolą spółek była zgodna z kwotami określonymi w umowach o zarządzanie i uchwałach NZW. Kwota krotności oraz krotność tej kwoty

Badanie wynagrodzeń
członków organów
zarządzających spółek

określone w umowach o zarządzanie zawartych z członkami organów zarządzających były zgodne z przyjętymi w uchwałach NZW. W przypadku dwóch spółek stwierdzono nieprawidłowości dotyczące wysokości wypłaconych wynagrodzeń członkom organów zarządzających.

Nieprawidłowości

1. W okresie objętym kontrolą od stycznia do grudnia 2018 r. wypłacono Zarządowi **OHZ Osiężciny** zawyżoną część stałą wynagrodzenia, a w okresie od stycznia do lutego 2020 r. stałą część wynagrodzenia wypłacono w zaniżonej kwocie. Wynikało to z przyjęcia nieprawidłowych kwot podstaw wymiaru tej części wynagrodzeń.

Art. 28 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2018²⁷ stanowił, że w roku 2018 podstawę wymiaru²⁸, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 ustawy o kształtowaniu wynagrodzeń osób kierujących spółkami, stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2016 r., tj. 4403,78 zł. Tymczasem w 2018 roku część stałą wynagrodzenia²⁹ Prezesa Zarządu i Członków Zarządu obliczono z uwzględnieniem podstawy wymiaru wynoszącej 4739,5 zł³⁰. Powodowało to zawyżenie części stałej wynagrodzeń Prezesa i Członka Zarządu (następnie p.o. Członka Zarządu) miesięcznie od 1175,1 zł do 1410,1 zł dla każdej z osób. Ogółem zawyżenie w 2018 r. dla wszystkich osób zasiadających w Zarządzie Spółki wynosiło 30 859,0 zł.

Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2020³¹ w art. 55 wskazywała, że art. 31 tej ustawy ma zastosowanie do wynagrodzeń członków organu zarządzającego od miesiąca następującego po jej wejściu w życie, tj. od marca 2020 r. Art. 31 wskazanej ustawy określał, że w roku 2020 podstawę wymiaru, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 ustawy o kształtowaniu wynagrodzeń osób kierujących spółkami, stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2016 r., tj. 4403,8 zł. Oznaczało to, że wynagrodzenie Prezesa i p.o. Członka Zarządu za styczeń i luty 2020 r. wypłacone powinno zostać według podstawy wymiaru określonej w obwieszczeniu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 21 stycznia 2020 r.³², tj. 5367,7 zł. Tymczasem w styczniu i lutym 2020 r. obliczano część stałą wynagrodzenia Zarządu Spółki z uwzględnieniem nieprawidłowej podstawy wymiaru wynoszącej 4403,8 zł, co powodowało zaniżenie wynagrodzenia od 3373,8 zł do 4048,5 zł miesięcznie. Zaniżenie ogółem dla obu ww. osób wynosiło 14 844,5 zł. W 2018 r. przeoczono stosowne zmiany przepisów, a w styczniu i lutym pomyłkowo dokonano naliczenia wynagrodzenia w oparciu o podstawę wymiaru z 2016 r.

2. Spółka **PRH Gałopol** nienależnie wypłaciła Prezesowi Zarządu, w okresie od 1 lutego 2018 r. do 1 marca 2020 r. wynagrodzenie miesięczne w kwocie 30 887,2 zł. W wyniku przyjęcia jako podstawy wymiaru, o której mowa

²⁷ Dz. U. poz. 2371, ze zm.; akt wygaś z końcem 31 grudnia 2018 r.

²⁸ Dla naliczenia części stałej wynagrodzeń członków organów zarządzających spółek.

²⁹ Zwaną w dokumentach spółki wynagrodzeniem podstawowym.

³⁰ Do obliczenia przyjęto kwotę przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku 2017, według obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 17 stycznia 2018 r.

³¹ Dz. U. poz. 278.

³² Podającym wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2019 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

w art. 1 ust 3 pkt 11 ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami, przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2017 r. Główny Księgowy spółki wyjaśnił, że stosowne wynagrodzenie w tym czasie było wypłacane zgodnie z poleceniem Prezesa Zarządu Spółki, ponadto wynagrodzenie to było wypłacane zgodnie z uchwałą, która określa wskaźnik w odniesieniu do kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w IV kwartale roku poprzedniego. W 2018 r. zastosowano kwotę bazową z IV kwartału 2017 r.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa dopiero w 2020 r. dokonał stosownych zmian w uchwałach w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń dla członków zarządu spółki i w uchwałach w sprawie ustalenia wynagrodzenia dla konkretnego członka zarządu. Dla wynagrodzenia podstawowego (części stałej) wprowadzono odniesienie do krotności podstawy wymiaru, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 uzkw. Zmianę w tym zakresie (aneks) wprowadzono również do umowy o zarządzanie.

Na 31 grudnia 2021 r. 11 objętych kontrolą spółek łącznie dysponowało nieruchomościami o powierzchni 25 905,6 ha, w tym gruntami własnymi o powierzchni 1 076,6 ha oraz dzierżawionymi głównie z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa o powierzchni 24 830,0 ha.

Właściciel spółek, tj. ANR, a następnie KOWR, nie podejmował kompleksowych działań w celu przeprowadzenia przez spółki analizy posiadanych nieruchomości pod kątem ich przydatności w działalności spółki, w celu np. sprzedaży lub restrukturyzacji nieruchomości zbędnych lub podjęcia innych działań w tym zakresie.

Z tytułu płatności za dzierżawę nieruchomości dzierżawionych z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa stwierdzono nieprawidłowości dotyczące dokonania zapłaty rat czynszu dzierżawnego po upływie wymaganego terminu łącznie, w wyniku czego spółki zapłaciły odsetki w kwocie 12,5 tys. zł (OHZZ Chodeczek, PlantiCo). Ponadto spółka PRH Gałopol opłaciła w latach 2020–2021 czynsz dzierżawny o równowartości 19,0 dt pszenicy w skali roku od każdego z nieistniejących obiektów, tj. łącznie w kwocie 9,3 tys. zł.

Opóźnienia
z tytułu raty czynszu
za nieruchomości
dzierżawione od KOWR

Opóźnienia
z tytułu raty czynszu
za nieruchomości
dzierżawione od KOWR

Nieprawidłowości

1. Spółka OHZZ Chodeczek o 111 dni przekroczyła termin zapłaty raty czynszu dzierżawnego w wysokości 35 838,8 zł, należnego KOWR. Termin płatności określono na 31 marca 2020 r., zaś zapłata nastąpiła 20 lipca 2020 r. Skutkiem powyższego była konieczność zapłaty na rzecz KOWR odsetek w łącznej wysokości 637,2 zł.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że opóźnienie zapłaty wynikało ze słabszej płynności finansowej Spółki spowodowanej ujemnymi wynikami finansowymi za lata 2018–2019, gdy jednocześnie występowała konieczność poniesienia zwiększonych nakładów na zakup środków do produkcji roślinnej. Spółka przekroczyła również termin zapłaty za zakup 227,7 ton nawozu saletrzano-mocznikowego o wartości brutto 212 698,7 zł. Skutkiem powyższej nieprawidłowości była konieczność zapłaty na rzecz dostawcy odsetek w wysokości 1849,6 zł.

2. Spółka PRH Gałopol niezgodnie z postanowieniami umowy dzierżawy z KOWR, zawarła umowę poddzierżawy nieruchomości – Obiekt

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Rolny Koszanowo i za kontrolowany okres nie żądała i nie pobierała należnego czynszu w łącznej kwocie 108,1 tys. zł oraz odsetki 14,5 tys. zł (według stanu na 31 grudnia 2021 r.). Działania takie było niegospodarne i nierzetelne. 20 grudnia 2019 r. Spółka zawarła z KOWR umowę nr 4503/R/D/2019 dzierżawy nieruchomości – Obiekt Rolny Koszanowo, której przedmiotem były nieruchomości, w skład których wchodziły grunty o ogólnej powierzchni 300,6 ha oraz budynki i budowle, a także urządzenia trwałe z nimi związane w łącznej liczbie 32 szt. Tego samego dnia Spółka, wbrew postanowieniom § 9 ust. 1 umowy dzierżawy z KOWR, z którego wynikało, że dzierżawca może, poddzierżawiać osobom trzecim jedynie część przedmiotu dzierżawy, poddzierżawił wszystkie te nieruchomości oraz budynki i budowle, tj. całość przedmiotu umowy dzierżawy, osobie trzeciej – spółce z o.o, zawierając umowę poddzierżawy nieruchomości Obiekt Rolny Koszanowo. Łącznie kwota nieprawidłowości w tym zakresie wyniosła 125,0 tys. zł.

Były Prezes Zarządu wyjaśnił, że został zobligowany przez KOWR do poddzierżawienia Obiektu Rolnego Koszanowo. Dalej podał, że na jednej z narad we wrześniu 2019 r. w siedzibie KOWR zostały sformułowane uwagi co do zaopatrywania strategicznych Spółek Skarbu Państwa w wysokokosztowe środki produkcji (np. nawozy, paliwa komponenty paszowe i inne). Realizację tych zadania powierzono spółce, która zrzeszała Gałopol i inne spółki strategiczne KOWR.

Nieprawidłowości w realizacji umów najmu lokali należących do spółek

W badanym okresie w 10 z 11 spółkach objętych kontrolą obowiązywało 156 umów najmu lokali należących do spółek, które zawierane były przez pracowników lub byłymi pracownikami tych spółek. Kontrolą objęto realizację 56 umów najmu, w przypadku trzech spółek stwierdzono nieprawidłowości polegające na niewaloryzowaniu stawek czynszu.

Nieprawidłowości

1. Nieprawidłowości stwierdzone w **PlantiCo** dotyczyły nierzetelnej realizacji trzech umów najmu mieszkań należących do zasobu Spółki poprzez niedokonywanie zmian stawek najmu w 2021 r. i 2022 r. W przypadku dokonania zmiany czynszu najmu nieruchomości w oparciu o zarządzenia Burmistrza Ożarowa Mazowieckiego w sprawie ustalenia bazowych stawek czynszu w zasobach mieszkaniowych Gminy Ożarów Mazowiecki, czynsz należny Spółce za 2021 r. byłby wyższy o kwotę 5,1 tys. zł, natomiast czynsz za okres od stycznia do maja 2022 r. byłby wyższy o 3,2 tys. zł. Prezes PlantiCo wyjaśnił, że Zarząd Spółki sprawdzał zarządzenia Burmistrza w sprawie stawek czynszu na stronach internetowych, jednak zarówno w 2020 r. jak i 2021 r. nie było informacji na ten temat. Do dnia zakończenia czynności kontrolnych umowy w tym zakresie nie zostały zaktualizowane.

2. Były Prezes Zarządu jako reprezentujący Spółkę **PRH Gałopol** podpisał umowy najmu lokalu mieszkalnego niezgodnie z ksh oraz postanowieniami Umowy Spółki. Nie waloryzowano stawki czynszu najmu lokali mieszkalnych, dwóch spośród ośmiu objętych analizą umów najmu. Określając wysokość czynszu najmu lokalu w umowie zawartej z osobą, która nie jest i nie była pracownikiem Spółki wysokość czynszu ustalono z zastosowaniem cen określonych przez gminę, a nie komercyjnych.

3. W **Spółce OHZ Głogówek** nie uregulowano zasad najmu lokali mieszkalnych oraz pomieszczeń biurowych, co NIK ocenia jako działanie nierzetelne. Prezes Zarządu wyjaśnił, że opłaty wchodzące w skład ceny najmu najczęściej kalkulowane były na podstawie stawek obowiązujących za wynajem lokali mieszkalnych, ustanawianych zarządzeniem przez Gminę Głogówek. W trakcie

trwania kontroli NIK, w Spółce opracowano i przyjęto do stosowania Regulamin gospodarowania zasobami lokalowymi stanowiącymi własność Ośrodka Hodowli Zarodowej „Głogówek” sp. z o.o.

W latach 2017–2021 osiem z 11 objętych kontrolą spółek zrealizowało łącznie 32 transakcje sprzedaży nieruchomości na łączną kwotę 23 361,2 tys. zł. Na podstawie badania 20 transakcji sprzedaży nieruchomości dokonanych w latach 2017–2021 stwierdzono, że ceny nieruchomości nie były niższe niż oszacowane przez rzeczoznawcę majątkowego w operatach szacunkowych oraz przestrzegane były określone w spółce przepisy wewnętrzne w sprawie sprzedaży nieruchomości. Na sprzedaż nieruchomości, Zarząd Spółki posiadał zgody na podstawie art. 5a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa lub art. 38–41 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym. W wyniku badania tych transakcji nie stwierdzono nieprawidłowości.

W wyniku badania transakcji sprzedaży nieruchomości nie stwierdzono nieprawidłowości

5.3.3. Utrzymanie stanu technicznego obiektów budowlanych

W odniesieniu do niektórych obiektów budowlanych wchodzących w skład zasobu sześciu z jedenastu skontrolowanych spółek stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji obowiązków wynikających z prawa budowlanego, w tym utrzymania obiektów w należyтым stanie technicznym, przeprowadzania ich okresowych kontroli, realizacji zaleceń w zakresie poprawy stanu technicznego wynikających z tych kontroli oraz prowadzenia ksiąg obiektu budowlanego.

Nieprawidłowości w zakresie realizacji obowiązków wynikających z przepisów Prawa budowlanego

Szczegółowym badaniem objęto prowadzenie w latach 2017–2021 wybranych ksiąg 298 obiektów budowlanych należących do objętych kontrolą 11 spółek hodowli roślin uprawnych i hodowli zwierząt gospodarskich, a także realizację zadań określonych w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³³ (dalej Prawo budowlane) dotyczących obowiązku przeprowadzenia okresowych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych. W wyniku badania ksiąg obiektów budowlanych stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- spółki: OHZ Bobrowniki, PRH Gałopol, OHZ Garzyn i OHZ Głogówek nie przeprowadziły kontroli okresowych stanu technicznego 228 obiektów budowlanych stosownie do wymogów określonych w art. 62 ust. 1 pkt 1–3 Prawa budowlanego;
- nie zostały wykonane zalecenia wobec 85 obiektów budowlanych spółek PRH Gałopol i OHZ Garzyn po rocznych okresowych kontrolach stanu technicznego;
- dla ośmiu obiektów budowlanych spółki PRH Gałopol nie założono ksiąg obiektu budowlanego, co stanowiło naruszenie przepisów art. 64 Prawa budowlanego;
- w 83 ksiągkach obiektu budowlanego należących do spółek PRH Gałopol i OHZ Gajewo nie odnotowano informacji o przeprowadzonych kontrolach okresowych, co było niezgodne z § 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie ksiągki obiektu budowlanego³⁴;

³³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, ze zm.

³⁴ Dz. U. Nr 120, poz. 1134.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- brak było kompletu wymaganych dokumentów dotyczących modernizacji 1 budynku (obory) OHZ Gajewo, w szczególności pozwolenia na użytkowanie, które winno być załączone do książki obiektu budowlanego i przechowywane przez okres istnienia obiektu, co wymagane było art. 63 Prawa budowlanego;
- posiadane książki obiektów dwóch obiektów (OHZ Gajewo), 35 obiektów OHZ Głogówek i jednego obiektu SK Prudnik prowadzone były nierzetelnie, w tym nie zawierały wymaganych wpisów dotyczących wykonywanych prac remontowych i przebudowy obiektu, które wymagane były § 5 ust. 4 rozporządzenia w sprawie książki obiektu budowlanego.

Nieprawidłowości w zakresie stanu technicznego obiektów budowlanych

W wyniku oględzin³⁵ 114 obiektów budowlanych skontrolowanych spółek w zakresie utrzymywania zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2 Prawa budowlanego (obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należytym stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej) oraz realizacji zaleceń wynikających w okresowych kontroli, a także w zakresie realizacji obowiązków dotyczących ochrony przeciwpożarowej NIK stwierdziła następujące nieprawidłowości:

- czternaście obiektów budowlanych lub ich otoczenie znajdowało się w stanie zagrażającym zdrowiu lub życiu ludzi, o czym Prezes Zarządu PRH Gałopol i odpowiednie organy nadzoru budowlanego zostały poinformowane;
- w 12 budynkach PRH Gałopol nie stwierdzono umieszczonych w widocznych miejscach instrukcji postępowania na wypadek pożaru, której obowiązek zapewnienia i wdrożenia wynikał z § 4 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów³⁶ wraz z wykazem telefonów alarmowych;
- nie wykonano dla 66 obiektów budowlanych PRH Gałopol obowiązku wymaganego przepisami § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest polegającego na dokonaniu oceny stanu azbestu na obiektach budowlanych;
- w spółce OHZ Bobrowniki, PRH Gałopol, SK Prudnik nie została sporządzona lub zaktualizowana instrukcja przeciwpożarowa dla budynków inwentarskich, pomimo że zgodnie z § 6 ust. 1 i ust. 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów taki obowiązek został nałożony na właścicieli zarządców lub użytkowników takich budynków;

³⁵ Oględziny przeprowadzono na podstawie art. 39 ustawy o NIK.

³⁶ Dz. U. Nr 109, poz. 719, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- dla silosów zbożowych i magazynu z mieszalnią pasz OHZ Bobrowniki nie wyznaczono stref zagrożenia wybuchem, czyli jednego z elementów oceny zagrożenia wybuchem. Ocena ta, zgodnie z § 37 ust. 1 i 2 rozporządzenia, powinna zostać przeprowadzona dla obiektów i na terenach przyległych, gdzie magazynowane są materiały, z których mogą wytworzyć się mieszaniny wybuchowe. Instrukcje bezpieczeństwa pożarowego dla budynków inwentarskich i magazynowych oraz określenie stref zagrożenia wybuchem (dla silosów oraz mieszalni pasz) wykonano dopiero w wyniku kontroli, w maju 2022 r.;
- w jednym budynku PRH Gałopol i dwóch budynkach SK Prudnik nie został zainstalowany przeciwpożarowy wyłącznik prądu. Zgodnie z przepisami § 183 ust. 1 i 2 w związku z § 2 oraz § 226 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Przykładowo w odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne zarząd OHZ Garzyn podał, że spółka jest znacznie obciążona obiektami zabytkowymi i nie ma możliwości z własnych środków wyremontować wszystkich obiektów zabytkowych, a w ramach możliwości finansowych podejmowane będą odpowiednie działania. Dla pozostałych obiektów budowlanych spółek objętych badaniem wykonane zostały wymagane okresowe przeglądy stanu technicznego oraz prowadzone były książki obiektów budowlanych zgodnie z wymogami art. 62 ust. 1 oraz 64 ustawy Prawo budowlane.

Przykład

W spółce **PlantiCo** w 2021 r. przeglądy wymagane przez Prawo budowlane nie zostały wykonane ze względu na niewywiązanie się z umowy podmiotu zewnętrznego, który wygrał przetarg na wykonanie tych przeglądów. W czerwcu 2021 r. decyzją zarządu spółki ogłoszony został przetarg na wykonanie rocznych oraz pięcioletnich przeglądów budowlanych dla obiektów całej Spółki. Czynności zostały przerwane z powodu śmierci wykonawcy. Następnie Zarząd PlantiCo zlecił wykonanie usługi innemu wykonawcy, który nie wywiązał się z przedmiotowej umowy (brak protokołów, brak przeglądów w kilku lokalizacjach, nie założono brakujących książek obiektów), wobec czego nie dokonano płatności. W lutym 2022 r. Spółka ogłosiła kolejne postępowanie przetargowe, w wyniku którego wyłoniono wykonawcę, który realizował usługę zgodnie ze zleceniem. Prezes Spółki PlantiCo wyjaśnił, że według stanu na dzień 31 maja 2022 r. zostały wykonane 242 z 272 przeglądów.

5.4. Nadzór nad działalnością spółek hodowli roślin i zwierząt

Nadzór właścicielski nad spółkami hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nie był sprawowany w pełni rzetelnie. Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa po utworzeniu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa we wrześniu 2017 r. zapewnił ciągłość nadzoru właścicielskiego nad spółkami hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, w tym poprzez utworzenie komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za nadzór właścicielski i opracowanie wewnętrznych regulacji określających zasady sprawowania tego nadzoru. Prawidłowe były działania Dyrektora Generalnego KOWR w zakresie opracowania wytycznych dla spółek dotyczących sporządzania biznesplanów,

Nadzór właścicielski nad spółkami hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nie był sprawowany w pełni rzetelnie

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

wieloletnich programów inwestycyjnych oraz sprawozdań finansowych, pozyskiwania niezbędnych danych w zakresie działalności hodowlanej spółek oraz ich sytuacji ekonomiczno-finansowej, a także w zakresie dokonywania analiz wyników działalności nadzorowanych spółek na podstawie informacji przekazywanych przez zarządy tych jednostek. W przypadku pogarszającej się sytuacji finansowej spółek podejmowano działania restrukturyzacyjne i naprawcze. Przeprowadzano w terminach określonych przepisami prawa zgromadzenia wspólników w celu rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdań finansowych oraz sprawozdań zarządów z działalności spółek za dany rok obrotowy. Wdrożono standardy obsady kadrowej spółek oraz kształtowania wynagrodzeń członków organów zarządzających określone w przepisach prawa.

Nieprawidłowości polegały na nieaktualizowaniu w dwóch przypadkach zakresu obowiązków pracownika w zakresie nadzoru nad spółkami strategicznymi, wyrażeniu przez KOWR zgód na sprzedaż 48 koni ze stad hodowlanych dla jednej spółki na podstawie niekompletnych wniosków, niepełnej realizacji planów kontroli na lata 2017–2021 w spółkach strategicznych, nieobjęcia 22 spółek kontrolami planowymi co najmniej raz na cztery lata stosownie do postanowień Regulaminu kontroli KOWR.

Członkowie zarządów byli odwoływani decyzją Wspólnika, który na podstawie art. 203 ksh oraz zapisów aktów założycielskich spółek ma prawo odwołać członka zarządu w każdym czasie. W latach 2017–2021 dokonano zmian w składach zarządów 30 spółek strategicznych, a składy zarządów 11 spółek nie były zmieniane w tym okresie. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że duża rotacja składów zarządów nie wpływa korzystnie na ciągłość zarządzania spółkami hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.

Pomimo wydania przez KOWR w 2019 r. zalecenia sprzedaży konia przez SK Janów Podlaski w formie publicznej, spółka nie zastosowała się do wyżej wymienionego zalecenia, a KOWR przez siedem miesięcy nie zareagował na zaistniałą sytuację.

Wniosek po kontroli nr P/19/046 „Państwowa hodowla koni w Polsce” przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie został zrealizowany, a wnioski skierowane do Dyrektora Generalnego KOWR zostały zrealizowane częściowo.

W wyniku kontroli ustalono, że KOWR przekazała na potrzeby utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A. udziały w siedmiu spółkach hodowli. Spółki zostały wykreślone z wykazu spółek w 2022 r., w wyniku czego utraciły status spółek strategicznych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. NIK zauważa, że biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie tych spółek w postępie biologicznym w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich przekazanie tych spółek na potrzeby KGS może spowodować zagrożenie stabilności hodowli twórczej i zachowawczej roślin uprawnych oraz hodowli twórczej i zachowawczej bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, a także hodowli koni, w tym koni arabskich czystej krwi.

5.4.1. Zmiany organizacyjne i prawne dotyczące nadzoru nad spółkami strategicznymi

Agencja Nieruchomości Rolnych, a następnie od 1 września 2017 r. KOWR, mając 100% udziałów, wykonywały prawa z udziałów w spółkach hodowli roślin i zwierząt wskazanych przez Ministra RiRW w załączniku do rozporządzenia Ministra RiRW z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej³⁷. Zgodnie z art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa³⁸, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa z dniem 1 września 2017 r. z mocy prawa wstąpił w ogół praw i obowiązków zniesionej Agencji Nieruchomości Rolnych, w tym w wykonywaniu funkcji właścicielskich określonych w ksh, w spółkach wymienionych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których prawa z udziałów albo akcji wykonywała Agencja Nieruchomości Rolnych.

Dyrektor Generalny KOWR zapewnił ciągłość nadzoru właścicielskiego nad spółkami

Liczba spółek strategicznych według stanu na początek 2017 r. wyniosła – 42 spółki (osiem spółek hodowli roślin, 19 spółek hodowli zwierząt i 14 spółek hodowli koni) i na koniec 2021 r. – 38 spółek (sześć spółek hodowli roślin, 19 spółek hodowli zwierząt i 13 spółek hodowli koni). Według stanu na 30 czerwca 2022 r. hodowla roślin i zwierząt prowadzona była w 31 spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (jedna spółka hodowli roślin, 17 spółek hodowli zwierząt i 13 spółek hodowli koni).

Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. określony został wykaz jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których wszystkie prawa z udziałów wykonywał Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. W wykazie wymieniono łącznie 41 spółek, w tym osiem spółek hodowli roślin uprawnych i 33 spółki hodowli zwierząt gospodarskich.

Zmiany własnościowe spółek hodowli roślin

W dniu 6 października 2021 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 września 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu spółek. Z wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej usunięte zostały: dwie spółki hodowli roślin (Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o. i „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o.)

³⁷ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. (Dz. U. Nr 161, poz. 974, ze zm.) zostało uchylone z dniem 29 października 2016 r.; rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 1746) uchylone z dniem z dniem 23 sierpnia 2018 r.; rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. poz. 1525).

³⁸ Dz. U. poz. 624, ze zm.

w związku z dokonanym połączeniem w trybie inkorporacji do innej spółki strategicznej, tj. „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. oraz Stadnina Koni Walewice sp. z o.o., która w trybie inkorporacji została włączona do spółki strategicznej Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o. Po dokonanych połączeniach spółek, p.o. Dyrektor Generalny KOWR pismami z dnia: 3 października 2019 r. oraz 24 kwietnia 2020 r. zwrócił się z prośbą do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o aktualizację załącznika do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek.

Stan faktyczny

Odnosnie do aktualizacji załącznika do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi poinformował, że pierwotny projekt rozporządzenia nowelizujący wykaz jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej zakładający usunięcie z niego spółki Stadnina Koni Walewice sp. z o.o. (w wyniku jej przejęcia przez spółkę Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o.) został opublikowany na stronie Rządowego Centrum Legislacji w dniu 28 listopada 2019 r., przy przekazaniu projektu do uzgodnień międzyresortowych (data wykreślenia tej spółki z KRS to 24 października 2019 r.).

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w grudniu 2019 r., wyraził zgodę na objęcie udziałów Spółki „PlantiCo Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. powstałych w wyniku połączenia ze spółkami: Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze POLAN sp. z o.o. oraz „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o. Następnie w czerwcu 2020 r. na wniosek Dyrektora Generalnego KOWR Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyraził zgodę na przejęcie przez spółkę Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o. spółek: Ośrodek Hodowli Zarodowej „Głogówek” sp. z o.o. oraz WIDAWA sp. z o.o. Po przesłaniu pierwotnej wersji projektu do uzgodnień międzyresortowych, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyraził zgodę na kolejne przejęcia spółek. Mając to na uwadze, wstrzymano dalsze prace nad nowelizacją wykazu, tak aby objęła ona ostatecznie swoim zakresem wszystkie wcześniej wymienione przejęcia. Nowelizacja wykazu nie ma wpływu na byt prawny spółki, która powstała w wyniku połączenia.

Następnie w związku z wystąpieniem Ministra Aktywów Państwowych do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa o przekazanie na rzecz Skarbu Państwa, wszystkich posiadanych udziałów wymienionych w tym wystąpieniu spółek, koniecznym stało się wykreślenie z wykazu spółek wytypowanych do włączenia do Krajowej Grupy Spożywczej. Z uwagi więc na procedurę tworzenia Krajowej Grupy Spożywczej, wznowiono prace nad nowelizacją wykazu, która przewidywała wykreślenie z niego spółki Stadnina Koni Walewice sp. z o.o., Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze POLAN sp. z o.o. oraz „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o., a także siedmiu spółek, które zostały wytypowane do włączenia do Krajowej Grupy Spożywczej. Mając na uwadze wątpliwości prawne co do możliwości przekazania, na wniosek ministra właściwego do spraw aktywów państwowych, przez Krajowy Ośrodek, temu ministrowi, akcji lub udziałów, z których prawa wchodzi w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, podjęto decyzję o kontynuowaniu prac nad nowelizacją wyłącznie w zakresie wykreślenia spółki Stadnina Koni Walewice sp. z o.o., Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze POLAN sp. z o.o. oraz „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o. Ostatecznie nowelizacja w tym zakresie weszła w życie 6 października 2021 r. rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 września 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin

uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej³⁹. Powyższe wątpliwości co do przejęcia spółek przez MAP zostały ostatecznie usunięte poprzez zmiany wprowadzone ustawą z dnia 17 listopada 2021 r. zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa⁴⁰. Wykreślenie z wykazu spółek mających wejść w skład Krajowej Grupy Spożywczej nastąpiło na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 stycznia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej⁴¹, co było możliwe w związku z powyższą nowelizacją ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

W celu realizacji jednego z priorytetowych działań Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, tj. projektu pn. Utworzenie Narodowego Holdingu Spożywczego, w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi powołano Zespół do spraw opracowania koncepcji utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej (dalej KGS). Podstawowym zadaniem ww. Zespołu było opracowanie dla Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi koncepcji utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej. W efekcie tych prac powstał dokument pn. „Biznesplan Krajowej Grupy Spożywczej”, w którym wskazano Krajową Spółkę Cukrową S.A. (dalej KSC) jako podmiot, na bazie którego budowana może być Krajowa Grupa Spożywcza i największy państwowy podmiot, od wielu lat działającym w przetwórstwie rolno-spożywczym. Oprócz Krajowej Spółki Cukrowej S.A. i jej spółek zależnych, KGS miała być zbudowana również w oparciu o określoną grupę innych spółek kapitałowych z udziałem Skarbu Państwa z sektora rolno-spożywczego, w których uprawnienia z akcji i udziałów wykonywał Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w latach 2017–2019 (w szczególności regionalne rynki hurtowe i giełdy rolno-spożywcze).

KOWR uczestniczył w pracach zespołu powołanego przez ówczesnego Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do spraw wypracowania koncepcji utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej. Biznesplan powstały na zlecenie zespołu za pośrednictwem KOWR, który jednoznacznie nie rekomendował udziału w tworzeniu KGS spółek hodowli roślin i zwierząt wymienionych na liście spółek strategicznych. Rekomendacja dotyczyła natomiast uczestnictwa w projekcie KGS spółki ELEWARR sp. z o.o. Wraz z przekazaniem wykonywania praw z udziałów w Krajowej Spółce Cukrowej z Ministerstwa Rolnictwa do Ministerstwa Aktywów Państwowych, Minister RiRW przekazał również opracowany biznesplan KGS, wraz z rekomendacją jego realizacji. W dalszych pracach nad KGS KOWR nie był bezpośrednio uwzględniany, zatem nie przeprowadzał oceny zasadności przekazania udziałów spółek strategicznych.

Z dniem 7 grudnia 2019 r. weszło w życie rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 grudnia 2019 r. w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonują inni niż Prezes Rady Ministrów członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby

Uczestnictwo KOWR w pracach nad utworzeniem Krajowej Grupy Spożywczej

Przejęcie prac nad utworzeniem Krajowej Grupy Spożywczej przez MAP

³⁹ Dz. U. poz. 1819.

⁴⁰ Dz. U. poz. 2388.

⁴¹ Dz. U. poz. 49.

prawne, w tym jednoosobowe spółki Skarbu Państwa⁴², na podstawie którego uprawnienia do wykonywania praw z akcji i udziałów m.in. Krajowej Spółki Cukrowej S.A. oraz innych spółek Skarbu Państwa z sektora rolno-spożywczego, otrzymał Minister Aktywów Państwowych. W wyniku znowelizowania ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym, ustawą z dnia 23 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw⁴³ uprawnienia Ministra Aktywów Państwowych do wykonywania praw z akcji i udziałów należących do Skarbu Państwa (w tym m.in. akcji Krajowej Spółki Cukrowej S.A.), wynikały z treści art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy o zasadach zarządzania mieniem państwowym.

Z uwagi na to, organem posiadającym wyłączne uprawnienia do podejmowania wiążących decyzji właścicielskich we wskazanych spółkach rolno-spożywczych, został Minister Aktywów Państwowych, „Biznes plan Krajowej Grupy Spożywczej” został mu przekazany w celu wykorzystania przy organizacji ww. podmiotu.

Przekazanie udziałów do KGS w siedmiu spółkach strategicznych

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie uzasadnił przyczyn przekazania spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej na potrzeby utworzenia KGS. Poinformował, że przyczyną usunięcia w 2022 r. pięciu spółek hodowli roślin i dwóch spółek hodowli zwierząt („DANKO” Hodowla Roślin sp. z o.o., Pomorsko-Mazurska Hodowla Ziemiaka sp. z o.o., Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o., Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o., Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o., Kombinat Rolny Kietrz sp. z o.o., Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice sp. z o.o.) z wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, było ich wytypowanie przez Ministra Aktywów Państwowych do włączenia do tworzonej Krajowej Grupy Spożywczej. w toku prac nad utworzeniem Krajowej Grupy Spożywczej. Minister Aktywów Państwowych w wyniku przeprowadzonych analiz, wystąpił do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa o przekazanie, na podstawie art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, na rzecz Skarbu Państwa, wszystkich posiadanych udziałów wymienionych we wniosku spółek, w tym siedmiu spółek z wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Minister Aktywów Państwowych w dokumentacji przekazywanej do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w związku z procesem konsolidacji spółek z branży rolno-spożywczej wskazywał, że proces ten miał na celu stworzenie na bazie zasobów Skarbu Państwa silnego podmiotu, który swoją skalą i szerokim wachlarzem działalności będzie mógł budować przewagę konkurencyjną na krajowym rynku rolnym i przyczyniać się do wzmocnienia rozwoju polskiego rolnictwa na rynkach zagranicznych a konsolidacja spółek branży rolno-spożywczej jest projektem strategicznym i stanowi jeden z elementów realizowanej polityki gospodarczej państwa.

⁴² Dz. U. poz. 2369.

⁴³ Dz. U. z 2021 r. poz. 1893, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 stycznia 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wykazu spółek, z wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej usuniętych zostało pięć spółek hodowli roślin oraz dwie spółki hodowli zwierząt gospodarskich. Spółki te zostały przekazane przez KOWR Ministrowi Aktywów Państwowych celem włączenia do tworzonej Krajowej Grupy Spożywczej.

W sprawie przyczyn usunięcia ww. spółek z wykazu, p.o. Dyrektor Departamentu Nadzoru nad Spółkami w KOWR oraz p.o. Zastępca Dyrektora Departamentu Nadzoru nad Spółkami w KOWR wyjaśnili, że: *KOWR nie wnioskował o wykreślenie spółek (...) z wykazu (...), wobec czego nie może odnieść się do przyczyn takiego działania.*

Na podstawie porozumienia z 29 marca 2022 r. zawartego pomiędzy Ministrem Aktywów Państwowych a Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa nastąpiło przekazanie przez KOWR do Ministerstwa Aktywów Państwowych wykonywania praw z udziałów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w ww. siedmiu spółkach. Podpisanie porozumienia poprzedzał wniosek Ministra Aktywów Państwowych do p.o. Dyrektora Generalnego KOWR z 1 lutego 2022 r. o przekazanie udziałów w ww. spółkach oraz zgoda na to przekazanie z 7 lutego 2022 r. wydana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Stan faktyczny

Minister Aktywów Państwowych nie uzasadnił przyczyn przekazania spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej na potrzeby utworzenia KGS. Poinformował, że po analizie przekazanej przez MRiRW do MAP w styczniu 2020 r. dokumentacji dotyczącej koncepcji utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej przeprowadzone zostały w MAP dalsze analizy i rozpoczęto prace nad opracowaniem docelowego modelu grupy w oparciu o Krajową Spółkę Cukrową S.A. W wyniku tych prac ustalono wiodącą rolę KSC i zawarto porozumienie określające warunki i zasady współpracy MAP z KSC. Następnie KSC, po przeprowadzonym podstępowaniu, zawarła w kwietniu 2020 r. umowę z zewnętrzną firmą doradcą na wykonanie dwóch etapów prac, tj. przygotowanie szczegółowej koncepcji konsolidacji oraz jej realizację (analizy i wyceny). Przy wsparciu doradcy w KSC przeanalizowano możliwe warianty prawne konsolidacji spółek z branży rolno-spożywczej w świetle uwarunkowań ekonomicznych i regulacyjnych, z określeniem potencjalnych ryzyk oraz korzyści dla spółek i dla Skarbu Państwa. Doradca zarekomendował wariant konsolidacji polegający na wniesieniu przez Skarb Państwa udziałów spółek przeznaczonych do konsolidacji na podwyższenie kapitału zakładowego KSC w zamian za akcje w podwyższonym kapitale Spółki. KSC, na podstawie rekomendacji doradcy, wybrało ostateczną formę konsolidacji i spółki wchodzące w skład procesu konsolidacji. Następnie doradca wykonał pogłębioną analizę *due diligence* (prawną, finansową oraz podatkową) poszczególnych spółek, które zostały wybrane do przeprowadzenia tych analiz. W dalszej kolejności dokonał ich wycen i wskazał te, które ostatecznie zarekomendował do konsolidacji, a także określił parytet wymiany oraz przeprowadził analizę rynkowości. Siedem spółek KOWR, zostało wytypowanych do konsolidacji z grona 50 wstępnie przeanalizowanych spółek oraz kilkunastu przeanalizowanych sektorów rynku rolno-spożywczego oraz poddanych ww. badaniu *due diligence*. Minister Aktywów Państwowych ponadto podał, że celem powołania KGS jest

Minister RiRW i KOWR nie rekomendowali przekazania udziałów do KGS w spółkach strategicznych

Minister Aktywów Państwowych nie uzasadnił przekazania udziałów do KGS w spółkach strategicznych

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

utworzenie silnej jednostki, która swoją skalą i szerokim zakresem produktów będzie mogła budować przewagę konkurencyjną na krajowym rynku rolno-spożywczym.

Zagrożenie stabilności hodowli roślin i zwierząt w siedmiu spółkach przekazanych do KGS

Udziały KOWR w siedmiu spółkach zostały przekazane na potrzeby utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A., a spółki te nie miały już statusu spółek strategicznych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Spółki te prowadzą głównie hodowlę twórczą i zachowawczą roślin uprawnych oraz hodowlę twórczą i zachowawczą bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, a także hodowlę koni czystej krwi arabskiej (SK Białka należąca do Małopolskiej Hodowli Roślin), koników polskich (Poznańska Hodowla Roślin), koni małopolskich (Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego) i koni huculskich (Kombinat Rolny Kietrz). Celem utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej jest powstanie podmiotu zajmującego się głównie produkcją i sprzedażą cukru, handlem wyrobami powstałymi w trakcie jego wytwarzania oraz przetwórstwem owocowo-warzywnym. Spółki hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich oferują polskim rolnikom wysokiej jakości materiał siewny odmian własnych roślin uprawnych i materiał zarodowy zwierząt gospodarskich. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie tych spółek w postępie biologicznym w rolnictwie, brak kontynuacji hodowli przez spółki może stanowić zagrożenie stabilności hodowli twórczej i zachowawczej roślin uprawnych, w tym zbóż oraz hodowli bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, a także hodowli koni, w tym koni arabskich czystej krwi. W następstwie tego rolnicy w Polsce mogą stracić dostęp do wysokiej jakości materiału nasiennego roślin i zwierząt zarodowych.

Przykład

Minister Aktywów Państwowych na posiedzeniu Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 8 czerwca 2022 r. poinformował, że KGS S.A., będzie rozwijać działalność w czterech nowych segmentach: nasiennym, produkcji skrobi, zbożowo-młynarskim i produkcji rolnej. Na pytanie, czy spółki strategiczne, które weszły w skład KGS S.A., będą nadal prowadzić hodowlę twórczą i zachowawczą roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich Minister Aktywów Państwowych poinformował, że zgodnie z założeniami przyjętymi w toku prac nad budową Krajowej Grupy Spożywczej, spółki, które weszły w skład Krajowej Grupy Spożywczej S.A., będą kontynuowały i rozwijały dotychczas prowadzoną działalność, jak również poszukiwały nowych, atrakcyjnych biznesowo obszarów rozwoju. Jednocześnie wskazał, że zgodnie z art. 201 § 1 ksh sprawy spółki prowadzi zarząd, który odpowiada za wszelkie sprawy spółki w tym prowadzoną działalność, a także, że wobec przeprowadzonej konsolidacji spółek z branży rolno-spożywczej, prawa z udziałów ww. spółek wykonuje KGS, w której prawa z akcji należących do Skarbu Państwa wykonuje Minister Aktywów Państwowych, zgodnie z art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym.

5.4.2. Organizacja i wykonywanie przez KOWR nadzoru właścicielskiego nad spółkami strategicznymi

Dyrektor generalny KOWR, po przejęciu zadań zlikwidowanej z dniem 31 sierpnia 2017 r. ANR, utworzył w KOWR komórki organizacyjne realizujące zadania w zakresie nadzoru właścicielskiego w stosunku do spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej⁴⁴. W związku z utworzeniem KOWR z dniem 1 września 2017 r. w Centrali KOWR utworzono Pion Nadzoru nad Spółkami, składający się z Departamentu Nadzoru nad Spółkami Strategicznymi (dalej DNSS) i z Departamentu Nadzoru Właścicielskiego. Departamenty pełniły odpowiednio funkcje właścicielskie w spółkach hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Dokumentacja nadzorcza spółek została przejęta od ANR przez KOWR.

Dyrektor Generalny KOWR zapewnił ciągłość nadzoru właścicielskiego nad spółkami

W okresie objętym kontrolą wyznaczone zostały komórki organizacyjne ANR i KOWR odpowiedzialne za nadzór właścicielski nad spółkami hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. W okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. zadania te realizował Zespół Nadzoru Właścicielskiego w ANR, a od 1 września 2017 r., w związku z utworzeniem Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Departament Nadzoru nad Spółkami Strategicznymi, a następnie Departament Nadzoru nad Spółkami.

Dyrektor Generalny KOWR wyznaczył komórki organizacyjne odpowiedzialne za nadzór właścicielski

Zadania związane z działalnością spółek strategicznych wykonywało w:

- Zespole Nadzoru Właścicielskiego w ANR, według stanu na 31 sierpnia 2017 r. – 27 pracowników;
- Departamencie Nadzoru nad Spółkami Strategicznymi, według stanu na 31 grudnia 2017 r. – 18 pracowników;
- Departamencie Nadzoru nad Spółkami (dalej także: DNS), według stanu na 31 grudnia 2018 r. – 16 pracowników według stanu na 31 grudnia 2021 r., 23 pracowników, a według stanu na 6 maja 2022 r. – 22 pracowników.

W Departamencie Nadzoru nad Spółkami w KOWR (a wcześniej w Zespole Nadzoru Właścicielskiego w ANR), nadzór właścicielski nad spółkami hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich prowadzono: w zakresie stałego, kompleksowego nadzoru nad działalnością spółek przez tzw. opiekunów spółek, w zakresie hodowli roślin i zwierząt, w zakresie nadzoru weterynaryjnego i w zakresie monitoringu i analiz finansowych.

Przydział spółek poszczególnym pracownikom DNS określał Dyrektor Departamentu w dokumencie „Struktura opieki nad Spółkami strategicznymi KOWR sprawowana przez pracowników Departamentu Nadzoru nad Spółkami”. W dokumencie tym wskazano opiekuna głównego spółki, pracownika odpowiedzialnego za kwestie dotyczące hodowli w podziale na trzy grupy (rośliny, konie oraz bydło, trzoda i owce), pracownika

⁴⁴ W okresie objętym kontrolą nadzór właścicielski realizowały komórki organizacyjne: w ANR – Zespół Nadzoru Właścicielskiego (dalej ZNW); a następnie w KOWR – Departament Nadzoru nad Spółkami Strategicznymi oraz Departament Nadzoru nad Spółkami (dalej DNS).

odpowiedzialnego za nadzór weterynaryjny oraz za monitoring i analizy. W załącznikach do dokumentu „Zakres obowiązków pracownika” wskazywano spółki, nad którymi pracownicy sprawowali nadzór bezpośredni, nadzór w zakresie hodowli lub finansowo-ekonomiczny.

Nieprawidłowość

W przypadku dwóch pracowników **Wydziału Hodowli w DNS** w dokumencie „Zakres obowiązków pracownika” przyjętym do realizacji odpowiednio 20 listopada 2018 r. i 18 lipca 2019 r., w załączniku nr 1 zawierającym spółki, nad którymi pracownik sprawował nadzór właścicielski w zakresie hodowli oraz w załączniku nr 2 – spółki, nad którymi pracownik sprawował stały, kompleksowy nadzór, wymienione były m.in. spółki, które w 2019 r. i w 2020 r. zostały połączone ze spółkami przejmującymi, nad którymi zgodnie z obowiązującym w czasie kontroli NIK dokumencie „Struktura opieki nad Spółkami strategicznymi KOWR sprawowana przez pracowników Departamentu Nadzoru nad Spółkami” z dnia 4 kwietnia 2022 r., pracownicy ci nie sprawowali już nadzoru. Ponadto, w przypadku trzech pracowników Wydziału Analiz Ekonomicznych i Restrukturyzacji Spółek, w dokumencie „Zakres obowiązków pracownika”, przyjętym do realizacji odpowiednio: 5 listopada 2018 r., 3 czerwca 2019 r. i 12 czerwca 2019 r., w załączniku nr 1 zawierającym spółki, nad którymi pracownik sprawował stały nadzór ekonomiczno-finansowy, wymienione były m.in. spółki, które w 2019 r. i w 2020 r. zostały połączone ze spółkami przejmującymi, nad którymi zgodnie z dokumentem „Struktura opieki (...)” z 4 kwietnia 2022 r., pracownicy ci nie sprawowali już nadzoru. Powyższe załączniki do „Zakresu obowiązków pracownika” nie były aktualizowane pomimo zmian dotyczących zakresu opieki nad spółkami strategicznymi sprawowanymi przez pracowników DNS. Stosownych aktualizacji dokonano w trakcie kontroli NIK. Pełniący obowiązki Dyrektor DNS zadeklarował rezygnację z załączników do „Zakresu obowiązków pracownika” i pominięcie szczegółowego wymieniania spółek.

Realizacja przez KOWR nadzoru właścicielskiego

W realizacji nadzoru właścicielskiego przez KOWR posłużono się wytycznymi wydanymi przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów z 28 września 2017 r. dla podmiotów nadzorujących spółki z udziałem Skarbu Państwa, w szczególności: „Zasady Nadzoru Właścicielskiego nad Spółkami z udziałem Skarbu Państwa”, „Wytyczne dotyczące procedury wyboru i współpracy z firmą audytorską, badającą Sprawozdanie Finansowe Spółki z udziałem Skarbu Państwa”, „Wytyczne dla Spółek z udziałem Skarbu Państwa, sporządzających Sprawozdanie Finansowe za rok... (kolejne lata obrotowe)”.

W spółkach strategicznych prawo kontroli przysługujące z mocy przepisów ksh wykonywał Wspólnik, tj. Prezes ANR, a następnie dyrektor generalny KOWR. W nadzorowanych spółkach nie zostały powołane rady nadzorcze, a zadania dla nich określone należały do kompetencji Wspólnika, tj. Dyrektora Generalnego KOWR (wcześniej Prezesa ANR) reprezentowanego przez Dyrektora DNS, a wcześniej przez Dyrektora Departamentu Nadzoru nad Spółkami Strategicznymi oraz Dyrektora Zespołu Nadzoru Właścicielskiego w ANR, na podstawie odrębnego pełnomocnictwa.

Przedstawiciele KOWR (pełnomocnicy Dyrektora Generalnego KOWR) działając jako zgromadzenie wspólników zatwierdzali sprawozdania finansowe za poszczególne lata obrotowe, sprawozdania zarządu z działalności spółki, biznesplany spółek i wieloletnie programy inwestycyjne oraz udzielali członkom zarządów spółek absolutorium z wykonania przez nich

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

obowiązków. Podejmowali również uchwały o podziale zysku lub pokryciu straty zgodnie z art. 231 § 2 pkt 2 ksh. Zasady podziału zysku lub pokrycia straty bilansowej za dany rok zawarte były w opracowywanych w KOWR, a wcześniej w ANR, wytycznych dla spółek dotyczących sporządzania sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy. Zgromadzenie wspólników podejmowało także uchwały dotyczące innych spraw spółek określonych w tytule III działu I ksh, w tym stosownie do art. 228 ksh, a także w aktach założycielskich tych spółek, dotyczące m.in. wyboru i odwołania członków zarządu oraz ustalenia ich wynagrodzenia z uwzględnieniem obowiązujących w tym zakresie odrębnych przepisów, podwyższenia kapitału spółki, zmiany aktu założycielskiego spółki, połączenia spółki oraz określenia maksymalnej wysokości zobowiązań zaciąganych przez spółkę.

W KOWR, a wcześniej w ANR, opracowano wewnętrzne regulacje dotyczące zasad sprawowania nadzoru właścicielskiego nad spółkami hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, tj.:

Wewnętrzne regulacje dotyczące nadzoru właścicielskiego

- zatwierdzony przez Prezesa ANR Regulamin kontroli przeprowadzanych w spółkach ANR przez Zespół Nadzoru Właścicielskiego w ramach sprawowania nadzoru bezpośredniego z dnia 31 grudnia 2015 r., a następnie Regulamin kontroli wprowadzony zarządzeniem nr 150/2017/W Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z dnia 21 listopada 2017 r. oraz zarządzeniem nr 195/2018/W Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z dnia 4 grudnia 2018 r.;
- zarządzenie nr 09/2012 Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych z dnia 5 marca 2012 r. w sprawie wnoszenia mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa do Spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których prawa z akcji lub udziałów wykonuje ANR, a następnie zarządzenie nr 125/2017/W Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z dnia 27 października 2017 r. oraz zarządzenie nr 77/2020/W Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z dnia 17 czerwca 2020 r.;
- zarządzenie nr 45/16 Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych z dnia 16 listopada 2016 r. w sprawie wprowadzenia regulaminu postępowania kwalifikacyjnego w celu wyłonienia kandydata na stanowisko członka zarządu w spółkach ANR, a następnie zarządzenie nr 118/2017/Z Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z dnia 20 października 2017 r. oraz zarządzenie nr 194/2018/Z Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa z dnia 4 grudnia 2018 r. (dalej: Regulamin postępowania kwalifikacyjnego).

Komórki w ANR, a następnie w KOWR odpowiedzialne za sprawowanie nadzoru nad spółkami strategicznymi, co roku przekazywały zarządom spółek wytyczne do sporządzania dokumentów planistycznych, tj. wieloletnich programów inwestycyjnych na dane lata i biznesplanów na dany rok, a ponadto wytyczne dotyczące sporządzania sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy.

Monitorowanie sytuacji spółek

Agencja Nieruchomości Rolnych, a następnie KOWR realizowały zadania dotyczące monitorowania sytuacji ekonomicznej spółek na podstawie przedkładanych przez zarządy Spółek dokumentów finansowych, w tym sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy, kwartalnego kwestionariusza informacyjnego spółki strategicznej KOWR, kwartalnego sprawozdania F-01 o przychodach, kosztach i wyniku finansowym oraz nakładach na środki trwałe. Na podstawie powyższych dokumentów opracowywana była informacja o sytuacji finansowej i ekonomicznej spółek strategicznych KOWR za dany kwartał roku obrachunkowego. Corocznie opracowywana była informacja dotycząca wyników finansowych za dany rok obrotowy oraz sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek (po podjęciu uchwał przez zwyczajne zgromadzenia wspólników). Co roku dokonywana była analiza dotycząca hodowli roślin i zwierząt. Od kwietnia 2020 r. prowadzony był również miesięczny monitoring wpływu epidemii SARS-CoV-2 na sytuację ekonomiczno-finansową spółek.

Informacje zawarte w dokumentacji sprawozdawczej, dotyczące realizacji zadań hodowlanych oraz wykazanych danych finansowych były analizowane i opiniowane przez Departament Nadzoru nad Spółkami w KOWR. W wyniku tych analiz w latach 2017–2021 rekomendowano przyjęcie sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy dla poszczególnych spółek oraz zatwierdzenie sprawozdania w zakresie hodowlanym.

Zwyczajne zgromadzenia wspólników, których celem było zatwierdzenie rocznych sprawozdań finansowych spółek oraz sprawozdań zarządów z działalności spółek w danym roku obrotowym odbywały się w ustawowych terminach, czyli w okresie sześciu miesięcy od zakończenia roku obrachunkowego, za wyjątkiem ZZW za rok 2019, 2020 oraz 2021. Z uwagi na trwającą ówczesnie pandemię COVID-19, na podstawie przepisów odrębnych obowiązkowe terminy sporządzania i składania do zatwierdzenia dokumentacji sprawozdawczej oraz odbycia ZZW zostały przesunięte o trzy miesiące (w przypadku ZZW do dnia 30 września).

Wydział Hodowli w KOWR (wcześniej Sekcja Hodowli w ANR) opracowywał i co roku wysyłał do wszystkich spółek hodowli roślin i zwierząt ankietę dotyczącą stanu hodowli roślin i zwierząt w danym roku. Na podstawie przesłanych ankiet sporządzano informację o stanie hodowli roślin i nasiennictwa, która stanowiła integralną część „Informacji o stanie hodowli roślin i nasiennictwa oraz hodowli zwierząt w spółkach Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (wcześniej Agencji Nieruchomości Rolnych)”.

Zgodnie z „Wytycznymi dla spółek KOWR do sporządzania dokumentów planistycznych (...)”, każda ze spółek składała do zatwierdzenia przez zgromadzenie wspólników wieloletnie programy inwestycyjne oraz biznesplany na dany rok obrotowy. Dokumenty te były analizowane i opiniowane dla każdej ze spółek w zakresie prowadzonej w spółce hodowli roślin i zwierząt oraz w zakresie ekonomiczno-finansowym.

Plany naprawcze spółek

W latach 2017–2021, w związku niekorzystnymi wynikami finansowo-ekonomicznymi, siedem spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej realizowało programy naprawcze. Były to następujące spółki: Stadnina Koni Walewice sp. z o.o., Stadnina Koni „Krasne” sp. z o.o., Stad-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

nina Koni Liski sp. z o.o., Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o., Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o. „Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o. i Stadnina Koni „Iwno” sp. z o.o. W przypadku ww. spółek, zgromadzenia wspólników podejmowały decyzje o zobowiązaniu zarządów do opracowania i realizacji programów naprawczych obejmujących kolejne lata obrotowe. Programy naprawcze przyjmowane do realizacji wprowadzały m.in. ograniczenia inwestycji lub większą dyscyplinę przy ich realizacji, a także ograniczenia w zaciąganiu zobowiązań. Zarządy spółek realizujących programy naprawcze przekazywały Departamentowi Nadzoru nad Spółkami w KOWR miesięczne informacje dotyczące wpływów i wydatków oraz stanu zobowiązań i należności, na podstawie których opracowywano zbiorcze raporty o sytuacji finansowej tych spółek.

Od marca 2019 r. spółki, które realizowały programy naprawcze oraz spółki, które otrzymały stosowne zalecenia na zwyczajnym zgromadzeniu wspólników miały obowiązek przekazywania miesięcznych informacji dotyczących wpływów i wydatków oraz stanu zobowiązań i należności. Na podstawie tych raportów opracowywano zbiorcze raporty za dany miesiąc o sytuacji finansowej tych spółek.

Ponadto organizowano coroczne narady z zarządami spółek KOWR, na których przedstawiano analizę realizacji zadań i wyników hodowli roślin i zwierząt oraz analizę sytuacji ekonomiczno-finansową w poszczególnych spółkach i sumarycznie w grupach spółek.

W badanym okresie KOWR rozpatrywał również wnioski zarządów spółek w zakresie ograniczenia, rozwoju lub likwidacji poszczególnych działów hodowli.

Decyzje właściciela dotyczące prowadzenia hodowli w spółkach

W latach 2017–2021, ze względu na nierentowność niektórych działalności, KOWR podjął decyzje o likwidacji części hodowli i chowu zwierząt w pięciu spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Były to następujące spółki: Stadnina Koni Walewice sp. z o.o. (likwidacja hodowli bydła mlecznego w 2018 r.), „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o. (likwidacja pogłowia owiec w 2018 r.), Stadnina Koni Nowielice sp. z o.o. (likwidacja pogłowia bydła mlecznego w 2020 r.), Stadnina Koni Liski sp. z o.o. (likwidacja pogłowia bydła mięsnego w 2020 r.), „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. (likwidacja bydła mlecznego w 2020 r.).

Przykład

Likwidacja chowu i hodowli bydła mlecznego na fermie w Trzebuszu należącej do spółki **Stadnina Koni Nowielice sp. z o.o.** dokonana została z powodu wyczerpania możliwości technologicznych obory i budynków inwentarskich do chowu bydła, a przez to niezapewnienia bezpiecznych warunków pracy dla pracowników oraz spełnienia wymogów dobrostanu dla zwierząt. W związku z tym, Zarząd Spółki wystąpił do zgromadzenia wspólników z wnioskiem o podjęcie uchwały o niekontynuowaniu chowu bydła. W wyniku inspekcji przeprowadzonej w Spółce przez pracowników Departamentu Nadzoru nad Spółkami w KOWR sporządzono dokument pn. „Raport z inspekcji hodowlanej dotyczący wniosku Zarządu Spółki Stadnina Koni Nowielice z dnia 28 sierpnia 2020 roku na okoliczność likwidacji stada bydła mlecznego”, w którym wskazano na zasadność rozważenia zamknięcia produkcji zwierzęcej w istnieją-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

cych obiektach, która narażała Spółkę na straty. Nadzwyczajne zgromadzenie wspólników zatwierdziło dokumenty w postaci biznesplanu oraz wieloletniego programu inwestycyjnego Stadniny Koni Nowielice, w oparciu, o które została wygaszona hodowla bydła mlecznego na fermie w Trzebuszu. W 2020 r. spółka ta osiągnęła zysk netto w kwocie 294,7 tys. zł, a w 2021 r. w kwocie 630,1 tys. zł. W 2019 r. poniosła ona stratę netto w kwocie 214,9 tys. zł i w 2018 r. w kwocie 1651,8 tys. zł. W związku z likwidacją hodowli bydła spółka nie zwolniła zatrudnionych pracowników.

Polityka dywidendowa właściciela spółek

W sprawach dotyczących polityki dywidendowej w badanym okresie obowiązywały wytyczne dla spółek sporządzających sprawozdania finansowe na kolejne lata obrotowe zatwierdzone przez Dyrektora Generalnego KOWR lub jego zastępcę. Dokumenty te były opracowywane corocznie na podstawie wytycznych w tym zakresie wydanych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Zysk netto wypracowany przez poszczególne spółki strategiczne w latach 2017–2021 w całości był przeznaczany na działalność prorozwojową spółek, tj. na inwestycje oraz prowadzenie hodowli, dywidenda zatem w ww. okresie nie była przez KOWR pobierana.

Przyczyny połączeń spółek hodowlanych

W badanym okresie dwukrotnie dokonano połączenia spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh, w których prawa z udziałów wykonywał KOWR. W 2019 r. spółka Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o. przejęła spółkę Stadnina Koni Walewice sp. z o.o., a w 2020 r. spółka „PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. przejęła spółkę Krakowska Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Polan sp. z o.o. oraz spółkę „Spójnia” Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze sp. z o.o.

Inicjatorem ww. połączeń był Dyrektor Generalny KOWR wykonujący prawa z udziałów w stosunku do tych podmiotów, a głównym celem tych działań było ustabilizowanie sytuacji produkcyjnej i ekonomicznej wszystkich biorących udział w połączeniu jednostek, w szczególności ukształtowanie się takiej sytuacji produkcyjnej i ekonomiczno-finansowej, w której nowopowstała spółka będzie w stanie równoważyć przychody i koszty działalności podstawowej. Połączenia tych spółek były poprzedzone sporządzeniem analizy efektywności połączenia przez Wydział Analiz Ekonomicznych i Restrukturyzacji Spółek Strategicznych.

Przed połączeniem ww. spółek, nadzwyczajne zgromadzenie wspólników podejmowało stosowne uchwały, najpierw w sprawie wyrażenia zgody na połączenie, a następnie w sprawie połączenia spółek. Na objęcie udziałów w spółkach powstałych w wyniku połączenia, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa uzyskał zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dokapitalizowanie spółek poprzez podwyższenie kapitału zakładowego

W badanym okresie podwyższone zostały kapitały zakładowe dziewięciu spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w których prawa z udziałów wykonywał KOWR, o łączną kwotę 45,8 mln zł, w tym przez dokapitalizowanie o 44,0 mln zł i przez wniesienie aportu o wartości 1,8 mln zł. Akty notarialne w sprawie podwyższenia kapitałów zakładowych spółek przez dokapitalizowanie sporządzone zostały 23 marca 2020 r.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Każde podwyższenie kapitału zakładowego było poprzedzone sporządzeniem analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej spółek przez Wydział Analiz Ekonomicznych i Restrukturyzacji Spółek Strategicznych. Analizy te zawierały m.in. podstawowe informacje o spółkach, wybrane dane i wskaźniki ekonomiczno-finansowe, a także informacje na temat planowanych do realizacji zadań inwestycyjnych finansowanych ze środków pochodzących z dokapitalizowania. Po wydaniu zgody przez Dyrektora Generalnego KOWR na rozpoczęcie procesu podwyższenia kapitału zakładowego spółek przez dokapitalizowanie występowano do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wyrażenie zgody na takie podwyższenie oraz na zmianę planu finansowego KOWR i Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Po uzyskaniu pozytywnej opinii sejmowej komisji finansów publicznych, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyraził zgodę na zmiany w planach finansowych KOWR i Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. W sprawach dotyczących podwyższenia kapitałów zakładowych spółek strategicznych oraz objęcia przez KOWR nowych udziałów w spółkach, nadzwyczajne zgromadzenie wspólników podejmowało stosowne uchwały.

Środki finansowe na dokapitalizowanie spółek strategicznych zostały zabezpieczone w planie finansowym Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa na 2020 r. w pozycji 3. Wydatki w zakresie gospodarowania mieniem Zasobu, 3.1.1 Inwestycje i remonty dotyczące mienia Zasobu, 3.1.1.4 pozostałe inwestycje. Środki te zostały przekazane na konta spółek 7 kwietnia 2020 r. (kwota 24,0 mln zł) i 31 grudnia 2020 r. (kwota 20,0 mln zł).

Podwyższenie kapitału zakładowego poprzez wniesienie aportu dotyczyło spółki Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o. (aport o wartości 965,0 tys. zł wniesiony w 2017 r. i o wartości 838,0 tys. zł w 2020 r.). Akty notarialne w sprawie wniesienia nieruchomości jako aportu do spółki sporządzono odpowiednio 19 grudnia 2017 r. i 19 sierpnia 2020 r.

Podwyższenie kapitału zakładowego poprzez wniesienie aportu

Przykład

Od zarządów trzech spółek strategicznych (**Stado Ogierów w Łącku sp. z o.o., Stadnina Koni „Racot” sp. z o.o., Stado Ogierów Starogard Gdański sp. z o.o.**) KOWR nie wymagał złożenia formalnych wniosków w tej sprawie natomiast w przypadku pozostałych sześciu spółek objętych dokapitalizowaniem, wnioski takie zostały przez zarządy złożone. W tej sprawie p.o. Zastępca Dyrektora DNS w KOWR wyjaśnił, że: *w KOWR nie ma sformalizowanej procedury dokapitalizowania spółek. Zwiększenie kapitału zakładowego spółki jest prawem wspólnika, wynikającym w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z przepisów art. 257 § 2 kodeksu spółek handlowych. Dotychczas spółki KOWR nie były dokapitalizowane i dopiero w 2020 r. podjęto działania w tym zakresie. Składane do KOWR wnioski o dokapitalizowanie również nie miały sformalizowanego charakteru – zwłaszcza przy pierwszym dokapitalizowaniu. Ponadto pierwsza transza dokapitalizowań realizowana była z inicjatywy wspólnika.*

W wyniku kontroli wewnętrznej przeprowadzonej w KOWR w 2020 r. wnioskowano do Dyrektora Departamentu Nadzoru nad Spółkami o rozważenie potrzeby opracowania i wdrożenia wewnętrznych uregulowań dotyczących procesu dokapitalizowania spółek, w których prawa z udziałów wykonywał KOWR.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

W okresie objętym kontrolą następujące spółki strategiczne złożyły do KOWR wnioski o dokapitalizowanie:

- „Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o. (wniosek z dnia 13 kwietnia 2021 r. o dokapitalizowanie w kwocie 8,4 mln zł),
- Stadnina Koni „Racot” sp. z o.o. (wniosek z dnia 30 marca 2022 r. o dokapitalizowanie w kwocie 6,0 mln zł),
- Przedsiębiorstwo Rolne Długie Stare sp. z o.o. (wniosek z dnia 12 kwietnia 2021 r. o dokapitalizowanie w kwocie 9,1 mln zł),
- Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo sp. z o.o. (wniosek z dnia 11 marca 2021 r. o dokapitalizowanie w kwocie 6,2 mln zł),
- Stadnina Koni w Dobrzyniewie sp. z o.o. (wniosek z dnia 18 lutego 2021 r. o dokapitalizowanie w kwocie 7,0 mln zł),

w przypadku których do dnia 30 czerwca 2022 r., tj. zakończenia kontroli NIK, nie nastąpiło rozstrzygnięcie w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego.

Programy hodowlane w latach 2017–2021 dla spółek nadzorowanych przez ANR, a następnie KOWR

W latach 2017–2021 funkcjonowały następujące programy hodowlane dla spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej: „Program organizacji systemu hybrydyzacji trzody chlewnej w Spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych na lata 2011–2020” (przyjęty w 2011 r.), „Program hodowli owiec w Spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych na lata 2011–2020” (przyjęty w 2011 r.), „Aneks do programu hodowli bydła mlecznego obejmującego Rasę simentalską, jersey, polską czerwoną, polską czerwono-białą i rasy bydła mięsnego” (przyjęty w 2011 r.), „Strategiczny program hodowli bydła mlecznego rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej w Spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych” (przyjęty w 2013 r.), oraz „Strategiczny program hodowli koni w spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych” (przyjęty w 2015 r.).

Działania w celu oceny i opracowania nowych programów hodowlanych

KOWR podjął działania w celu oceny dotychczasowych i opracowania nowych programów hodowlanych dla nadzorowanych spółek. W kwietniu 2022 r. KOWR zawarł umowę z Instytutem Nauk o Zwierzętach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie na opracowanie „Strategii hodowli zwierząt w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR w odniesieniu do następujących gatunków: bydła mlecznego i mięsnego, świń oraz owiec”. Strategia ma się składać z trzech części, w tym z podsumowania programów realizowanych w latach 2011–2020 oraz charakterystyki stanu obecnego (2021 r.), które ma na celu ocenę, czy i w jaki sposób zostały osiągnięte założenia programów hodowlanych dotyczących hodowli zwierząt gospodarskich. Do zakończenia kontroli trwały prace nad przygotowaniem tego opracowania.

Realizacja założeń „Strategicznego programu hodowli koni” i osiągnięte cele od 2015 r. były przedmiotem analizy zleconej przez KOWR niezależnemu ekspertowi. Zgodnie z zawartymi umowami, termin opracowania oceny i aktualizacji „Strategicznego programu hodowli koni” wyznaczono na 31 lipca 2022 r., a termin opracowania „Strategii hodowli zwierząt w Spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR w odniesieniu do następujących gatunków: bydła mlecznego i mięsnego, świń oraz owiec” – na 31 października 2022 r.

Przykład

W sprawie opracowania strategicznego programu hodowli roślin uprawnych, p.o. Zastępca Dyrektora Departamentu Nadzoru nad Spółkami w KOWR wyjaśnił, że w KOWR nigdy nie opracowano specjalnego strategicznego programu dotyczącego hodowli roślin uprawnych, a kierunki hodowli opierały się o krajowe programy hodowlane. Obecnie w nadzorze KOWR pozostała tylko jedna spółka hodowli i nasiennictwa roślin ogrodniczych, tj. PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki Sp. z o.o., dlatego też KOWR nie przewiduje opracowywania strategii hodowli roślin na kolejne lata.

Ramowe zasady sprzedaży koni przez spółki o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej określone zostały w załączniku nr IV do „Strategicznego programu hodowli koni”. Na podstawie analizy dokumentacji dotyczącej trzech spółek hodowli zwierząt gospodarskich ustalono, że w latach 2017–2021 KOWR wydał w prawidłowy sposób zgody na sprzedaż 193 koni ze stad hodowlanych.

W sprawach dotyczących dzierżawy koni, Departament Nadzoru nad Spółkami skierował do zarządów trzech spółek hodowli koni arabskich czystej krwi, w których były wydzierżawiane konie w celach komercyjnych, pismo zawierające ogólne zalecenie dotyczące dzierżawy koni. W piśmie tym polecono zarządom spółek, aby dzierżawę koni w celach pokazowych lub hodowlanych (w tym w celu płukania zarodków) oferować tylko w trybie aukcyjnym i przede wszystkim podczas Aukcji Pride of Poland w Janowie Podlaskim lub Aukcji Zimowej w Michałowie.

Określenie zasad sprzedaży i dzierżawy zwierząt hodowlanych w spółkach

Nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na wyrażeniu przez KOWR zgód dla spółki „Stadnina Koni Janów Podlaski” sp. z o.o. na sprzedaż 48 koni ze stad hodowlanych (47 koni w 2017 r. i jednego konia w 2018 r.) na podstawie wniosków, do których nie dołączono protokołów wyceny, co było niezgodne z załącznikiem nr IV pkt 2 do „Strategicznego programu hodowli koni”, który stanowi, że w przypadku sprzedaży koni ze stada hodowlanego spółka, po wysłaniu wniosku wraz z uzasadnieniem, musi uzyskać pisemną zgodę właściciela, a wraz z wnioskiem wysyłany jest protokół wyceny.

Pełniący obowiązki Dyrektor DNS w KOWR wyjaśnił, że zgoda na sprzedaż jednej z klaczy dotyczyła wystawienia klaczy na Aukcji Pride of Poland 2018. Dalej podał, że ceny minimalne koni na tę aukcję ze względu na poufność ustalał Zarząd Spółki i znał je tylko właściciel koni i aukcjoner prowadzący licytację. Ceny minimalne nie mogły zostać nikomu ujawnione, gdyż ujawnienie ich podważałoby wiarygodność licytacji.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że „Strategiczny program hodowli koni” nie przewiduje wyłączeń dotyczących zasad sprzedaży koni ze stada hodowlanego i należy rozważyć zmianę tych zasad w nowym programie hodowlanym.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że prawo kontroli w spółkach strategicznych przysługuje jednemu wspólnikowi, tj. KOWR (art. 212 ksh), a właściciel, jako zgromadzenie wspólników może określać zasady postępowania w zakresie rozporządzania składnikami aktywów trwałych lub dokonywania niektórych czynności prawnych (art. 228¹ ksh).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Realizacja uprawnień kontrolnych w spółkach

Agencja Nieruchomości Rolnych, a następnie KOWR przeprowadzały w spółkach kontrole planowe, bieżące i doraźne na podstawie art. 212 ksh oraz na podstawie obowiązujących w ANR, a następnie w KOWR, regulaminów kontroli. Na każdy rok wyznaczany był plan kontroli – zatwierdzany przez Prezesa ANR (plan na 2017 r.), a następnie przez Dyrektora Generalnego KOWR lub jego Zastępcę (plany na lata 2018–2022) – obejmujący wykaz spółek wytypowanych do kontroli oraz tematykę tych kontroli.

W okresie objętym kontrolą, do kontroli planowych wytypowano: w 2017 r. – 24 spółki, w 2018 r. – 16 spółek, w 2019 r. – 13 spółek, w 2020 r. – 10 spółek i w 2021 r. 19 spółek.

W latach 2017–2021 przeprowadzono w spółkach łącznie 26 kontroli planowych i 51 kontroli doraźnych (w 2017 r. – 10 kontroli planowych i 15 kontroli doraźnych, w 2018 r. – siedem kontroli planowych i osiem kontroli doraźnych, w 2019 r. – pięć kontroli planowych i osiem kontroli doraźnych, w 2020 r. – dwie kontrole planowe i sześć kontroli doraźnych, w 2021 r. – dwie kontrole planowe i 14 kontroli doraźnych).

Najistotniejsze nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli planowych dotyczyły uregulowań wewnętrznych spółek, prowadzonych inwestycji, spraw kadrowych, sytuacji i spraw finansowo-ekonomicznych, prowadzonej działalności hodowlanej, a także gospodarki mieszkaniowej.

Po przeprowadzeniu kontroli przekazywano zarządom spółek zalecenia pokontrolne, a w odpowiedziach na te zalecenia zarządy spółek informowały o terminach i sposobach ich realizacji. Ponadto od 2018 r. podczas kontroli planowych w spółkach sprawdzany był stan realizacji wybranych zaleceń pokontrolnych sformułowanych w wyniku kontroli przeprowadzonych w okresach poprzednich.

Nieprawidłowości

W działalności **KOWR** w zakresie realizacji prawa kontroli na podstawie art. 212 ksh stwierdzono następujące nieprawidłowości, tj.:

- niepełną realizację planów kontroli w spółkach strategicznych przyjętych na lata 2017–2021. W 2017 r. do kontroli wytypowano 24 spółki, natomiast kontrole przeprowadzono w 10 spółkach; w 2018 r. do kontroli wytypowano 16 spółek, a przeprowadzono w siedmiu spółkach; w 2019 r. do kontroli wytypowano 12 spółek, a przeprowadzono w pięciu spółkach; w 2020 r. do kontroli wytypowano 10 spółek – przeprowadzono w dwóch spółkach; w 2021 r. do kontroli wytypowano 19 spółek – przeprowadzono w dwóch spółkach;
- nieobjęcie kontrolami planowymi w badanym okresie 22 spółek co najmniej raz na cztery lata stosownie do postanowień § 5 ust. 1 Regulaminu kontroli. W przypadku 15 spółek nie przeprowadzono kontroli planowych w latach 2017–2021, a w przypadku siedmiu spółek – w latach 2018–2021. Ponadto w planie kontroli na 2022 r. nie uwzględniono ośmiu spółek, których nie objęto kontrolami w ostatnich trzech, czterech oraz pięciu latach, co było działaniem nierzetelnym.

Jako przyczyny niepełnej realizacji kontroli nadzorowanych spółek, p.o. Dyrektor DNS w KOWR wskazał: zmiany organizacyjne i ograniczoną obsadę kadrową Departamentu Nadzoru nad Spółkami; zwiększony zakres zadań tego Departamentu, wykraczający poza zadania dotyczące sprawowania nadzoru

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

właścicielskiego nad spółkami hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich; wystąpienie na terenie kraju oraz rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV-2.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli kontrole w spółkach strategicznych powinny być przeprowadzane zgodnie z obowiązującymi w KOWR regulacjami, ponieważ stanowią jeden z elementów sprawowania przez KOWR rzetelnego i skutecznego nadzoru właścicielskiego. Ponadto Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że po przeprowadzeniu w KOWR na przełomie 2021 i 2022 r. zadania audytowego, zespół audytowy zwrócił uwagę na potrzebę obejmowania kontrolami planowymi w ciągu czterech lat każdej spółki strategicznej, stosownie do postanowień § 5 ust. 1 Regulaminu kontroli.

W latach 2017-2021 przeprowadzono w KOWR jedną kontrolę wewnętrzną doraźną dotyczącą nadzoru nad działalnością spółek hodowli o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, która obejmowała proces ich dokapitalizowania za okres od 29 grudnia 2020 r. do 31 marca 2021 r. Kontrolę przeprowadzono w 2021 r. i objęto nią proces dokapitalizowania pięciu spółek w łącznej kwocie 20 mln zł. W wyniku przeprowadzonej kontroli sformułowano zalecenia dla dyrektora Departamentu Nadzoru nad Spółkami w KOWR dotyczące m.in.: rozważenia opracowania i wdrożenia wewnętrznych regulacji prawnych dotyczących procesu dokapitalizowania spółek, w których prawa z udziałów wykonuje KOWR, zapewniających transparentność i jednolitość podejmowanych w tym zakresie działań; przeanalizowania skuteczności, efektywności i wiarygodności obowiązującego systemu monitorowania zrealizowanych przez spółki zadań inwestycyjnych w związku z ich dokapitalizowaniem oraz podjęcia adekwatnych działań.

Do ww. zaleceń Dyrektor Departamentu Nadzoru nad Spółkami w KOWR odniósł się wskazując, że jeśli proces dokapitalizowania miałyby stać się standardową procedurą w stosunku do spółek KOWR, powtarzaną systematycznie, to rozważona zostanie zasadność wprowadzenia określonej procedury usystematyzowanej w zarządzeniu Dyrektora Generalnego KOWR.

W KOWR przeprowadzono jedno zadanie audytowe dotyczące działalności spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej pn. „Nadzór i restrukturyzacja spółek strategicznych”. Zadanie to, przeprowadzone na przełomie 2021 i 2022 r., zostało zakończone na etapie przeglądu wstępnego. W wyniku przeprowadzonych czynności audytowych zostały sformułowane zalecenia do p.o. Dyrektora Departamentu Nadzoru nad Spółkami, które dotyczyły m.in.: dołożenia starań w celu objęcia kontrolą planową w ciągu czterech lat każdej spółki strategicznej – stosownie do postanowień § 5 ust. 1 Regulaminu kontroli; powierzania funkcji członka zarządu spółki w drodze postępowania kwalifikacyjnego – zgodnie z postanowieniami aktów założycielskich spółek; zakończenia prac nad oceną realizacji „Strategicznego programu hodowli koni” możliwie w jak najkrótszym terminie – realizacja programu miała zostać oceniona w 2020 r.; prowadzenia rejestru umożliwiającego monitorowanie zaleceń pokontrolnych wydawanych w wyniku kontroli planowych oraz kontroli doraźnych.

Kontrole wewnętrzne
w KOWR w zakresie
nadzoru właścicielskiego

Audyt wewnętrzny
dotyczący nadzoru
właścicielskiego

Skargi dotyczące działalności spółek i nadzoru właścicielskiego

W badanym okresie do KOWR wpłynęła jedna skarga na działalność spółki hodowli o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej i dotyczyła spółki Stadnina Koni Michałów sp. z o.o. Przedmiotem skargi złożonej w 2019 r. były zagadnienia dotyczące świadczenia przez spółkę usług pensjonatu dla koni należących do wnoszącego skargę oraz rozliczenia prac budowlanych wykonanych przez skarżącego na rzecz spółki. W trakcie postępowania wyjaśniającego, po wydaniu przez Inspekcję Weterynaryjną stosownego zaświadczenia, skarżący odebrał jednego konia ze stadniny, a dwie klacze ze źrebakami pozostawił w spółce po podpisaniu umów utrzymania koni w pensjonacie. W zakresie dotyczącym rozliczeń prac budowlanych skargę pozostawiono bez rozpatrzenia z uwagi na toczące się postępowania. Skarżący został poinformowany pisemnie o sposobie załatwienia sprawy, w terminie miesiąca od daty złożenia skargi.

Powoływanie i odwoływanie członków organu zarządzającego spółek strategicznych

Członkowie zarządów spółek strategicznych byli powoływani oraz odwoływani w drodze uchwał zgromadzenia wspólników na podstawie art. 201 § 4 ksh oraz zapisów aktów założycielskich spółek (§ 17 ust. 1 pkt 4, tj. uchwały zgromadzenia wspólników wymaga wybór i odwołanie członków Zarządu oraz ustalenie ich wynagrodzenia z uwzględnieniem obowiązujących w tym zakresie odrębnych przepisów).

Na podstawie § 18 ust. 5 aktu założycielskiego spółki, Członkowi Zarządu mógł przysługiwać tytuł Prezesa lub Wiceprezesa Zarządu, nadawany uchwałą Wspólników. Pełniący obowiązki Dyrektor DNS wyjaśnił, że: *Osoba posiadająca taki tytuł, nie ma również żadnych dodatkowych uprawnień niż te wynikające wprost z ksh oraz Aktu Założycielskiego Spółki. Nadanie tego tytułu miało na celu m.in. usprawnienie wzajemnych relacji w spółce jak również w otoczeniu zewnętrznym.*

Przykłady

W latach 2017–2021 22 członków zarządów 17 spółek strategicznych zostało wyłonionych w trybie postępowania kwalifikacyjnego, natomiast w 52 przypadkach dotyczących 26 spółek strategicznych nie zastosowano tego trybu. Pełniący obowiązki Dyrektor DNS wyjaśnił, że wynikało to przede wszystkim z sytuacji nietypowych i nieprzewidywalnych oraz innych uwarunkowań, uniemożliwiających powołanie w trybie postępowania kwalifikacyjnego np. nagła rezygnacja z pełnienia obowiązków członka zarządu. Spółki hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich są spółkami specyficznymi i bardzo trudnymi w zarządzaniu, stąd pozyskanie fachowca do zarządzania tego typu podmiotem jest bardzo trudne, a często kandydaci powoływani na tą funkcję nie spełniają oczekiwań Zgromadzenia Wspólników. Dalej podał, że przy doborze osób powoływanych w tym trybie Zgromadzenie Wspólników kieruje się dobrem spółki oraz doświadczeniem zawodowym kandydata, które powinno gwarantować prawidłowe jej funkcjonowanie.

Przyczyną nieprzeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego w ww. 52 przypadkach było: odwołanie Prezesa Zarządu w związku ze złożoną rezygnacją (trzy przypadki), powołanie p.o. Członka Zarządu w związku z połączeniem spółek strategicznych (jeden przypadek), odejście Prezesa Zarządu na emeryturę (jeden przypadek). W pozostałych 47 przypadkach jako przyczynę podano: „decyzja Wspólnika o zmianach w Zarządzie Spółki”. Pełniący obowiązki Dyrektor DNS wyjaśnił, że *zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa Wspólnik nie ma obowiązku uzasadniania decyzji w sprawie powołania*

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

do Zarządu Spółki. Zgodnie z przepisami ksh oraz zapisami aktów założycielskich przedmiotowych spółek, Wspólnik ma prawo odwołać i powołać Członka Zarządu w każdym czasie.

Zgodnie z art. 201 § 4 ksh, członek zarządu jest powoływany i odwoływany uchwałą wspólników, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Jako zapis, z którego wynikała możliwość nieprzeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego w odniesieniu do 52 przypadków wyłonienia członków zarządów poza trybem postępowania kwalifikacyjnego p.o. Dyrektor DNS przywołał § 17 ust. 1 pkt 4 aktu założycielskiego spółki: *Uchwały zgromadzenia wspólników wymaga wybór i odwołanie członków Zarządu oraz ustalenie ich wynagrodzenia z uwzględnieniem obowiązujących w tym zakresie odrębnych przepisów.* NIK zwraca uwagę, że z aktu założycielskiego spółki (tj. § 18 ust. 1) wynika, że *Zarząd składa się z jednego lub większej liczby członków, którzy są powoływani i odwoływani uchwałą zgromadzenia wspólników po przeprowadzeniu postępowania kwalifikacyjnego, którego celem jest sprawdzenie i ocena kwalifikacji kandydatów oraz wyłonienie najlepszego kandydata na członka Zarządu.*

Z przekazanych p.o. Dyrektorowi DNS przez Dyrektora Biura Audytu Wewnętrznego w KOWR uwag i spostrzeżeń zidentyfikowanych na etapie, zrealizowanego na przełomie 2021 r. i 2022 r., przeglądu wstępnego zadania audytowego „Nadzór i restrukturyzacja spółek strategicznych” wynikało m.in., że Zespół audytowy stwierdził w przypadku kilkunastu spółek powierzenie pełnienia obowiązków członka zarządu, w tym długoterminowo, na okres powyżej 12 miesięcy. W ocenie Zespołu audytowego powierzenie pełnienia obowiązków członka zarządu powinno mieć co do zasady charakter tymczasowy, do czasu wyłonienia członka zarządu w postępowaniu kwalifikacyjnym. Spośród 18 osób powołanych w latach 2017–2021 na członków zarządów spółek strategicznych poza trybem postępowania kwalifikacyjnego i zajmujących nadal te stanowiska, 14 osób (w 12 spółkach strategicznych) pełniło tę funkcję przez ponad 12 miesięcy, w tym trzy osoby od 2018 r., pięć osób od 2019 r. oraz po trzy osoby od 2020 r. i 2021 r. Od czasu ich powołania nie przeprowadzono postępowań kwalifikacyjnych w celu wyłonienia członków zarządów tych spółek. Pełniący obowiązki Dyrektor DNS poinformował, że: *Departamentowi nie jest znana definicja „długoterminowego powierzenia pełnienia obowiązków członków zarządu”. Postępowanie kwalifikacyjne na danego członka zarządu jest wszczynane przez Departament zgodnie z decyzją Wspólnika.*

W okresie objętym kontrolą odwołanych zostało 64 członków zarządów 28 spółek strategicznych, 14 nie otrzymało w latach 2017–2021 absolutorium z wykonania obowiązków. Członkowie zarządów byli odwoływani decyzją Wspólnika, który na podstawie art. 203 ksh oraz zapisów aktów założycielskich spółek ma prawo odwołać członka zarządu w każdym czasie. W latach 2017–2021 dokonano 122 zmian w składach zarządów 30 spółek strategicznych, a składy zarządów 11 spółek nie były zmieniane w tym okresie. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że duża rotacja składów zarządów nie wpływa korzystnie na ciągłość zarządzania spółkami hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.

W latach 2017–2021 przeprowadzono 23 postępowania kwalifikacyjne, w tym 19 na Prezesa Zarządu i cztery na Członka Zarządu. W wyniku 17 przeprowadzonych postępowań wyłoniono członków zarządów, a w sześciu przypadkach postępowania zostały zakończone bez wyboru kandydata. Badane sześć postępowań kwalifikacyjnych zostały przeprowadzone zgodnie z obowiązującym w danym okresie regulaminem postępowania kwalifikacyjnego. Wyłonieni w trybie postępowania kwalifikacyjnego kandydaci

Duża rotacja składów zarządów spółek

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

zostali, stosownie do art. 201 § 4 ksh, powołani uchwałami zgromadzenia wspólników. W jednym przypadku postępowanie zostało zakończone bez wyboru kandydata. Komisja przeprowadzająca postępowanie kwalifikacyjne powyższe działania uzasadniła brakiem wystarczającej wiedzy kandydatów, pozwalającej na sprawne zarządzanie spółką o profilu rolniczym.

Ustalenie zasad wynagradzania członków zarządów

Zasady wynagradzania członków organu zarządzającego spółek hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej zostały określone uchwałami NZW, zgodnie z wymogiem określonym w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami, tj. w terminie do dnia zwyczajnego zgromadzenia walnego wspólników, którego przedmiotem były rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za rok obrotowy rozpoczynający się w 2016 r.

Uchwały w sprawie zasad kształtowania wynagrodzenia dla członków zarządu spółki określały wysokość części stałej wynagrodzenia (przedział krotności podstawy wymiaru) z uwzględnieniem, zgodnie z art. 4 ust. 2 uzkw, skali działalności spółki, w szczególności jej aktywów, osiągniętych przychodów i wielkości zatrudnienia. W uchwale w sprawie ustalenia wynagrodzenia oraz w umowie o zarządzanie w odniesieniu do wynagrodzenia podstawowego (części stałej) początkowo wskazywano krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, a po zmianach dokonanych w 2020 r. – krotność podstawy wymiaru.

Zgodnie z zapisami uchwał w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń dla członków zarządu spółki i w sprawie ustalenia wynagrodzenia oraz umów o zarządzanie, część zmienna wynagrodzenia członka zarządu, stanowiąca wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki, uzależniona była od poziomu realizacji celów zarządczych i nie mogła, zgodnie z art. 4 ust. 5 uzkw, przekroczyć 50% wynagrodzenia podstawowego członka organu zarządzającego w poprzednim roku obrotowym. Wysokość tej części wynagrodzenia określana była uchwałą zgromadzenia wspólników po zatwierdzeniu sprawozdania Zarządu z działalności spółki, sprawozdania finansowego spółki za ubiegły rok obrotowy oraz udzieleniu temu członkowi organu zarządzającego absolutorium z wykonania przez niego obowiązków przez zgromadzenie wspólników.

Przykład

W latach 2017–2021 w **KOWR** stwierdzono jeden przypadek naruszenia przepisów dotyczących wynagradzania członków organów zarządzających. Biegły rewident przeprowadzający badanie sprawozdania finansowego za 2019 r. jednej ze spółek stwierdził w 2019 r. podwyższenie wynagrodzenia Prezesa Zarządu tej spółki, pomimo zapisów art. 22 ustawy z dnia 9 listopada 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2019, zgodnie z którymi w 2019 r. podstawę wymiaru, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 uzkw, stanowiło przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2016 r. Departament zwrócił uwagę na zapisy ustawy o budżecie

na 2019 r. oraz na 2020 r. w kierowanych do zarządów spółek pismach, w których informowano, że podstawę wymiaru w 2019 r. i w 2020 r., o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 uzkw, stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2016 r. Prezes Zarządu spółki w odpowiedzi na pismo DNS o złożenie wyjaśnień w tej sprawie przekazał opinię radcy prawnego, z której wynikało, że wynagrodzenie powinno być naliczane zgodnie z umową o zarządzanie, w której nie było powołania na podstawę wymiaru, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 uzkw. Po zasięgnięciu przez DNS opinii Biura Prawnego i Zamówień Publicznych w KOWR, w 2020 r. dokonano stosownych zmian w uchwałach w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń dla członków zarządu spółki i w uchwałach w sprawie ustalenia wynagrodzenia dla konkretnego członka zarządu. Dla wynagrodzenia podstawowego (części stałej) wprowadzono odniesienie do krotności podstawy wymiaru, o której mowa w art. 1 ust. 3 pkt 11 uzkw. Zmianę w tym zakresie (aneks) wprowadzono również do umowy o zarządzanie.

Informacja ta została zawarta w Kwartalnym Kwestionariuszu w ramach standardu obowiązującego w przypadku Spółek pozostających w nadzorze Ministra Skarbu Państwa. Pełniący obowiązki Zastępcy Dyrektora DNS wyjaśnił, że informacja ta nie była zestawiana i analizowana.

Pomimo przekazywania przez spółki „Kwartalnych Kwestionariuszy Informacyjnych”, które w punkcie XII zawierały informację o wynagrodzeniach władz Spółki, na podstawie tych danych w DNS nie ustalono, że wynagrodzenie Prezesa jednej ze spółek w 2019 r. było zawyżone, na co zwrócił uwagę biegły rewident badający w kolejnym roku sprawozdanie finansowe tej spółki. W wyniku kontroli NIK w dwóch spółkach stwierdzono nieprawidłowości dotyczące naliczenia i wypłaty wynagrodzenia członkom organów zarządzających.

5.4.3. Realizacja wniosków pokontrolnych NIK dotyczących funkcjonowania spółek hodowli roślin i zwierząt

Po kontroli nr P/17/045 dotyczącej funkcjonowania spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (przeprowadzonej w 2017 r.)⁴⁵ sformułowane zostały wnioski do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. Wnioski skierowane do Ministra RiRW dotyczyły:

- 1) uwzględnienia w „Programie wsparcia hodowli roślin w Polsce” działań mających na celu poprawę skuteczności realizacji przez strategiczne spółki hodowli roślin zadań postępu biologicznego w produkcji roślinnej,
- 2) zintensyfikowania działań na rzecz promocji i upowszechnienia stosowania kwalifikowanego materiału siewnego w rolnictwie.

Do Dyrektora Generalnego KOWR skierowano wnioski o:

- 1) wyznaczenie spółkom hodowli roślin zadań wraz z efektami do osiągnięcia adekwatnych do ich strategicznego znaczenia w kreowaniu postępu biologicznego w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz

Wnioski po kontroli spółek hodowli roślin w 2017 r.

⁴⁵ Informacja o wynikach kontroli P/17/045 „funkcjonowania spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej” dostępna pod adresem: <https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/17/045/>.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Realizacja programu wsparcia hodowli roślin w Polsce

- 2) wzmocnienie nadzoru nad spółkami hodowli roślin w zakresie realizacji obowiązków wynikających z prawa budowlanego.

Wnioski skierowane do Ministra RiRW zostały wykonane. Realizacja zadań „Programu Wsparcia Hodowli Roślin w Polsce”, zatwierdzonym przez Kierownictwo Resortu 9 stycznia 2018 r. zakończyła się w 2020 r., natomiast w 2021 r. zweryfikowano osiągnięcie założonych mierników. Przygotowany został raport zamknięcia, a program nie jest już objęty monitorowaniem.

W Programie wsparcia hodowli roślin w Polsce określono cel, jakim jest utrzymanie znaczenia na krajowym rynku nasiennym odmian hodowanych w Polsce. W programie realizowano pięć działań zmierzających do zwiększenia wykorzystania materiału siewnego kategorii kwalifikowany w rolnictwie oraz promocji materiału siewnego i odmian roślin wyhodowanych w Polsce.

Ustalanie kierunków hodowli roślin w Polsce – działanie zrealizowano, przyjmując Priorytety w hodowli roślin uprawnych w Polsce – dokument wskazujący najważniejsze obszary, w których nauka powinna wspomóc hodowlę roślin (Działanie 1.).

W ramach Działania 2. Realizacja badań podstawowych na rzecz hodowli roślin opublikowane zostały wyniki badań, które bądź zostały wdrożone przez spółki do praktyki hodowlanej, np. opracowane w ramach badań markery genu odporności na rizomanię, bądź stały się podstawą do dalszych badań, np. nad cechą odporności na rozhartowywanie u zbóż, która wobec postępujących zmian klimatu i zmieniającego się przebiegu zimy ma znaczenie dla zimotrwałości odmian ozimych.

W ramach realizacji badań B+R+I na rzecz hodowli roślin (Działanie 3.) opracowano kilkadziesiąt metodyk przydatnych w hodowli roślin oraz uzyskano nowe materiały wyjściowe o pożądanych cechach, które pozwolą na uzyskanie odmian odpowiadających oczekiwaniom konsumentów oraz lepiej dostosowanych do zmieniających się warunków klimatycznych.

W zakresie realizacji Działania 4. Wykorzystanie zasobów genetycznych na rzecz hodowli roślin zweryfikowano i opisano szereg obiektów charakteryzujących się cechami pożądanymi z punktu widzenia hodowli. Materiały te są dostępne w banku genów i mogą być wykorzystane do dalszej hodowli.

W ramach promocji odmian krajowej hodowli (Działanie 5.) KOWR wraz ze spółkami hodowli roślin realizował działania mające na celu poprawę skuteczności wdrażania postępu biologicznego w produkcji roślinnej oraz promocję i upowszechnianie stosowania kwalifikowanego materiału siewnego w rolnictwie. Działalność popularyzatorska była również prowadzona przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych poprzez organizowanie pokazów dla rolników oraz promowanie Listy Odmian Zalecanych (LZO) do uprawy w poszczególnych województwach.

Miernikami realizacji programu były m.in.:

1. utrzymanie wykorzystania kwalifikowanego materiału siewnego (utrzymanie powierzchni plantacji nasiennych odmian wyhodowanych w Polsce wg danych Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennic-

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- twą, dalej PIORIN) – planowano, że powierzchnia plantacji w 2020 r. nie będzie mniejsza, niż 51,2 tys. ha, osiągnięto 56,6 tys. ha;
2. utrzymanie miejsc pracy w sektorze hodowli roślin i nasiennictwa. Planowano, że liczba osób zatrudnionych w działach hodowli spółek nie spadnie poniżej 482, a w roku 2020 liczba ta wynosiła 487.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa podejmował następujące działania w celu realizacji wniosków NIK sformułowanych po kontroli przeprowadzonej w 2017 r. Od 2018 r. ustalono dla poszczególnych spółek hodowli roślin rolniczych i ogrodniczych nadzorowanych przez KOWR, zgodnie z ich profilem działalności hodowlanej, szczegółowe zadania, które weryfikowano corocznie w trakcie zwyczajnych zgromadzeń wspólników. Zadania te dotyczyły m.in. minimalnej liczby nowych odmian roślin zalecanych do rejestracji przez spółki w poszczególnych latach. Od 2018 r. w planach kontroli spółek umieszczono temat pn. „Stan budynków i budowli. Realizacja postanowień ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane”. W ramach tego tematu corocznie kontroli planowej podlegał stan budynków i budowli oraz realizacja postanowień ww. ustawy.

Realizacja wniosków przez KOWR

Po kontroli nr P/19/046 „Państwowa hodowla koni w Polsce”, przeprowadzonej w 2019 r. skierowano wniosek do Ministra RiRW i dwa wnioski do Dyrektora Generalnego KOWR. Wniosek skierowany do Ministra dotyczył podjęcia przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi działań w celu opracowania nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce z uwzględnieniem racjonalizacji tej hodowli oraz stopniowej poprawy działalności tego obszaru rolnictwa.

Wnioski po kontroli państwowej hodowli koni w Polsce w 2019 r.

Wniosek skierowany do Ministra RiRW nie został zrealizowany. Minister RiRW poinformował, że działania zawarte w powyższym wniosku pokontrolnym NIK znajdowały się w kompetencjach Pełnomocnika do spraw hodowli koni. Pełnomocnik do spraw hodowli koni nie podjął, w zakresie swojej właściwości, działań związanych z analizą, oceną i monitorowaniem sytuacji hodowli koni w Polsce oraz z opracowywaniem rekomendacji w zakresie celów hodowli koni w spółkach o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, które powinny stanowić podstawę do opracowania ww. koncepcji. W związku z brakiem realizacji wyznaczonych zadań utrzymywanie stanowiska Pełnomocnika zostało uznane za bezzasadne i zniesione z dniem 14 kwietnia 2022 r. Mając powyższe na uwadze Minister poinformował, że zwróci się do Dyrektora Generalnego KOWR o podjęcie działań mających na celu realizację omawianego wniosku pokontrolnego NIK.

Wniosek skierowany do Ministra RiRW nie został zrealizowany

Po kontroli państwowej hodowli koni w Polsce przeprowadzonej w 2019 r. do Dyrektora Generalnego KOWR skierowano dwa wnioski o:

Wnioski skierowane do Dyrektora Generalnego KOWR zostały zrealizowane częściowo

1. podjęcie działań w celu trwałej poprawy sytuacji finansowej spółek hodowli koni, z uwzględnieniem analizy realizacji „Strategicznego programu hodowli koni” w zakresie funkcjonowania spółek i hodowli koni oraz o
2. wzmocnienie nadzoru nad spółkami prowadzącymi państwową hodowlę koni w zakresie sprzedaży i dzierżawy koni oraz gospodarowania ich majątkiem, a także w zakresie poprawy utrzymania obiektów budowlanych związanych z hodowlą koni.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Wnioski zostały zrealizowane częściowo. Dyrektor Generalny KOWR podejmował działania w sytuacji pogarszających się wyników ekonomicznych spółek zmierzające do zdiagnozowania przyczyn tego stanu oraz wdrażano programy naprawcze zmierzające do ustabilizowania sytuacji. Jak ustalono w wyniku niniejszej kontroli, działania te jednak nie były w pełni skuteczne. Spółki hodowli koni w latach 2020 i 2021 osiągnęły łączny dodatni wynik netto w wysokości odpowiednio 4,1 mln zł i 19,8 mln zł. Sytuacja finansowa niektórych spółek nie uległa poprawie w tym okresie. W latach 2020 i 2021 pięć z czternastu spółek hodowli koni wykazało stratę netto łącznie w wysokości 7,3 mln zł, w tym jedna spółka wykazała stratę dwukrotnie. Ponadto NIK zwraca uwagę, że do uzyskania przez SK Janów Podlaski w 2021 r. dodatniego wyniku finansowego przyczyniło się otrzymanie przez spółkę odszkodowania za padłego konia w kwocie 1372,6 tys. zł.

W kontroli ustalono, że realizacja „Strategicznego programu hodowli koni” była analizowana przy corocznym opiniowaniu sprawozdań zarządów spółek na ZZW oraz w czasie omawiania przeglądów hodowlanych, a także w kontrolach przeprowadzanych przez KOWR w spółkach. W wyniku niniejszej kontroli stwierdzone zostały nieprawidłowości dotyczące przeprowadzenia przeglądów hodowlanych w spółkach hodowli koni i niepełnej realizacji założeń kontroli w spółkach nadzorowanych przez KOWR.

W zakresie realizacji drugiego wniosku Dyrektor Generalny KOWR wyjaśnił, że pismem z dnia 30 kwietnia 2021 r. przekazano spółkom hodowli koni arabskich czystej krwi zalecenia dotyczące dzierżawy koni; a od 2018 r. corocznej kontroli planowej w spółkach podlegał stan budynków i budowli oraz realizacja przepisów ustawy Prawo budowlane. W wyniku niniejszej kontroli zostały stwierdzone nieprawidłowości dotyczące sprzedaży koni należących do spółek oraz w zakresie stanu obiektów budowlanych i przestrzegania przez spółki przepisów ustawy Prawo budowlane.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Ocena, czy właściwe podmioty podejmowały prawidłowe i skuteczne działania w celu efektywnego zarządzania majątkiem spółek hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej?

Cel główny kontroli

1. Ocena, czy spółki prawidłowo i skutecznie realizowały wyznaczone im zadania w zakresie hodowli roślin i zwierząt?
2. Ocena, czy spółki prawidłowo i skutecznie prowadziły gospodarke finansową oraz majątkową?
3. Ocena, czy spółki zapewniły prawidłowe warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt?
4. Ocena, czy Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa rzetelnie wykonywał nadzór właścicielski nad spółkami hodowli roślin i zwierząt o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej?

Cele szczegółowe

Kontrola została przeprowadzona w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa i w 11 spółkach hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, w których 100% udziałów wykonuje KOWR.

Zakres podmiotowy

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa oraz spółki – kontrola na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK, tj. legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

Kryteria kontroli

Lata 2017–2021, z uwzględnieniem dowodów powstałych przed i po okresie objętym kontrolą. Czynności kontrolne prowadzono od 29 marca do 30 czerwca 2022 r.

Okres objęty kontrolą

Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK pozyskano i wykorzystano informacje od Ministra RiRW, Ministra Aktywów Państwowych oraz powiatowych lekarzy weterynarii.

Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK

Najwyższa Izba Kontroli zleciła, na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, przeprowadzenie powiatowym lekarzom weterynarii kontroli doraźnych w zakresie dobrostanu zwierząt i warunków weterynaryjnych w kontrolowanych spółkach.

Udział innych organów kontroli na podstawie art. 12 ustawy o NIK

Wystąpienia pokontrolne skierowano do kierowników wszystkich 12 kontrolowanych podmiotów. W wystąpieniach sformułowano łącznie 39 wniosków pokontrolnych do wszystkich podmiotów objętych kontrolą. Na dzień 12 października 2022 r. 11 wniosków zostało zrealizowanych, jeden jest w trakcie realizacji a 27 pozostawało niezrealizowanych. Kierownicy czterech jednostek objętych kontrolą złożyli zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych. Komisja Rozstrzygająca w Najwyższej Izbie Kontroli jedno zastrzeżenie uwzględniła w całości, cztery uwzględniła w części, a pozostałym zakresie oddaliła zastrzeżenia.

Stan realizacji wniosków pokontrolnych

Stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości skutkowały ustaleniem finansowych rezultatów kontroli na łączną kwotę 6357,2 tys. zł, w tym 5984,3 tys. zł wydatkowanych z naruszeniem zasad należytego zarządzania finansami (np. dokonanie wyboru wykonawcy niezgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami spółki), 79,3 tys. zł wydatkowanych z naruszeniem prawa i w następstwie działań stanowiących naruszenie prawa (np. wypłacenie zarządom spółek zawyżonych wynagrodzeń) i 278,8 tys. zł uszczuplenia

ZAŁĄCZNIKI

środków lub aktywów (np. brak działań w celu wyegzekwowania należności i nieaktualizowanie stawek czynszu najmu).

Najwyższa Izba Kontroli przygotowuje zawiadomienie o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa w sprawie znęcania się nad zwierzętami.

W wyniku oględzin 14 obiektów budowlanych NIK powiadomiła dwóch powiatowych inspektorów nadzoru budowlanego o stwierdzonych zagrożeniach dla życia lub zdrowia ludzi.

Wykaz jednostek kontrolowanych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Waldemar Humięcki, Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa od 1.04.2022 r. 2. Małgorzata Gośniowska-Kola, p.o. Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa od 29.10.2020 r. do 31.03.2022 r. 3. Grzegorz Pięta, p.o. Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa od 6.03.2019 r. do 28.10.2019 r. 4. Piotr Serafin, p.o. Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa od 3.07.2018 r. do 5.03.2019 r. 5. Witold Strobel, Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa od 1.07.2017 r. do 2.07.2018 r. 6. Irena Błaszczuk, Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych od 14.06.2017 r. do 31.08.2017 r. 7. Waldemar Humięcki, Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych od 14.01.2016 r. do 13.06.2017 r.
2.		Stadnina Koni „Janów Podlaski” sp. z o.o.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lucjan Cichosz, p.o. Prezes Zarządu od 11.09.2020 r. 2. Marek Gawlik, p.o. Prezes Zarządu od 1.04.2020 r. do 10.09.2020 r. 3. Grzegorz Czochański, p.o. Prezes Zarządu od 7.03.2018 r. do 31.03.2020 r. 4. Sławomir Pietrzak, Prezes Zarządu od 20.06.2016 r. do 6.03.2018 r.
3.		„PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dariusz Molak, Prezes Zarządu od 1.10.2002 r. 2. Konrad Ciechowski, p.o. Członka Zarządu Spółki od 1.08.2019 r., Członek Zarządu Spółki i Wiceprezes Zarządu od 1.04.2020 r. 3. Sławomir Rosiek, Wiceprezes Zarządu od 1.04.2020 r.

ZAŁĄCZNIKI

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
4.	Delegatura NIK w Bydgoszczy	Ośrodek Hodowli Zarodowej Osiecinicy sp. z o.o.	1. Janusz Zaremba, Prezes Zarządu od 14.03.2018 r. 2. Janusz Zaremba, p.o. Prezes Zarządu od 13.07.2017 r. do 13.03.2018 r. 3. Jacek Witebski, Prezes Zarządu do 13.07.2017 r.
5.		Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych sp. z o.o. z siedzibą w Chodczku	1. Sebastian Filipek-Kazimierczak, Prezes Zarządu, p.o. Prezes Zarządu od 12.07.2017 r. do 13.02.2018 r. 2. Kazimierz Zimak, p.o. Prezes Zarządu od 22.06.2016 r. do 12.07.2017 r.
6.	Delegatura NIK w Gdańsku	Ośrodek Hodowli Zarodowej, „Gajewo” sp. z o.o.	1. Krzysztof Tomasiak, od 16.05.2018 r. 2. Kazimierz Pszczółkowski, od 9.09.2016 r. do 16.05.2018 r.
7.		Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki sp. z o.o.	1. Adam Wojciech Sasiuk, Prezes Zarządu od 1.12.2020 r. 2. Maria Ścibior, Prezes Zarządu od 20.12.2016 r. do 1.12.2020 r.
8.	Delegatura NIK w Opolu	Ośrodek Hodowli Zarodowej „Głogówek” sp. z o.o.	1. Józef Stępkowski, Prezes Zarządu od 18.05.2020 r. 2. Dariusz Horodyski, Prezes Zarządu, od 8.01.2019 r. do 18.05.2020 r., p.o. Prezes Zarządu, od 15.06.2018 r. do 7.01.2019 r. 3. Grzegorz Arian, Prezes Zarządu od 16.08.2006 r. do 15.06.2018 r.
9.		Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o.	Józef Stępkowski, Prezes Zarządu od 9.09.2016 r.
10.	Delegatura NIK w Poznaniu	Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” sp. z o.o.	1. Adam Kośmider, Prezes Zarządu od 21.07.2021 r., p.o. Prezes Zarządu od 6.04.2021 r., 2. Tadeusz Ziółkowski, p.o. Prezes Zarządu do 6.04.2021 r. 3. Paweł Wierzba, Członek Zarządu od 21.12.2016 r., p.o. Członek Zarządu od 16.12.2016 r.
11.		Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo sp. z o.o.	1. Małgorzata Pietrzak-Sikorska, Prezes Zarządu od 27.07.2021 r. 2. Jarosław Nowak, Prezes Zarządu od 13.10.2016 r. do 11.02.2017 r. 3. Dariusz Szymczak, Prezes Zarządu od 14.02.2017 r. do 14.09.2018 r. 4. Krzysztof Adamkiewicz, Prezes Zarządu od 6.11.2018 r. do 12.03.2021 r. 5. Mirosław Pruszkowski, Członek Zarządu od 14.02.2017 r.
12.		„Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopol” sp. z o.o.	1. Janusz Stachowiak, p.o. Prezes Zarządu od 1.04.2021 r. 2. Marian Pankowski, Prezes Zarządu od 6.11.2007 r. do 31.03.2021 r.

Wykaz ocen kontrolowanych jednostek

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
1.	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	w formie opisowej	<p>Najwyższa Izba Kontroli ocenia opisowo sprawowanie przez Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w latach 2017–2021 nadzoru właścicielskiego nad spółkami hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej oraz wykonywanie prawa z udziałów tych spółek, ze względu na nieprawidłowości w zakresie realizacji strategicznych programów dla spółek hodowli zwierząt gospodarskich oraz nieprawidłowości w zakresie kontroli działalności spółek strategicznych.</p> <p>Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa po utworzeniu Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa we wrześniu 2017 r. zapewnił ciągłość nadzoru właścicielskiego nad spółkami hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, w tym poprzez utworzenie komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za nadzór właścicielski i opracowanie wewnętrznych regulacji określających zasady sprawowania tego nadzoru. Prawidłowe były działania Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa w zakresie opracowania wytycznych dla spółek dotyczących sporządzania biznesplanów, wieloletnich programów inwestycyjnych oraz sprawozdań finansowych, pozyskiwania niezbędnych danych w zakresie działalności hodowlanej spółek oraz ich sytuacji ekonomiczno-finansowej, a także w zakresie dokonywania analiz wyników działalności nadzorowanych spółek na podstawie informacji przekazywanych przez zarządy tych jednostek. W przypadku pogarszającej się sytuacji finansowej spółek podejmowano działania restrukturyzacyjne i naprawcze. Przeprowadzono w terminach określonych przepisami prawa zgromadzenia wspólników w celu rozpatrzenia i zatwierdzenia sprawozdań finansowych oraz sprawozdań zarządów z działalności spółek za dany rok obrotowy. Wdrożono standardy obsady kadrowej spółek oraz kształtowania wynagrodzeń członków organów zarządzających określone w przepisach prawa.</p> <p>Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że jedna ze spółek strategicznych sprzedała w 2019 r. konia za kwotę 520 tys. EUR netto z naruszeniem zasad zaleceń określonych w „Strategicznym programie hodowli koni” oraz zaleceń KOWR w tej sprawie, zgodnie z którymi sprzedaż powinna się odbyć w formie publicznej. Pomimo wydania przez KOWR zalecenia sprzedaży konia w formie publicznej, spółka nie zastosowała się do wyżej wymienionego zalecenia. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa przez siedem miesięcy nie zareagował na zaistniałą sytuację.</p>	<p>W zakresie realizacji strategicznych programów dla spółek hodowli zwierząt gospodarskich stwierdzono następujące nieprawidłowości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieprzepracowanie corocznych przeglądów hodowlanych w 12 z 20 spółek strategicznych prowadzących hodowlę koni, co było niezgodne z załącznikiem nr III pkt 1 do „Strategicznego programu hodowli koni w Spółkach Agencji Nieruchomości Rolnych”; - niesporządzanie protokołów z dwóch przeglądów hodowlanych przeprowadzonych w spółkach strategicznych prowadzących hodowlę koni, wymaganych załącznikiem nr III pkt 3 do „Strategicznego programu hodowli koni”; - wydanie zgód na sprzedaż 48 koni ze stad hodowlanych na podstawie wniosków, do których nie dołączono protokołów wyceny, co było niezgodne z załącznikiem nr IV pkt 2 do „Strategicznego programu hodowli koni”. <p>Ponadto stwierdzone nieprawidłowości w zakresie kontroli działalności spółek strategicznych i określenia obowiązków pracowników Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa sprawujących nadzór nad tymi spółkami dotyczyły:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niepełnej realizacji przyjętych rocznych planów kontroli w spółkach strategicznych; - nieobjęcia 22 spółek strategicznych kontrolami planowymi co najmniej raz na cztery lata, stosownie do postanowień § 5 ust. 1 „Regulaminu kontroli”; - niedokonania na bieżąco aktualizacji załączników do „Zakresu obowiązków pracownika”, w przypadkach wprowadzania zmian w dokumencie „Struktura opieki nad Spółkami strategicznymi KOWR sprawowana przez pracowników Departamentu Nadzoru nad Spółkami”.

2.	Stadnina Koni „Janów Podlaski” sp. z o.o.	w formie opisowej	<p>Najwyższa Izba Kontroli ocenia opisowo działalność „Stadniny Koni Janów Podlaski” Spółka z o.o. ze względu na nieprawidłowości w zakresie warunków weterynaryjnych, dobrostanu i minimalnych warunków utrzymania zwierząt gospodarskich oraz ze względu na nieprawidłowość dotyczącą sprzedaży konia z pominięciem trybu publicznego.</p> <p>„Stadnina Koni Janów Podlaski” Spółka z o.o. (dalej Spółka lub Stadnina) prowadziła hodowlę koni i bydła, realizując cele nałożone programami hodowlanymi, tj. „Strategicznym programie hodowli koni (...)” i w „Strategicznym programie hodowli bydła (...)” oraz krajowymi programami hodowli koni.</p> <p>Spółka prawidłowo i rzetelnie dokonywała sprzedaży bydła. Podczas przeglądów hodowlanych oceniano wartość hodowlaną koni, a dzierżawa i sprzedaż koni, z wyjątkiem jednego przypadku, były dokonywane zgodnie z uregulowaniami określonymi przez Agencję Nieruchomości Rolnych, a następnie Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Sporządzana dokumentacja planistyczna oraz sprawozdania przekazywane w zakresie określonym wymaganymi wytycznymi Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.</p> <p>Spółka prowadziła działalność w 2017 r. i 2018 r. w oparciu o założenia biznesplanów, a w latach następnym w oparciu o Plan Naprawczy na lata 2019–2021. Przyjęte założenia planistyczne w zakresie funkcjonowania Spółki, w tym wyniki hodowlane nie w pełni zostały przez Spółkę osiągnięte, a niepełna ich realizacja wynikała głównie z czynników niezależnych od Spółki, w tym sytuacji na rynku sprzedaży koni, chorób bydła i warunków atmosferycznych wpływających na wielkość produkcji roślinnej. Częsta rotacja pracowników na stanowiskach odpowiedzialnych za hodowlę zwierząt nie wpływała pozytywnie na ciągłość prowadzonych prac hodowlanych. Ponadto gospodarowanie posiadanym majątkiem, w dużej części zdekapitalizowanym, nie było ekonomicznie efektywne i przynosiło straty w prowadzonej działalności.</p> <p>Spółka w latach 2017–2020 osiągnęła stratę netto w łącznej wysokości 9,7 mln zł. Przychody z tytułu hodowli i produkcji roślinnej w latach 2017–2021 nie pokrywały ponoszonych kosztów z tego tytułu. Realizacja Planu Naprawczego na lata 2019–2021 nie przyczyniła się w istotnym stopniu do poprawy sytuacji finansowej Spółki w 2019 r. i 2020 r. Podjęte w 2020 r. i 2021 r. działania w zakresie poprawy przez Stadninę efektywności hodowli bydła mlecznego i produkcji roślinnej miały na celu poprawę wyników hodowlanych i ekonomicznych Spółki. Do uzyskania przez Spółkę w 2021 r. dodatniego wyniku finansowego w wysokości 202,3 tys. zł przyczyniło się otrzymanie przez Spółkę odszkodowania za padłego konia w kwocie 1372,6 tys. zł.</p> <p>W wyniku kontroli doraźnej przeprowadzonej w 2022 r. przez Powiatowego Lekarza Weterynarii nie stwierdzono nieprawidłowości. Obsługa weterynaryjna zwierząt, dokumentacja lekarsko-weterynaryjna oraz ewidencja leczenia prowadzone były prawidłowo.</p>	<p>Stwierdzona nieprawidłowość w zakresie sprzedaży zwierząt dotyczyła nierzetelnej sprzedaży konia z pominięciem trybu publicznego, co było niezgodne z pkt 3 Załącznika nr IV do „Strategicznego programu hodowli koni”.</p> <p>W wyniku kontroli Powiatowego Lekarza Weterynarii przeprowadzonych w 2020 r. i 2021 r. stwierdzono, że Spółka nie zapewniła warunków weterynaryjnych, dobrostanu i minimalnych warunków utrzymania zwierząt gospodarskich. Zalecenia po tych kontrolach zostały przez Spółkę wykonane.</p>
----	---	-------------------	---	--

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
3.	„Plantico – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o.	w formie opisowej	<p>Najwyższa Izba Kontroli ocenia opisowo działalność Plantico ze względu na nieprawidłowości w zakresie nierzetelnej realizacji trzech umów najmu i nieterminowego uregulowania zobowiązań Spółki oraz nieprawidłowości warunków utrzymania zwierząt gospodarskich w Spółce.</p> <p>„Plantico – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki” sp. z o.o. (dalej: Spółka lub Plantico) prowadziła hodowlę roślin w oparciu o założenia określone w dokumentach planistycznych i osiągnęła wskazane w tych dokumentach cele hodowlane, a jej działania prowadzone były w sposób zapewniający postęp biologiczny wpływający na wartość technologiczną roślin. W związku z połączeniem Plantico przez przejęcie trzech spółek hodowli roślin uprawnych w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Spółka podjęła działania w celu zoptymalizowania kosztów i sposobu prowadzenia hodowli.</p> <p>W 2017 r. Spółka osiągnęła stratę netto w wysokości 1620 tys. zł, na co główny wpływ miała sytuacja na rynku sprzedaży nasion. W latach 2018 i 2019 Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 4566 tys. zł. W 2020 r. Spółka osiągnęła stratę netto w wysokości 2226 tys. zł, na co główny wpływ miały koszty związane z połączeniem Plantico z innymi spółkami, które w ostatnich latach przed przejęciem osiągnęły straty netto. W wyniku podjętych przez Zarząd Spółki (dalej: Zarząd) działań restrukturyzacyjnych w celu poprawy wyników ekonomiczno-finansowych w 2021 r. Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 1520,9 tys. zł. Plantico prawidłowo utrzymywała i gospodarowała nieruchomościami wchodzącymi w skład zasobu Spółki. Badania w zakresie prawidłowości wydatków związanych z nabyciem lub ulepszeniem środków trwałych oraz sprzedaży nieruchomości nie wykazały nieprawidłowości. Kontrole okresowe stanu technicznego obiektów budowlanych, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, przeprowadzone zostały w okresie od 2017 do 2020 r. w wymaganych terminach i zakresach. W 2021 r. kontrole stanu technicznego obiektów budowlanych Spółki nie zostały wykonane z przyczyn niezależnych od Plantico wobec zaniechania realizacji przez podmiot zobowiązany.</p> <p>W pozostałym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących warunków weterynaryjnych oraz dobrostanu i minimalnych warunków utrzymania zwierząt gospodarskich.</p>	<p>Nieprawidłowości dotyczyły nieterminowego uregulowania zobowiązań Spółki skutkującego koniecznością zapłaty w 2019 r. odsetek w kwocie 47 tys. zł oraz nierzetelnej realizacji trzech umów najmu mieszkań należących do zasobu Spółki poprzez niedokonanie zmian stawek najmu w 2021 r. i 2022 r.</p> <p>Stwierdzone w wyniku kontroli doróżnej przeprowadzonej w 2022 r. przez Powiatowego Lekarza Weterynarii w Śremie nieprawidłowości dotyczyły braku materiałów dezynfekcyjnych i niezachowania odpowiedniej czystości budynków, w których utrzymywane były zwierzęta.</p> <p>Nieprawidłowości te zostały usunięte w okresie trwania kontroli.</p>

4.	Ośrodek Hodowli Zarodowej Osięciny sp. z o.o.	Pozytywna	<p>Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym okresie.</p> <p>Na powyższą ocenę wpływ ma legalność, gospodarność, rzetelność, a także celowość badanych w Spółce działań w zakresie: hodowli bydła mlecznego, prowadzenia gospodarki finansowej i majątkowej, zapewnienia zwierzętom właściwych warunków weterynaryjnych i utrzymania.</p> <p>W szczególności w OHZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo realizowano cele i zadania określone w programie hodowlanym oraz osiągnano wyniki hodowli zapewniające wzrost rentowności produkcji związanej z bydlęciem mlecznym; - uzyskano wzrost przychodów i jednocześnie skutecznie kontrolowano koszty, dzięki czemu zysk netto wzrósł z 343,1 tys. zł w 2017 r. do 8356,9 tys. zł w 2021 r.; - prawidłowo, a w szczególności gospodarnie, dokonywano zakupów sprzętu oraz sprzedaży i wynajmu nieruchomości Spółki; - zapewniono warunki weterynaryjne i utrzymania zwierząt, których prawidłowość potwierdziły wszystkie przeprowadzone w Spółce kontrole organów Inspekcji Weterynaryjnej. 	<p>Stwierdzone nieprawidłowości, dotyczące sposobu naliczenia wynagrodzeń członków Zarządu nie miały wpływu na działalność Spółki w kontrolowanym zakresie.</p>
5.	Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych sp. z o.o. z siedzibą w Chodczuku	W formie opisowej	<p>Spółka realizowała nałożone przez programy cele i zadania w zakresie hodowli. Od 2020 r. osiągnano wyniki produkcji i wskaźniki sprzedaży założone w biznesplanach.</p> <p>Dokumenty sprawozdawcze zawierały rzetelnie dane o sytuacji ekonomiczno-finansowej i działalności Ośrodka. Wynagrodzenia członków Zarządu zostały obliczone prawidłowo. Zbadane obiekty wykorzystywane w działalności podstawowej były utrzymywane we właściwym stanie technicznym. Zapewniono minimalne warunki utrzymania zwierząt, umożliwiające utrzymywanie dobrostanu zwierząt gospodarskich. W ich ramach zabezpieczono odpowiednią opiekę weterynaryjną dla zwierząt gospodarskich.</p>	<p>Stwierdzono nieterminową zapłatę raty czynszu dzierżawnego na rzecz Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz nieterminową zapłatę za dostawę nawozu sztucznego.</p> <p>Ponadto w wyniku kontroli przeprowadzonej na zlecenie NIK przez Inspekcję Weterynaryjną w siedzibie stada świń w Borzymiu stwierdzono: drobne nieszczelności w drzwiach chlewni oraz brak ciągłości podbitki dachowej o szerokości około 1 m, brak oznakowania rozstawienia karmników w ramach programu monitorowania i zwalczania gryzoni oraz przekroczenia terminu ważności środka do dezynfekcji pomieszczeń inwentarskich oraz sprzętu. Pozytywnie jednak należy ocenić niezwłocznie usunięcie tych nieprawidłowości.</p>

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
6.	Ośrodek Hodowli Zarodowej, „Gajewo” sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>W latach 2017–2021 Spółka prowadziła hodowlę w oparciu o przyjęty do stosowania „Strategiczny program hodowli bydła mlecznego rasy phf” oraz dodatkowo opracowane przez Spółkę cele hodowlane i strategię hodowlaną. Zakładane cele i wyniki hodowlane w większości zostały przez Spółkę osiągnięte, a brak bądź niepełna ich realizacja w pozostałym zakresie wynikał z czynników niezależnych od Spółki w tym m.in. choroby stada wykrytej w 2018 r. Ponadto Spółka prawidłowo i rzetelnie dokonywała sprzedaży zwierząt hodowlanych, a sporządzone Wieloletnie Plany Inwestycyjne i biznesplanu oraz sprawozdania w większości przekazywane były do KOWR5 terminowo i zawierały wszystkie wymagane informacje i załączniki. Zalecenia i uwagi z przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą audytów i kontroli dotyczących hodowli roślin i zwierząt oraz gospodarowania mieniem Spółki były na bieżąco realizowane. Podejmowane działania w zakresie promocji hodowli zwierząt i roślin polegały głównie na działaniach bieżących w tym m.in. udziale w ogólnopolskich wydarzeniach rolniczych takich jak targi i wystawy hodowlane. Sytuację ekonomiczno-finansową Spółki przedstawiano w przygotowywanych corocznie biznesplanach i WPI. Sporządzone w badanym okresie sprawozdania finansowe Spółki badane były przez niezależnych biegłych rewidentów. Spółka w badanym okresie prawidłowo gospodarowała posiadanymi nieruchomościami, a użytkowane obiekty budowlane służące do hodowli bydła były utrzymywane w stanie niezagrażającym życiu i mieniu i poddawane terminowym kontrolom stanu technicznego. Wskazane zalecenia na bieżąco realizowano. Wynagrodzenia dla członków Zarządu Spółki były naliczane prawidłowo.</p> <p>Spółka, w latach objętych kontrolą zapewniła właściwe warunki weterynaryjne w tym opiekę weterynaryjną dla zwierząt gospodarskich (realizowaną przez podmioty zewnętrzne na podstawie sześciu umów w tym zakresie) jak również sporządzanie dokumentacji leczenia oraz dobrostan i minimalne warunki utrzymania zwierząt. W Spółce obowiązywały zasady w zakresie organizacji pracy w tym zasady obsługi zwierząt i regulamin dojenia. Sporządzano również miesięczne harmonogramy pracy pracowników odpowiedzialnych za ich obsługę.</p>	<p>Ustalone nieprawidłowości dotyczyły:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przekazania trzech z pięciu sprawozdań z działalności hodowlanej, z uchybieniem terminu wskazanego w otrzymanych wytycznych oraz wykazania nierzetelnych danych w zakresie sprzedaży buhajów hodowlanych w dwóch z pięciu ww. sprawozdań; - braku kompletu wymaganych dokumentów dotyczących przeprowadzonej w 2002 r. modernizacji, budynku obory oraz niezłączenie ich do książki obiektu budowlanego; - niedokonywania wpisów dotyczących wykonywanych prac remontowych i przebudowy w dwóch badanych ksiązkach obiektów; - nieterminowego regulowania zobowiązań w zakresie dzierżawy gruntów od KOWR w przypadku siedmiu z 10 faktur.

7.	Ośrodek Hodowli Zarodowej Bobrowniki sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>Spółka prowadziła hodowlę bydła mlecznego rasy Polskiej Holztyńskiej-Fryzyskiej, w oparciu zalecenia zawarte w „Strategicznym programie hodowli bydła mlecznego rasy PHF w spółkach ANR” oraz stosowane w Spółce zasady hodowli i oceny zwierząt hodowlanych. Wybrane do stosowania wskaźniki i zakładane cele, w tym wynikiich hodowlane w większości zostały przez Spółkę osiągnięte, a niepełna ich realizacja wynikała z przyczyn od Spółki niezależnych. Sporządzana dokumentacja planistyczna oraz sprawozdania przekazywane były w terminach uzgodnionych z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa (dalej: „KOWR”) i zawierały wszystkie wymagane wytycznymi KOWR dane, informacje i załączniki. Podejmowane działania w zakresie promocji hodowli zwierząt polegały głównie na działaniach bieżących w tym m.in. udziale w ogólnopolskich wydarzeniach rolniczych takich jak targi i wystawy hodowlane, na których zwierzęta prezentowane przez Spółkę uzyskiwały nagrody i wyróżnienia.</p> <p>Sytuacja finansowa Spółki, wskazywała na stopniową poprawę po odnotowaniu straty netto za lata 2018 i 2019. Strata netto w latach 2018–2019, odpowiednio w wysokości 676,7 tys. zł i 483,2 tys. zł, spowodowana była niesprzyjającymi, dla rozwoju zbóż ozimych, warunkami atmosferycznymi na przełomie 2017 i 2018 r., a następnie suszą w latach 2018 i 2019, co w konsekwencji spowodowało niższe plony. Za kolejne lata obrotowe 2020 r. i 2021 r. odnotowano zysk netto odpowiednio w wysokości 133,9 tys. zł i 358,9 tys. zł. Wynik finansowy z działalności podstawowej pozostawał ujemny w kolejnych lata okresu objętego badaniem.</p> <p>Zysk generowała pozostała działalność operacyjna, do której zaliczane były m.in. przychody z dotacji do gruntów rolnych, programów rolnośrodowiskowych i dopłaty do paliwa rolniczego. Spółka w latach 2017–2020 nie osiągała zakładanych w Biznesplanie przychodów ze sprzedaży. Przychody kształtowały się w wysokości od 88,8% do 96,8% wykonania założonego planu sprzedaży. Rok 2021 był pierwszym, w którym sprzedaż osiągnęła poziom 110,1% wykonania planu (plan 5223,5 tys. zł, wykonanie 5750,3 tys. zł). Wysokość wynagrodzeń wypłaconych Zarządowi była zgodna z kwotami określonymi w uchwałach Zgromadzenia Wspólników (dalej: ZW).</p> <p>W wyniku badania dokumentacji dotyczącej wybranych zakupów stwierdzono, że dokonane zostały one zgodnie z Regulaminem zakupu. Dla zarządzanych przez Spółkę obiektów zapewniono prawidłowe prowadzenie ksiąg obiektów. Kontrole okresowe stanu technicznego budynków, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo budowlane, przeprowadzane były, w wymaganych terminach i zakresach. Stan budynków nie zagrażał bezpieczeństwu przebywających w nich osób.</p>	<p>W związku z trudnościami finansowymi Spółka nieterminowo realizowała płatności z tytułu czynszu dzierżawnego, ponosząc z tego tytułu koszty odsetek w łącznej kwocie 8,5 tys. zł.</p> <p>Stwierzone nieprawidłowości dotyczyły braku kontroli okresowych wykonywanych raz na pięć lat, kontroli wykonywanych, co najmniej dwa razy do roku w obiektach o zabudowie przekraczającej 2000 m², o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 i 3 (w całym badanym okresie). Kontrolę zgodnie z ww. przepisem przeprowadzono dopiero w 2021 r., dokonano też wymaganego zgłoszenia do właściwego organu nadzoru budowlanego.</p> <p>Nie sporządzono również instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, o której mowa w § 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa pożarowego, dla budynków gospodarczych i inwentarskich. Instrukcję bezpieczeństwa pożarowego obejmującą pierwotnie jedynie budynek administracyjno-warsztatowy, uzupełniono w trakcie kontroli o instrukcje dla kontroli wydzielono i oznaczono strefy zagrożenia wybuchem obejmujące silosy zbożowe oraz magazyn z mieszalnią pasz. Spółka podejmowała działania w celu zapewnienia właściwych warunków weterynaryjnych i opieki weterynaryjnej dla zwierząt gospodarskich, jednakże kontrola przeprowadzona przez Powiatowego Inspektora Weterynarii w Słupsku, na zlecenie NIK, wykazała szereg nieprawidłowości i zaniedbań w zakresie stanu sanitarno-technicznego budynków, w których trzymane były zwierzęta. Powierzenie codziennych zadań pracownikom zajmującym się pieczą nad zwierzętami odbywało się na podstawie ustnych poleceń.</p>
----	--	----------------------	--	---

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
8.	Ośrodek Hodowli Zarodowej „Głogówek” sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>Prowadzona w Spółce praca hodowlana, a także stan hodowli, była zgodna zobowiązującymi w tym podmiocie planami hodowlanymi oraz biznesplanami. W zakresie użytkowości mlecznej praca hodowlana przyniosła efekt w postaci zwiększenia średniej wydajności mlecznej z 11 030 kg w 2017 r. do 11 440 kg w 2021 r., przy jednoczesnym, w tym samym okresie, wzroście procentowej zawartości tłuszczu o zaledwie 0,05% oraz spadku procentowej zawartości białka o 0,09%. Osiągnięta w 2021 r. średnia wydajność mleczna przekroczyła zakładaną w dokumentach planistycznych wartość 11 000 kg. Wysoką ocenę cech użytkowych bydła hodowanego w Spółce potwierdziły również liczne nagrody uzyskiwane na krajowych i międzynarodowych wystawach rolniczych.</p> <p>We wszystkich gospodarstwach Spółki zwierzęta utrzymywane były w odpowiednich warunkach, zapewniających spełnienie minimalnych wymagań w zakresie utrzymywania zwierząt hodowlanych.</p> <p>W okresie objętym kontrolą jedynie w 2019 r. Spółka zanotowała stratę finansową, a w pozostałych latach odnotowywała zysk. Strata spowodowana była suszą i jej konsekwencjami w produkcji zarówno roślinnej, jak i zwierzęcej. W 2020 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa przeprowadził doraźną kontrolę Spółki, w wyniku której wydano 20 zaleceń. Dotyczyły one m.in. konieczności ograniczenia wydatków inwestycyjnych do niezbędnego minimum, obniżenia poziomu ogólnego zadłużenia Spółki, jak też poprawy wyniku na działalności operacyjnej oraz płynności finansowej OHZ. Podjęte w następnych latach działania naprawcze, skutkowały zwiększeniem zysku brutto Spółki z poziomu 244 tys. zł w 2020 r. do 4761 tys. zł w roku 2021 r.</p>	<p>Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości dotyczyły m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaniechania, w 2017 r., działań wynikających z umowy zawartej z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, wskutek czego Spółka zobowiązana była do zwrotu do ARiMR kwoty 244,76 tys. zł, stanowiącej równowartość otrzymanych płatności rolnośrodkowych za lata 2013–2016; - opisywania dokumentów księgowych niezgodnie z obowiązującymi w tym zakresie w Spółce wewnętrznymi regulacjami; - naruszenia, w 2019 r., obowiązków dotyczących poddawania okresowej rocznej kontroli technicznej obiektów budowlanych, wykorzystywanych w hodowli zwierząt gospodarskich, jak też prowadzenia dokumentacji takich obiektów.

9.	<p>Stadnina Koni Prudnik sp. z o.o.</p>	<p>W formie opisowej</p>	<p>Prowadzona w Spółce praca hodowlana, a także stan hodowli bydła, była zgodna z przyjętymi założeniami. W okresie objętym kontrolą Spółka zanotowała wzrost wartości parametrów produkcyjno-handlowych dla stada bydła objętego oceną wartości użytkowości mlecznej, w tym m.in. wzrost średniej wydajności mlecznej krów z 10 044 kg w 2017 r. do 10 354 kg w roku 2021. Obniżono również wiek pierwszego zacielenia z 803 dni do 754 dni oraz skrócono okres międzywycieleniowy z 401 do 397 dni. W Stadninie hodowano również konie rasy małopolskiej bez dolewu obcych ras oraz prowadzono hodowlę koni rasy polski koń sportowy, w oparciu o konia małopolskiego, z dolewem krwi angloarabów francuskich w kierunku konia wierzchowego dla sportu wyczynowego. W okresie objętym kontrolą Spółka zapewniła zwierzętom wymagane warunki dobrostanu, minimalne warunki utrzymania i oraz warunki weterynaryjne. Rzetelnie prowadzono też dokumentację weterynaryjną. W latach 2017–2021 Spółka prezentowała zarówno bydło, jak i konie, na licznych krajowych i międzynarodowych wystawach rolniczych.</p> <p>W Spółce odnotowano wzrost zysku z 2 185 tys. zł w 2017 r. do 3714 tys. zł w 2021 r. Analiza objętych szczegółowym badaniem pięciu wydatków majątkowych o najwyższej wartości, poniesionych w latach 2017–2021 wykazała, że we wszystkich przypadkach dochowano należytej staranności przy wyborze dostawcy, w tym poprzez stosowanie wewnętrznych procedur, a poniesione wydatki zostały należycie udokumentowane. Spółka zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz na rynkowych warunkach dokonywała sprzedaży nieruchomości.</p>	<p>Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości dotyczyły, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sporządzenia dokumentacji z przeglądów hodowlanych koni w ograniczonym zakresie; - pokrycia klaczy rasy koń sportowy ogierem niedopuszczonym do krycia klaczy tej rasy; - zwłoki w zapłacie raty czynszu dzierżawnego za pierwsze półrocze 2019 r., co skutkowało koniecznością zapłaty odsetek z tego tytułu w kwocie 1,4 tys. zł; - zwłoki w dochodzeniu należności Spółki w kwocie 62,7 tys. zł, z tytułu udostępnienia stanowisk boksowych dla koni; - braku uwzględnienia w trzech umowach dotyczących oddania w używanie stanowisk boksowych dla koni oraz ich codziennej obsługi wzrostu kosztów obsługi i utrzymania koni; - nieaktualizowania, co najmniej raz na dwa lata, instrukcji bezpieczeństwa pożarowego obiektów Fermy Wierzbiec i Zakładu Chocim; - braku zamontowania w dwóch stajniach przeciwpożarowych wyłączników prądu.
----	---	--------------------------	---	---

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
10.	Ośrodek Hodowli Zarodowej „Garzyn” sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>Spółka realizowała zadania w zakresie hodowli, w sposób zgodny z założeniami zawartymi w programach hodowlanych opracowanych przez KOWR oraz związki hodowców trzody chlewnej i owiej.</p> <p>Planowane rezultaty hodowlane zostały przez Spółkę osiągnięte i często przewyższały oczekiwane rezultaty. Także plany uzyskiwane w uprawach miały zbliżone wartości do zaplanowanych lub często je przewyższały.</p> <p>Występująca w niektórych okresach niepełna realizacja celów hodowlanych i produkcyjnych wynikała przede wszystkim z czynników zewnętrznych (choroby stada, niesprzyjające warunki pogodowe). Spółka dokonywała sprzedaży zwierząt hodowlanych według stałej, ustalonej praktyki, w oparciu o ceny rynkowe i negocjacje z kontrahentami. Sporządzone przez Spółkę dokumenty planistyczne oraz sprawozdania zawierały wszystkie wymagane wytycznymi KOWR informacje, były składane terminowo i uzyskały akceptację Wspólnika. Promocja hodowli zwierząt w Spółce polegała głównie na udziale w ogólnopolskich i regionalnych wystawach hodowlanych, na których wyhodowane w Spółce zwierzęta zdobywały liczne trofea.</p> <p>Spółka zapewniła właściwe warunki weterynaryjne, dokumentacji leczenia, dobrostanu oraz minimalnych warunków utrzymywania zwierząt. Zapewniono także odpowiednią opiekę weterynaryjną dla zwierząt gospodarskich.</p> <p>Spółka w badanym okresie uzyskiwała dobre wyniki finansowe, a wypracowany zysk przeznaczany był głównie na dalszy rozwój Spółki.</p> <p>Sytuacja ekonomiczno-finansowa była na bieżąco monitorowana i rzetelnie przedstawiana w przygotowywanych corocznie biznesplanach oraz sprawozdaniach z działalności Zarządu Spółki. Sporządzane w badanym okresie sprawozdania finansowe były pozytywnie oceniane przez niezależnych biegłych rewidentów. Spółka w badanym okresie dokonywała uzasadnionych i gospodarnych zakupów inwestycyjnych oraz prawidłowo gospodarowała posiadanymi nieruchomościami. Część nieużytkowanych obiektów budowlanych Spółki nie była jednak utrzymywana w należytym stanie technicznym, a dwa z nich stwarzały zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego, które zostało zminimalizowane na skutek działań podjętych przez Prezesa po odpowiednim zawiadomieniu NIK.</p>	<p>Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły nieutrzymywania, głównie nieużytkowanych, budynków Spółki, w odpowiednim stanie technicznym, co jednak pozostawało bez wpływu na skuteczne realizowanie celów hodowlanych Spółki.</p>

11.	Gospodarstwo Rolno-Hodowlane Żydowo sp. z o.o.	<p>W formie opisowej</p> <p>Spółka planowała wielkość produkcji w poszczególnych obszarach swojej działalności w sposób odpowiadający posiadanym możliwościom, uwzględniając potencjał i czynniki zewnętrzne. Na przetrzeni okresu objętego kontrolą widoczny był postęp ilościowy produkcji mleka, przy czym nie spełniono jakościowych parametrów w zakresie tłuszczu (w latach 2017, 2018, 2020) oraz białka (w latach 2017 i 2018). Pomimo niższej od zaplanowanej liczby bydła w latach 2017–2019 Spółka osiągnęła wyższy wynik finansowy z tytułu sprzedaży żywca od zaplanowanego. Spółka prowadziła sprzedaż żywca baraniego, która pomimo prowadzonych działań marketingowych nie zawsze przynosiła oczekiwane efekty. W 2019 r. zmniejszono liczebność stada owiec. Zatrudniono głównego hodowcę, który posiadał stosowne wykształcenie jak i wiedzę praktyczną. Realizowano postęp hodowlany dobierając właściwy materiał genetyczny krów. Hodowla koni była zbieżna z założeniami ilościowymi zawartymi w biznesplanach. Spółka zapewniła stałą opiekę weterynaryjną zwierzętom. Spółka podjęła właściwe działania zmierzające do uaktualnienia cen z tytułu dzierżawy ogierów i hotelowania koni. Zarząd Spółki, wobec pogarszającej się sytuacji ekonomiczno-finansowej i majątkowej Spółki wynikającej z panującej suszy, podejmował działania zmierzające do utrzymania płynności Spółki, uzyskując m.in. rozłożenia płatności czynszu dzierżawnego do OT KOWR w Warszawie na raty. Skontrolowane wydatki były ponoszone prawidłowo, w sposób gospodarny i celowy. Na podstawie przyjętych przez Zgromadzenie Wspólników zasad wynagradzania członków zarządu prawidłowo naliczono składniki wynagrodzenia. W okresie objętym kontrolą Spółka ustaliła procedury regulujące tryb i zasady ich zbywania. Pomimo nieopracowania planu modernizacji i remontów, obiekty budowlane utrzymywane były we właściwym stanie technicznym. Przechodziły one wymagane przeglądy stanu technicznego.</p>	<p>Wylonienie zleceniobiorcy w zakresie usług weterynaryjnych dla bydła i owiec nastąpiło z naruszeniem zasad ustalonych przez Spółkę. Również sprzedaż żywca wołowego następowała z naruszeniem reguł ustalonych przez władze Spółki. Nie udokumentowano przeprowadzenia przeglądów hodowlanych w latach 2017–2019. Przegląd z 2021 r. był wykonany nierzetelnie, bez powołania komisji do jego realizacji. Nierzetelnie dokumentowano przeglądy hodowlane ogierów oraz odnotowywano przekazywanie sprawozdań dotyczących stada ogierów. Stwierdzono niezrealizowanie zalecanego remontu dachu oraz nierzetelne prowadzenie niektórych ksiązek obiektów budowlanych, m.in. poprzez brak dokonywania w nich wpisów o przeprowadzonych przeglądach.</p>
-----	--	--	--

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
12.	„Przedsiębiorstwo Rolniczo-Hodowlane Gałopól” sp. z o.o.	W formie opisowej	<p>W latach 2017–2021 Spółka realizowała nałożone przez programy hodowlane cele i zadania w zakresie hodowli zwierząt gospodarskich. Nieosiągnięcie niektórych wyników hodowlanych i wskaźników sprzedaży określonych w biznesplanach wynikało z czynników niezależnych od Spółki. Spółka rzetelnie sporządzała i terminowo przekazywała do KOWR sprawozdania z działalności hodowlanej w zakresie zwierząt gospodarskich i koni.</p> <p>Pracownicy odpowiedzialni za hodowlę roślin i zwierząt posiadali właściwe kwalifikacje. Spółka prawidłowo realizowała cele hodowli zachowawczej koni rasy konik polski w sposób umożliwiający utrzymanie i doskonalenie cech genotypowych i fenotypowych tej rasy. W kontrolowanym okresie nie sprzedawano koni ze stada hodowlanego, a jedynie ze stada niehodowlanego. Spółka zapewniła prawidłowe warunki weterynaryjne i właściwego utrzymania zwierząt.</p> <p>W latach 2017–2021 Spółka podejmowała skuteczne działania w celu utrzymania stabilnej sytuacji ekonomiczno-finansowej. Dokonywane przez Spółkę wydatki na modernizację i zakup środków trwałych oraz nawozów były celowe.</p>	<p>Sprzedaż bydła nie w każdym przypadku została potwierdzona umową, pomimo że wymóg jej zawarcia wynikał z zarządzenia Prezesa Zarządu.</p> <p>Stado Ogierów przeprowadzało przeglądy hodowlane koni, jednak wykonywano je w sposób niezgodny z wewnętrznymi zasadami. Zarząd nie powoływał komisji przeprowadzającej przeglądy hodowlane koni, a Zespół wykonujący przeglądy nie ocenił wszystkich koni będących własnością Spółki, natomiast sporządzone protokoły nie zawierały wymaganych elementów tej oceny.</p> <p>Zarząd nie powołał komisji ds. wyceny koni przeznaczonych do sprzedaży, a wyboru najkorzystniejszej oferty kupna koni dokonała komisja w składzie innym niż wynikający z zarządzenia Prezesa. W latach 2017–2021 w SO oznakowano poprzez wymrożenie 72 sztuki koni rasy konik polski, co w świetle przepisów regulujących ochronę zwierząt uznawane jest za zabronione znęcanie się nad nimi.</p> <p>Wybór wykonawców usług weterynaryjnych z pominięciem przeprowadzania konkursu ofert i okresowy brak podpisania umów na świadczenie tych usług, zdaniem NIK uniemożliwiało ewentualne uzyskanie korzystniejszej cenowo oferty. Tym bardziej, że w kontrolowanym okresie koszty usług weterynaryjnych systematycznie wzrastały.</p> <p>W jednej z stajni, w której przebywały konie stwierdzono wilgoć na ścianach, mogło mieć wpływ na dobrostan koni, a tym samym na ich zdrowie.</p> <p>W pozostałych obszarach działalności Spółki stwierdzono, liczne nieprawidłowości, które nie miały bezpośredniego lub znaczącego wpływu na osiągnięcie przez Spółkę wyniki hodowlane oraz jej sytuację finansową.</p> <p>Spółka niezgodnie z postanowieniami umowy dzierżawy z KOWR, zawarła umowę poddzierżawy nieruchomości – Obiekt Rolny Koszanowo i za kontrolowany okres nie żądała i nie pobierała należnego czynszu w łącznej kwocie 108,1 tys. zł oraz odsetki 14,5 tys. zł (wg stanu na 31 grudnia 2021 r.)</p> <p>Ponadto Spółka przez 122 dni nie dochodziła od poddzierżawcy należności za czynsz za okres za I półrocze 2021 r. w kwocie, co najmniej 94,3 tys. zł i odsetek w kwocie, co najmniej 2,4 tys. zł. Działania takie było niegospodarne i nierzetelne.</p>

<p>Były Prezes Zarządu jako reprezentujący Spółkę zawarł umowę najmu lokalu mieszkalnego której był stroną jako najemca, co było niezgodne z przepisami Kodeksu spółek handlowych oraz postanowieniami Umowy Spółki. Wbrew postanowieniom w ten sposób zawieranej umowy najmu, od 2007 r. nie waloryzowano stawki czynszu. Spółka nienależnie wypłaciła Byłemu Prezesowi Zarządu wynagrodzenie miesięczne w łącznej kwocie 30 887,16 zł. Spółka nie realizowała obowiązków nałożonych na nią przepisami ustawy Prawo budowlane i przepisami wykonawczymi, w zakresie prowadzenia ksiąg obiektów budowlanych oraz wykonywania okresowych kontroli półrocznych, rocznych i pięcioletnich.</p> <p>Wyboru usługodawcy na wykonanie, dostawę i montaż konstrukcji stalowej za kwotę 1725,9 tys. zł dokonano niezgodnie z zarządzeniem Prezesa Zarządu i w sposób niegwarantujący zachowania konkurencyjności.</p> <p>W Spółce nie została wdrożona Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego, a w 12 obiektach nie umieszczono w widocznym miejscu instrukcji postępowania na wypadek pożaru. Ponadto w jednym z obiektów nie został zainstalowany przeciwpożarowy wyłącznik prądu.</p> <p>Nie dokonano, w wymaganych terminach oceny stanu azbestu na obiektach budowlanych.</p> <p>Nie przekazano do KOWR dokumentacji stanowiącej podstawę do likwidacji w księgach rachunkowych dwóch środków trwałych, co skutkowało naliczaniem od nich czynszu dzierżawnego. 14 obiektów budowlanych lub ich otoczenie znajdowało się w stanie zagrażającym zdrowiu lub życiu ludzi, o czym Prezes i odpowiednie organy nadzoru budowlanego zostały poinformowane.</p>				
---	--	--	--	--

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych

Dział administracji rządowej rolnictwo

Zgodnie z art. 22 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (dalej ustawa o działach administracji rządowej) dział rolnictwo obejmuje m.in. sprawy produkcji zwierzęcej i hodowli zwierząt. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi określiło szczegółowo zakres działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, utworzono Agencję Nieruchomości Rolnych jako państwową osobę prawną. Agencja Nieruchomości Rolnych realizowała zadania wynikające z polityki państwa w szczególności w zakresie wykonywania praw z udziałów i akcji, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Nadzór nad ANR sprawował minister właściwy do spraw rozwoju wsi na podstawie art. 3 ust. 2 powołanej ustawy. Z dniem 1 września 2017 r. m.in. art. 3 i 6 gnrsp utraciły moc obowiązującą, a weszły w życie zmiany przepisów tej ustawy dotyczące KOWR.

Organizacja i zadania ANR

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozporządzeniem z dnia 5 grudnia 2011 r. w sprawie nadania statutu Agencji Nieruchomości Rolnych nadał ANR statut, który w § 4 określał, że w skład Agencji wchodziły – Biuro Prezesa i oddziały terenowe. W § 9 statutu określono zadania Biura Prezesa, a w § 19 zasady kontroli wewnętrznej oraz audytu wewnętrznego. Ponadto statut ANR określał organizację wewnętrzną zasady udzielania pełnomocnictw, system kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego, sposób postępowania z mieniem niezagospodarowanym.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Biura Prezesa Agencji w jego skład wchodził Zespół Nadzoru Właścicielskiego. Zakres powierzonych zadań dla Zespołu Nadzoru Właścicielskiego ANR określał § 15 regulaminu organizacyjnego i obejmował wykonywanie funkcji właścicielskich w rozumieniu ksh; analizę sytuacji ekonomiczno-gospodarczej i hodowlanej; nadzór nad realizacją kierunków rozwoju hodowli koni; upowszechnianie osiągnięć spółek w zakresie hodowli i ich ocena na tle dorobku hodowli krajowej i zagranicznej; współudział w tworzeniu i opiniowaniu projektów aktów prawnych dotyczących hodowli; określenie kierunków zmian organizacyjnych, majątkowych i kapitałowych; przeprowadzanie okresowej analizy sytuacji finansowej; określanie kierunków dokapitalizowania spółek w drodze podwyższenia kapitału i dopłat; sprawowanie nadzoru bezpośredniego nad spółkami.

Przejęcie zniesionej Agencji Nieruchomości Rolnych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

Zadania wynikające z ustawy gnrsp oraz rozporządzenia w sprawie spółek realizuje od września 2017 r. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa kontynuuje działalność Agencji Nieruchomości Rolnych w zakresie nadzoru nad spółkami z uwzględnieniem regulacji zawartych w gnrsp.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 lutego 2017 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa z dniem

31 sierpnia 2017 r. zniesiono Agencję Rynku Rolnego i Agencję Nieruchomości Rolnych, a z dniem 1 września 2017 r. utworzono Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

KOWR, stosownie do art. 46 ust. 1 i 5 powyższej ustawy z dniem 1 września 2017 r. z mocy prawa wstąpił w ogół praw i obowiązków znoszonej Agencji Nieruchomości Rolnych. Zgodnie z art. 52 ust. 1 tej ustawy akta spraw, rejestry, spisy, wykazy, ewidencje i bazy danych, prowadzone przez organy ANR, z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy przejęły właściwe organy KOWR, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, organy ARiMR albo Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Zgodnie z art. 2 ust. 3 ustawy o KOWR nadzór nad Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa sprawuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o KOWR organem KOWR reprezentującym go na zewnątrz jest Dyrektor Generalny. Dyrektora Generalnego powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.

Dyrektor Generalny i dyrektorzy oddziałów terenowych zostali zaliczeni do organów administracji państwowej i wyposażeni w prawo wydawania decyzji administracyjnych.

Organizację i zadania KOWR określa ustawa o KOWR. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ww. ustawy w KOWR wyodrębnia się Biuro Krajowego Ośrodka, zwane „Centralą” oraz oddziały terenowe działające w każdym województwie, z tym że w województwie zachodniopomorskim wyodrębnia się dwa oddziały terenowe. Od 1 września 2017 r. w ramach struktury KOWR, zgodnie ze statutem nadanym rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 kwietnia 2017 r., działa 17 oddziałów terenowych (w województwie zachodniopomorskim dwa oddziały terenowe z siedzibami w Koszalinie i Szczecinie). Zgodnie z art. 9 ust. 2 pkt 9, do zadań KOWR należy wykonywanie praw z udziałów i akcji.

Organizacja i zadania
KOWR

Zgodnie z § 2 pkt 7 regulaminu organizacyjnego KOWR, w Centrali KOWR w skład Pionu Nadzoru nad Spółkami wchodzi Departament Nadzoru nad Spółkami, do którego zadań należy m.in. dokonywanie analiz ekonomicznych i przygotowywanie projektów działań restrukturyzacyjnych spółek strategicznych, opracowywanie koncepcji funkcjonowania spółek strategicznych w zakresie hodowli zwierząt gospodarskich, określanie zasad prowadzenia hodowli, wdrożenie programów hodowlanych i ich monitorowanie, inicjowanie i prowadzenie kontroli planowych i doraźnych w spółkach strategicznych, upowszechniania osiągnięć spółek strategicznych w zakresie hodowli i ich ocena na tle dorobku hodowli krajowej i zagranicznej, wykonywanie praw z akcji i udziałów w spółkach.

Zgodnie z art. 5 ust. 5 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa prawa z udziałów i akcji w spółkach wykonuje KOWR. Art. 5 ust. 6 ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa nałożył na ministra właściwego do spraw rolnictwa obowiązek określenia w drodze rozporządzenia, wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospo-

Określenie katalogu
strategicznych spółek
hodowli roślin
uprawnych i zwierząt
gospodarskich

darki narodowej, których prawa z akcji lub udziałów wykonuje Agencja, biorąc pod uwagę strategiczne znaczenie spółek w postępie biologicznym w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi określił wykaz spółek hodowli roślin uprawnych oraz spółek hodowli zwierząt gospodarskich w załączniku do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek. Rozporządzenie z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu spółek poprzedzone było rozporządzeniem z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

W stosunku do spółek, w których prawa z udziałów wykonuje KOWR, zastosowanie mają wymogi dotyczące funkcjonowania spółek z ograniczoną odpowiedzialnością zawarte w ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych.

Umowa spółki może ustanowić radę nadzorczą lub komisję rewizyjną albo oba te organy. W spółkach, w których kapitał zakładowy przewyższa kwotę 500 000 zł a wspólników jest więcej niż 25, powinna być ustanowiona rada nadzorcza lub komisja rewizyjna (art. 213 § 1 i 2 ksh).

Uprawnienia i obowiązki przysługujące zgromadzeniu wspólników w odniesieniu do spółek hodowli realizował KOWR lub ANR. Uchwały zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wymaga m.in. rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki, sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenie absolutorium członkom organów spółki z wykonania przez nich obowiązków (art. 228 ksh). Zwyczajne zgromadzenie wspólników (ZZW) powinno odbyć się w terminie sześciu miesięcy po upływie każdego roku obrotowego (art. 231 § 1 ksh). Przedmiotem uchwały ZZW powinien być podział zysku, chyba że umowa spółki stanowi inaczej (art. 231 § 2 pkt 2 ksh). Inne sprawy nie uregulowane w kodeksie spółek handlowych wymagające uchwały wspólników mogą być określone w umowie spółki (art. 228 ksh).

Prawo kontroli służy każdemu wspólnikowi spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 212 § 1 i 2 ksh), przy czym w przypadku ustanowienia rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej umowa spółki może wyłączyć albo ograniczyć indywidualną kontrolę wspólników (art. 213 § 3 ksh). W celu realizacji prawa kontroli wspólnik może w każdym czasie przeglądać księgi i dokumenty spółki, sporządzać bilans dla swego użytku lub żądać wyjaśnień od zarządu. Zarząd może odmówić wspólnikowi wyjaśnień oraz udostępnienia do wglądu ksiąg i dokumentów spółki – jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że wspólnik wykorzysta je w celach sprzecznych z interesem spółki i przez to wyrządzi spółce znaczną szkodę.

Wynagrodzenia osób kierujących Spółkami

Wysokość wynagrodzenia miesięcznego zarządów spółek jednoosobowych oraz z większościowym udziałem Skarbu Państwa powinna być zgodna z przepisami ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kieru-

jących niektórymi podmiotami prawnymi⁴⁶ (do dnia 9 września 2016 r.). Maksymalna wysokość wynagrodzenia miesięcznego (art. 8) nie może przekroczyć, w przypadku członków zarządów – sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa GUS.

W dniu 9 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami, w której zawarto uregulowania dotyczące wysokości wynagrodzenia miesięcznego członków organów zarządzających spółek, których prawa z akcji lub udziałów przysługują Skarbowi Państwa lub państwowym osobom prawnym (art. 1 ust. 1 uzkw).

Ustawa ma zastosowanie do podmiotów reprezentujących Skarb Państwa, w zakresie wykonywania praw z udziałów lub akcji przysługujących tym podmiotom. Ustawa zmieniła sposób ustalania wysokości wynagrodzenia kadry zarządzającej spółek, wprowadzając mechanizm wymuszający ustalenie tej wysokości w sposób adekwatny do bieżącej sytuacji spółki, jej wielkości oraz skali prowadzonej działalności. Uchwały w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń dotyczące członków organu zarządzającego na podstawie art. 4 ust. 1 uzkw powinny wskazywać, że wynagrodzenie całkowite członka organu zarządzającego będzie składało się z określonej kwotowo części stałej, stanowiącej wynagrodzenie miesięczne podstawowe, oraz części zmiennej, stanowiącej wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki. Wysokość części stałej wynagrodzenia miesięcznego członka organu zarządzającego określono w art. 4 ust. 2 uzkw i uzależniono od skali działalności spółki. Część zmienna wynagrodzenia członka organu zarządzającego, stanowiąca wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki, na podstawie art. 4 ust. 5 uzkw, powinna być uzależniona od poziomu realizacji celów zarządczych. Część zmienna wynagrodzenia w spółce nie może przekroczyć 50%, a w największych spółkach (o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 5 ww. ustawy) 100% wynagrodzenia podstawowego członka organu zarządzającego w poprzednim roku obrotowym.

W art. 4 ust. 1 uzkw określono, że projekt uchwały w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków organu zarządzającego oraz projekt uchwały w sprawie kształtowania wynagrodzeń członków organu zarządzającego, zwane dalej „uchwałami w sprawie wynagrodzeń”, przewidują, że wynagrodzenie całkowite członka organu zarządzającego składa się z części stałej, stanowiącej wynagrodzenie miesięczne podstawowe, określonej kwotowo, oraz części zmiennej, stanowiącej wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki.

W art. 4 ust. 2 uzkw wskazano, że część stałą wynagrodzenia członka organu zarządzającego ustala się z uwzględnieniem skali działalności spółki, w szczególności wartości jej aktywów, osiąganych przychodów i wielkości zatrudnienia, w wysokości od jednokrotności do piętnastokrotności podstawy wymiaru.

⁴⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 2136.

Część zmienna wynagrodzenia członka organu zarządzającego, stanowiąca wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki, uzależniona jest od poziomu realizacji celów zarządczych (art. 4 ust. 5 ukkw). Wagi celów zarządczych, a także obiektywne i mierzalne kryteria ich realizacji i rozliczania są ustalane dla poszczególnych lub wszystkich członków organu zarządzającego. Część zmienna wynagrodzenia w spółce nie może przekroczyć 50%, a w spółkach publicznych 100% wynagrodzenia podstawowego członka organu zarządzającego w poprzednim roku obrotowym.

Podmiot uprawniony do wykonywania praw udziałowych jest obowiązany stosownie do art. 21 ust. 1 ukkw podjąć działania mające na celu ukształtowanie i stosowanie w spółce zasad wynagradzania członków organu zarządzającego i członków organu nadzorczego, określonych niniejszą ustawą, najpóźniej do dnia zwyczajnego walnego zgromadzenia, którego przedmiotem będzie rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki oraz sprawozdania finansowego za rok obrotowy rozpoczynający się w 2016 r.

Podwyższenie kapitału zakładowego spółek z o.o.

W umowach spółek znajdują się postanowienia wskazujące na ich uprawnienie do występowania do swoich właścicieli o udzielenie takich świadczeń. W przypadku spółki z o.o. wyróżnia się dwa zasadnicze tryby podwyższania kapitału zakładowego. Pierwszy, określany w piśmiennictwie jako zwykły, polega na podwyższeniu kapitału zakładowego przez zmianę umowy spółki (art. 255 § 1 i 257 § 1 ksh). W takiej sytuacji wystąpi podwójny skutek: podwyższenia kapitału zakładowego i zmiany umowy spółki. W tym trybie, zgodnie z art. 255 § 3 Ksh, zmiana umowy spółki z o.o. wymaga uchwały wspólników, która musi być podjęta na zgromadzeniu wspólników (art. 227 § 1 ksh) co najmniej większością dwóch trzecich głosów (art. 246 § 1 ksh), a sama uchwała powinna być umieszczona w protokole sporządzonym przez notariusza. Uchwała dotycząca zmiany umowy spółki, zwiększająca świadczenia wspólników lub uszczuplająca prawa udziałowe, bądź prawa przyznane osobiście poszczególnym wspólnikom, wymaga zgody wszystkich wspólników, których dotyczy.

Powyższych wymagań nie musi spełniać uchwała wspólników w przedmiocie podwyższenia kapitału zakładowego podejmowana w drugim trybie, tj. na podstawie dotychczasowych postanowień umowy spółki przewidujących maksymalną wysokość podwyższenia kapitału zakładowego i termin podwyższenia. Do jej przyjęcia wystarczy bezwzględna większość głosów. W tym trybie nie jest też wymagane zachowanie formy protokołu notarialnego.

Podwyższenie kapitału zakładowego następuje przez podwyższenie wartości nominalnej udziałów istniejących lub ustanowienie nowych (art. 257 § 2 ksh). Podwyższenie kapitału zakładowego zarząd zgłasza do sądu rejestrowego (art. 262 § 1 ksh). Do zgłoszenia podwyższenia kapitału zakładowego należy dołączyć: uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego; oświadczenia o objęciu udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym; oświadczenie wszystkich członków zarządu, że wkłady na podwyższony kapitał zakładowy zostały w całości wniesione (art. 262 § 2 ksh). Podwyższenie kapitału zakładowego następuje z chwilą wpisania do rejestru (art. 262 § 4 ksh).

ZAŁĄCZNIKI

Kapitał zakładowy musi zostać podwyższony prawidłowo, czyli zgodnie z przepisami Ksh. Jeśli podwyższenie zostanie przeprowadzone niezgodnie z tymi przepisami, wówczas otrzymane z tego tytułu pieniądze spółka musi zaliczyć do przychodów jako nieodpłatne świadczenie podlegające opodatkowaniu wraz z innymi przychodami.

Spółka, która decyduje się podwyższyć kapitał zakładowy, musi liczyć się z wydatkami, takimi jak: podatek od czynności cywilnoprawnych, opłata sądowa czy taksa notarialna. Poniesione przez spółkę w związku z tym podwyższeniem kapitału zakładowego wydatki nie mogą być zaliczone do kosztów uzyskania przychodów spółki, ponieważ dotyczą przychodu, który jest wyłączony z przychodu podatkowego podlegającego opodatkowaniu.

Zasady wnoszenia dopłat do spółki z o.o. określają przepisy art. 177–179 ksh. W spółce z o.o. umowa spółki może zobowiązywać wspólników do dopłat w granicach liczbowo oznaczonej wysokości w stosunku do udziału. Dopłaty powinny być nakładane i uiszczane przez wspólników równomiernie w stosunku do ich udziałów. Wysokość i terminy dopłat oznaczane są w miarę potrzeby uchwałą wspólników. Jeżeli wspólnik nie uiszcza dopłaty w określonym terminie, obowiązany jest do zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie, a spółka może również żądać naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki. Dopłaty mogą być zwracane wspólnikom, jeżeli nie są wymagane na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym. Zwrot dopłat może nastąpić po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia o zamierzonym zwrocie w piśmie przeznaczonym do ogłoszeń spółki. Zwrot powinien być dokonany równomiernie wszystkim wspólnikom i nie uwzględnia się go przy żądaniu nowych dopłat.

Dopłaty
do spółki z o.o.

Jeśli dopłaty zostaną wniesione z naruszeniem któregoś z warunków określonych w art. 177–179 ksh, wówczas spółka z o.o. ma obowiązek zaliczyć otrzymane kwoty do przychodów i je opodatkować, gdyż nie są objęte wyłączeniem przewidzianym w art. 12 ust. 4 pkt 11 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych.

Dopłaty do kapitału stanowią wkład pieniężny do spółki powiększający jej zasoby majątkowe (ale niewpływający równocześnie na jej strukturę właścicielską), gdyż nie powiększają dotychczasowych udziałów wspólnika w kapitale zakładowym, a w konsekwencji nie powiększają również kapitału zakładowego spółki (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 24 października 2013 r., V ACa 368/13). Traktowane są one jako rodzaj świadczenia pośredniego między wkładem a pożyczką. Mają charakter mieszany, kapitałowo-pożyczkowy, nie stanowią jednak ani kapitału zakładowego, ani pożyczki (nie zalicza się ich do kapitałów obcych).

Wkładem do spółki z o.o. w celu pokrycia udziału może być w całości albo w części wkład niepieniężny (aport). Wówczas umowa spółki powinna szczegółowo określać przedmiot tego wkładu oraz osobę wspólnika wnoszącego aport, jak również liczbę i wartość nominalną objętych w zamian udziałów. Przedmiot wkładu pozostaje do wyłącznej dyspozycji zarządu spółki (art. 158 § 1 i 3 ksh).

Wkład niepieniężny
do spółki z o.o.

**Ochrona prawna
roślin uprawnych**

Jednym ze źródeł przychodów spółek hodowli roślin są opłaty licencyjne i hodowlane. Tryb oraz sposób przyznawania i pozbawiania prawa do ochrony wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej przez hodowcę odmiany, a także zarobkowego korzystania z niej oraz zakres ochrony tego prawa określa ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin⁴⁷.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 w zw. z art. 21 i art. 22 uopor roślin hodowca może ubiegać się o przyznanie wyłącznego prawa, jeżeli odmiana jest odrębna, wyrównana, trwała oraz nowa, a jej nazwa odpowiada wymaganiom z art. 9 ust. 1 tej ustawy. Wyłączne prawo obejmuje wytwarzanie lub rozmnażanie, przygotowanie do rozmnażania, oferowanie do sprzedaży, sprzedaż lub inne formy zbywania, eksport, import, przechowywanie materiału siewnego odmiany chronionej. Obejmuje również materiał ze zbioru lub produkty wytworzone bezpośrednio z tego materiału, jeżeli hodowca nie miał możliwości wykonywania wyłącznego prawa w odniesieniu do materiału siewnego odmiany chronionej; materiał siewny roślin ozdobnych i sadowniczych, jeżeli jest on ponownie używany w celach zarobkowych jako: materiał rozmnożeniowy do produkcji roślin ozdobnych albo kwiat cięty, albo materiał siewny drzew, krzewów i bylin. Prawo to obejmuje także odmiany pochodne.

Wyłączne prawo przyznaje dyrektor Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) na podstawie art. 4 ust. 3 uopor. Wyłączne prawo dotyczy odmian wszystkich rodzajów i gatunków roślin, jest prawem dziedzicznym i zbywalnym w drodze umowy zawartej w formie pisemnej (art. 4 ust. 4 i 5 uopor). Wyłącznego prawa nie przyznaje się, jeżeli odmiana została zgłoszona do ochrony albo jest chroniona przez Wspólnotowy Urząd Ochrony Odmian Roślin (CVPO) na podstawie art. 4 ust. 6 uopor. Przyznanie następuje na wniosek hodowcy albo jego pełnomocnika (art. 10 ust. 1 uopor). Zakres tego wniosku określa art. 11 ust. 2 uopor i rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie wzoru wniosku o przyznanie prawa do ochrony wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej odmiany, a także zarobkowego korzystania z niej oraz wzoru kwestionariusza technicznego. Wniosek o przyznanie wyłącznego prawa składa się do COBORU. Przed przyznaniem wyłącznego prawa COBORU przeprowadza badania odrębności, wyrównania i trwałości, zwane również „badaniami OWT”, chyba że uznał za wystarczające wyniki badań przeprowadzonych przez jednostkę zajmującą się urzędowymi badaniami w innym państwie stowarzyszonym (art. 15 uopor).

Zgodnie z art. 23 ust. 1 i ust. 3 uopor posiadacz gruntów rolnych może, za opłatą uiszczaną na rzecz hodowcy, używać materiału ze zbioru jako materiału siewnego odmiany chronionej wyłącznym prawem, jeżeli materiał ten uzyskał w posiadającym gospodarstwie rolnym i użyje go na terenie tego gospodarstwa rolnego. Bez uiszczania opłaty, materiał ze zbioru jako materiał siewnego odmiany chronionej wyłącznym prawem mogą używać posiadacze gruntów rolnych o powierzchni:

⁴⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 213.

1. do 10 ha – w przypadku odmiany chronionej wyłącznym prawem będącej odmianą ziemniaka;
2. do 25 ha – w przypadku odmiany chronionej wyłącznym prawem będącej odmianą roślin, o których mowa w ust. 2 pkt 1 lit. a–p powołanej ustawy, tj. bobiku, grochu siewnego, jęczmienia, kukurydzy, lnu zwyczajnego (oleistego), lucerny siewnej, łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego, owsa, pszenicy twardej, pszenicy zwyczajnej, pszenżyta, rzepaku, rzepiku, wyki siewnej oraz żyta.

Jeżeli umowa w sprawie wysokości opłaty nie została zawarta, to opłata uiszczana na rzecz hodowcy wynosi 50% opłaty licencyjnej za daną kategorię materiału siewnego, ustalonej w danym roku przez hodowcę tego materiału oraz powinna być uiszczona w terminie 30 dni od dnia wykorzystania materiału ze zbioru (art. 23 ust. 5 uopor).

COBORU prowadzi rejestr odmian dla odmian gatunków roślin uprawnych, z wyłączeniem odmian użytkowanych w celach ozdobnych oraz winorośli, zwany dalej „krajowym rejestrem” na podstawie art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie⁴⁸ (dalej uon). Dla odmian gatunków roślin uprawnych, z wyłączeniem odmian użytkowanych w „elach ozdobnych oraz winorośli, prowadzi się rejestr odmian, zwany dalej „krajowym rejestrem”. Krajowy rejestr prowadzi Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych, zwany dalej „Centralnym Ośrodkiem” (art. 5 ust. 1 i 2 ustawy o nasiennictwie).

Nasiennictwo
i rejestr odmian

Zgodnie z art. 6 uon odmianę wpisuje się do krajowego rejestru, jeżeli jest odrębna, wyrównana i trwała oraz jeżeli spełnia pozostałe warunki wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 uon.

Odmianę uznaje się za odrębną, jeżeli w dniu złożenia wniosku o wpis odmiany do krajowego rejestru różni się ona w sposób wyraźny co najmniej jedną właściwością od innej odmiany:

1. co do której został złożony wniosek o wpis do krajowego rejestru lub która została wpisana do krajowego rejestru, lub odpowiedniego rejestru innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego, lub
2. która jest wpisana do wspólnotowych katalogów, a w przypadku odmiany rośliny sadowniczej – do odpowiednich rejestrów innych państw członkowskich lub do wspólnotowego wykazu odmian roślin sadowniczych;
3. powszechnie znanej w rozumieniu art. 66 ust. 2 uon – w przypadku roślin sadowniczych.

Odmianę uznaje się za wyrównaną, jeżeli przy uwzględnieniu sposobu rozmnażania właściwego dla tej odmiany jest ona wystarczająco jednolita pod względem właściwości branych pod uwagę przy badaniach odrębności, jak również innych właściwości użytych do opisu tej odmiany.

Odmianę uznaje się za trwałą, jeżeli jej charakterystyczne właściwości użyte do opisu tej odmiany nie zmieniają się po jej rozmnożeniu (art. 7 ust. 1–3 uon).

⁴⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 129.

Stosownie do art. 9 uon odmianę wpisuje się do krajowego rejestru na wniosek zgłaszającego odmianę. Wniosek o wpis odmiany do krajowego rejestru składa do dyrektora Centralnego Ośrodka zgłaszający odmianę zgodnie z art. 12 uon. Art. 13 uon określa treść i załączniki do wniosku o wpis odmiany do krajowego rejestru.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 uon przed wpisaniem odmiany do krajowego rejestru Centralny Ośrodek przeprowadza badania odrębności, wyrównania i trwałości, zwane dalej „badaniami OWT”, zgodnie z metodykami opracowanymi na podstawie metodyk Wspólnotowego Urzędu Odmian Roślin (CPVO) albo wytycznych Międzynarodowego Związku Ochrony Nowych Odmian Roślin (UPOV), a w przypadku ich braku – zgodnie z metodykami badań opracowanymi przez dyrektora Centralnego Ośrodka. Przed wpisaniem odmiany roślin rolniczych do krajowego rejestru Centralny Ośrodek przeprowadza badania wartości gospodarczej odmiany, zwane dalej „badaniami WGO”, zgodnie z metodykami badań opracowanymi przez dyrektora Centralnego Ośrodka (art. 14 ust. 1 uon).

Dyrektor Centralnego Ośrodka wydaje decyzję w sprawie wpisu odmiany do krajowego rejestru po przeprowadzeniu badań OWT lub WGO na podstawie art. 16 ust. 1 uon. Od decyzji w sprawie wpisu odmiany do krajowego rejestru zgłaszającemu odmianę przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw rolnictwa.

W art. 21 uon określono obowiązki zachowującego odmianę po wpisie odmiany do krajowego rejestru. Po wpisaniu odmiany do krajowego rejestru lub wspólnotowego katalogu zachowujący odmianę zachowuje tę odmianę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa członkowskiego, lub państwa trzeciego, w którym obowiązuje system oceny równoważny z systemem obowiązującym w Unii Europejskiej.

Zgodnie z art. 27 uon COBORU we współpracy z samorządami województw i izbami rolniczymi prowadzi dla gatunków roślin uprawnych o dużym znaczeniu gospodarczym na obszarze województwa, wpisanych do krajowego rejestru lub znajdujących się we wspólnotowym katalogu odmian, porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe.

Zwierzęta gospodarskie

Zwierzęta gospodarskie zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, ustawą z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich oraz Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasyowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt oznaczają m.in.:

- koniowate – zwierzęta gatunków: koń (*Equus caballus*) i osioł (*Equus asinus*);
- bydło – zwierzęta gatunków: bydło domowe (*Bos taurus*) i bawoły (*Bubalus bubalus*);

ZAŁĄCZNIKI

- jeleniowate – zwierzęta z gatunków: jelen szlachetny (*Cervus elaphus*), jelen sika (*Cervus nippon*) i daniel (*Dama dama*) utrzymywane w warunkach fermowych w celu pozyskania mięsa lub skór, jeżeli pochodzą z chowu lub hodowli zamkniętej, o których mowa w przepisach prawa łowieckiego, albo chowu lub hodowli fermowej;
- świnie (*Sus scrofa*);
- owce (*Ovis aries*).

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie

Identyfikacja i rejestracja
zwierząt

identyfikacji i rejestracji zwierząt obowiązkowi identyfikacji i rejestracji podlegają zwierzęta gospodarskie z gatunków bydło (w tym *Bubalus bubalis* oraz *Bison bison*), koniowate, owce, kozy, świnie.

Każdy posiadacz zwierzęcia gospodarskiego zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt ma obowiązek zgłaszać do Centralnej Bazy Danych Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt Gospodarskich Oznakowanych (CBD), za pośrednictwem biur powiatowych ARiMR, zmianę liczebności stada z podaniem daty i rodzaju zdarzenia oraz zwierząt, których ono dotyczyło.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, rejestry koniowatych hodowlanych prowadzi właściwy podmiot prowadzący księgę lub rejestr, w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich – Polski Związek Hodowców Koni. Centralną bazę danych koniowatych prowadzi Polski Związek Hodowców Koni (art. 13a). Warunki w zakresie identyfikacji koniowatych i wydawania im paszportu (tj. dokumentu identyfikacyjnego, o którym mowa w art. 7 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/262 z dnia 17 lutego 2015 r. określające, na podstawie dyrektyw Rady 90/427/EWG i 2009/156/WE, zasady dotyczące metod identyfikacji koniowatych (rozporządzenie w sprawie paszportu konia) określone zostały w art. 14–16. Organy Inspekcji Weterynaryjnej sprawują nadzór w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt i w tym zakresie m.in. przeprowadzają kontrole na miejscu w siedzibie stada dotyczące oznakowania i rejestracji zwierząt, w szczególności wypełniania obowiązku prowadzenia księgi rejestracji i wyposażenia bydła oraz koniowatych odpowiednio w paszporty albo dokumenty identyfikacyjne (art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt).

Zgodnie z art. 6 uchylonej w dniu 23 stycznia 2021 r. ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich ocenę wartości użytkowej lub hodowlanej zwierząt oraz publikowanie wyników oceny wartości użytkowej lub hodowlanej, może wykonywać wyłącznie związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli ocena wartości użytkowej jest prowadzona na wniosek albo za zgodą właściciela lub posiadacza zwierząt gospodarskich poddawanych tej ocenie, w zakresie i według metodyki określonej przez związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa do jej prowadzenia.

Organizacja hodowli
zwierząt gospodarskich

Zgodnie z art. 6 uchylonej ustawy o organizacji hodowli ocenę wartości użytkowej lub hodowlanej zwierząt oraz publikowanie wyników oceny wartości użytkowej lub hodowlanej, mógł wykonywać wyłącznie związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Ocena wartości użytkowej prowadzona była:

1. na wniosek albo za zgodą właściciela lub posiadacza zwierząt gospodarskich poddawanych tej ocenie;
2. w zakresie i według metodyki określonej przez związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa do jej prowadzenia, stosownie do postanowień art. 7 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli.

Na podstawie art. 8 ust. 1 do 5 uchylonej ustawy o organizacji hodowli ocenę wartości hodowlanej prowadzono się w celu oszacowania zdolności zwierzęcia gospodarskiego do przekazywania określonej cechy lub zespołu cech potomstwu. Ocena wartości hodowlanej może być dokonywana, w zależności od specyfiki gatunku, rasy, odmiany, rodu, linii, stada lub typu użytkowego, na podstawie wyników oceny wartości użytkowej, oceny typu i budowy, rodowodu lub oceny innych cech. Związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa do prowadzenia oceny wartości hodowlanej, ustalają zakres i metodykę prowadzenia tej oceny. Związek hodowców lub inny podmiot, które zostały upoważnione przez ministra właściwego do spraw rolnictwa do prowadzenia oceny wartości hodowlanej, informują zainteresowanych właścicieli lub posiadaczy zwierząt gospodarskich o zakresie i metodyce stosowanej przez te podmioty do prowadzenia oceny wartości hodowlanej oraz o zmianach wprowadzanych w zakresie i metodyce jej prowadzenia.

Zgodnie z art. 9 uchylonej ustawy o organizacji hodowli dokumentację hodowlaną prowadzi hodowca lub prowadzący ocenę wartości użytkowej lub hodowlanej.

Księgi i rejestry zwierząt hodowlanych, na podstawie art. 13 ust. 1 uchylonej ustawy o organizacji hodowli prowadzi się odrębnie dla poddawanych ocenie wartości użytkowej ras, linii hodowlanych albo odmian w obrębie rasy oraz płci. Na przykład koniowate przywożone z terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej rejestruje się lub wpisuje do odpowiedniej księgi lub rejestru, które są prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pod tym samym imieniem, wpisując inicjały państwa urodzenia określone w umowach międzynarodowych. Do pierwotnego imienia zwierzęcia może być dodane, przed lub po nim, inne imię, jeżeli imię oryginalne przez całe życie zwierzęcia będzie podawane w nawiasie, a państwo jego urodzenia będzie wskazywane przez podanie jego inicjałów określonych w umowach międzynarodowych.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 5, 9 i 10 ustawy o organizacji hodowli zwierząt z dnia 10 grudnia 2020 r. hodowlą zwierząt w Polsce jest zespół zabiegów zmierzających do poprawienia założeń dziedzicznych (genotypu) zwierząt gospodarskich, w zakres których wchodzi ocena wartości użytkowej i gene-

tycznej zwierząt gospodarskich, selekcja i dobór osobników do kojarzenia prowadzony w warunkach prawidłowego chowu. Wartość użytkowa oznacza wymiarną cechę lub zespół cech zwierzęcia gospodarskiego o znaczeniu gospodarczym, a ocena genetyczna ocenę prowadzoną zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale V rozporządzenia 2016/1012 w celu oszacowania wartości hodowlanej, o której mowa w art. 2 pkt 16 rozporządzenia 2016/1012, a w odniesieniu do zwierząt, o których mowa w pkt 1 lit. b – ocenę prowadzoną w celu oszacowania uwarunkowanej genetycznie zdolności zwierzęcia gospodarskiego do przekazywania potomstwu określonej cechy lub cech.

Na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świń, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt, hodowla zwierząt, jest realizowana na podstawie zatwierdzonych programów hodowlanych. Zgodnie z tym rozporządzeniem, zatwierdzony program hodowlany określa podstawowe wytyczne dotyczące hodowli danej rasy, tj. m.in. nazwę i charakterystykę rasy, cel programu, cele w zakresie hodowli i selekcji, sposób prowadzenia księgi hodowlanej oraz zakres i sposoby prowadzenia oceny wartości użytkowej i genetycznej.

Zgodnie z art. 10 ust. 1 i nast. ustawy o organizacji hodowli zwierząt księgi prowadzone były przez związek hodowców lub inny podmiot, które uzyskały zezwolenie ministra właściwego do spraw rolnictwa. Minister właściwy do spraw rolnictwa wydaje zezwolenie, o którym mowa powyżej, w drodze decyzji administracyjnej, na wniosek związku hodowców lub innego podmiotu. Do wniosku dołącza się m.in. program hodowlany zawierający cel hodowlany, nazwę rasy, opis sposobu identyfikacji zwierząt, zakres prowadzenia oceny wartości użytkowej i prowadzenia oceny genetycznej niezbędny do realizacji programu hodowlanego oraz wskazanie podmiotu prowadzącego tę ocenę, opis sposobu prowadzenia selekcji oraz zasady doboru zwierząt do kojarzeń, opis systemu kontroli danych o zwierzętach wpisanych do księgi hodowlanej oraz regulamin wpisu do księgi hodowlanej.

Na podstawie art. 28 ust. 1 oraz 2 ustawy o organizacji hodowli zwierząt z dnia 10 grudnia 2020 r. podmiot prowadzący punkt kopulacyjny zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt wykorzystuje reproduktory koniowatych spełniające wymagania określone w art. 29 ust. 5 ustawy o organizacji hodowli oraz wydaje świadectwo pokrycia. Podmiot wykorzystujący zarodki zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt wydaje zaświadczenie o przeniesieniu zarodków.

Zawody konne, zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy o organizacji hodowli zwierząt z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli służą ocenie wartości

użytkowej koniowatych i są przeprowadzane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej dotyczącymi przeprowadzania zawodów konnych z udziałem koniowatych.

Ochrona zwierząt gospodarskich

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (dalej ustawa o ochronie zwierząt), człowiek jest winien zwierzęciu poszanowanie, ochronę i opiekę. Zabranie się znęcania nad zwierzętami, m.in. utrzymywania zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania oraz utrzymywanie zwierzęcia bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku (art. 6 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt). Zabiegi lekarsko-weterynaryjne na zwierzętach są dopuszczalne dla ratowania ich życia lub zdrowia oraz dla koniecznego ograniczenia populacji i mogą być przeprowadzane wyłącznie przez osoby uprawnione. Zabiegi lekarsko-weterynaryjne i zootechniczne lub inne zabiegi wynikające z technologii produkcji mogą być wykonywane na zwierzętach wyłącznie przez osoby posiadające kwalifikacje określone odrębnymi przepisami, z zachowaniem koniecznej ostrożności, w sposób zapewniający ograniczenie cierpienia i stresu zwierzęcia (art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zwierząt). Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt. W zakresie wykonywania nadzoru, pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz osoby wyznaczone przez organy tej Inspekcji posiadają uprawnienia określone w ustawie o Inspekcji Weterynaryjnej (art. 34a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie zwierząt).

Wymagania związane z przemieszczaniem koniowatych na terytorium RP zawarte są w art. 27 do 29 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt. Zgodnie z art. 53 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych posiadacz zwierząt gospodarskich jest obowiązany do prowadzenia ewidencji leczenia zwierząt, a lekarze weterynarii są obowiązani do prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej z wykonywanych zabiegów leczniczych i profilaktycznych oraz stosowanych produktów leczniczych i pasz leczniczych.

Ochrona zdrowia zwierząt gospodarskich

Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej⁴⁹, określa zadania tej Inspekcji w zakresie ochrony zdrowia zwierząt oraz bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego w celu zapewnienia ochrony zdrowia publicznego (art. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej). Zakres czynności kontrolnych podejmowanych przez pracowników Inspekcji opisany jest w art. 19 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych, wykonywanie zawodu lekarza weterynarii polega na ochronie zdrowia zwierząt oraz weterynaryjnej ochronie zdrowia publicznego i środowiska, a w szczególności: badaniu stanu zdrowia zwierząt; rozpoznawaniu, zapobieganiu i zwalczaniu chorób zwierząt; leczeniu zwierząt oraz wykonywaniu zabiegów chirurgicznych;

⁴⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 306.

wydawaniu opinii i orzeczeń lekarsko-weterynaryjnych; badaniu zwierząt rzeźnych, mięsa i innych produktów pochodzenia zwierzęcego; sprawowaniu czynności związanych z nadzorem weterynaryjnym nad obrotem zwierzętami oraz warunkami sanitarno-weterynaryjnymi miejsc gromadzenia zwierząt i przetwarzania produktów pochodzenia zwierzęcego; badaniu i ocenie weterynaryjnej jakości pasz i pasz leczniczych oraz warunków ich wytwarzania i dystrybucji; stosowaniu produktów leczniczych weterynaryjnych wydawanych z przepisu lekarza weterynarii; wydawaniu recept na produkty lecznicze, z wyłączeniem produktów leczniczych weterynaryjnych, które będą stosowane u zwierząt.

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej, określono m.in. minimalne warunki utrzymywania m.in. bydła (z wyjątkiem cieląt), owiec i koni (§ 1 rozporządzenia).

Minimalne warunki
utrzymania zwierząt
gospodarskich

Zgodnie z § 2 pkt 1 tego rozporządzenia zwierzęta wymienione w § 1 utrzymuje się w pomieszczeniu przeznaczonym do ich utrzymywania (za określonymi w tym przepisie wyjątkami) lub w systemie otwartym. Zwierzętom utrzymywanym w systemie otwartym zapewnia się możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). Zwierzęta utrzymuje się w warunkach nieszkodliwych dla ich zdrowia oraz niepowodujących urazów, uszkodzeń ciała lub cierpień; zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia; umożliwiających kontakt wzrokowy z innymi zwierzętami (§ 3 ust. 2 rozporządzenia). Pomieszczenia, w których utrzymuje się zwierzęta, oświetla się przystosowanym dla danego gatunku zwierząt światłem sztucznym lub zapewnia dostęp światła naturalnego (§ 4 rozporządzenia). Zwierzęta dogląda się co najmniej raz dziennie, a w celu umożliwienia kontroli pomieszczeń, w których się je utrzymuje i ich doglądania o każdej porze, pomieszczenia te wyposaża się w stałe lub przenośne oświetlenie sztuczne (§ 5 rozporządzenia). Pomieszczenia, w których utrzymuje się zwierzęta, ich wyposażenie oraz sprzęt używany przy ich utrzymywaniu wykonuje się z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt oraz nadających się do czyszczenia i odkażania; czyści się i odkaża. Odchody oraz niezjedzone resztki paszy usuwa się z pomieszczeń, tak często, aby uniknąć wydzielania się nieprzyjemnych woni i zanieczyszczenia paszy lub wody. Pomieszczenia te zabezpiecza się przed muchami i gryzoniami. Wyposażenie i sprzęt przeznaczone do karmienia i pojenia zwierząt umieszcza się w taki sposób, aby zminimalizować ryzyko zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwić bezkonfliktowy dostęp do paszy i wody. Wyposażenie i sprzęt powinny być tak skonstruowane, umieszczone, obsługiwane i utrzymywane, aby nie powodowały nadmiernego hałasu; sprawdza się co najmniej raz dziennie, a wykryte usterki niezwłocznie usuwa. Podłoga w pomieszczeniach, w których utrzymuje się zwierzęta, powinna być twarda, równa i stabilna, a jej powierzchnia gładka i nieśliska (§ 6 rozporządzenia). W pomieszczeniach, w których utrzymuje się zwierzęta obieg powietrza, stopień zapylenia, temperaturę, względną wilgotność powietrza i stężenie gazów utrzymuje się

na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt. W przypadku wyposażenia tych pomieszczeń w mechaniczny lub automatyczny system wentylacji system ten łączy się z systemem alarmowym sygnalizującym awarię systemu wentylacyjnego; systemem wentylacji awaryjnej (§ 7 rozporządzenia). Bydło, owcom, kozom, indykom, gęsiom, kaczkom, strusiom, przepiórkom, perlicom, lisom polarnym, lisom pospolitym, jenotom, norkom, tchórzom, królikom, szynszylom, nutriom, jeleniom i danielom zapewnia się stały dostęp do wody. Konie poi się wodą co najmniej trzy razy dziennie, a urządzenia do pojenia instaluje się w sposób zabezpieczający wodę przed wylewaniem się (§ 8 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia). Bydło, konie, owce, kozy, króliki, szynszyle, nutrie karmi się co najmniej dwa razy dziennie paszą dostosowaną do ich gatunku, wieku, masy ciała i stanu fizjologicznego (§ 9 ust. 1 rozporządzenia). Chore lub ranne zwierzęta niezwłocznie otacza się opieką, a w razie potrzeby izoluje. Jeżeli wymaga tego stan zdrowia chorego lub ranego konia, zwierzę to utrzymuje się na ściółce (§ 10 rozporządzenia). W § 11 rozporządzenia określono minimalne warunki utrzymywania bydła, w § 13 rozporządzenia określono minimalne warunki utrzymywania koni, w § 16 rozporządzenia określono minimalne warunki utrzymywania owiec.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej określa wymagania i sposób postępowania przy utrzymywaniu m.in. cieląt z gatunku bydło domowe (*Bos taurus*) i świń.

Cielęta i świny utrzymuje się w pomieszczeniu przeznaczonym do ich utrzymywania lub w systemie otwartym. Zwierzętom utrzymywanym w systemie otwartym zapewnia się możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi (§ 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia). Zwierzętom tym zapewnia się opiekę i warunki utrzymywania uwzględniające minimalne normy powierzchni w zależności od systemów utrzymywania. Cielęta i świny utrzymuje się w warunkach nieszkodliwych dla ich zdrowia oraz niepowodujących urazów, uszkodzeń ciała lub cierpień; zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia; umożliwiających kontakt wzrokowy z innymi zwierzętami. Loszki i lochy w tygodniu poprzedzającym przewidywany termin prosięcia oraz w okresie prosięcia mogą być utrzymywane w warunkach, w których nie mają kontaktu wzrokowego z innymi zwierzętami (§ 4 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia).

Pomieszczenia, w których utrzymuje się zwierzęta oświetla się przystosowanym dla danego gatunku zwierząt światłem sztucznym lub zapewnia dostęp światła naturalnego. W przypadku gdy oświetlenie sztuczne stosuje się w pomieszczeniach, w których utrzymuje się cielęta, pomieszczenia te oświetla się w czasie odpowiadającym normalnemu dostępowi światła naturalnego – co najmniej jednak między godziną 9:00 a 17:00. Świny utrzymuje się w pomieszczeniach przeznaczonych do ich utrzymywania, oświetlonych co najmniej przez 8 godzin dziennie światłem sztucznym o natężeniu co najmniej 40 lux (§ 5 ust. 1, 2 i 6 rozporządzenia). Cielęta i świny dogląda się co najmniej raz dziennie (§ 6 ust. 1 rozporządzenia).

Pomieszczenia, w których utrzymuje się zwierzęta, ich wyposażenie oraz sprzęt używany przy utrzymywaniu tych zwierząt wykonuje się z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt oraz nadających się do czyszczenia i odkażania; a także czyści się i odkaża. Odchody zwierząt oraz niezjedzone resztki paszy usuwa się z pomieszczeń, w których utrzymuje się te zwierzęta, tak często, aby uniknąć wydzielania się nieprzyjemnych woni i zanieczyszczenia paszy lub wody. Pomieszczenia te zabezpiecza się przed muchami i gryzoniami. Wyposażenie i sprzęt przeznaczone do karmienia i pojenia zwierząt umieszcza się w taki sposób, aby zminimalizować możliwość zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwić bezkonfliktowy dostęp tych zwierząt do paszy i wody. Wyposażenie i sprzęt, o którym mowa w § 7 ust. 1 rozporządzenia powinny być tak skonstruowane, umieszczone, obsługiwane i utrzymywane, aby nie powodowały nadmiernego hałasu; sprawdza się co najmniej raz dziennie, a wykryte usterki niezwłocznie usuwa. Podłoga w pomieszczeniach, w których utrzymuje się zwierzęta, powinna być twarda, równa i stabilna, a jej powierzchnia gładka i nieśliska (§ 7 ust. 1–5 rozporządzenia). W pomieszczeniach, w których utrzymuje się zwierzęta, obieg powietrza, stopień zapylenia, temperaturę, względną wilgotność powietrza i stężenie gazów utrzymuje się na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt. W przypadku wyposażenia tych pomieszczeń w mechaniczny lub automatyczny system wentylacji system ten łączy się z systemem alarmowym sygnalizującym awarię systemu wentylacyjnego lub systemem wentylacji awaryjnej (§ 8 ust. 1 i 2 rozporządzenia).

Cielętom i świniom powyżej 2. tygodnia życia zapewnia się stały dostęp do wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Urządzenia do pojenia instaluje się w sposób zabezpieczający wodę przed wylewaniem się (§ 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia). Zwierzęta karmi się paszą dostosowaną do ich gatunku, wieku, masy ciała i stanu fizjologicznego (§ 11 rozporządzenia). Cielęta karmi się co najmniej dwa razy dziennie. W przypadku utrzymywania cieląt grupowo, gdy nie żywi się ich do woli lub z elektronicznych stacji odpasowych, każdemu cielęciu zapewnia się dostęp do paszy w tym samym czasie. Pasza dla cieląt powinna zawierać taką ilość żelaza, która zapewnia w ich krwi poziom hemoglobiny wynoszący co najmniej 4,5 milimol/litr. Pasza dla cieląt powyżej 2. tygodnia życia powinna zawierać pasze włókniste, przy czym dawkę tej paszy dla cieląt od 8. do 20. tygodnia życia zwiększa się od 50 do 250 g dziennie (§ 12 ust. 1–4 rozporządzenia). Świnie karmi się co najmniej raz dziennie, a jeżeli utrzymuje się je grupowo – zapewnia się im dostęp do paszy w tym samym czasie. Lochom w okresie między odsadzeniem prosiąt a okresem okołoporodowym i loszkom zapewnia się wystarczającą ilość pokarmu wysokoenergetycznego oraz pokarmu objętościowego lub wysokowłóknistego (§ 13 ust. 3 i 4 rozporządzenia). Chore lub ranne zwierzęta niezwłocznie otacza się opieką, a w razie potrzeby izoluje. Jeżeli wymaga tego stan zdrowia zwierzęcia, o którym mowa w ust. 1, zwierzę to utrzymuje się na ściółce (§ 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia).

Zgodnie z § 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta

lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek, w gospodarstwie powinny znajdować się wydzielone miejsce do składowania środków dezynfekcyjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych; wydzielone miejsce do składowania obornika; miejsce zapewniające właściwe warunki do przechowywania produktów leczniczych weterynaryjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych; odzież i obuwie przeznaczone tylko do obowiązkowego użycia w gospodarstwie; maty dezynfekcyjne w liczbie zapewniającej zabezpieczenie wejść i wjazdów do gospodarstwa w przypadku wystąpienia zagrożenia epizootycznego; środki dezynfekcyjne w ilości niezbędnej do przeprowadzenia doraźnej dezynfekcji (§ 1 rozporządzenia). Budynki, w których utrzymywane są zwierzęta, powinny być zabezpieczone przed dostępem zwierząt innych niż utrzymywane w gospodarstwie; utrzymywane w czystości (§ 2 rozporządzenia). Przy wejściach do budynków, w których utrzymywane są zwierzęta, powinny znajdować się tablice z napisem „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” (§ 3 rozporządzenia).

Dokumentacja weterynaryjna

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji, określa zakres i sposób prowadzenia przez lekarzy weterynarii dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej z wykonywanych zabiegów leczniczych i profilaktycznych oraz stosowanych produktów leczniczych i pasz leczniczych; posiadacza zwierząt gospodarskich ewidencji leczenia zwierząt. Ewidencję leczenia zwierząt prowadzoną przez posiadacza zwierzęcia tworzą chronologicznie ułożone oryginały stron książki leczenia zwierząt (§ 5 ust. 2 rozporządzenia). W § 7 rozporządzenia zawarto co winna zawierać książka leczenia zwierząt.

Gospodarowanie nieruchomościami

Spółki, w których prawa z udziałów wykonuje KOWR, mogą dysponować gruntami własnymi (wniesionymi aportem przy ich tworzeniu z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa), gruntami dzierżawionymi (na podstawie umów dzierżawy zawieranych z Oddziałem Terenowym Agencji Nieruchomości Rolnych w Warszawie). Spółki mogą też dzierżawić inne grunty (poza ANR). Zasady gospodarowania mieniem wchodzącym w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa reguluje ustawa o gospodarce nieruchomościami rolnymi.

Nieruchomości należące do spółki, w której udziały posiada KOWR, nie są nieruchomościami Skarbu Państwa, lecz nieruchomościami spółki. Artykuł 33 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁵⁰ stanowi, że osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nie należącego do innych państwowych osób prawnych (art. 34 Kc). Zgodnie z art. 441 § 1 Kc, własność i inne prawa majątkowe, stanowiące mienie państwowe, przysługują Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym.

⁵⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, ze zm.

Ustawa Prawo budowlane normuje działalność obejmującą m.in. sprawy projektowania, budowy, remontu, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych. Określa szczegółowo prawa i obowiązki uczestników procesu budowlanego (inwestor, inspektor nadzoru inwestorskiego, projektant, kierownik budowy lub kierownik robót); postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych; budowę i oddawanie do użytku obiektów budowlanych; obowiązki właścicieli lub zarządców obiektów budowlanych. Według art. 61 pkt 1 ww. ustawy właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany utrzymywać i użytkować obiekt budowlany zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2 Prawa budowlanego, tj. użytkować obiekt w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należytym stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej. Zgodnie z art. 62 ust. 1 Prawa budowlanego obiekty budowlane powinny być w czasie ich użytkowania poddawane przez właściciela lub zarządcę okresowym, co najmniej raz w roku i co najmniej raz na 5 lat kontrolom ich stanu technicznego w zakresie wynikającym z tego przepisu (za wyjątkiem tych określonych w art. 62 ust. 2 ww. ustawy). Obowiązek prowadzenia ksiąg obiektu budowlanego dla budynków i budowli wynika z art. 64 ust. 1 Prawa budowlanego.

Kontrole stanu technicznego obiektów budowlanych

Zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części, zdefiniowana w art. 71 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane, wymaga zgłoszenia właściwemu organowi. Zgłoszenia należy dokonać przed dokonaniem zmiany sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części. Zmiana sposobu użytkowania może nastąpić, jeżeli w terminie 30 dni, od dnia doręczenia zgłoszenia, właściwy organ, nie wniesie sprzeciwu w drodze decyzji i nie później niż po upływie 2 lat od doręczenia zgłoszenia (art. 71 ust. 4 Prawa budowlanego). Niedopełnienie obowiązku zgłoszenia zmiany sposobu użytkowania skutkuje wdrożeniem przez organ nadzoru budowlanego postępowania w trybie art. 71a Prawa budowlanego.

Do użytkowania obiektu budowlanego, o czym stanowi art. 54 Prawa budowlanego, można przystąpić po dokonaniu zgłoszenia właściwemu organowi lub uzyskaniu decyzji o pozwoleniu na użytkowanie. Różnicowanie powyższe warunkowane jest kategorią obiektu budowlanego oraz rodzajem obowiązku, jaki został przypisany inwestorowi w decyzji o pozwoleniu na budowę. W przypadku przystąpienia do użytkowania obiektu budowlanego, w zależności od obowiązku wynikającego z decyzji o pozwoleniu na budowę bez dokonania zawiadomienia o zakończeniu budowy lub pozwolenia na użytkowanie na podstawie art. 57 ust. 7 inwestorowi wymierzana jest kara z tytułu nielegalnego użytkowania obiektu budowlanego.

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁵¹ nałożyła na osoby fizyczne i prawne korzystające ze środowiska, budynku, obiektu i terenu, obowiązki zabezpieczenia ich przed zagrożeniem pożarowym, w tym poprzez zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru.

⁵¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 869, ze zm.

Szczegółowe zasady ochrony przeciwpożarowej i zabezpieczenia przeciwpożarowego budynków, innych obiektów budowlanych i terenów oraz ich wyposażenie w sprzęt, urządzenia przeciwpożarowe i ratownicze, określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów.

Hodowla roślin Hodowla roślin jest nauką traktującą o polepszaniu cech dziedzicznych u roślin uprawnych, obejmującą również praktyczne działania, których celem jest wytworzenie odmian lepszych jakościowo i plenniejszych.

Większość nauk rolniczych cechuje dążenie do zwiększenia plonów poprzez zmianę i stwarzanie warunków środowiskowych optymalnych dla danej rośliny, natomiast hodowla roślin, oprócz podobnych celów, dąży także do zmiany samej rośliny tak aby, zgodnie z potrzebą hodowcy, była jak najlepiej przystosowana do istniejących warunków środowiskowych i przez to dawała możliwie duży i dobrej jakości plon.

**Twórcza i zachowawcza
hodowla roślin
uprawnych**

Głównym celem twórczej hodowli roślin jest kreowanie nowych odmian roślin. W tym celu stosuje się przeróżne metody, często skomplikowane, zależne od sposobu, w jaki roślina się rozmnaża, np. samopylność, obcopolność, rozmnażanie generatywne lub wegetatywne a także od sposobu, w jaki roślina dziedziczy cechy, będące źródłem zainteresowania hodowcy, np. dziedziczenie proste, złożone, heterozja.

Najprostszą a zarazem najstarszą ze stosowanych metod hodowli twórczej jest selekcja. Z lepszych metod, dających doskonałe rezultaty, możemy wyróżnić hodowlę rekombinacyjną, pozwalającą dzięki krzyżowaniu na połączenie w potomstwie korzystnych cech form rodzicielskich. Podstawą dla obydwóch tych metod jest występowanie dziedzicznej zmienności w populacjach roślinnych o dużej liczebności.

Zjawisko heterozji, czyli bujności mieszańców, wykorzystuje się w hodowli np. mieszańcowych odmian kukurydzy. Oprócz tego dla celów hodowlanych wykorzystać można otrzymywane w sposób sztuczny mutanty roślinne, w tym także poliploidy.

Z nowymi możliwościami dla hodowli roślin wiążą się prowadzone obecnie na szeroką skalę badania z zakresu inżynierii genetycznej i chromosomowej. Dzięki nim istnieje możliwość wprowadzania dowolnych odcinków łańcucha DNA z jednej rośliny do innej, bez względu na gatunek. Istnieją metody przenoszenia informacji genetycznych z DNA w obrębie roślin wyższych dzięki wektorom genetycznym. Oznacza to możliwość rozszerzania zmienności poza zamknięty do tej pory krąg roślin mogących się krzyżować.

Zachowawcza hodowla roślin dąży do utrzymania uzyskanych odmian na jak najwyższym poziomie. Obejmuje takie dziedziny jak nasiennictwo, czyli produkcję materiału siewnego z uprawianych odmian. Odmiany poszczególnych gatunków można dopuścić lub wycofać z uprawy, także ustalić ich procentowy udział w uprawie w różnych częściach kraju, wymienić na inne, bądź ocenić w warunkach polowych, dzięki wynikom doświadczeń polowych opracowywanych przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych – COBORU.

Prace naukowo-badawcze dotyczące hodowli roślin prowadzone są zwłaszcza w Instytucie Hodowli i Aklimatyzacji Roślin-Państwowym Instytucie Badawczym (IHAR-PIB) w Radzikowie koło Warszawy oraz w innych instytutach branżowych podległych Ministerstwu Rolnictwa i Gospodarki Narodowej oraz Ministerstwu Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Metoda hodowlana to sposób wykonywania prac selekcyjnych prowadzących do otrzymania wyrównanej linii, a przez to nowej odmiany. Nowa odmiana rejestrowana przez COBORU musi być odrębna (różnić się co najmniej jedną cechą od innej powszechnie znanej odmiany), wyrównana (jednolita względem swoich właściwości) oraz trwała (właściwości nie zmieniają się po jej rozmnożeniu). W początkowym okresie udomowienia roślin selekcja stanowiła jedyną metodę ich doskonalenia. Obecnie rzadko występuje samodzielnie ze względu na fakt, że odmiany uprawne są wysoce jednorodne, a skuteczność selekcji uzależniona jest od różnorodności genetycznej populacji. W celu rozszerzenia zakresu zmienności genetycznej stosuje się przede wszystkim krzyżowanie. Do powstania nowej odmiany prowadzi bardzo niewiele przeprowadzonych krzyżowań, dlatego konieczne jest wykonanie wielu kombinacji krzyżówkowych.

Proces hodowlany obejmujący krzyżowanie prowadzi do powstania wyrównanych, homozygotycznych linii (odpowiednik rodu u roślin obcopylnych). Odmiany roślin samopylnych to odmiany liniowe.

Metody hodowli roślin samopylnych to m.in. metoda rodowodowa, metoda ramszów, metoda pojedynczych nasion i krzyżowanie wypierające.

Hodowla zwierząt to zespół zabiegów zmierzających do poprawienia założeń dziedzicznych (genotypu) zwierząt gospodarskich, w zakres których wchodzi ocena wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt gospodarskich, selekcja i dobór osobników do kojarzenia prowadzony w warunkach prawidłowego chowu.

Metody hodowli
zwierząt

Metody hodowli zwierząt to:

- kojarzenie w pokrewieństwie (chów wsobny, hodowla wsobna, kojarzenie krewniacze, hodowla inbredowa) – kojarzenie zwierząt spokrewnionych (ang. *inbreeding*);
- hodowla liniowa (ang. *line breeding*) – termin określający kojarzenie w silnym (np. półrodzeństwo), ale nie ścisłym (np. syn x matka, ojciec x córka) pokrewieństwie;
- krzyżowanie (ang. *outcross*) – hodowla bez pokrewieństwa.

Wśród technik hodowlanych u zwierząt gospodarskich wyróżnia się naturalne stanowanie (u koni ogier kryje klacze) i inseminacje (zapłodnienie sztuczne z wykorzystaniem pobranych komórek rozrodczych od ogierów lub pobrania komórek rozrodczych żeńskich od klaczy i doprowadzenie do połączenia tych komórek w organizmie klaczy lub poza nią z ewentualnym wykorzystaniem tzw. mamek, którym wszczepia się zarodki. Techniki te są obecnie coraz powszechniejsze w hodowli bydła i niektórych ras koni, przyspieszają prace hodowlane, ale mogą również być wykorzystywane do nieewidencjonowanego obrotu zarodkami końskimi.

Spółki nadzorowane
przez KOWR

Spółki hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, których prawa z udziałów wykonuje KOWR, zostały utworzone na bazie przejmowanych do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa nieruchomości po byłych państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej, tj. PPGR. W części z jednostek podlegających restrukturyzacji zlikwidowano działalność hodowlaną i przeznaczono je do prywatyzacji, a z pozostałych wyodrębniono jednostki gospodarcze zajmujące się działalnością hodowlaną. Z majątku tych gospodarstw, w których prowadzono działalność hodowlaną uznaną przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej za szczególnie ważną dla postępu biologicznego w rolnictwie oraz w tych gospodarstwach, które charakteryzowały się dużym i trudno podzielonym majątkiem, utworzono jednoosobowe spółki Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (po przekształceniu w 2003 r. Agencji Nieruchomości Rolnych). Łącznie zostało utworzonych 150 jednoosobowych spółek. Zgodnie z ustawą z dnia 20 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa akcje i udziały w spółkach, nabyte przez Agencję Nieruchomości Rolnych za mienie Skarbu Państwa oraz pozostałe po likwidacji państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, zostały przekazane ministrowi właściwemu do spraw Skarbu Państwa. Z majątku tych gospodarstw, w których prowadzono działalność hodowlaną uznaną przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej za szczególnie ważną dla postępu biologicznego w rolnictwie utworzono w latach 1992–1996 jednoosobowe spółki Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa (po przekształceniu w 2003 r. Agencji Nieruchomości Rolnych).

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi określił wykaz spółek hodowli roślin uprawnych oraz spółek hodowli zwierząt gospodarskich w załączniku do rozporządzenia w sprawie wykazu spółek. Rozporządzenie z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, poprzedzone było rozporządzeniem z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, zwanego dalej „rozporządzeniem z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu spółek”. Rozporządzenie z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu spółek poprzedzone było rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie wykazu spółek, które na podstawie art. 10 ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw, utraciło moc z dniem wejścia w życie ww. rozporządzenia.

W uzasadnieniu do rozporządzenia z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej wskazano, że spółki hodowli roślin i zwierząt są ważnym elementem we wdrażaniu postępu biologicznego do produkcji masowej. Przedsiębiorstwa te poza zasadniczym celem działalności, jakim jest prowadzenie pracy hodowlanej, upowszechniają jej efekty w praktyce. Spełniają też funkcje centrów edukacji rolniczej, ośrodków przekazujących i popularyzujących nowe metody

i technologii produkcji. Odnosząc się szczegółowo do strategiczności każdej ze spółek wskazano zakres prowadzonej przez spółki hodowli twórczej, zachowawczej i nasiennictwa roślin rolniczych.

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, według stanu na 8 sierpnia 2018 r., tj. w dniu wejścia w życie rozporządzenia z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu spółek, wykonywał uprawnienia właścicielskie Skarbu Państwa w 33 spółkach hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa posiadał 100% udziałów w tych spółkach. Zbycie akcji lub udziałów w spółkach, określonych w ww. rozporządzeniu, wymaga zgody Rady Ministrów (art. 5 ust. 7 gnrsp)

Ze względu na wiodący kierunek hodowli i rodzaj prowadzonych prac hodowlanych można wydzielić trzy grupy spółek:

- spółki hodowli roślin – 6 spółek,
- spółki hodowli zwierząt – 19 spółek,
- spółki hodowli koni i stada ogierów – 13 spółek.

Do końca 2021 r., spośród sześciu spółek hodowli roślin, w których KOWR wykonywał prawa właścielskie, jedna spółka prowadziła hodowlę roślin ogrodniczych, natomiast pięć spółek – hodowlę roślin rolniczych. Spółki prowadziły zarówno hodowlę twórczą, jak i hodowlę zachowawczą. W spółkach hodowli roślin ogrodniczych zgrupowany był najlepszy materiał genetyczny warzyw, kwiatów i roślin ozdobnych, natomiast w spółkach hodowli roślin rolniczych – najcenniejszy materiał genetyczny: zboż, roślin bobowatych, traw, buraka cukrowego, buraka pastewnego oraz ziemniaka. W strukturze gatunkowej upraw nasiennych roślin rolniczych dominowały zboża (66,8%), strączkowe stanowiły – 13,5%, motylkowe i trawy – 9,8%, a ziemniaki – 3,4%. W strukturze gatunkowej w spółce ogrodniczej rośliny warzywne stanowiły 47,0%, rośliny rolnicze 52,3%, a ozdobne – 0,7%.

Spółki hodowli roślin

W 2020 r. hodowlę bydła mlecznego prowadziło 35 spółek, w których na koniec grudnia utrzymywano 27 482 krowy. Zmniejszona liczba spółek jest związana z połączeniem w 2020 r. trzech spółek. W ciągu 2020 r. hodowlę bydła mlecznego zlikwidowano w SK Nowielice. Najwyższy udział w populacji krów posiadała rasa polska holsztyńsko-fryzyjska (26 638 szt.) w dwóch odmianach czarno-białej (HO) – 24 802 szt. i czerwono-białej (RW) – 1 836 szt. Ponadto utrzymywane były rasy: simentalska (SM) – 408 szt., jersey (JE) – 279 szt., polska czerwono-biała (ZR) – 108 szt. oraz polska czerwona (RP) – 49 szt.

Spółki hodowli zwierząt

Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa wykonywał uprawnienia właścielskie w 14 spółkach hodowli koni i stad ogierów (stan na 31 grudnia 2021 r.). Hodowlę koni jako działalność dodatkową, prowadziło siedem innych spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nadzorowanych przez KOWR, w tym MHR, która prowadzi hodowlę koni czystej krwi arabskiej oraz Kombinat Rolny Kietrz spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, który prowadzi hodowlę koni rasy huculskiej w Stadninie Koni Huculskich „Gładyszów” w Regietowie. Spółki nadzorowane przez KOWR realizowały hodowlę koni w dziewięciu podstawowych rasach. Podstawowym celem działalności spółek hodowli koni jest prowadzenie hodowli

Spółki hodowli koni

ZAŁĄCZNIKI

koni poprzez realizację programów hodowlanych. Spółki te dysponują materiałem genetycznym różnych ras końskich występujących tradycyjnie w Polsce takie jak np.: konie arabskie czystej krwi, konie pełnej krwi angielskiej, konie małopolskie, konie wielkopolskie, konie śląskie, koniki polskie, polski koń zimnokrwisty.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1893, ze zm.).
2. Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 514, ze zm.).
3. Ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. poz. 624, ze zm.).
4. Ustawa z dnia 10 lutego 2017 r. o Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 481, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2022 r. poz. 572).
6. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2020 r. poz. 1421, ze zm.).
7. Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2021 r. poz. 1542, ze zm.).
8. Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 2132) – uchylona z dniem 23 stycznia 2021 r.
9. Ustawa z dnia 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 36).
10. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 306, ze zm.).
11. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1977, ze zm.).
12. Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1933, ze zm.).
13. Ustawa z 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (Dz. U. z 2016 r. poz. 154, ze zm.) – uchylono z dniem 1 stycznia 2017 r.
15. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1467).
16. Ustawa z dnia z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, ze zm.).
17. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217, ze zm.).
18. Ustawa z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1907, ze zm.).
19. Ustawa z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2136).
22. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 869, ze zm.).

23. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, ze zm.).
24. Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz. U. z 2021 r. poz. 213).
25. Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie (Dz. U. z 2021 r. poz. 129).
26. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1966).
27. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56 poz. 344, ze zm.).
28. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 września 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzące z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek (Dz. U. Nr 168, poz. 1643).
29. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz. U. Nr 224, poz. 1347).
30. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie wykazu spółek hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 161, poz. 974, ze zm.) – uchylono z dniem 29 października 2016 r.
31. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 października 2016 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1746) – uchylenie z dniem 23 sierpnia 2018 r., zastąpione rozporządzeniem poniżej.
32. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2018 r. w sprawie wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1525, ze zm.).
33. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 stycznia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji dotyczącej materiału siewnego oraz zakresu i terminów składania informacji dotyczących obrotu materiałem siewnym (Dz. U. poz. 182, ze zm.).
34. Rozporządzenie Ministra i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Działanie rolno-środowiskowo-

ZAŁĄCZNIKI

- klimatyczne" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 415 ze zm.).
35. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego (Dz. U. Nr 120, poz. 1134).
 36. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. Nr 109, poz. 719, ze zm.).
 37. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świń, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt (Dz. Urz. UE L 171 z 29.06.2016, str. 66.).

6.4. Tabele i zdjęcia

Tabela nr 1

Liczba klaczy matek w poszczególnych rasach w latach 2017–2021 na dzień 31 grudnia poprzedniego/1 stycznia danego roku

Rasa koni	2017	2018	2019	2020	2021*
pełna krew ang.	70	68	69	71	70
arab. czystej krwi	257	258	292	307	290
małopolska	115	122	105	103	104
włkp. i sp.	196	202	202	208	225
śląska	31	29	35	28	29
zimnokrwista	87	72	70	74	76
huculska	84	79	76	65	75
konik polski	83	83	89	85	83
Ogółem	933	913	938	931	952

* dane wstępne przekazane do KOWR przez zarządy spółek przed zatwierdzeniem ZZW

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

Tabela nr 2

Wyniki działalności hodowlanej w zakresie bydła mlecznego spółek nadzorowanych przez KOWR w latach 2017–2021

Lp.	Łącznie spółki nadzorowane przez KOWR	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.*
1.	Średni indeks PF dla krów ocenianych w Spółce	105	108	112	109	114
2.	Liczba zarodków przeniesionych świeżych	650	576	650	617	769
3.	Liczba zarodków przeniesionych mrożonych	334	410	451	278	255
4.	Buhaje sprzedane do spółek inseminacyjnych	38	51	32	30	33
5.	Buhaje w sztucznej inseminacji z indeksem PF	30	36	20	58	29
6.	Buhaje w sztucznej inseminacji z indeksem gPF	77	91	71	85	89
7.	Okres międzywycieleniowy (dni)	419	415	419	414	404
8.	Wiek pierwszego wycielenia (dni)	764	763	758	753	747
9.	Średni okres usługi	bd	59	63	60	54
10.	Średnia rzeczywista wydajność mleka	10 053	10 000	10 039	10 473	10 569

*dane wstępne przekazane do KOWR przez zarządy spółek przed zatwierdzeniem ZZW

Źródło: Opracowanie własne NIK na podstawie danych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

ZAŁĄCZNIKI

Tabela nr 3

Wyniki hodowlane spółek nadzorowanych przez KOWR w zakresie hodowli świń w latach 2017–2021

2017	Spółki Hodowlane	Liczba loch pod oceną			Liczba loch ogółem	Liczba sprzedanych:		
	Wyszczególnienie	WBP	PBZ	Duroc	szt.	Prosiąt	Warchlaków	Tuczników
	Chodeczek OHZZ sp. z o.o.	26	0	0	58	56	10	1291
	Garzyn OHZ sp. z o.o.	108	202	18	328	0	0	4591
	Głogówek OHZ sp. z o.o.	36	73	21	130	1707	0	409
	Łącznie	170	275	39	516	1763	10	6291
		484			516	8064		
2018	Spółki Hodowlane	Liczba loch pod oceną			Liczba loch ogółem	Liczba sprzedanych:		
	Wyszczególnienie	WBP	PBZ	Duroc	szt.	Prosiąt	Warchlaków	Tuczników
	Chodeczek OHZZ sp. z o.o.	32	0	0	59	19	0	1035
	Garzyn OHZ sp. z o.o.	73	144	18	299	0	0	5467
	Głogówek OHZ sp. z o.o.	35	42	14	106	1724	5	646
	Łącznie	140	186	32	464	1743	5	7148
		358			464	8896		
2019	Spółki Hodowlane	Liczba loch pod oceną			Liczba loch ogółem	Liczba sprzedanych:		
	Wyszczególnienie	WBP	PBZ	Duroc	szt.	Prosiąt	Warchlaków	Tuczników
	Chodeczek OHZZ sp. z o.o.	31	0	0	64	133	0	615
	Garzyn OHZ sp. z o.o.	65	171	13	266	0	0	4113
	Głogówek OHZ sp. z o.o.	39	49	18	106	1304	1	388
	Łącznie	135	220	31	436	1437	1	5116
		386			436	6554		
2020	Spółki Hodowlane	Liczba loch pod oceną			Liczba loch ogółem	Liczba sprzedanych:		
	Wyszczególnienie	WBP	PBZ	Duroc	szt.	Prosiąt	Warchlaków	Tuczników
	Chodeczek OHZZ sp. z o.o.	17	0	0	85	336	60	224
	Garzyn OHZ sp. z o.o.	56	207	16	296	0	0	5761
	Głogówek OHZ sp. z o.o.	41	50	19	110	1219	0	381
	Łącznie	114	257	35	491	1555	60	6366
		406			491	7981		
2021*	Spółki Hodowlane	Liczba loch pod oceną			Liczba loch ogółem	Liczba sprzedanych:		
	Wyszczególnienie	WBP	PBZ	Duroc	szt.	Prosiąt	Warchlaków	Tuczników
	Chodeczek OHZZ sp. z o.o.	17	0	0	145	1634	0	152
	Garzyn OHZ sp. z o.o.	58	175	18	251	0	36	7162
	Głogówek OHZ sp. z o.o.	18	26	12	56	1184	0	632
	Łącznie	93	201	30	452	2818	36	7946
		324			452	10800		

* informacje wstępne przekazane do KOWR przez zarządy spółek przed zatwierdzeniem ZZW

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

Tabela nr 4
Wyniki hodowlane spółek nadzorowanych przez KOWR w zakresie hodowli owiec w latach 2017–2021

Spółki Hodowlane	Średnia liczba matek	Liczba matek z jednym wykotem w roku						Liczba sprzedanych					
		merynos polski	merynos w starym typie	berrichon du cher	charolaise	suffolk	krzyżówki	tryków	jarek	jagniąt			
2017													
Garzyn OHZ sp. z o.o.	308	106	152	-	-	-	-	8	-	-	193		
Lubiana OHZ sp. z o.o.	479	170	221	-	-	-	-	-	-	-	568		
Nochowo „Spójnia” HINO sp. z o.o.	364	-	-	-	-	364	-	11	-	-	319		
Żołędnicza HZZ sp. z o.o.	202	153	-	-	-	-	49	7	-	-	61		
Żydowo GR-H sp. z o.o.	176	-	-	176	-	-	-	11	-	-	43		
Łącznie	1529						1391				1221		
2018													
Spółki Hodowlane	Średnia liczba matek	Liczba matek z jednym wykotem w roku						Liczba sprzedanych					
Wyszczególnienie		merynos polski	merynos w starym typie	berrichon du cher	charolaise	suffolk	krzyżówki	tryków	jarek	jagniąt			
Garzyn OHZ sp. z o.o.	200	-	153	-	-	58	-	1	-	307			
Lubiana OHZ sp. z o.o.	422	158	314	-	-	-	-	12	-	615			
Nochowo „Spójnia” HINO sp. z o.o.	363	-	-	-	-	-	362	-	-	358			
Żołędnicza HZZ sp. z o.o.	176	120	-	-	-	30	-	8	-	127			
Żydowo GR-H sp. z o.o.	194	-	-	212	-	-	-	3	-	43			
Łącznie	1355					1407				1474			

Spółki Hodowlane	Średnia liczba matek	Liczba matek z jednym wykotem w roku								Liczba sprzedanych									
		merynos polski	merynos w starym typie	berrichon du cher	charolaise	suffolk	krzyżówki	tryków	jarek	jagniąt									
2019																			
Garzyn OHZ sp. z o.o.	167	-	194	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	216					
Lubiana OHZ sp. z o.o.	434	138	333	-	-	-	-	-	-	3	-	-	770						
Nochowo „Spójnia” HiNO sp. z o.o.	181	-	-	-	-	-	123	-	-	-	-	-	400						
Żołędnicza HZZ sp. z o.o.	205	145	-	-	-	45	-	-	-	3	-	-	132						
Żydowo GR-H sp. z o.o.	181	-	-	158	-	-	-	-	-	2	-	-	173						
łącznie	1168						1136						1704						
Spółki Hodowlane	Średnia liczba matek	Liczba matek z jednym wykotem w roku								Liczba sprzedanych									
Wyszczególnienie		merynos polski	merynos w starym typie	berrichon du cher	charolaise	suffolk	krzyżówki	tryków	jarek	jagniąt									
2020																			
Garzyn OHZ sp. z o.o.	163	-	176	-	-	-	-	-	-	2	60	-	129						
Lubiana OHZ sp. z o.o.	422	114	348	-	-	-	-	-	-	11	-	-	352						
Nochowo „Spójnia” HiNO sp. z o.o.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
Żołędnicza HZZ sp. z o.o.	198	142	-	-	-	40	-	-	-	1	-	-	56						
Żydowo GR-H sp. z o.o.	119	-	-	88	-	-	-	-	-	4	-	-	67						
łącznie	902						908						682						

Spółki Hodowlane	Średnia liczba matek	Liczba matek z jednym wykotem w roku							Liczba sprzedanych				
		merynos polski	merynos w starszym typie	berrichon du cher	charolaise	suffolk	krzyżówki	tryków	jarek	jagniąt			
2021*													
Garzyn OHZ sp. z o.o.	161	-	155	-	-	-	-	14	-	-	146		
Lubiana OHZ sp. z o.o.	436	92	357	-	-	-	-	-	-	-	517		
Nochowo „Spójnia” HINO sp. z o.o.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Żołędźnica HZZ sp. z o.o.	140	90	-	-	-	-	-	7	30	-	72	2	
Żydowo GR-H sp. z o.o.	72	-	-	50	-	-	-	7	-	-	44	-	
Łącznie	809						774					809	

* informacje wstępne przekazane do KOWR przez zarządy spółek przed zatwierdzeniem ZZW

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

Tabela nr 5
Wyniki finansowe spółek nadzorowanych przez KOWR w latach 2017–2021

Lp.	Nazwa Spółki	Zysk netto (tys. zł)					Strata netto (tys. zł)				
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.*	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.*
HODOWLA ROŚLIN											
1.	HR DANKO	7 931,34	5 900,25	7 418,91	2 643,12	5 269,60	0	–	–	–	–
2.	Krakowska HINO Polan	–	–	1 137,33	–	–	-2 869,69	-3 816,31	–	–	–
3.	Małopolska HBP	3 157,39	1 000,13	1 780,36	1 631,19	1 641,40	–	–	–	–	
4.	Pomorsko Mazurska HZ	227,02	–	383,25	3 794,70	0	–	-1 432,62	–	-291,30	
5.	Poznańska HR Tulce	3 960,52	631,85	–	1 871,49	5 258,40	–	–	-4 043,62	–	
6.	Zielonki PlantiCo	–	280,06	4 285,92	–	1 520,60	-1 620,03	–	–	-2 226,04	
7.	Nochowo Spółnia HINO	133,01	–	–	–	–	–	-1 682,31	-1 592,20	–	
8.	Kutnowska HBC	4 209,64	6 118,16	1 771,54	3 015,80	532,40	–	–	–	–	
	RAZEM	19 618,92	13 930,45	16 777,31	12 956,30	14 222,40	-4 489,72	-6 931,24	-5 635,82	-2 226,04	-291,30
HODOWLA KONI											
1.	Dobrzyniewo SK	572,83	79,06	125,98	734,85	1 673,60	–	–	–	–	–
2.	Łwno SK	307,54	–	–	135,51	–	–	-3 070,57	-1 987,31	–	-1 733,10
3.	Janów Podlaski SK	–	–	–	–	202,20	-1 640,59	-3 273,24	-1 252,41	-3 531,26	–
4.	Krasne SK	170,01	–	–	–	650,10	–	-717,33	-106,63	-20,51	–
5.	Liski SK	749,02	–	227,91	1 092,13	724,10	–	-398,56	–	–	–
6.	Łąck SO	365,18	204,29	5,43	146,98	2 626,72	–	–	–	–	–
7.	Michałów SK	921,04	–	579,40	–	1 248,00	–	-1 276,27	–	-934,17	–
8.	Nowe Jankowice SK	954,80	203,43	–	291,13	521,50	–	–	-500,35	–	–
9.	Nowielice SK	32,19	–	–	294,73	630,10	–	-1 651,80	-214,88	–	–

Lp.	Nazwa Spółki	Zysk netto (tys. zł)					Strata netto (tys. zł)				
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.*	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.*
10.	Pepowo SK	2 920,40	790,47	2 241,08	5 288,63	8 288,16	-	-	-	-	-
11.	Prudnik SK	2 184,66	1 732,12	112,02	519,89	3 714,50	-	-	-	-	-
12.	Racot SK	370,81	-	-	895,23	1 630,20	-	-861,05	-1 241,63	-	-
13.	Starogard Gdański SO	-	-	-	-	-	-957,66	-484,52	-1 302,17	-771,49	-284,10
14.	SK Walewice	-	-	-	-	-	-3 627,50	-1 142,96	-	-	-
RAZEM		9 548,48	3 009,37	3 291,82	9 399,08	21 815,58	-6 225,75	-12 876,30	-6 605,38	-5 257,43	-2 017,20
HODOWLA ZWIERZĄT											
1.	Bobrowniki OHZ	128,47	-	-	133,92	358,90	-	-676,73	-483,21	-	-
2.	Chodeczek OHZ	157,66	-	-	654,81	1 726,10	-	-1 660,99	-1 175,63	-	-
3.	Dębołęka OHZ	238,15	160,01	53,79	110,30	312,00	-	-	-	-	-
4.	Długie Stare PR	725,48	-	72,70	280,34	1 083,70	-	-1 710,10	-	-	-
5.	Gajewo OHZ	594,43	82,13	-	12,29	42,10	-	-	-639,33	-	-
6.	Galopol PRH	1 529,62	156,86	-	655,26	2 023,20	-	-	-1 997,11	-	-
7.	Garzyn OHZ	5 233,67	1 480,42	1 338,53	3 669,25	7 962,00	-	-	-	-	-
8.	Głogówek OHZ	573,11	603,01	-	235,16	4 758,70	-	-	-659,49	-	-
9.	Kamieniec Ząbkowicki OHZ	727,86	566,59	160,06	449,37	1 907,30	-	-	-	-	-
10.	Kietrz KR	8 249,29	7 589,67	11 278,76	9 421,53	19 214,50	-	-	-	-	-
11.	Lubiana OHZ	1 179,63	205,57	-	2 052,12	4 873,90	-	-	-1 680,82	-	-
12.	Mścice OHZ	356,19	231,76	522,80	1 336,04	2 110,11	-	-	-	-	-
13.	Osiek OHZ	2 072,98	1 359,41	275,20	173,38	729,78	-	-	-	-	-
14.	Osięciny OHZ	343,06	1 250,99	1 043,75	4 491,91	8 411,40	-	-	-	-	-
15.	Osowa Sierń HZZ	1 085,45	123,49	-	2 195,59	4 832,70	-	-	-1 880,33	-	-
16.	Polanowice HZINR	2 031,74	68,80	601,31	1 243,07	4 069,30	-	-	-	-	-

Lp.	Nazwa Spółki	Zysk netto (tys. zł)					Strata netto (tys. zł)				
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.*	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.*
17.	Przerzeczyn Zdrój OHZ	406,80	376,23	52,19	570,65	2 025,50	-	-	-	-	-
18.	Żołędnica HZZ	5 287,29	1 281,55	267,90	3 747,82	5 627,10	-	-	-	-	
19.	Żydowo GRH	1 387,74	-	-	757,27	4 152,20	-2 777,55	-1 815,61	-	-	
	RAZEM	32 308,62	15 536,49	15 666,99	32 190,08	76 220,49	0,00	-6 825,37	-10 331,53	0,00	
	SPOŁKI KOWR	61 476,02	32 476,31	35 736,12	54 545,46	112 258,47	-10 715,47	-26 632,91	-22 572,73	-7 483,47	
										-2 308,50	

* dane wstępne na podstawie formularzy sprawozdawczych GUS F-01 za IV kwartał 2021 r. i przekazane do KOWR przez zarządy spółek przed zatwierdzeniem ZZW

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

Zdjęcia nr 1 i 2
Chlewnia i obora w Brylewie, OHZ Garzyn

Źródło: oględziny dobrostanu zwierząt gospodarskich przeprowadzone przez Powiatowych Lekarzy Weterynarii na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK w OHZ Gajewo i OHZ Garzyn.

ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 3–8

Obiekty obór i chlewni z Drodzinie, Garzynie, Górznie, Lubonii i Oporowie, OHZ Garzyn

ZAŁĄCZNIKI

Zdjęcia nr 9–14

Niezabezpieczona kratka ściekowa i otwór odpływowy, zły stan sanitarny ścian przy hali udojowej, oznakowanie obiektów hodowli zwierząt i zabezpieczenie kratki po kontroli, OHZ Gajewo

6.5. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Wiceprezes Rady Ministrów Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
6. Wiceprezes Rady Ministrów Minister Aktywów Państwowych
7. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
8. Rzecznik Praw Obywatelskich
9. Dyrektor Generalny Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa
10. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
11. Sejmowa Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi
12. Senacka Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi
13. Sejmowa Komisja do Spraw Energii, Klimatu i Aktywów Państwowych
14. Senacka Komisja Gospodarki Narodowej i Innowacyjności

6.6. Stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do informacji o wynikach kontroli

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Henryk Kowalczyk

Warszawa, 22 listopada 2022 r.
Znak sprawy: DŻW.hzg.092.1.2022

Pani
Małgorzata Motylow
Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Dotyczy: informacji o wynikach kontroli P/22/034 „Działalność spółtek hodowli roślin i zwierząt nadzorowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w latach 2017–2021”

Szanowna Pani Prezes,

w odpowiedzi na pismo z dnia 8 listopada 2022 r, znak KRR.430.005.2022 dotyczące informacji o wynikach kontroli P/22/034 „Działalność spółtek hodowli roślin i zwierząt nadzorowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w latach 2017–2021”, uprzejmie informuję, co następuje.

Odnosząc się do wniosku wskazującego na konieczność opracowania nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce, uprzejmie informuję, że pismem z dnia 2 maja 2022 r., znak DNI.mr.073.69.2022, poleciłem Dyrektorowi Generalnemu KOWR podjęcie działań mających na celu opracowanie nowej kompleksowej koncepcji funkcjonowania państwowej hodowli koni w Polsce z uwzględnieniem racjonalizacji tej hodowli oraz stopniowej poprawy działalności tego obszaru rolnictwa, mając na uwadze, że KOWR wykonując uprawnienia właścicielskie w spółkach hodowli koni o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, dokonuje bieżącej analizy ich sytuacji gospodarczej i hodowlanej.

Z aktualnych informacji przekazanych przez Dyrektora Generalnego KOWR wynika, że w 2022 r. została wykonana przez Pana prof. dr hab. Zbigniewa Jaworskiego ocena hodowli koni prowadzona według „Strategicznego programu hodowli koni w Spółkach ANR” (obecnie KOWR) przyjętego w 2015 r. Ponadto, na zlecenie KOWR, ten

niezależny ekspert sporządził aktualizację „Strategicznego programu hodowli koni w spółkach ANR” (obecnie KOWR), która dotyczy prowadzenia i funkcjonowania hodowli koni w spółkach nadzorowanych przez KOWR. Zgodnie z przekazanymi mi informacjami, aktualnie trwają prace nad przyjęciem tej strategii do realizacji. Opracowanie to określa cele i zadania spółek w zakresie hodowli koni, pozwalające na utrzymanie przez te podmioty strategicznego znaczenia w postępie biologicznym w rolnictwie.

Z wyrazami szacunku

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Henryk Kowalczyk
minister
/podpisano elektronicznie/

6.7. Stanowisko Ministra Aktywów Państwowych do informacji o wynikach kontroli

MINISTER AKTYWÓW PAŃSTWOWYCH

DKA.II.092.11.2022

Warszawa, 28 listopada 2022 r.

IK: 773248

Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa

Szanowny Panie Prezesie,

w nawiązaniu do otrzymanej w dniu 14 listopada 2022 r. *Informacji o wynikach kontroli* nr. P/22/034 pn. „*Działalność spółek hodowli roślin i zwierząt nadzorowanych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa w latach 2017-2021*” („**Informacja**”) przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli („**NIK**”) w Krajowym Ośrodku Wsparcia Rolnictwa, poniżej przekazuję stanowisko w zakresie treści dotyczących Ministra Aktywów Państwowych w trybie art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹.

I. Główny wniosek NIK

We Wnioskach (str. 19 *Informacji*) NIK zawarła postulat do Ministra Aktywów Państwowych o konieczności „*rozważenia – z uwagi na cel utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A. – przeniesienia udziałów w przejętych spółkach, które zajmują się hodowlą twórczą roślin uprawnych i hodowlą zwierząt gospodarskich, w tym cennych koni arabskich czystej krwi, do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jako podmiotów o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej.*”

W ocenie Ministerstwa Aktywów Państwowych wniosek sformułowany przez NIK stoi w sprzeczności z przeprowadzonym procesem konsolidacji spółek z branży rolno-spożywczej – jednym ze strategicznych projektów stanowiących element gospodarczej polityki państwa (strategiczny program rządu wynikający z rządowej „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi rolnictwa i rybactwa 2030” z dnia 15 października 2019 r. oraz znajdujący się w Portfelu Projektów Strategicznych prowadzonym przy Kancelarii Prezesa Rady Ministrów).

II. Częściowe wnioski NIK

W ocenie Ministra Aktywów Państwowych wnioski częściowe NIK („Ważniejsze wyniki kontroli” - str. 65-66 *Informacji*) nie korespondują z opisem sytuacji wskazanej przez kontrolerów NIK, i tak dla przykładu:

1. Wniosek częściowy NIK: *Minister Aktywów Państwowych nie uzasadnił przekazania udziałów do KGS w spółkach strategicznych* (str. 65 *Informacji*)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623.

Podkreślić należy, że Minister Aktywów Państwowych należycie uzasadnił przekazanie do Krajowej Grupy Spożywczej S.A. udziałów w spółkach strategicznych.

W treści Informacji na stronie 65, kontrolerzy NIK sami przywołują uzasadnienie przedmiotowego procesu podnosząc m.in. że: *„Przy wsparciu doradcy w KSC przeanalizowano możliwe warianty prawne konsolidacji spółek z branży rolno-spożywczej w świetle uwarunkowań ekonomicznych i regulacyjnych, z określeniem potencjalnych ryzyk oraz korzyści dla spółek i dla Skarbu Państwa. Doradca zarekomendował wariant konsolidacji polegający na wniesieniu przez Skarb Państwa udziałów spółek przeznaczonych do konsolidacji na podwyższenie kapitału zakładowego KSC w zamian za akcje w podwyższonym kapitale Spółki. KSC, na podstawie rekomendacji doradcy, wybrało ostateczną formę konsolidacji i spółki wchodzące w skład procesu konsolidacji. Następnie doradca wykonał pogłębioną analizę due diligence (prawną, finansową oraz podatkową) poszczególnych spółek, które zostały wybrane do przeprowadzenia tych analiz. W dalszej kolejności dokonał ich wycen i wskazał te, które ostatecznie zarekomendował do konsolidacji, a także określił parytet wymiany oraz przeprowadził analizę rynkowości. Siedem spółek KOWR, zostało wytypowanych do konsolidacji z grona 50 wstępnie przeanalizowanych spółek oraz kilkunastu przeanalizowanych sektorów rynku rolno-spożywczego oraz poddanych ww. badaniu due diligence. Minister Aktywów Państwowych ponadto podał, że celem powołania KGS jest utworzenie silnej jednostki, która swoją skalą i szerokim zakresem produktów będzie mogła budować przewagę konkurencyjną na krajowym rynku rolno-spożywczym.”*

Dodatkowo należy podkreślić, że Minister Aktywów Państwowych we wniosku do KOWR z dnia 31 grudnia 2020 roku o przekazanie na rzecz Skarbu Państwa – Ministra Aktywów Państwowych wszystkich posiadach przez KOWR udziałów m.in. w siedmiu spółkach strategicznych, w uzasadnieniu wskazał, że *„Skarb Państwa prowadzi proces konsolidacji spółek z branży rolno-spożywczej celem stworzenia na bazie zasobów Skarbu Państwa silnego podmiotu, który swoją skalą i szerokim wachlarzem działalności będzie mógł budować przewagę konkurencyjną na krajowym rynku rolnym i przyczyniać się do wzmocnienia rozwoju polskiego rolnictwa na rynkach zagranicznych.*

W wyniku przeprowadzonych analiz ustalono, że konsolidacja będzie przebiegać w oparciu o potencjał i aktywa spółki z większościowym udziałem Skarbu Państwa, którą jest Krajowa Spółka Cukrowa Spółka Akcyjna z siedzibą w Toruniu (KSC S.A.). Jest to największa spółka z udziałem Skarbu Państwa w tej branży, która została wyznaczona na integratora rynku rolno-spożywczego i tym samym przyczyni się do rozwoju polskiego rolnictwa i przemysłu spożywczego.

Po przeprowadzeniu szczegółowych analiz due diligence spółek wstępnie wytypowanych do konsolidacji, Doradca KSC S.A. - KPMG Advisory sp. z o. o. sp. k. w Warszawie (Doradca, KPMG) ostatecznie zarekomendował włączenie w proces konsolidacji wszystkich spółek objętych niniejszym wnioskiem.

Wszystkie ww. Spółki są niezbędne do efektywnego przeprowadzenia konsolidacji branży rolno-spożywczej, która jest elementem realizowanej polityki gospodarczej państwa. Przedmiotowy proces konsolidacji umieszczony został w portfelu projektów strategicznych Ministra Aktywów Państwowych i jest objęty monitoringiem operacyjnym odbywającym się za pomocą systemu MonAliza, zgodnie z uchwałą Rady Ministrów nr 162/2018 z dnia 29 października 2018 r., którą przyjęto System zarządzania rozwojem Polski. W wyniku realizacji konsolidacji nastąpi wzrost wartości konsolidowanych

spółek, co spowoduje wzmocnienie pozycji ich akcjonariuszy i zapewni skuteczną ochronę interesów Skarbu Państwa.

W konsekwencji wpłynie to na wzmocnienie pozycji konkurencyjnej skonsolidowanego podmiotu na krajowych i międzynarodowych rynkach żywnościowych. W wyniku konsolidacji uzyskane zostaną synergie, optymalizacja kosztowa i przychodowa w obszarze prowadzonej działalności gospodarczej oraz nastąpi zwiększenie skali działania poprzez zdobywanie nowych segmentów rynku.”

Ponadto w piśmie z dnia 25 sierpnia 2021 roku znak IK: 625653 do KOWR, Minister Aktywów Państwowych ponownie wskazywał, że:

„Wniosek ten stanowi element procesu budowy silnego polskiego podmiotu, realizowanego przez Ministerstwo Aktywów Państwowych (dalej: „MAP”) i Krajową Spółkę Cukrową S.A. (dalej: „KSC S.A.”). (...) Celem konsolidacji jest budowa silnej spółki rolno-spożywczej, prowadzącej zdywersyfikowaną działalność w segmentach takich jak: cukrownictwo, nasiennictwo, hodowla roślin, mąka i zboże, skrobia. Będzie ona zdolna konkurować na rynku polskim i zagranicznym, jak również zapewnić dostawy rezerw strategicznych żywności. Konsolidacja spółek z branży rolno-spożywczej umożliwi rozwój współpracy, podmiotów nadzorowanych przez Skarb Państwa, z rolnikami i plantatorami oraz budowę nowych miejsc pracy. Konsolidacja przebiega w oparciu o wiodącą rolę KSC S.A. jako największego podmiotu z udziałem Skarbu Państwa działającego w ramach grupy kapitałowej w sektorze rolno-spożywczym. Proces analiz prawnych i gospodarczych prowadzony był przez doradcę KSC S.A. wraz z MAP i KSC S.A. we współpracy ze spółkami nadzorowanymi przez KOWR, które przekazywały doradcy stosowne dokumenty. W toku prac wybrano wariant konsolidacji polegający na wniesieniu przez Skarb Państwa udziałów spółek przeznaczonych do konsolidacji na podwyższenie kapitału zakładowego KSC S.A. w zamian za akcje w podwyższonym kapitale zakładowym spółki, który to model został uzgodniony pomiędzy MAP i Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi.”

2. Wniosek częściowy NIK: Minister RiRW i KOWR nie rekomendowali przekazania udziałów do KGS w spółkach strategicznych (str. 65 Informacji)

Uprzejmie informuję, że zgodnie z treścią Listu intencyjnego w sprawie współpracy przy tworzeniu holdingu spożywczego z dnia 19 listopada 2021 roku zawartego pomiędzy Ministrem Aktywów Państwowych a Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, strony zobowiązały się podejmować niezbędne działania w celu sprawnego utworzenia holdingu spożywczego oraz wykorzystania potencjału tego podmiotu na rzecz rozwoju polskiego rolnictwa. Minister Aktywów Państwowych zobowiązał się ponadto do podjęcia działań celem wniesienia udziałów wskazanych wprost w treści ww. Listu intencyjnego siedmiu spółek z Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa, wyłonionych do konsolidacji w ramach holdingu spożywczego („**Spółki strategiczne**”) na kapitał zakładowy Krajowej Spółki Cukrowej S.A., a Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zobowiązał się do zapewnienia wsparcia niezbędnego do realizacji ww. działań Ministra Aktywów Państwowych.

Ponadto, mając na uwadze potencjał i status Spółek strategicznych oraz pełnioną przez nie rolę w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego kraju oraz ścisły związek tworzonego holdingu spożywczego z sektorem rolnictwa i rozwoju wsi, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zadeklarował

w ww. Liście intencyjnym wszelkie niezbędne wsparcie merytoryczne, które może przyczynić się do dalszego rozwoju tworzonego podmiotu.

3. Wniosek częściowy NIK: *„Zagrożenie stabilności hodowli roślin i zwierząt w siedmiu spółkach przekazanych do KGS”* (str. 66 Informacji). A ponadto w ocenie ogólnej (str. 9 Informacji) NIK zawarła stwierdzenie, że *„(...) rolnicy mogą stracić dostęp do materiału nasiennego roślin i zarodowego zwierząt oferowanego przez ww. spółki. Do głównego przedmiotu działalności Krajowej Grupy Spożywczej S.A., z uwzględnieniem celu jej utworzenia, nie należy rozwój hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, co stanowi zdaniem Najwyższej Izby Kontroli zagrożenie sprzedaży byłych spółek strategicznych, lub ich części, komercyjnym podmiotom.”*

W ocenie Ministra Aktywów Państwowych przedmiotowy wniosek nie znajduje potwierdzenia w treści Informacji NIK. Należy zwrócić uwagę, że kontrolerzy NIK sami w treści Informacji na str. 66 wskazują, że: *„Minister Aktywów Państwowych na posiedzeniu Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 8 czerwca 2022 r. poinformował, że KGS S.A. będzie rozwijać działalność w czterech nowych segmentach: nasiennym, produkcji skrobi, zbożowo-młynarskim i produkcji rolnej. Na pytanie, czy spółki strategiczne, które weszły w skład KGS S.A., będą nadal prowadzić hodowlę twórczą i zachowawczą roślin uprawnych i zwierząt gospodarczych Minister Aktywów Państwowych poinformował, że zgodnie z założeniami przyjętymi w toku prac nad budową Krajowej Grupy Spożywczej, spółki, które weszły w skład Krajowej Grupy Spożywczej S.A., będą **kontynuowały i rozwijały dotychczas prowadzoną działalność**, jak również poszukiwały nowych, atrakcyjnych biznesowo obszarów rozwoju.”*

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, że Minister Aktywów Państwowych w sposób należyty i wyczerpujący uzasadnił przedmiotowy proces w toku jego realizacji, w tym w przywołanych wyżej dokumentach, co przeczy tezom NIK podniesionym w niniejszej Informacji.

Z poważaniem

Z upoważnienia Ministra Aktywów Państwowych

Andrzej Śliwka

podsekretarz stanu

dokument podpisany elektronicznie

773248.2615099.2092895

Załączniki:

1. Upoważnienie nr DP.014.409.2022 dla Pana Andrzeja Śliwki Podsekretarza Stanu Ministerstwa Aktywów Państwowych

6.8. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra Aktywów Państwowych

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

KRR.430.005.2022
P/22/034

Warszawa, dnia 28 grudnia 2022 r.

Opinia

Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, stosownie do art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2022 r. poz. 623), do stanowiska Ministra Aktywów Państwowych z dnia 28 listopada 2022 r. do Informacji o wynikach kontroli „Działalność spółek hodowli roślin o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej w latach 2017-2021”

1. Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje ustalenia i uwagi zawarte w „Informacji” dotyczące przekazania do Krajowej Grupy Spożywczej S.A. (dalej KGS) siedmiu spółek strategicznych, których 100% udziałów do 2022 r. posiadał Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Spółki te prowadzą ważną dla polskiego rolnictwa działalność w zakresie hodowli twórczej i zachowawczej odmian własnych roślin uprawnych, w tym zbóż, ziemniaków i buraków cukrowych („DANKO” Hodowla Roślin sp. z o.o., Pomorsko Mazurska Hodowla Ziemniaka sp. z o.o., Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego sp. z o.o., Małopolska Hodowla Roślin sp. z o.o., Poznańska Hodowla Roślin sp. z o.o., Hodowla Zwierząt i Nasiennictwo Roślin Polanowice sp. z o.o.) oraz zapewnienia wysokiej jakości materiału siewnego roślin i zwierząt zarodowych, tj. bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej, koni czystej krwi arabskiej (Stadnina Koni Białka należąca do Małopolskiej Hodowli Roślin), koników polskich (Poznańska Hodowla Roślin), koni małopolskich (Kutnowska Hodowla Buraka Cukrowego) i koni huculskich (Kombinat Rolny Kietrz).

Nie podważając zasadności utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A., której proces utworzenia przedstawił Minister Aktywów Państwowych, Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że do głównego przedmiotu działalności KGS, z uwzględnieniem celu jej utworzenia, należy m. in. przetwórstwo buraków cukrowych i produkcja cukru, przetwórstwo i obrót zbożami, a nie rozwój hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich. Zaznaczyć należy, że spółki hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej mają do spełnienia zadania strategiczne i zostały utworzone jako ważny element wdrażania postępu biologicznego do produkcji masowej i upowszechniania efektów pracy hodowlanej w praktyce rolniczej. Spółki w tym zakresie prowadzą zatem działalność niedochodową, ale ważną dla polskiego rolnictwa i bezpieczeństwa żywnościowego kraju. NIK podkreśla, że włączenie tych spółek do Krajowej Grupy Spożywczej S.A. spowodowało utratę statusu spółek strategicznych, i zdaniem NIK stanowi istotne zagrożenie zaprzestania przez spółki prowadzenia hodowli nowych odmian roślin uprawnych i doskonalenia ras zwierząt gospodarskich bądź ich sprzedaży innym podmiotom. W opinii NIK ze względu na strategiczne znaczenie tych spółek w postępie biologicznym w rolnictwie w zakresie hodowli roślin uprawnych oraz hodowli zwierząt gospodarskich, brak kontynuacji takiej działalności może spowodować zagrożenie stabilności hodowli roślin uprawnych, w tym zbóż, ziemniaków i buraków cukrowych oraz hodowli zwierząt gospodarskich, w tym hodowli koni arabskich czystej krwi, a spółka akcyjna Krajowa Grupa Spożywcza, ze względu na przedmiot działalności, nie zapewnia takiej działalności.

2. Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje również stwierdzenie, że zarówno Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak i Minister Aktywów Państwowych nie uzasadnili przyczyn przekazania tych spółek do KGS. W toku kontroli stwierdzono, że jednostka objęta kontrolą, tj. KOWR jednoznacznie nie rekomendowała przekazania ww. spółek strategicznych do KGS i nie mogła odnieść się do przyczyn takiego działania. KOWR podał także, że opracowany biznesplan dotyczący utworzenia KGS również nie zakładał przekazywania spółek hodowli roślin i zwierząt wymienionych na liście spółek strategicznych i skreślenia ich z tejże listy. Zaznaczyć należy, że Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w trakcie kontroli wyjaśnił, że przyczyną usunięcia w 2022 r. spółek hodowli roślin i dwóch spółek hodowli zwierząt z wykazu jednoosobowych spółek hodowli roślin uprawnych lub hodowli zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, było ich wytypowanie przez Ministra Aktywów Państwowych do włączenia do tworzonej Krajowej Grupy Spożywczej. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie podał jednak przyczyn wytypowania przedmiotowych spółek. Minister Aktywów Państwowych z kolei wyjaśnił, że w dniu 29 marca 2022 roku, tj. w chwili przejęcia wszystkich udziałów w siedmiu spółkach przekazanych przez KOWR, spółki te nie miały już statusu spółek strategicznych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, bowiem na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 5 stycznia 2022 r. zostały wykreślone z powyższego wykazu.
3. Podkreślić należy, że obowiązkiem Najwyższej Izby Kontroli jako naczelnego organu kontroli państwowej jest wskazywanie zaistnienia ewentualnych zagrożeń, które mogą powstać w przyszłości, a wynikają z ustaleń przeprowadzonego postępowania kontrolnego. W niniejszej „Informacji” nie dokonano oceny działalności Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi ani Ministra Aktywów Państwowych dotyczącej utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej, ale wskazano na zagrożenia związane z usunięciem ww. spółek z wykazu spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, a następnie przekazaniem ich do nadzoru KGS. Najwyższa Izba Kontroli zaznacza, że w spółkach hodowli roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej nie powołano rad nadzorczych, a nadzór właścicielski m. in. nad specjalistyczną i niedochodową działalnością w zakresie hodowli twórczej i zachowawczej roślin uprawnych i hodowli zwierząt gospodarskich, w tym cennych ras koni, sprawował Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, a do września 2017 r. Agencja Nieruchomości Rolnych, m. in. poprzez opracowanie programów hodowlanych, przeprowadzanie przeglądów hodowlanych i ocenę efektów prowadzonej przez te spółki hodowli.
4. Najwyższa Izba Kontroli, biorąc powyższe pod uwagę, podtrzymuje wniosek dotyczący rozważenia – z uwagi na cel utworzenia Krajowej Grupy Spożywczej S.A. – przeniesienia udziałów w przejętych spółkach, które zajmują się hodowlą twórczą roślin uprawnych i hodowlą zwierząt gospodarskich, w tym cennych koni arabskich czystej krwi, do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa jako podmiotów o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej oraz wyraża nadzieję, że działania podjęte na rzecz jego realizacji przyczynią się do zapewnienia stabilności funkcjonowania tych spółek, co przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego kraju.

PREZES
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Banaś

